

การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การดูอย่างมีวิจารณ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
ที่สอนโดยใช้เทคนิคหมวกหกใบกับวิธีสอนแบบปกติ

โดย

นางสาววิภารัตน์ พุฒดำ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการสอนภาษาไทย

ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2551

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การดูอย่างมีวิจารณ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
ที่สอนโดยใช้เทคนิคหมวกหกใบกับวิธีสอนแบบปกติ

โดย

นางสาววิภารัตน์ พุฒดำ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการสอนภาษาไทย

ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2551

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

**A COMPARATIVE STUDY OF CRITICAL VIEWING OF PRATHOMSUKSA 5 STUDENTS
BY USING SIX THINKING HATS AND THE TRADITIONAL METHOD**

**By
Wiparat Putdam**

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree

MASTER OF EDUCATION

Department of Curriculum and Instruction

Graduate School

SILPAKORN UNIVERSITY

2008

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร อนุมัติให้วิทยานิพนธ์เรื่อง“การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การดูอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่สอนโดยใช้เทคนิคหมวกหกใบกับวิธีสอนแบบปกติ” เสนอโดย นางสาววิภารัตน์ พุฒคำ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย ชินะตั้งกูร)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
วันที่.....เดือน..... พ.ศ.....

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

1. รองศาสตราจารย์สมพร ร่วมสุข
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์มณฑนา วัฒนถนอม
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(อาจารย์อธิกมาส มากจ้อย)
...../...../.....

..... กรรมการ
(อาจารย์กึ่งกาญจน์ บุรณสินวัฒนกุล)
...../...../.....

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์สมพร ร่วมสุข)
...../...../.....

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์มณฑนา วัฒนถนอม)
...../...../.....

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม)
...../...../.....

47255204 : สาขาวิชาการสอนภาษาไทย

คำสำคัญ : การดูอย่างมีวิจารณญาณ / เทคนิคหมวกหกใบ

วิทยารัตน์ พุฒคำ : การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การดูอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่สอนโดยใช้เทคนิคหมวกหกใบกับวิธีสอนแบบปกติ . อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : รศ. สมพร ร่วมสุข, ผศ. มณฑนา วัฒนถนอม และ ผศ.ดร. ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม. 210 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1)เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การดูอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่สอนโดยใช้ เทคนิคหมวกหกใบกับวิธีสอนแบบปกติ 2)เปรียบเทียบผล สัมฤทธิ์การดูอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่สอนโดยใช้เทคนิคหมวกหกใบระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน 3)ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการสอนโดยใช้เทคนิคหมวกหกใบ กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดกวดตาก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2551 จำนวน 2 ห้องเรียน ห้องเรียนละ 32 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองสอนโดยเทคนิคหมวกหกใบ กลุ่มควบคุมสอนโดยวิธีสอนแบบปกติ ระยะเวลาในการทดลอง 1 สัปดาห์ โดยทดลอง 4 ครั้ง ครั้งละ 2 ชั่วโมง รวม 8 ชั่วโมง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยเทคนิคหมวกหกใบ 2) แผนการจัดการเรียนรู้โดยวิธีสอนแบบปกติ 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การดูอย่างมีวิจารณญาณ 4) แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการสอนโดย ใช้เทคนิคหมวกหก ใบ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการทดสอบค่าที (t-test)

ผลการวิจัยพบว่า

1) ผลสัมฤทธิ์การดูอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนกลุ่มทดลองที่สอนโดยใช้เทคนิคหมวกหกใบกับกลุ่มควบคุมที่สอนโดยใช้ วิธีสอนแบบปกติ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยผลสัมฤทธิ์การดูอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนกลุ่มที่สอน โดยเทคนิคหมวกหกใบ สูงกว่ากลุ่มที่สอนโดยวิธีสอนแบบปกติ

2) ผลสัมฤทธิ์การดูอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนกลุ่มทดลองที่สอนโดยใช้เทคนิคหมวกหกใบระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยผลสัมฤทธิ์การดูอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

3) นักเรียนมีความคิดเห็นที่ดีต่อการสอนโดยใช้เทคนิคหมวกหกใบ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.34 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.75

ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีการศึกษา 2551

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ 1. .... 2. .... 3. ....

47255204 : MAJOR : TEACHING THAI LANGUAGE

KEY WORD : CRITICAL VIEWING / 'THE SIX THINKING HAT' TECHNIQUE

WIPARAT PUTDAM : A COMPARATIVE STUDY OF CRITICAL VIEWING OF PRATHOMSUKSA 5 STUDENTS BY USING SIX THINKING HATS AND THE TRADITIONAL METHOD.THESIS ADVISORS : ASSOC. PROF. SOMPORN RUAMSUK, ASST.PROF. MONTANA WATTANATANOM, AND ASST.PROF.CHAIYOS PAIWITHAYASIRITHAM, Ed.D. 210 pp.

The purposes of this research were to: 1) compare the Prathomsuksa 5 students learning achievement of Critical Viewing between classes taught by the Six Thinking Hats technique and The Traditional, 2) compare the Prathomsuksa 5 students learning achievement of Critical Viewing classes taught by the Six Thinking Hats technique between pretest and posttest and 3) study students opinions about the implementation of the Six Thinking Hats technique. The sample in Watkongtak school, Surat Thani province consisted of a total of 64 Prathomsuksa 5 students divided into an experimental group of 32 students treated by the Six Thinking Hats technique and a controlled group of 32 students treated by the traditional technique. The experiment was conducted in 120 minute, covering 1 weeks time of 8 periods, during the first semester within the academic year 2008.

The instruments employed to collect data were: 1) lesson plans constructed along with the ideas of the Six Thinking Hats technique, 2) the traditional lesson plans, 3) an achievement test of critical viewing, and 4) a questionnaires inquiring students opinions about implementation of the Six Thinking Hats technique.

The collect data were analyzed by the statistical means of mean, standard deviation, t-test

The findings were as follows:

1. Between the experimental group of the Six Thinking Hats technique and The Traditional, the students learning achievement of critical viewing was found significantly different at the level of 0.05 whereas the learning achievement of students of the experimental group was found higher.

2. The learning achievement of critical viewing of the students treated by the Six Thinking Hats technique between pretest and posttest was found significantly different at the level of 0.05 and the posttest of learning achievement of critical viewing was found higher.

3. The students of the experimental group revealed their positive opinions about the implementation of the Six Thinking Hats technique at the mean at 4.34 and the standard deviation at 0.75

Department of Curriculum and Instruction Graduate School, Silpakorn University Academic Year 2008

Student's signature .....

Thesis Advisors' signature 1. .... 2. .... 3. ....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วย ความกรุณาและความอนุเคราะห์จาก รองศาสตราจารย์ สมพร ร่วมสุข ผู้ช่วยศาสตราจารย์มณฑนา วัฒนถนอม และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่สละเวลาอันมีค่าให้คำปรึกษา และข้อเสนอแนะต่างๆ ตลอดจนตรวจแก้ไขงานวิจัยฉบับนี้ นอกจากนี้ยังให้ความช่วยเหลือด้านอื่นๆ อีกด้วย อาจารย์อภิมาศ มากจ้อย ที่ให้ความกรุณาในการเป็นประธานกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์ อาจารย์กึ่งกาญจน์ บุรณสิน วัฒนกุล กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ที่กรุณาตรวจแก้ไข และให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัย

ขอกราบขอบพระคุณ นายทวีป งามประดิษฐ์ และนางสาววนิดา วรณโชติ ศึกษาพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุราษฎร์ธานี เขต 3 อาจารย์วิริยา วิริยารัมภะอาจารย์โปรแกรมวิชา ภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง จังหวัดราชบุรี ที่กรุณาตรวจและให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย

ขอกราบขอบพระคุณคณะผู้บริหาร ครูและนักเรียน โรงเรียน วัดกงตาก อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี อาจารย์ ปานทิพย์ เกลี้ยงเกลา อาจารย์กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ให้โอกาสผู้วิจัยได้ทดลองเครื่องมือในการวิจัย และอาจารย์อรชร สุบรรณ ที่กรุณาให้คำแนะนำและความช่วยเหลือต่างๆ แก่ผู้วิจัย

ขอบคุณพี่และเพื่อนๆ สาขาการสอนภาษาไทยที่คอยให้กำลังใจและคำปรึกษาแก่ผู้วิจัย

ขอกราบขอบพระคุณมารดา นางไพศาล ศรีรุ่งเรือง ผู้ที่อบรมสั่งสอน ชี้แนะแนวทางและให้โอกาสผู้วิจัยได้ศึกษาในสาขาวิชาที่สนใจ ให้การสนับสนุน ความช่วยเหลือ และเป็นกำลังใจแก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด ขอขอบคุณ อาจารย์ ประทีป ศ. รุ่งเรืองและ นายวรพล รongรัตน์ที่คอยให้ความช่วยเหลือ แนะนำและคอยเป็นกำลังใจให้ผู้วิจัย

คุณค่าหรือคุณประโยชน์ที่เกิดจากงานวิจัยเล่มนี้ ผู้วิจัยขอถวายเป็นพุทธานุชาและขอมอบแด่บุพการีผู้ให้ชีวิต และครูอาจารย์ทุกท่านผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ญ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	8
สมมติฐานการวิจัย.....	9
ขอบเขตการวิจัย.....	9
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	10
2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	12
หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544	
กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย.....	13
คุณภาพของผู้เรียน.....	14
มาตรฐานการเรียนรู้.....	15
มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น.....	16
การดูอย่างมีวิจารณญาณ.....	18
ความหมายของการดู.....	18
จุดมุ่งหมายในการดู.....	19
หลักการดู.....	20
ลักษณะการดูที่มีประสิทธิภาพ.....	21
การดูอย่างมีวิจารณญาณ.....	22
หลักการดูอย่างมีวิจารณญาณ.....	23
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	26
การดูโทรทัศน์.....	28
จุดประสงค์ของการดูโทรทัศน์.....	28

บทที่	หน้า
ระดับการดูโทรทัศน์.....	30
ประเภทรายการโทรทัศน์.....	30
อิทธิพลของสื่อโทรทัศน์ที่มีต่อเด็ก.....	32
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	34
การ์ตูน.....	37
ความหมายของการ์ตูน.....	37
ประเภทของการ์ตูน.....	38
การ์ตูนโทรทัศน์.....	40
แนวเรื่องของการ์ตูน.....	41
ลักษณะการ์ตูนที่ดี.....	43
ประโยชน์ของการ์ตูน.....	44
การนำการ์ตูนมาใช้ในการเรียนการสอน.....	45
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	47
การคิดอย่างมีวิจารณญาณ.....	49
ความหมายการคิดอย่างมีวิจารณญาณ.....	49
กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ.....	51
การส่งเสริมและพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ.....	53
การนำการคิดอย่างมีวิจารณญาณมาใช้ในการสอน.....	54
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	55
เทคนิคหมวกหกใบ.....	60
ความหมายของหมวกหกใบ.....	60
วิธีการใช้หมวกหกใบ.....	63
ประโยชน์ของเทคนิคหมวกหกใบ.....	66
การใช้เทคนิคหมวกหกใบในการจัดการเรียนรู้.....	69
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	72
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	79
ขั้นตอนในการวิจัย.....	79
ขั้นเตรียมการ.....	79
ขั้นสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือการวิจัย.....	80

บทที่	หน้า
ชั้นทดลอง.....	85
ชั้นวิเคราะห์ข้อมูล.....	86
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	87
ตอนที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การดูอย่างมีวิจารณญาณของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่สอนโดยใช้เทคนิคหมวกหกใบ กับวิธีสอนแบบปกติ.	87
ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การดูอย่างมีวิจารณญาณของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่สอนโดยใช้เทคนิคหมวกหกใบ ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน.....	88
ตอนที่ 3 ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการสอน โดยใช้เทคนิคหมวกหกใบ	89
5 สรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	91
สรุปผลการวิจัย.....	92
อภิปรายผลการวิจัย.....	92
ข้อเสนอแนะ.....	97
ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้.....	97
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป.....	97
บรรณานุกรม.....	99
ภาคผนวก.....	112
ภาคผนวก ก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	113
แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคหมวกหกใบ.....	114
แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบปกติ.....	155
แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ.....	186
แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการสอนโดยใช้เทคนิคหมวกหกใบ..	191
ภาคผนวก ข การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ.....	194
ภาคผนวก ค การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ	205
ภาคผนวก ง รายนามผู้เชี่ยวชาญ.....	208
ประวัติผู้วิจัย	210

สารบัญญัตินำ

ตารางที่		หน้า
1	กำหนดเนื้อหาในการทดลองของกลุ่มทดลอง.....	80
2	กำหนดเนื้อหาในการทดลองของกลุ่มควบคุม.....	81
3	ระยะเวลาและรายละเอียดในการทดลองสอนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม.....	85
4	ผลการเปรียบเทียบผลการทดสอบก่อนเรียน ระหว่างกลุ่มทดลองที่สอนโดย ใช้เทคนิคหมวกหกใบและกลุ่มควบคุมที่สอน โดยใช้วิธีสอนแบบปกติ.....	87
5	ผลการเปรียบเทียบผลการทดสอบหลังเรียน ระหว่างกลุ่มทดลองที่สอนโดย ใช้เทคนิคหมวกหกใบและกลุ่มควบคุมที่สอน โดยใช้วิธีสอนแบบปกติ.....	88
6	ผลการเปรียบเทียบผลการทดสอบก่อนและหลังเรียนของกลุ่มทดลองที่ สอนโดยใช้เทคนิคหมวกหกใบ.....	88
7	ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการสอน โดยใช้เทคนิคหมวกหกใบ	89
8	ความสอดคล้องระหว่าง จุดประสงค์ เนื้อหาและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ของแผนการจัดการเรียนรู้ที่สอนโดยใช้เทคนิคหมวกหกใบ.....	196
9	ความสอดคล้องระหว่าง จุดประสงค์ เนื้อหาและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ของแผนการจัดการเรียนรู้ที่สอนโดยวิธีสอนแบบปกติ.....	198
10	วิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบคู่ขนานที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง	202
11	คะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มตัวอย่าง.....	206

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ยุคโลกาภิวัตน์ เป็นยุคที่มี กระแสความเปลี่ยนแปลงรวดเร็วมาก โดยเฉพาะ ความเจริญก้าวหน้าด้านวิทยาการมีสื่อต่างๆ เกิดขึ้นมากมาย ผู้รับสารสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารได้ อย่างกว้างขวางและรวดเร็ว เนื่องจากมีแหล่งข้อมูลข่าวสารที่หลากหลาย ทำให้โลกไร้พรมแดน การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลกระทบต่อถึงกันทั่วโลก ประชากรโลกปรับตัวไม่ทันต่อ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น รู้ไม่เท่าทันเทคโนโลยี ทำให้ประเทศต่างๆ ต้องวางแผนการจัดการ การศึกษาของชาติเพื่อพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ให้อยู่ในโลกนี้ได้ เพราะเชื่อว่าการศึกษานั่นที่ เป็นเครื่องมือพัฒนาคน คนจำเป็นต้องมีความรู้เพื่อให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น แต่ละ ประเทศจึงเร่งพัฒนาให้ประชากรมีความสามารถในการสื่อสารด้วยเทคโนโลยีและใช้เทคโนโลยี อย่างชาญฉลาด ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่มีความสำคัญกับเรื่องดังกล่าว ประกอบกับ สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้รายงานว่าจุดอ่อนของ การพัฒนาประเทศที่สำคัญประการหนึ่ง คือคุณภาพการศึกษาของคนไทยยังไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร (กระทรวงศึกษาธิการ 2545 ก : 2) ด้วยเหตุนี้ประเทศไทยจึงต้องมีการ ปฏิรูปการศึกษา โดยจัดทำ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 เพื่อพัฒนาให้เด็กไทยเป็นคนดี เก่ง มีสุข มีความเป็นไทย สามารถปรับตัวให้เหมาะกับสถานการณ์และสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

พระราชบัญญัติการศึกษ ษาแห่งชาติฉบับดังกล่าวได้กำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการจัดทำ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็น มนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุขและมีความเป็นไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ นอกจากนี้ได้กำหนดจุดหมายซึ่งถือเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิด คุณลักษณะอันพึงประสงค์โดยสรุปคือ เพื่อให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติ ตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมอัน พึงประสงค์ มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการอ่าน รักการเขียน รักการค้นคว้า มีความรู้ เป็นสากล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ มีทักษะในการสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยี มีทักษะการคิด ทักษะในการดำเนินชีวิต เข้าใจประวัติศาสตร์ของชาติไทย มีความภูมิใจในความเป็นไทย มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภาษาไทย รักประเทศชาติและท้องถิ่น

มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามให้สังคม (กระทรวงศึกษาธิการ 2545 ข : 4)

การจัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ได้กำหนดสาระการเรียนรู้เป็น 8 สาระ ได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สุขศึกษา และพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ สาระทั้ง 8 นี้แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแรกประกอบด้วย ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นสาระการเรียนรู้ที่ สถานศึกษาต้องใช้เป็นหลักในการจัดการเรียนการสอนเพื่อ สร้างพื้นฐานการคิดและเป็นกลยุทธ์ในการแก้ปัญหาและวิกฤตของชาติ กลุ่มที่สอง ประกอบด้วย สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ เป็นสาระ การเรียนรู้ที่เสริมสร้างพื้นฐานความเป็นมนุษย์และสร้างศักยภาพในการคิดและการทำงาน อย่าง สร้างสรรค์ ซึ่งจิรพร วัฒนวิทย์กิจ (2543 :41) กล่าวว่า

ภาษาไทยอยู่ในกลุ่มทักษะที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ที่ต้องการให้ผู้เรียนนำไปใช้ ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ การจัดการเรียนการสอนจึงมุ่งให้ผู้เรียน ใช้ภาษาไทยเป็น เครื่องมือติดต่อสื่อสาร และเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้กลุ่มประสบการณ์อื่นๆได้อย่างมี ประสิทธิภาพ โดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนใช้ภาษาสื่อความหมายได้

จะเห็นได้ว่าภาษาไทยเป็นภาษาที่ต้องใช้ในการสื่อสารและแสวงหา ความรู้ การเรียนรู้กลุ่ม สาระการเรียนรู้ อื่นๆ จะใช้ภาษาไทยในการคิดวิเคราะห์ ทั้งนี้ สำนักงานคณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาติ (2545 : 33) ได้ระบุไว้ว่า ภาษาไทยเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ ซึ่งผู้เรียน สามารถเรียนรู้ได้จากการฟัง การพูด การอ่าน และการดูจากแหล่งการเรียนรู้ และยังช่วยใน การพัฒนากระบวนการคิด พัฒนาสติปัญญา วิสัยทัศน์ เพิ่มพูนประสบการณ์ความรู้ ผู้เรียนจึง จำเป็นต้องมีความรู้ภาษาไทย เพื่อใช้ในการเรียนรู้เรื่องอื่นๆ

ดังนั้นหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย จึงกำหนดสาระที่เป็นองค์ความรู้ทักษะ เจตคติและค่านิยม ไว้ 5 สาระ ได้แก่ สาระที่ 1 : การอ่าน สาระที่ 2 : การเขียน สาระที่ 3 : การฟัง การดูและการพูด สาระที่ 4 : หลักการใช้ภาษา สาระที่ 5 : วรรณคดี และวรรณกรรม จะเห็นได้ว่าการเรียนรู้ภาษาไทย นอกจากฝึกทักษะการฟัง การพูด การอ่านและการเขียนแล้ว ได้เพิ่มทักษะใหม่คือ การดู ซึ่งเป็นการรับรู้ข่าวสารจากสื่อต่างๆ เช่น โทรทัศน์ ภาพยนตร์ ละคร การ์ตูน คอมพิวเตอร์ ตลอดจนสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ (อัญญา ชิวพันธ์ 2546 : 2) สื่อที่กล่าวมานี้โทรทัศน์เป็นสื่อใกล้ตัวที่ได้รับความนิยมมากที่สุด เห็นได้จาก การสำรวจการรับชมโทรทัศน์ของประชาชนไทย พบว่า อัตราการรับชมโทรทัศน์ของประชาชน

เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และพบว่าวัยเด็กอายุ 6-14 ปี เป็นกลุ่มที่มีสัดส่วนการดูโทรทัศน์มากที่สุด เด็กมักจะใช้เวลาว่างดูโทรทัศน์มากที่สุด และจะดูทุกวันหรือ 5-7 วันต่อสัปดาห์ โดยใช้เวลาในการดูโทรทัศน์ประมาณวันละ 3-5 ชั่วโมง (มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ 2549 : 1) เนื่องจากโทรทัศน์เป็นสื่อที่มีประสิทธิภาพสูง สามารถดึงดูดความสนใจของเด็กได้มากกว่าสื่ออื่นๆ ทุกประเภท การดูโทรทัศน์นั้นเด็กใช้เพียงตาและหูก็ให้เห็นภาพที่เคลื่อนไหวติดต่อกัน ได้ยินทั้งเสียง ได้เห็นทั้งภาพที่มีชีวิตชีวาสนุกสนานโดยไม่ต้องใช้ความสามารถในการคิด (ภัทร์ฐิรี ประยูรเกียรติ 2520 : 31) เด็กไม่จำเป็นต้องใช้สมาธิหรือจินตนาการ เด็กส่วนใหญ่จึงชอบและใช้เวลาไปกับการชมรายการต่างๆ ได้เป็นเวลานาน (คณะอนุกรรมการศึกษาบทบาทสื่อมวลชนในการพัฒนาเด็ก 2535 : 6) ทั้งนี้วิภา อุดมฉันท (2538 : 32) ได้กล่าวเกี่ยวกับการดูโทรทัศน์ของเด็กไว้ว่า ระดับการพัฒนาของสติปัญญาของเด็ก จะไม่สามารถชะลอปฏิกริยาต่อสิ่งที่ดูได้เหมือนผู้ใหญ่ เวลาเด็กดูโทรทัศน์จึงมักจะดูแบบทุ่มตัวทุ่มใจลงไปกับสิ่งที่ตนกำลังดูอยู่ อีกทั้งประสบการณ์ชีวิตของเด็กมีน้อย ทำให้ตกอยู่ใต้อิทธิพลของสิ่งที่ได้จากโทรทัศน์

คณะอนุกรรมการศึกษาบทบาทสื่อมวลชนในการพัฒนาเด็ก(2535 : 45) กล่าวถึงผลกระทบของโทรทัศน์ที่มีต่อเด็ก สรุปได้ว่า โทรทัศน์มีความสัมพันธ์โดยตรงกับการมีพฤติกรรมก้าวร้าว ความรุนแรง ความผิดปกติ อันเนื่องมาจาก การบริโภคอาหารที่ผิดลักษณะ ผิดเวลา ผิดชนิด และจำนวน ผลการเรียนรู้ต่ำ ความเข้าใจและการแสดงออกทางด้าน พศไม่เหมาะสมกับวัฒนธรรม การใช้ยาเสพติดและการดื่มสุรา สอดคล้องกับการสำรวจเรื่องผลกระทบของสื่อโทรทัศน์ที่มีต่อเด็กและเยาวชนของสำนักเอบีซีโพลล์ มหาวิทยาลัย อัสสัมชัญ ผลการสำรวจพบว่า รายการโทรทัศน์มีผลกระทบ เกี่ยวกับพฤติกรรมการซื้อขนม อาหาร เครื่องดื่มตามโฆษณา การซื้อของเล่น ซื่อสินค้าต่างๆ ตามห้างร้าน การเลียนแบบท่าทางจากตัวการ์ตูน การเลียนแบบจากตัวละครเรื่องการ์ตูน การเลียนแบบจากตัวละครในเรื่องคำพูดที่ไม่เหมาะสม การเลียนแบบจากตัวละครในกริยาท่าทางที่ก้าวร้าว รุนแรง (มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ 2549 : 1) นอกจากนี้รัฐจวน มีนประดิษฐ์ (2513 : 43) ได้แสดงความเห็นไว้ว่า โทรทัศน์ทำให้เด็กกลายเป็นคนผิวเผิน ไร้ความสามารถในการคิดอ่าน ขาดการตัดสินใจ ไม่สามารถกำหนดคุณค่าในสิ่งต่างๆ ได้ดีเท่าที่ควร

จากที่กล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า การดูโทรทัศน์มีอิทธิพลต่อเด็กมาก การรับสารโดยการดูง่ายขึ้น สารที่รับจากสื่อมีทั้งที่สร้างสรรค์และไม่สร้างสรรค์ เพราะฉะนั้นในการรับสารจึงต้องเลือกรับอย่างมีวิจารณญาณ ดังที่กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2544 : 9) ได้กล่าวถึงการดูไว้ว่า

การดูเป็นการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่างๆ ทั้งโทรทัศน์ ภาพยนตร์ ละคร คอมพิวเตอร์ ตลอดจนการ์ตูน และสามารถแสดงทรรศนะข้อมูลข่าวสารด้วยการพูดและการเขียน การดูจึงเป็นการเรียนรู้และการแสดงทรรศนะของตนและการดู มีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิต ผู้เรียนจะต้องประเมินสิ่งที่ดูและใช้การดูให้เป็นประโยชน์ในการแสวงหาความรู้ การเรียนภาษาไทยจึงต้องเรียนเพื่อการสื่อสารให้ผู้เรียนสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารอย่างพินิจ พิเคราะห์

ทั้งนี้ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2542 : 36) ได้กล่าวว่า หากผู้เรียนขาดความรู้ ความเข้าใจและทักษะในการกลั่นกรอง วิเคราะห์ แยกแยะข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่างๆ ย่อมส่งผลกระทบต่อการพัฒนาความคิดและคุณภาพชีวิตของตนเอง สอดคล้องกับที่ อัจฉรา ชิวพันธ์ (2546 :2) กล่าวไว้ว่า

ผู้เรียนต้องได้รับการชี้แนะแนวทางในการเลือกใช้อินเทอร์เน็ตและเสาะแสวงหาความรู้ อย่างมีวิจารณญาณ การดูมีความสำคัญและมีบทบาทเกี่ยวเนื่องกับ การดำเนินชีวิตมากขึ้น ผู้สอนจะต้องจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ที่จะประเมินสิ่งที่ดูและใช้การดูให้เป็นประโยชน์ในการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง นอกเหนือจากการร่วมกิจกรรมในชั้นเรียน

ดังนั้นกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545 : 13) จึงได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สาระที่ 3 : การฟัง การดูและการพูด ว่าให้ผู้เรียนสามารถเลือกฟัง และดูอย่างมี วิจารณญาณ และพูดแสดงความรู้ ความคิด ความรู้สึกในโอกาสต่างๆ อย่างมี วิจารณญาณและสร้างสรรค์

ทักษะการดูเป็นทักษะที่มีความสำคัญดังที่ มิ่งขวัญ กิตติวรรณกร (2547:30) กล่าวว่า

ทักษะการดูเป็นทักษะที่เราสามารถจะได้มาซึ่งความรู้ ความคิด ความบันเทิงเรีงรม ย และการพักผ่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันนี้มีสื่อต่างๆ ที่จะมาให้คนเราได้ดูมากมาย เช่น ละครโทรทัศน์ ข่าวสาร รายการความรู้และความบันเทิง ภาพยนตร์ ซีดี การ์ตูน การแสดง รวมทั้งสถานที่ต่างๆ ซึ่งหากดูเพียง ึ่งผ่านๆ ไม่ได้มีการฝึกทักษะการดู ขาด การวิเคราะห์และขาดวิจารณญาณในการดู ก็อาจจะทำให้การรับรู้ การตีความ และการประเมินสิ่งที่ดูนั้นขาดประสิทธิภาพ ดังนั้น การฝึกทักษะการดูจึงเป็นเรื่องสำคัญที่ ครูผู้สอนจะต้องฝึกให้นักเรียนได้รู้ และนำสิ่งที่ดูนั้นมาตีความ วิเคราะห์ และประเมินคุณค่า ของสิ่งที่ดูได้อย่างถูกต้อง เช่น การดูสิ่งที่เป็นเรื่อง เรื่องราว ละคร ฯลฯ ก็จะต้องดูโดย ยึดหลักการพิจารณาหรือวิเคราะห์วรรณกรรม เช่น การวิเคราะห์แนวคิดของเรื่อง

ฉากประกอบเรื่อง ความสมเหตุสมผล กิริยาท่าทางการแสดงออกของตัวละคร การใช้เพลง
 แสง สี เสียง ประกอบเรื่อง รวมทั้งการพิจารณาถึงคุณค่าทางจริยธรรม คุณธรรม และคุณค่า
 ทางสังคมที่จะมีอิทธิพลต่อผู้ดู

ความคิดเห็นข้างต้นสอดคล้องกับที่กึ่งกาญจน์ บุณณสินวัฒน์กุล (2546 : 12) ได้กล่าวไว้
 ว่า ทักษะการดูเป็นทักษะที่มีความสำคัญต่อผู้เรียน เพราะสามารถรับสารโดยการดูได้จากสื่อที่อยู่
 ใกล้ตัว การรับสารจากการดูแล้วต้องนำมาวิเคราะห์ ประเมินค่าของสารนั้น พิจารณาว่าควรเชื่อ
 หรือไม่ จะเห็นได้ว่า การดูจะต้องอาศัยการคิดวิเคราะห์ พิจารณาสารที่ดู เพราะ ฉะนั้นการฝึก
 ทักษะการดูเพื่อ ให้ผู้เรียนสามารถดูอย่างมีวิจารณญาณ ต้องอาศัยการคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็น
 พื้นฐานควบคู่กันไป เพราะการคิดเป็นกลไกสำคัญที่ใช้ในการเรียนรู้ ดังที่กรมวิชาการ (2545:7)
 กล่าวว่า การจัด กระบวนการเรียนรู้จะต้องฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญ
 สถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา ฉะนั้นครูจึงจำเป็นที่จะต้อง
 ฝึกผู้เรียนให้มีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

สมศักดิ์ สินธุระเวชอยู่ (2543 : 10-11) กล่าวว่าไว้ว่าการพัฒนาผู้เรียนต้องพัฒนากระบวนการ
 การคิดระดับสูงให้กับผู้เรียน คือ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ จะทำให้ผู้เรียนมียุทธศาสตร์การคิด
 ของตนเอง สามารถกำกับและควบคุมกระบวนการคิดของตนในการ สร้างกระบวนการคิด
 ระดับสูง ทั้งนี้ครูต้องพัฒนาให้ผู้เรียนมีกระบวนการคิด ใช้กระบวนการคิดในการ แก้ปัญหาและ
 ตัดสินใจ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ในเรื่องการพัฒนา
 ศักยภาพของเด็กไทยที่เสนอไว้ว่า กระบวนการคิดที่ควรจะนำมาฝึกฝน คือ กระบวนการคิดอย่าง
 มีวิจารณญาณ เนื่องจาก การคิดอย่างมีวิจาร์ณ ญาณเป็นทักษะสำคัญของการแก้ปัญหา และ
 การแก้ปัญหาส่วนใหญ่ต้องใช้การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งกรมวิชาการ (2543 : 4) ได้อธิบายว่า

การคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นกระบวนการคิดที่รอบคอบ สมเหตุสมผล ผ่าน
 การพิจารณาข้อมูลรอบด้านอย่างรอบคอบ กว้างไกล ลึกซึ้งและมีการตรวจสอบความถูกต้อง
 จากแหล่งที่ให้ข้อมูล มีการพิจารณากลับกรองความน่า เชื่อถือได้ของข้อมูล มีการไตร่ตรอง
 ผลที่สามารถเกิดได้จากการตัดสินใจทั้งด้านคุณและโทษ คุณค่าที่แท้จริงหรือคุณค่าเทียมของ
 สิ่งนั้น มีการทบทวนเพื่อหาข้อสรุปก่อนนำไปสู่การตัดสินใจ

ดังนั้น การจัดกระบวนการเรียนรู้ จึงจำเป็นต้องเน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกคิดอยู่ างมีวิจารณญาณ
 เพื่อให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ผ่านกระบวนการคิดด้วยตนเอง ทั้งนี้ศูนย์พัฒนาคุณภาพการเรียน
 การสอน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้กล่าวถึง การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียน

เป็นสิ่งสำคัญ โดยกำหนดตัวบ่งชี้การสอนของครูว่าครูควรส่งเสริมให้นักเรียนฝึกคิด ฝึกทำและฝึกปรับปรุงตนเอง และครูควรใช้สื่อการสอนเพื่อฝึกการคิด การแก้ปัญหาและการค้นพบความรู้ (กรมวิชาการ 2542 : 25) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้จะต้องกระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิด ดังที่ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2543 ,อ้างถึงในวัลลภ สิริผ่องใส 2544 : 3) ได้เสนอยุทธศาสตร์การสอนที่จะนำไปสู่การพัฒนาความสามารถในการคิด ไว้ว่า ครูอาจจะ สอนด้วยการตั้งคำถาม (Questioning) การใช้หมวดความคิด 6 ใบ ของเอ็ดเวิร์ด เดอ โบโน การใช้กรอบคำถามของเบนจามิน บลูม การใช้คำถามความคิดสร้างสรรค์ ทั้งคำถามเดี่ยวและคำถามชุด การสอนโดยแผนที่ความคิด (Mind Mapping) เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกการวิเคราะห์และสังเคราะห์ ให้ผู้เรียน เรียนรู้แบบปรึกษาหารือ (Negotiated Learning) หรือให้บันทึกการเรียนรู้ (Learning Logs) บันทึกข้อสงสัย ให้ถามตนเอง (Self - Questioning) เกี่ยวกับการวางแผนจัดระเบียบในเรื่องการเรียนรู้ของตนเอง การประเมินตนเอง (Self - Assessment) เพื่อประเมินความคิดความรู้สึกลองของตนเอง นอกจากนี้ ทิศนา แจมมณี (2544 : 44) ได้เสนอเทคนิควิธีการที่ครูควรนำไปใช้พัฒนากระบวนการคิดของผู้เรียนไว้ 5 วิธี ได้แก่ เทคนิคการบริหารสมอง เทคนิคการใช้ผังกราฟฟิก เทคนิคการใช้คำถาม เทคนิคการอภิปรายโดยใช้หมวด 6 ใบ และวิธีการใช้รูปแบบการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางตามโมเดลชิปปา

จากแนวทางการฝึกทักษะการคิดซึ่งมีอยู่หลากหลายวิธี ผู้วิจัยสนใจแนวคิดของ ดร . เอ็ดเวิร์ด เดอ โบโน คือ วิธีคิดแบบหมวดหกใบ (Six Thinking Hats) ซึ่งเป็นเทคนิคที่ช่วยให้บุคคลได้ฝึกคิดในหลายแง่มุม โดยใช้สีหมวดเป็นสัญลักษณ์แทนความคิด ได้แก่ หมวดสีขาว แทนความคิดที่เป็นกลางไม่มีอคติ หมายถึงข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง หมวดสีแดงแทนความรู้สึกและอารมณ์ทั้งทางบวกและทางลบของผู้คิด หมวดสีดำแทนความคิดด้านลบ เป็นความคิดเชิงวิจารณ์ การคิดแบบหมวดสีดำทำให้ทราบข้อบกพร่องจะได้หาทางป้องกัน หมวดสีเหลืองแทนความคิดด้านบวก หมวดสีเขียวแทนความคิดสร้างสรรค์ ความคิดใหม่ๆ และหมวดสีฟ้าเป็นการจัดกระบวนการคิด เป็นเหมือนผู้ควบคุม สำหรับการใช้หมวดสีต่างๆ ไม่จำกัดว่าจะใช้หมวดสีใดก่อนหลัง แต่ขึ้นอยู่กับเรื่องที่คิดและสถานการณ์ ซึ่งควรพิจารณาใช้ให้เหมาะสม การนำแนวคิดหมวดหกใบมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนจะทำให้ผู้เรียนได้ฝึกคิดอย่างหลากหลาย และยังช่วยสร้างบรรยากาศในห้องเรียนได้เป็นอย่างดี ดังที่สมันดา วีรกุล (2547 : 9) กล่าวว่า

แนวคิดหมวดหกใบนี้จะช่วยให้นักเรียนแสดงความคิดอย่างเป็นระบบ รู้จักคิดวิเคราะห์ พิจารณาเหตุผล เพื่อใช้ในการแก้ปัญหาหรือตัดสินใจ โดยใช้กระบวนการร่วมมือกันในการทำงาน หรือการทำกิจกรรมกลุ่ม การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดแบบหมวดหกใบจะจัดกิจกรรมเหมือนการเล่นเกมส์ ทำให้บรรยากาศในการเรียนสนุกสนาน อีกทั้ง

การเปลี่ยนอิริยาบถโดยการเปลี่ยนหมวดอยู่ตลอดเวลา ทำให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้นในการเรียน

วิธีคิดแบบหมวดหกใบนี้จะช่วยพัฒนาการคิดซึ่ง เป็นกลไกสำคัญของการดูอย่างมี วิจารณ์ญาณให้แก่แก่นักเรียนได้ ดังเช่น งานวิจัยของกัสม่า สิทธิกุล (2547) เรื่องศึกษาผลการฝึกคิด แบบหมวดหกใบที่มีต่อการคิดวิจารณ์ญาณของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีการคิด วิจารณ์ญาณมากขึ้นหลังจากได้รับการฝึกคิดแบบหมวดหกใบ และนักเรียนที่ได้รับการฝึกคิดแบบ หมวดหกใบมีการคิดวิจารณ์ญาณมากกว่านักเรียนที่ไม่ได้รับการฝึกคิดแบบหมวดหกใบ นอกจากนี้ สมันดา วีรกุล (2547) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การอ่านวรรณคดีไทยอย่างมี วิจารณ์ญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้วิธีสอนตามแนวคิดหมวด หกใบกับวิธีสอน แบบปกติ ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์การอ่านวรรณคดีไทยอย่างมีวิจารณ์ญาณของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างกลุ่มทดลองที่เรียนด้วยวิธีสอนตามแนวคิดหมวดหกใบและกลุ่มควบคุม ที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบปกติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.01 โดยนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสอนตาม แนวคิดหมวดหกใบมีผลสัมฤทธิ์การอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณสูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบ ปกติ และนักเรียนมีความคิดเห็นที่ดีต่อวิธีสอนตามแนวคิดหมวดหกใบ ดังนั้นวิธีคิดแบบหมวด หกใบจึงเป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมการคิดและฝึกให้นักเรียนคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ

จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับการนำเทคนิคหมวดหก ใบไปใช้ ซึ่ง มีทั้งที่ใช้ในการจัด การเรียนการสอนและการปฏิบัติงาน ผลจากการศึกษาพบว่า เทคนิคหมวดหกใบช่วยฝึกทักษะ การคิดให้เพิ่มขึ้น นักเรียนหรือผู้ปฏิบัติงานสามารถคิดอย่างเป็นระบบและมีเหตุผล ผู้วิจัยจึงสนใจ ใช้เทคนิคหมวดหกใบในการสอนทักษะการดู สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 เนื่องจากการดู นั้นเป็นทักษะใหม่ที่มีความสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดูอย่างมีวิจารณ์ญาณ ถ้าหากผู้สอน สามารถจัดการเรียนรู้เพื่อฝึกนักเรียนให้ดูอย่างมีวิจารณ์ญาณตั้งแต่ช่วง ชั้นต้นๆ จะทำให้นักเรียนมี ความสามารถและพัฒนาได้ดีในระดับชั้นที่สูงขึ้น ทั้งนี้สุรางค์ จันทน์เอม (2524 : 57) ได้กล่าวว่า เด็กอายุระหว่าง 11 หรือ 12 ปี จะสามารถใช้เหตุผลได้ดี โดยมองเห็นถึงความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ ในปัญหาที่เกิดขึ้น และเป็นพื้นฐานของกา รให้เหตุผลของเด็กอย่างหนึ่ง ในขั้นนี้เด็กจะ ะรู้จักคิดหา เหตุผล โดยการใช้สมมติฐาน และมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2531 : 105) กล่าวไว้ทำนอง เดียวกันว่า

เด็กในวัยนี้ควรมีโอกาสทดสอบความคิดและความสามารถ ตลอดจนได้มี ประสบการณ์ในการวางแผนงานและตัดสินใจ สำหรับวิธีการส่งเสริมความคิดสำหรับ

เด็กประถมศึกษาชั้นนี้อาจใช้วิธีการต่างๆ หลายวิธี เพื่อฝึกให้คิด หลายทิศทาง ฝึก
การวิเคราะห์ปัญหา

การสอนทักษะการดูสำหรับนักเรียนประถมศึกษาจำเป็นต้องหาวิธีการต่างๆ เพื่อกระตุ้นให้
นักเรียนได้คิดอย่างเต็มความสามารถ นอกจากนี้สื่อที่นำมาให้นักเรียน ดูต้องน่าสนใจด้วย ผู้วิจัย
จึงเลือกนำการ์ตูนโทรทัศน์มาเป็นสื่อการเรียนรู้เรื่องการดูอย่างมีวิจารณญาณ เนื่องจากโทรทัศน์
เป็นสื่อที่ใกล้ตัวและมีอิทธิพลต่อเด็กมาก ดังที่ จูซาร์ตัน สมจริง (2552 : 1) กล่าวว่า ปัจจุบัน
รายการการ์ตูน นฤกบรรจุในผังรายการของทุกสถานีโทรทัศน์ โดยมีฐานะเป็นรายการสำหรับเด็ก
ด้วยรูปแบบการนำเสนอที่เข้าใจง่าย สนุกสนาน น่าติดตาม มีการสอดแทรกคำสอน หรือค่านิยม
ต่างๆ ให้กับเด็กอย่างไม่รู้ตัว สอดคล้องกับที่เบญจมาศ เบ็ญจพรกุลพงศ์ (2544 : 33) ได้กล่าวไว้ว่า
การ์ตูนมีอิทธิพลเหนือชีวิตจิตใจของเด็ก บางครั้งเด็ก แสดงออกถึงความชื่นชอบโดยการแต่งตัว
คำพูด และเลียนแบบการกระทำของตัวการ์ตูน อีกทั้งการ์ตูนเป็นสื่อที่เด็กให้ความสนใจและเข้าถึง
เด็กได้ง่าย เพราะการ์ตูนส่วนใหญ่มีเนื้อหา ไม่สลับซับซ้อน แยกแยะให้เห็นชัดเจนระหว่าง ฝ่าย
ธรรมะกับฝ่ายอธรรม กระตุ้นให้เด็กอยากทำความดีหรืออยากเป็นฮีโร่อย่างตัวละครที่ตนชื่นชอบ
เรื่องที่น่าสนใจ ใกล้ตัวหรือเกี่ยวข้องกับเด็กโดยตรง เมื่อเด็กดูการ์ตูนแล้วสามารถจินตนาการตาม
เนื้อเรื่องได้ไม่ยาก เด็กจึงสามารถใช้ความสามารถในการวิเคราะห์ วิจารณ์เรื่องได้ นอกจากนี้
ผู้วิจัยได้นำเทคนิคหมวกหกใบมา ให้นักเรียนฝึกคิดวิเคราะห์ วิจารณ์หลังจากดูการ์ตูนซึ่งจะทำให้
นักเรียน ได้คิดอย่างหลากหลายตามสีหมวก รู้จัก วิเคราะห์ วิจารณ์ ใช้วิจารณญาณ ในการดูเป็น
การส่งเสริมศักยภาพการดูอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การดูอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้น

ประถมศึกษาปีที่ 5 ที่สอน โดยเทคนิคหมวกหกใบกับวิธีสอนแบบปกติ มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การดูอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
ที่สอนโดยใช้เทคนิคหมวกหกใบกับวิธีสอนแบบปกติ
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การดูอย่างมี วิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
ที่สอนโดยใช้เทคนิคหมวกหกใบระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน
3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการสอนโดยใช้
เทคนิคหมวกหกใบ

สมมติฐานการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์การดูอย่างมีวิจารณ์ญาขของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการสอนโดยใช้เทคนิคหมวกหกใบกับวิธีสอนแบบปกติแตกต่างกัน
2. ผลสัมฤทธิ์การดูอย่างมีวิจารณ์ญาขของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่สอนโดยใช้เทคนิคหมวกหกใบระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนแตกต่างกัน

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากร

ประชากร คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัด กงตาก อำเภอ กาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2551 ทั้งหมด 3 ห้องเรียน จำนวน 90 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัด กงตาก ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2551 จำนวน 2 ห้องเรียน ห้องเรียนละ 32 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) แล้วสุ่มเพื่อแบ่งเป็นกลุ่ม ทดลองและควบคุม (Random Assignment) โดยจับสลากเป็นกลุ่มทดลอง 1 ห้องสอนโดยเทคนิคหมวกหกใบ และกลุ่มควบคุม 1 ห้องสอนโดยวิธีสอนแบบปกติ

3. ระยะเวลาในการทดลอง

ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง 1 สัปดาห์ ดำเนินการทดลองใน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2551 มีการทดสอบก่อนเรียน 1 ชั่วโมง ทดสอบหลังเรียน 1 ชั่วโมง และใช้เวลาสอน 8 ชั่วโมงรวมทั้งสิ้น 10 ชั่วโมง

4. เนื้อหาที่ใช้ในการทดลอง

สื่อที่ใช้ฝึกทักษะการดูอย่างมีวิจารณ์ญาขของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 คือ วิดิทัศน์การ์ตูนที่วางจำหน่ายและให้เช่า เรื่อง โดราเอมอน ชินจังจอมแก่น อิคคิวซังเฉรน้อยเจ้าปัญญา โคนันและนินจาฮัตโตริ เรื่องละ 1 ตอน ตอนละ 15 - 20 นาที

5. ตัวแปรที่ศึกษา

- 5.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ วิธีสอน จำแนกเป็น
  - วิธีสอนโดยใช้เทคนิคหมวกหกใบ
  - วิธีสอนแบบปกติ

5.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

ผลสัมฤทธิ์การดูอย่างมีวิจารณญาณ

ความคิดเห็นที่มีต่อการสอนโดยใช้เทคนิคหมวกหกใบ

นิยามศัพท์เฉพาะ

การดูอย่างมีวิจารณญาณ หมายถึง การ รับสารจากสื่อภาพและเสียงแล้ว สามารถ จับใจความสำคัญ ตีความ วิเคราะห์ วิจารณ์ และประเมินค่าเรื่องที่ดูอย่างมีเหตุผล เพื่อนำสิ่งที่มีประโยชน์ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

วิธีสอนโดยใช้เทคนิคหมวกหกใบ หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดของ เอ็ดเวิร์ด เดอ โบโน ซึ่งมี 6 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นอธิบาย ขั้นการสาธิต ขั้นการฝึกปฏิบัติ ขั้นหารายละเอียดเพิ่มเติมและขั้นสรุป เพื่อฝึกให้ผู้เรียนได้คิดตามสีหมวกหกสี คือ

หมวกสีขาว หมายถึง การคิดเกี่ยวกับตัวเลขและข้อเท็จจริง (การคิดวิเคราะห์)

หมวกสีแดง หมายถึง การคิดเกี่ยวกับอารมณ์และความรู้สึก (การคิดแก้ปัญหา)

หมวกสีดำ หมายถึง การคิดเกี่ยวกับข้อเสีย เหตุผลด้านลบ (การคิดวิพากษ์)

หมวกสีเหลือง หมายถึง การคิดเกี่ยวกับข้อดี เหตุผลด้านบวก (การคิดบูรณาการ)

หมวกสีเขียว หมายถึง การคิดสร้างสรรค์และความคิดใหม่ๆ มุมมองใหม่

(การคิดสร้างสรรค์)

หมวกสีฟ้า หมายถึง การควบคุม (การคิดสังเคราะห์)

วิธีสอนแบบปกติ หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามคู่มือ ครู โดยใช้วิธีการบรรยาย อธิบาย ซักถามและให้นักเรียนทำกิจกรรม ซึ่งมี 3 ขั้นตอนคือ ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นสอน และขั้นสรุป

วีดิทัศน์การ์ตูน หมายถึง วีดิทัศน์ที่บันทึกการ์ตูนเรื่อง โดราเอมอน ชินจังจอมแก่น นินจา ฮัตโตริ อิกคิวซัง ฉะนอยเจ้าปัญญา และ โคนัน ที่วางจำหน่ายและให้เช่า เรื่องละ 1 ตอน ตอนละ 15 - 20 นาที

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความสามารถในการดูอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนที่เรียนโดยเทคนิคหมวกหกใบและวิธีสอนแบบปกติ โดยพิจารณาจากคะแนนการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การดูอย่างมีวิจารณญาณแบบอัตนัยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ข้อคำถาม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็น แบบอัตนัย เพื่อใช้ในการวัดความสามารถ ด้านการดูอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียน เป็น แบบทดสอบก่อนเรียน จำนวน 3 ข้อ และแบบทดสอบหลังเรียนจำนวน 3 ข้อ

ความคิดเห็นของนักเรียน หมายถึง ค วามรู้สึกนึกคิดของนักเรียนที่มีต่อการสอนโดย
เทคนิคหมวกหกใบ ด้านเนื้อหา บรรยากาศ และกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งได้จากการตอบ
แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การดูอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่สอนโดยเทคนิคหมวกหกใบกับวิธีสอนแบบปกติ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย
  - 1.1 คุณภาพของผู้เรียน
  - 1.2 มาตรฐานการเรียนรู้
  - 1.3 มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น
2. การดูอย่างมีวิจารณญาณ
  - 2.1 ความหมายของการดู
  - 2.2 จุดมุ่งหมายในการดู
  - 2.3 หลักการดู
  - 2.4 ลักษณะการดูที่มีประสิทธิภาพ
  - 2.5 การดูอย่างมีวิจารณญาณ
  - 2.6 หลักการดูอย่างมีวิจารณญาณ
  - 2.7งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
3. การดูโทรทัศน์
  - 3.1 จุดประสงค์ของการดูโทรทัศน์
  - 3.2 ระดับการดูโทรทัศน์
  - 3.3 ประเภทรายการโทรทัศน์
  - 3.4 อิทธิพลของสื่อโทรทัศน์ที่มีต่อเด็ก
  - 3.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
4. การ์ตูน
  - 4.1 ความหมายของการ์ตูน
  - 4.2 ประเภทของการ์ตูน

- 4.3 การรู้ตื้นโทรทัศน์
- 4.4 แนวเรื่องของการรู้ตื้น
- 4.5 ลักษณะการรู้ตื้นที่ดี
- 4.6 ประโยชน์ของการรู้ตื้น
- 4.7 การนำการรู้ตื้นมาใช้ในการเรียนการสอน
- 4.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 5. การคิดอย่างมีวิจารณญาณ
  - 5.1 ความหมายการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
  - 5.2 กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
  - 5.3 การส่งเสริมและพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
  - 5.4 การนำการคิดอย่างมีวิจารณญาณมาใช้ในการสอน
  - 5.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 6. เทคนิคหมวกหกใบ
  - 6.1 ความหมายของหมวกหกใบ
  - 6.2 วิธีการใช้หมวกหกใบ
  - 6.3 ประโยชน์ของเทคนิคหมวกหกใบ
  - 6.4 การใช้เทคนิคหมวกหกใบในการจัดการเรียนรู้
  - 6.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ได้กำหนดสาระการเรียนรู้เป็น 8 สาระ ได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ สาระทั้ง 8 นี้แบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มที่ 1 สาระการเรียนรู้ที่สร้างพื้นฐานการคิดและเป็นกลยุทธ์ในการแก้ปัญหา ได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กลุ่มที่ 2 สาระการเรียนรู้ที่เสริมสร้างพื้นฐานความเป็นมนุษย์และสร้างศักยภาพในการคิดและการทำงาน ได้แก่ สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ ภาษาไทย เป็นสาระการเรียนรู้ในกลุ่มที่ 1 มีรายละเอียด ดังนี้

1.1 คุณภาพของผู้เรียน

กรมวิชาการ (2544 : 10) ได้กำหนดคุณภาพของผู้เรียน ภาษาไทย เมื่อจบหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐานแล้วผู้เรียนต้องมีความรู้ ความสามารถและคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม ดังนี้

1. สามารถใช้ภาษาสื่อสารได้อย่างดี
  2. สามารถอ่าน เขียน ฟัง ดู และพูด ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
  3. มีความคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผลและคิดเป็นระบบ
  4. มีนิสัยรักการอ่าน การเขียน การแสวงหาความรู้และใช้ภาษาในการพัฒนาตน และสร้างสรรค์งานอาชีพ
  5. ตระหนักในวัฒนธรรมการใช้ภาษาและความเป็นไทย ภูมิใจและชื่นชมในวรรณคดีและวรรณกรรมซึ่งเป็นภูมิปัญญาของคนไทย
  6. สามารถนำทักษะทางภาษามาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง ได้อย่างมีประสิทธิภาพและถูกต้องตามสถานการณ์และบุคคล
  7. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และสร้างความสามัคคีในความเป็นชาติไทย
  8. มีคุณธรรม จริยธรรม วิสัยทัศน์ โลกทัศน์ที่กว้างไกลและลึกซึ้ง
- นอกจากนี้ยัง ได้กำหนดคุณภาพของผู้เรียน เมื่อจบแต่ละช่วงชั้น ผู้เรียนต้องมีความรู้ ความสามารถและคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม ซึ่งในที่นี้จะขอกกล่าวถึงเฉพาะช่วงชั้นที่ 2 ดังนี้
- ช่วงชั้นที่ 2 ประถมศึกษาปีที่ 4-6
1. อ่านได้คล่องและอ่านได้เร็วขึ้น
  2. เข้าใจความหมายของคำ สำนวน โวหาร การเปรียบเทียบ จับประเด็นสำคัญ แยกข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็น วิเคราะห์ความ ตีความ สรุปความ
  3. นำความรู้ที่ได้จากการอ่านไปใช้แก้ปัญหา ตัดสินใจ คาดการณ์ และใช้การอ่านเป็นเครื่องมือในการพัฒนาตน
  4. เลือกอ่านหนังสือและสื่อสารสนเทศจากแหล่งเรียนรู้
  5. เขียนเรียงความ ย่อความ จดหมาย เขียนอธิบาย เขียนชี้แจงการปฏิบัติงานและรายงาน เขียนเรื่องราวจากจินตนาการและเรื่องราวที่สัมพันธ์กับชีวิตจริง จดบันทึกความรู้ ประสบการณ์ เหตุการณ์ และการสังเกตอย่างเป็นระบบ
  6. สรุปความ วิเคราะห์เรื่องที่ฟังที่ดู และเปรียบเทียบกับประสบการณ์ในชีวิต
  7. สนทนาโต้ตอบ พูดแสดงความรู้ ความคิด ความต้องการ พูดวิเคราะห์เรื่องราว พูดต่อหน้าชุมชน และพูดรายงาน

8. ใช้ทักษะทางภาษาเป็นเครื่องมือการเรียนรู้ การดำรงชีวิต และการอยู่ร่วมกันในสังคม รวมทั้งใช้ได้ถูกต้องเหมาะสมกับบุคคลและสถานการณ์
9. เข้าใจลักษณะของคำไทย คำภาษาถิ่น และคำภาษาต่างประเทศที่ปรากฏในภาษาไทย
10. ใช้ทักษะทางภาษาเพื่อประโยชน์ได้ตามจุดประสงค์
11. ใช้หลักการพิจารณาหนังสือ พิจารณาวรรณคดีและวรรณกรรมให้เห็นคุณค่า และนำประโยชน์ไปใช้ในชีวิต
12. ท่องจำบทหรือกรอนที่ไพเราะและนำไปใช้ในการพูดและการเขียน
13. สามารถแต่งกาพย์และกลอนง่ายๆ
14. สามารถเล่านิทานพื้นบ้านและตำนานพื้นบ้านในห้องถื่น
15. มีมารยาทการอ่าน การเขียน การฟัง การดู และการพูด มีนิสัยรักการอ่านและการเขียน

1.2 มาตรฐานการเรียนรู้

มาตรฐานการเรียนรู้เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ประกอบด้วย

สาระที่ 1 : การอ่าน

มาตรฐาน ท 1.1 : ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดไปใช้ตัดสินใจแก้ปัญหาและสร้างวิสัยทัศน์ในการดำเนินชีวิต และมีนิสัยรักการอ่าน

สาระที่ 2 : การเขียน

มาตรฐาน ท 2.1 : ใช้กระบวนการเขียน เขียนสื่อสาร เขียนเรียงความ ย่อความ และเขียนเรื่องราวในรูปแบบต่างๆ เขียนรายงานข้อมูลสารสนเทศ และรายงานการศึกษาค้นคว้าอย่างมีประสิทธิภาพ

สาระที่ 3 : การฟัง การดู และการพูด

มาตรฐาน ท 3.1 : สามารถเลือกฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ และพูดแสดงความรู้ ความคิด ความรู้สึกในโอกาสต่างๆ อย่างมีวิจารณญาณและสร้างสรรค์

สาระที่ 4 : หลักการใช้ภาษา

มาตรฐาน ท 4.1 : เข้าใจธรรมชาติของภาษาและหลักภาษาไทย การเปลี่ยนแปลงของภาษาและพลังของภาษา ภูมิปัญญาทางภาษา และรักษาภาษาไทยไว้เป็นสมบัติของชาติ

มาตรฐาน ท 4.2 : สามารถใช้ภาษาแสวงหาความรู้ เสริมสร้างลักษณะนิสัย บุคลิกภาพ และความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรม อาชีพ สังคม และชีวิตประจำวัน

สาระที่ 5 : วรรณคดีและวรรณกรรม

มาตรฐาน ท 5.1 : เข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรม
ไทยอย่างเห็นคุณค่า และนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

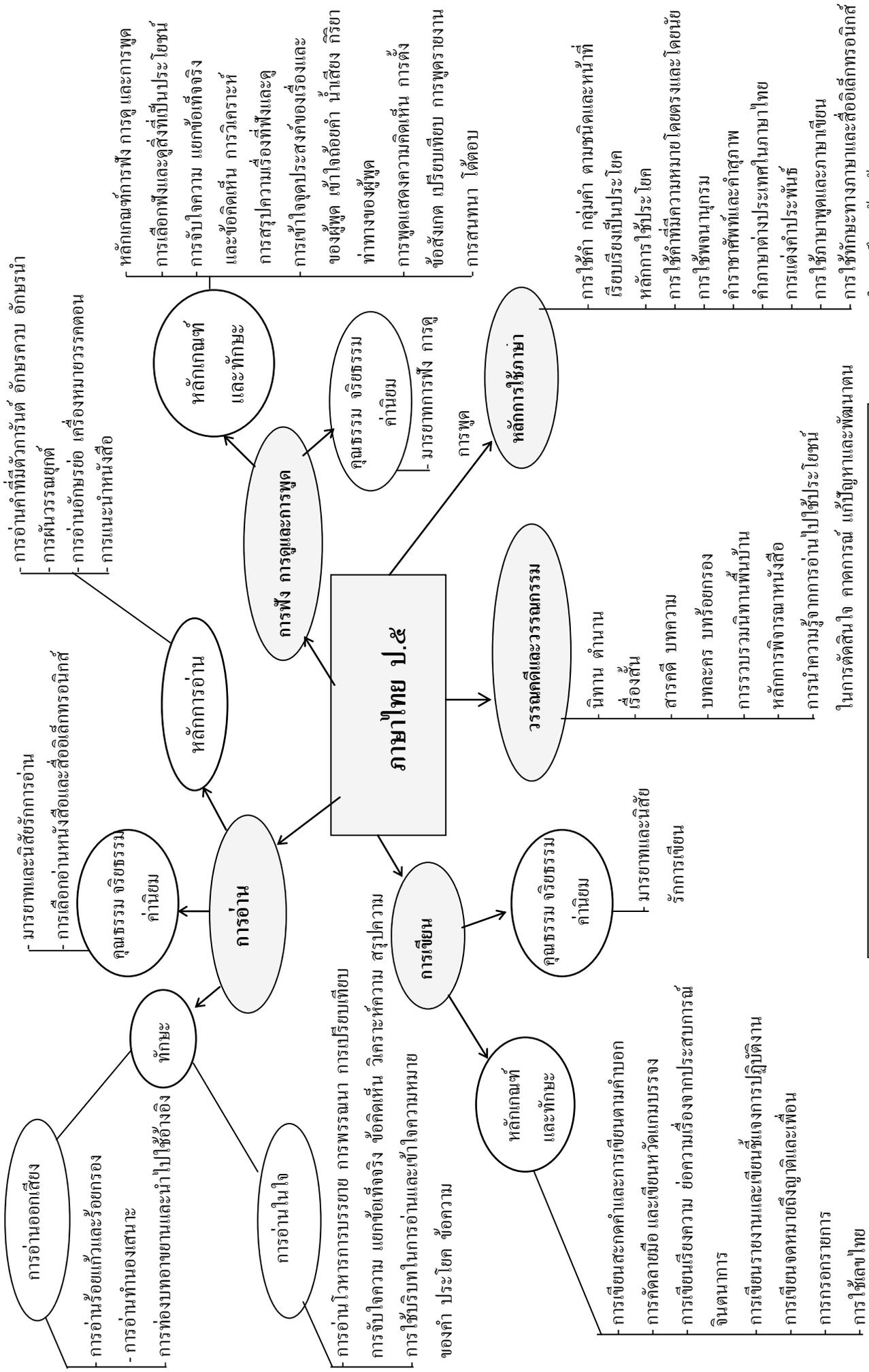
1.3 มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น

กรมวิชาการ (2545 : 13-14) ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นของแต่ละสาระตั้งแต่
สาระที่ 1 : การอ่าน สาระที่ 2 : การเขียน สาระที่ 3 : การฟัง การดู และการพูด สาระที่ 4 : หลักการ
ใช้ภาษา สาระที่ 5 : วรรณคดีและวรรณกรรม ในที่นี้จะขอกล่าวเฉพาะสาระที่ 3 : การฟัง การดู
และการพูด มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 2 (ป.4-6) ดังนี้

1.สามารถจับประเด็นสำคัญ และรายละเอียด แยกข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็น สรุปความ
วิเคราะห์เรื่องตามข้อเท็จจริง เข้าใจจุดประสงค์ของเรื่องและของผู้พูด เข้าใจถ้อยคำ การใช้
น้ำเสียง กิริยาท่าทางของผู้พูด สามารถรับสารจากการฟังและการดู โดยตั้งข้อสังเกตเปรียบเทียบกับ
ประสบการณ์ในชีวิตจริง แสดงความรู้ ความคิดเห็นจากเรื่องที่ฟังและดูอย่างกว้างขวาง

2. สามารถสนทนาโต้ตอบ พูดแสดงความรู้ ความคิด พูดวิเคราะห์เรื่องราว พูดต่อหน้า
ชุมชนและพูดรายงาน โดยใช้ถ้อยคำเหมาะสมแก่เรื่องและจุดประสงค์ตามหลักการพูด มีมารยาท
การฟัง การดู และการพูด

นอกจากนี้ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2544 : 28) ยังได้กำหนดผังมโนทัศน์สาระ
การเรียนรู้ภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ไว้ดังนี้

ผังมโนทัศน์สาระการเรียนรู้ภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕

2. การดูอย่างมีวิจารณญาณ

การดูเป็นการรับรู้ข่าวสารจากสื่อต่างๆ เช่น โทรทัศน์ ภาพยนตร์ ละคร การ์ตูน คอมพิวเตอร์ ตลอดจนสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ ซึ่งสารที่รับจากสื่อมีทั้งที่สร้างสรรค์และไม่สร้างสรรค์ต่อกระบวนการเรียนรู้ ดังนั้นผู้รับสารจึงต้องดูอย่างมีวิจารณญาณ ผู้วิจัยได้ศึกษาหนังสือเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับการดูอย่างมีวิจารณญาณ โดยจะกล่าวไปที่ละประเด็น ดังนี้

2.1 ความหมายของการดู

นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการดูไว้ดังนี้

กรมวิชาการ (2546 : 293) กล่าวถึงการดูว่าหมายถึง การใช้สายตาดูสื่อที่เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ สื่อสิ่งต่างๆ จากการแสดงละคร หรือจากการศึกษานอกสถานที่ เพื่อการศึกษาเล่าเรียนหรือการแสวงหาความรู้หรือเพื่อการบันเทิง เช่น การดูภาพ การดูละคร เป็นต้น

กิ่งกาญจน์ บุรณสินวัฒนกุล (2546 : 33) ให้ความหมายการดูว่า หมายถึง การรับสารทางตาจากภาพและเสียง เพื่อรับรู้เหตุการณ์หรือเรื่องราวต่างๆ จากสื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ สื่อสิ่งต่างๆ จากการศึกษานอกสถานที่ ละคร เพื่อหาความรู้หรือเพื่อความบันเทิง

มิ่งขวัญ กิตติวรรณกร (2547 : 29) กล่าวว่า การดู หมายถึง การใช้สายตาดูสื่อต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ การดูภาพยนตร์ ละคร การแสดง รวมทั้งการศึกษาดูงานในสถานที่ต่างๆ

วีระ สุกสังข์ (2549 : 239) ให้ความหมายการดูว่า หมายถึง การใช้สายตาเพื่อให้เห็น ภาพที่เห็นด้วยตานั้นเป็นทั้งภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหวภาพที่อยู่ใกล้ตัวและอยู่ไกลตัว เท่าที่สายตาจะมองเห็นได้

กระทรวงศึกษาธิการ (2551 : 2) กล่าวว่า การดู หมายถึง การรับรู้ความหมายจากคำ หรือข้อความทางสายตา ซึ่งการดูจะทำให้เรามองเห็นภาพของสิ่งต่างๆ การเคลื่อนไหวเหตุการณ์ เรื่องราว ตลอดจนสีสันต่าง ๆ การดูข้อความ เรื่องราวและสิ่งที่จะต้องทำความเข้าใจเรื่องที่ดู จับใจความสำคัญ วิเคราะห์ ตีความ พิจารณารายละเอียดในแง่มุมต่าง ๆ และเห็นคุณค่าเรื่องที่ดูรวมทั้งนำความรู้ที่ได้จากการดูไปใช้ให้เกิดประโยชน์

สายใจ ทองเนียม (2552 : 1) กล่าวว่า การดู หมายถึง การรับสารทางสายตา การดูจะทำให้เห็นภาพของสิ่งต่างๆ ทั้งมีชีวิตและไม่มีชีวิต เห็นสีสัน การเคลื่อนไหว เหตุการณ์เรื่องราว เห็นภาพ 3 มิติ คือ กว้าง ยาว ลึก

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า การดู คือ การรับสารทางตา ทำให้เห็นสิ่งต่างๆ ทั้งแสง สี ลักษณะของสิ่งนั้นๆ จากสื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ การแสดง การศึกษานอกสถานที่ โดยการดูนั้นอาจจะเป็นการแสวงหาความรู้หรือเพื่อความบันเทิง

2.2 จุดมุ่งหมายในการดู

กึ่งกาญจน์ บุณณสินวัฒนกุล (2546 : 35)กล่าวไว้ว่าการรับสารโดยการดูจะต้องมีจุดมุ่งหมาย ดังนี้

1. เพื่อความรู้ เป็นการดูเพื่อศึกษาหาข้อมูลข่าวสาร เรื่องราวต่างๆ และนำไปพัฒนาสติปัญญาของตนเอง เช่น การดูข่าว การดูสารคดี
2. เพื่อความบันเทิง เป็นการดูเพื่อผ่อนคลายความเครียด เช่น การดูรายการตลก การดูละคร การดูภาพยนตร์
3. เพื่อความซาบซึ้งและสุนทรีย์ เป็นการดูที่สามารถนำสิ่งที่ได้จากการดูไปประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวันได้

วีระ สดสังข์ (2549 : 239) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายในการดูไว้ว่า

1. ดูเพื่อให้เกิดความเพลิดเพลิน เช่น การดูหนัง ละคร ดูคอนเสิร์ต ดูโทรทัศน์ ดูภาพเขียนที่ จัดแสดง ฯลฯ
2. ดูเพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ การดูหนัง ละคร ดูคอนเสิร์ต ดูโทรทัศน์ ดูภาพเขียนที่ จัดแสดง ดูหนังสือ และดูสิ่งรอบข้างจะทำให้เราเกิด ความรู้ ความเข้าใจด้านต่างๆ มากขึ้น และสามารถนำประโยชน์ไปใช้ใน ชีวิตประจำวันได้
3. ดูเพื่อพินิจพิจารณา การดูแล้วนำมาแยกแยะ วิเคราะห์ วิจัยหรือวินิจฉัยข้อเท็จจริงซึ่ง จะเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจในหน้าที่การงานและการดำเนินชีวิตได้

สายใจ ทองเนียม (2552 : 1) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายในการดูไว้ดังนี้

1. ดูเพื่อ ความรู้ความเข้าใจ เช่นดูการอธิบายการใช้อุปกรณ์เครื่องมือ ดูเหตุการณ์ที่เป็น ข้อเท็จจริงหรือความรู้
2. ดูเพื่อความเพลิดเพลินบันเทิงใจ เช่น การดูภาพยนตร์ ดูสารคดี
3. ดูเพื่อความจรรโลงใจ เช่น ดูรายการธรรมะ

กล่าวโดยสรุปได้ว่าการรับสารโดยการดูนั้น ผู้ดูมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดความรู้ ความ เข้าใจ เพื่อความเพลิดเพลินบันเทิงใจ เมื่อดูแล้ว สามารถนำสิ่งที่ได้จากการดูไปประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวันได้

2.3 หลักการดู

การดูเป็นทักษะที่มีความสำคัญและมีบทบาทในชีวิตประจำวันมาก เพื่อให้การรับสาร โดยการดูมีประสิทธิภาพ เราควรทราบหลักสำคัญในการดู ซึ่งกัลยา สหชาติโกสีย์, ฟองจันทร์ สุขยิ่ง และศรีวรรณ ช้อยหิรัญ (2545 : 102) ได้กล่าวถึงหลักการดูไว้ดังนี้

1. ดูอย่างสบาย โดยวางตัวในท่าที่ผ่อนคลาย ปรับสภาพร่างกายและจิตใจ ให้อยู่ในท่าที่สบายที่สุด เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการดู

2. ดูอย่างจดจ่อ เป็นการดูโดยตั้งใจและตั้งสมาธิเพื่อจะได้เข้าใจสิ่งที่ดูให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

3. ดูให้ครบถ้วนตลอดเรื่องราว เป็นการดูเพื่อหาภาพรวมทั้งหมด แล้วพิจารณาลักษณะที่ได้ดูว่าสมเหตุสมผลหรือไม่ สามารถแยกแยะข้อเท็จจริง ข้อคิดเห็น ตลอดจนข้อคิดจากเรื่องที่ดูได้

4. ดูโดยมีข้อมูล ในการดูทุกครั้งหากเป็นไปได้ควรศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งที่ดูก่อน เพื่อเป็นการทำความเข้าใจ และเพิ่มอรรถรสในการดู เช่น การไปดูโฆษณา หากทราบข้อมูลเรื่องโฆษณามาก่อนก็จะทำให้ดูสนุกมากขึ้น

5. ดูแล้วคิดตาม คือ มีใจจดจ่อกับสิ่งที่ดูแล้วคิดตามเรื่องราวต่างๆ ที่ดำเนินไปซึ่งนอกจากจะเป็นการเพิ่มความสนุกสนานในการดูแล้ว ยังเป็นการฝึกคิดในสิ่งที่ดูอย่างสร้างสรรค์อีกด้วย

6. ดูแล้วเล่าได้ คือ สามารถสรุปเรื่องราวและใจความสำคัญ ได้ เป็นการฝึกให้จำสิ่งต่างๆ ให้แม่นยำด้วยนั่นเอง

วีระ สดสังข์ (2549 : 240) กล่าวถึงหลักการดูไว้ว่า ผู้ดูจะต้องดูอย่างมีจุดมุ่งหมาย คือ ดูไปเพื่ออะไร เพื่อความรู้ เพื่อความเพลิดเพลิน หรือเพื่อให้ได้ข้อคิดในการนำไปปฏิบัติตาม

กระทรวงศึกษาธิการ (2551 : 2) กล่าวถึงหลักการดูที่ดีไว้ดังนี้

1. ดูอย่างมีจุดมุ่งหมาย ผู้ดูควรรู้ว่าตนเองจะดูไปเพื่ออะไร ดูเพื่อความรู้ เพื่อความเพลิดเพลิน หรือเพื่อให้ได้ข้อคิดแล้วนำไปปฏิบัติตาม

2. ดูในสิ่งที่ควรดู ดูสิ่งที่ทำให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาเล่าเรียน เป็นเรื่อง ที่มุ่งให้แนวทางการปฏิบัติตนที่เหมาะสม

3. ดูอย่างมีวิจารณญาณ ควรดูและคิดไตร่ตรองหาเหตุ และผลไปทุกครั้ง ไม่ยอมให้ถูกชักนำไปในทางที่ผิดง่าย ๆ

4. ดูแล้วนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน การดูที่ดีดูแล้วนำไปปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้องและเกิดประโยชน์

สายใจ ทองเนียม (2552 : 2) กล่าวถึงหลักการดูไว้ดังนี้

1. ดูอย่างมีจุดมุ่งหมาย คือ ผู้ดูควรรู้ว่าตนเองกำลังดูเพื่ออะไร เพื่อความรู้ ความเพลิดเพลิน หรือเพื่อให้ได้ข้อคิด
2. เลือกเรื่องที่ดูให้เหมาะสมกับจุดมุ่งหมาย
3. เลือกดูในสิ่งที่ควรดู เช่น ในวัยเรียนควรเลือกดูสิ่งที่ให้ประโยชน์ต่อการศึกษาเล่าเรียน
4. ดูอย่างมีวิจารณญาณคิดไตร่ตรองหาเหตุผลและผลที่จะตามมาด้วยทุกครั้ง ไม่หลงเชื่อสิ่งที่มองเห็นโดยง่าย
5. นำสิ่งที่ดูมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน การดูที่มีประสิทธิภาพคือดูแล้วนำไปปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้อง ช่วยให้การดำรงชีวิตดำเนินไปอย่างราบรื่น

จากความคิดเห็นของนักวิชาการศึกษา ที่ได้กล่าวมานั้น สามารถสรุปหลักการดูได้ว่าในการดูนั้นผู้ดูต้องดู อย่างมีจุดมุ่งหมาย รู้ว่าตนเองจะดูไปเพื่ออะไร เลือก ดูในสิ่งที่ควรดู มี วิจารณญาณในการดู สามารถคิดพิจารณาไตร่ตรองเรื่องที่ดู และนำสิ่งที่ มีประโยชน์มาปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

2.4 ลักษณะการดูที่มีประสิทธิภาพ

การรับสารโดยการดู ที่มีประสิทธิภาพนั้น เมื่อดูแล้วต้องทราบว่าสิ่งที่ดูกล่าวถึงอะไร สามารถวิจารณ์เรื่องและ ถ่ายทอดสู่ผู้อื่น ได้ ดังนั้นขณะที่ดูสื่อต่างๆ ผู้ดูที่ดีต้องปฏิบัติดังที่อัจฉรา ชิวพันธ์ (2546 : 33) กล่าวไว้ดังนี้

1. มีสมาธิและความตั้งใจในการดู รู้จักสังเกต
2. รู้จุดมุ่งหมายในการดูและรู้ที่กำลังดูเรื่องอะไร และดูเพื่ออะไร
3. เมื่อดูแล้วมีความเข้าใจตรงตามความหมายของสิ่งที่ได้ดู
4. เมื่อดูแล้วสามารถจับใจความ ตีความ และสรุปสาระสำคัญได้
5. รู้จักใช้วิจารณญาณในการดู สามารถใช้เหตุผลเพื่อวิเคราะห์ได้ว่า สิ่งใดควรเชื่อและสิ่งใดไม่ควรเชื่อ รวมทั้งรู้จักเลือกสิ่งที่มีคุณค่าที่ได้จากการดูเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในโอกาสต่างๆ
6. ปฏิบัติตนอย่างมีมารยาทในการดูและชม โดยไม่ ส่งเสียงรบกวนสมาธิผู้อื่น แสดงกิริยาอาการอื่นๆ ที่ไม่เหมาะสมขณะดูหรือชมสิ่งต่างๆ ร่วมกับผู้อื่น
7. หลังจากการดูแล้วสามารถถ่ายทอดสู่ผู้อื่น โดยการอ่าน และเขียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตรงตามจุดมุ่งหมายของข้อมูลเบื้องต้นที่ได้รับจากการดู

กรมวิชาการ (2546 : 294) กล่าวถึงข้อควรคำนึงในการดูไว้ว่า

1. การดูเป็นการแสวงหาความรู้ต่างๆ เพื่อความเพลิดเพลิน และการพักผ่อนหย่อนใจ เมื่อดูแล้วก็ต้องใช้ความคิดพิจารณาหาข้อเท็จจริง และสิ่งที่เป็นประโยชน์
2. ติดตามเรื่องราว และใช้ความคิดไตร่ตรองจากเรื่องที่ได้ดู ว่าถูกต้องน่าเชื่อถือเพียงใด
3. พยายามจับความคิดจากการดูในแง่ดี หรือสิ่งที่เป็นประโยชน์ที่จะนำไปใช้ หรือถือปฏิบัติต่อไป ส่วนข้อบกพร่องต่างๆ ก็จะต้องวิเคราะห์ไว้เป็นเพียงข้อคิดที่จะแก้ไขต่อไป
4. จะต้องรู้จักเลือกดูในสิ่งที่เป็นประโยชน์

เบญจมาศ อยู่เป็นแก้ว (2546 : 22) กล่าวว่า การดูสื่อต่างๆ นั้น ผู้ดูจะต้องสามารถจับใจความ และสรุปความจากสื่อที่ได้ดู เพราะเป็นสัญญาณว่าผู้ดูสามารถรับสารได้สัมฤทธิ์ผล นอกจากนี้ยังจะต้องสามารถเลือกดูสื่อได้ตามจุดประสงค์ และสามารถวิเคราะห์สาระสำคัญของเรื่องที่ได้ดู นอกจากนี้ได้เสนอแนะวิธีการดูที่มีประสิทธิภาพไว้ว่า ในการดูนั้นผู้ดูจะต้องใช้ความรู้ และทักษะการจับใจความสำคัญเข้ามาช่วย บางครั้งอาจใช้การตั้งคำถาม ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไหร่ อย่างไร แล้วจากนั้นก็วิเคราะห์สารหรือเนื้อความสำคัญที่ได้รับว่าเป็นอะไร ต้องการบอกอะไรหรือนำเสนอสิ่งใดให้เราทราบ ทั้งนี้ปัจจัยที่ทำให้ผู้ดูได้รับสารด้วยการดูอย่างมีประสิทธิภาพได้นั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยดังต่อไปนี้

1. ความสนใจ
2. สมมติ
3. มารยาท
4. ความพร้อมทั้งร่างกายและจิตใจ
5. ประสบการณ์ หมายถึงความรู้เดิมและทักษะในการรับสารเช่น การตีความ การวิเคราะห์ จากแนวคิดดังกล่าว สรุปได้ว่าการดูที่มีประสิทธิภาพผู้ดูจะต้อง มีจุดมุ่งหมาย มีสมมติ มีมารยาท มีความสนใจในเรื่องที่ดู เมื่อดูแล้วสามารถจับใจความสำคัญ เข้าใจเจตนาของผู้ส่งสาร พิจารณาไตร่ตรองเรื่องราวที่ดู สามารถนำคุณค่าที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและถ่ายทอดให้ผู้อื่นรับรู้ได้

2.5 การดูอย่างมีวิจารณญาณ

การดูเป็นทักษะที่มีความสำคัญ การดูสื่อต่างๆ จำเป็นจะต้องดูอย่างมีวิจารณญาณ เพื่อรับสารได้อย่างถูกต้อง ซึ่งนักวิชาการได้ให้ความหมายการดูอย่างมีวิจารณญาณไว้ดังนี้

ประพนธ์ เรืองณรงค์ และคณะ (2545 : 230) ได้ให้ความหมายการดูอย่างมีวิจารณญาณไว้ว่า เป็นการดูโดยใช้สติปัญญาใคร่ครวญไตร่ตรองสารต่างๆ อย่างมีเหตุผลในประเด็นของ

ความถูกต้อง ตามหลักความรู้และคุณค่าสาระประโยชน์ของสารที่ได้ดู นั่นคือการวิเคราะห์ วิจารณ์ ประเมินค่า และสามารถวินิจฉัยตัดสิน เพื่อนำเอาสิ่งที่ดีไปประยุกต์ในชีวิตประจำวัน

เบญจมาศ อยู่เป็นแก้ว (2546 : 26) กล่าวถึงความหมายของการดูอย่างมีวิจารณญาณ ไว้ว่า ในการดูเรื่องใด ๆ ก็ตาม ผู้ดูจะต้องคิดพิจารณาไตร่ตรองให้ได้อย่างรอบคอบ ด้วยการใช้ปัญญา ความรู้ของตน หาเหตุผลประกอบการตัดสินใจ จะทำให้การตัดสินใจ ถูกต้องหรือผิดพลาดน้อยที่สุด การคิดพิจารณาไตร่ตรองด้วยเหตุผล โดยใช้กระบวนการ วิเคราะห์ การตีความ การประเมินค่า รวมทั้งการตัดสินใจอย่างถูกต้อง ซึ่งกระบวนการ ดังกล่าวคือ การมีวิจารณญาณ การมีวิจารณญาณจึงเป็นการไตร่ตรองอย่างละเอียดรอบคอบ ด้วยเหตุด้วยผลก่อนตัดสินใจ

สรุปได้ว่า การดูอย่างมีวิจารณญาณจะต้องมีการพิจารณา ไตร่ตรอง วิเคราะห์และประเมินค่าของสารที่ดูอย่างมีเหตุผล เพื่อนำสิ่งที่มีประโยชน์ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

2.6 หลักการดูอย่างมีวิจารณญาณ

การใช้วิจารณญาณในการ รับสาร โดยการดูนั้น ผู้ดูต้องมีหลักในการปฏิบัติ ซึ่งเบญจมาศ อยู่เป็นแก้ว (2546 : 26-27) ได้กล่าวถึงหลักการดูอย่างมีวิจารณญาณ ไว้ดังนี้

1. พิจารณาว่าผู้พูดหรือผู้แสดงมีจุดมุ่งหมายอย่างไร จุดมุ่งหมายนั้นชัดเจน หรือไม่
2. เรื่องที่ดูนั้นให้ประโยชน์ แก่คิด ก่อให้เกิดความเจริญอกงาม หรือคิดสร้างสรรค์อย่างไร
3. เนื้อหาของเรื่องนั้นมีความเป็นไป ได้มากน้อยเพียงใด
4. เนื้อหาในเรื่องนั้นน่าเชื่อถือหรือไม่ มีหลักฐานอ้างอิงหรือไม่
5. ผู้พูดหรือผู้แสดงมีวิธีการถ่ายทอดความคิดอย่างไร

การดูอย่างมีวิจารณญาณ ผู้ดูจะต้องเข้าใจเนื้อหาของเรื่องที่ดูหรือเจตนาของผู้ส่งสาร โดยศึกษาลักษณะของเรื่องราวประเภทต่าง ๆ ให้เข้าใจ ทั้งนี้อาจแบ่งประเภทของเรื่องราวต่าง ๆ ได้ 2 วิธี คือ

1. แบ่งตามเนื้อหาของเรื่อง ได้แก่

1.1 เรื่องประเภทข้อเท็จจริง เรื่องประเภทนี้จะกล่าวถึงเรื่องราว ของบุคคลใด บุคคลหนึ่ง หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งเรื่องราวทางวิทยาศาสตร์ ปรัชญาการณทางธรรมชาติ ซึ่งเรื่องเหล่านั้นสามารถพิสูจน์ให้เห็นจริงได้ มีหลักฐานอ้างอิงยืนยันได้ อาจเป็นเรื่องราว ที่ผ่านมาแล้ว เรื่องราวที่กำลังเป็นอยู่ หรือเป็นเรื่องที่จะเกิดขึ้นในอนาคต โดยมีผู้นำมาแจ้งให้ทราบตามที่รู้มา

1.2 เรื่องประเภทข้อคิดเห็น เรื่องประเภทนี้เป็นเรื่องที่แสดง ความรู้สึก ความเชื่อ หรือแนวคิดที่ผู้พูด มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นเหตุการณ์ บุคคล วัตถุ ประเพณีกรรมนั้น เป็นความรู้สึก ความคิด ความเชื่อของผู้ที่พูด ซึ่งผู้ดูอาจเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยก็ได้ ข้อคิดเห็นเหล่านี้

อาจเกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริง หรือเป็นข้อคิดเห็นมาขยายข้อเท็จจริงว่า น่าจะเป็น อย่างนั้นอย่างนี้ ดังนั้นผู้จะต้องพิจารณาความแตกต่างของเรื่องและแยกให้ออกว่า เรื่องนั้นเป็นข้อเท็จจริงล้วน ๆ หรือแทรกความรู้สึกความเชื่อหรือแนวคิดของผู้พูด

2. แบ่งตามเจตนาของผู้พูด ได้แก่

2.1 เรื่องประเภทให้ความรู้ เป็นเรื่องที่มีความสำคัญมาก เพราะช่วยให้ ผู้ฟังผู้เกิดความรู้ความคิด สามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ความรู้ดังกล่าวอาจเป็นความรู้เกี่ยวกับสิ่งรอบ ๆ ตัวทั้งใกล้และไกลตัว

2.2 เรื่องประเภทโน้มน้าวใจ เป็นเรื่องที่มีเจตนาให้ผู้ฟังเชื่อ หรือคล้อยตามข้อความในเรื่องนั้น ๆ เรื่องประเภทนี้มีข้อความที่โน้มน้าวใจผู้ฟัง ให้เกิดอารมณ์ ความรู้สึกหรือความคิดเห็นเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับผู้พูด เช่น การโฆษณาสินค้า โฆษณาหาเสียง คำชี้แจง ข้อความปลุกใจต่าง ๆ

2.3 เรื่องประเภทให้ความเพลิดเพลิน เป็นเรื่องที่มีเจตนาให้ผู้ฟังหรือผู้เกิดอารมณ์สนุกสนานเพลิดเพลิน ผ่อนคลายความเครียดจากการงาน หรือ กิจกรรมอื่น ๆ เรื่องประเภทนี้ได้แก่ นิยาย นิทาน เรื่องเล่า เรื่องตลกชวนขัน ภาพยนตร์ ละคร ฯลฯ

อย่างไรก็ตามเรื่องทั้ง 3 ประเภทนี้ อาจมาในรูปคละเคล้ากัน คือให้ทั้งความรู้ ความเพลิดเพลินและเป็นเรื่องที่โน้มน้าวใจด้วยก็ได้ ดังนั้นผู้ฟังหรือผู้ดูจึงต้องศึกษาข้อความและรู้จัก แยกข้อความในเรื่องว่าตอนใดเป็นเรื่องประเภทใด

นิตยา ทองคำ (2550 : 23) กล่าวถึงหลักการดูอย่างมีวิจารณญาณไว้ดังนี้

1. เมื่อดูแล้วพิจารณาโดยทันทีว่าเรื่องนั้นเป็นเรื่องประเภทให้ความรู้ จรรโลงใจ หรือโน้มน้าวใจ
2. เรื่องประเภทให้ความรู้หรือโน้มน้าวใจต้องใช้วิจารณญาณเพื่อแยกให้ได้ว่า เรื่องที่ดูนั้นเป็นข้อเท็จจริงหรือข้อคิดเห็น
3. การฟังที่ต้องใช้วิจารณญาณนั้น ผู้ดูต้องตั้งใจดูเรื่องราวและจับประเด็นสำคัญของเรื่องให้ได้ตรวจสอบเปรียบเทียบประเด็นสำคัญของเรื่องที่ตนเข้าใจโดยเทียบกับ ความเข้าใจของบุคคลอื่น เพื่อหาข้อที่ตรงกันหรือแตกต่างกันหรือเพื่อเปรียบเทียบว่า ใครดูได้ลึกซึ้งและตีความได้ชัดเจนกว่ากัน และหากพบว่าตนเองยังบกพร่อง ในสิ่งใด ก็พยายามฝึกฝนสิ่งนั้นให้มากยิ่งขึ้น
4. พิจารณาถึงเจตนาของผู้พูด โดยไม่มีอคติลำเอียง เพื่อประกอบการพิจารณาตัดสินใจว่าสารนั้นควรเชื่อถือได้เพียงใด
5. บันทึกประเด็นสำคัญของเรื่องราวไว้ เพื่อกันผิดพลาดหลงลืม

6. ประเมินค่าของเรื่องนั้น ๆ ว่ามีความสำคัญหรือให้ประโยชน์เพียงใด มีแง่คิด ให้คุณค่าเพียงใด นำประโยชน์นั้นไปใช้ได้หรือไม่

กระทรวงศึกษาธิการ (2551: 2) กล่าวว่า การรู้จักแยกประเภทของเรื่องที่ดูเป็นการพิจารณาเรื่องในเบื้องต้น ส่วนการดูอย่างมีวิจารณญาณ จะต้องมีขั้นตอนรายละเอียดที่ต้องพิจารณาลึกซึ้งขึ้นไปอีกคือ เมื่อผู้ดูได้ดูและเข้าใจในเรื่องนั้นๆ แล้วในขั้นวิจาร์ณญาณจะต้องมีขั้นตอน ดังนี้คือ

1. วิเคราะห์เรื่อง โดยการพิจารณาว่าเรื่องนั้นจัดอยู่ในเรื่องประเภทใด เช่น เป็นบทร้อยแก้วร้อยกรอง นิยาย นิทาน บทความ ฯลฯ เมื่อรู้ประเภทแล้วก็ต้องหาคำตอบ ในรายละเอียดว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร มีรายละเอียดอะไรเป็นส่วนประกอบ และผู้พูด ผู้แสดงมีกลวิธีในการสื่อสารอย่างไร

2. วิวินิจฉัย คือพิจารณาได้ว่าเรื่องนั้นเป็นเรื่องประเภทข้อเท็จจริงหรือ ข้อคิดเห็นหรือเป็นการแสดงทรรศนะ อารมณ์ ความรู้สึกและผู้พูดมีเจตนาอย่างไรในการพูด หรือแสดงรวมทั้งแง่คิดต่าง ๆ และจับใจความสำคัญ ของสารที่สำคัญที่สุดและใจความรองได้

3. ประเมินค่าของเรื่อง ว่าเรื่องนั้นให้ประโยชน์ ให้คุณค่า แง่คิดมากน้อยเพียงใด

4. การนำไปใช้ คือ เมื่อสรุปประเด็นและเข้าใจคุณค่าของเรื่องแล้วขั้นตอน สุดท้ายคือสามารถนำประเด็นหรือข้อความของเรื่องที่มีประโยชน์ไปใช้ให้เหมาะสมกับเหตุการณ์และบุคคลต่อไปอย่างไร

สรุปได้ว่าการดูอย่างมีวิจารณญาณ จะมีประสิทธิภาพ เมื่อผู้รับสารดูสื่อต่างๆ แล้ว สามารถพัฒนาทักษะต่างๆ ได้ ดังนี้

1. ผู้รับสารต้องสามารถแยกข้อเท็จจริงออกจากข้อคิดเห็น รู้ว่าอะไรเป็นเหตุและเป็นผล
2. ผู้รับสารต้องสามารถรู้ความหมายที่แฝงไว้ในเรื่องนั้นๆ ซึ่งบางครั้งไม่ได้บอกตรงๆ ในถ้อยคำ แต่ผู้รับสารต้องตีความหมายให้ถูกต้องด้วยตัวเอง
3. ผู้รับสารต้องสามารถประเมินค่าได้ว่าอะไรดีหรือไม่ดี มีคุณค่ามากน้อยเพียงใด และมีคุณค่าทางด้านใดบ้าง เพราะอะไร ซึ่งการที่จะประเมินค่าสิ่งใดๆ ได้จะต้องพิจารณาให้รอบด้าน เช่น พิจารณาจากจุดประสงค์ของสาร รูปแบบของสาร ประเภทของสาร เป็นต้น
4. ผู้รับสารควรมีทักษะของการวินิจฉัย เพื่อประเมินค่าอันนำไปสู่การตัดสินใจที่ถูกคือ งามว่าสิ่งที่ได้ยินได้ฟังมานั้นสิ่งใดควรรับเอามาหรือไม่รับ สิ่งใดควรเชื่อไม่ควรเชื่อ ซึ่งการตัดสินใจที่ถูกต้องเป็นเรื่องสำคัญมากทั้งในชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพ
5. ผู้รับสารสามารถนำประโยชน์จากการดูไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.7.1 งานวิจัยในประเทศ

สวภา โอ้ประเสริฐ (2539) ศึกษาพฤติกรรมการดูโทรทัศน์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการดูโทรทัศน์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดนครศรีธรรมราช และความสัมพันธ์ ระหว่างพฤติ กรรมการดูโทรทัศน์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดนครศรีธรรมราช กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2537-2538 โรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการจำนวน 704 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่านักเรียนเกือบครึ่งมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ และมากกว่า 1 ใน 10 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง นักเรียนมากกว่า 4 ใน 5 อาศัยอยู่กับบิดาและมารดา บิดาและมารดาเกือบ 3 ใน 4 สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาและมากกว่า ครึ่งประกอบอาชีพเกษตรกรรม รายได้ของครอบครัวเฉลี่ย 9,103.20 บาทต่อเดือน นักเรียนเกือบทั้งหมดมีโทรทัศน์ ส่วนใหญ่เป็นโทรทัศน์สี วางไว้ในห้องรับแขก นักเรียนมากกว่าครึ่งไม่เคยได้รับคำแนะนำเกี่ยวกับการดูโทรทัศน์ ดูโทรทัศน์ในวันศุกร์ ช่วงเวลาหลังข่าว ในวันสุดสัปดาห์ 2 ใน 3 ดูโทรทัศน์ในวันเสาร์ โดยเกือบครึ่งดูช่วงเวลา 10.00 - 15.00 น. และไม่ทำกิจกรรมอื่นระหว่างดูโทรทัศน์ นักเรียนเกือบทั้งหมดดูรายการสำหรับเด็ก และภาพยนตร์การ์ตูน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมีความสัมพันธ์กับประเภทของรายการโทรทัศน์ที่นักเรียนดู 3 ประเภท คือ ภาพยนตร์ กีฬา และรายการเกี่ยวกับชีวิต และสุขภาพ นอกจากนี้มีความสัมพันธ์กับความบ่อยของการดูโทรทัศน์บางรายการของ นักเรียน และมีความสัมพันธ์กับช่วงเวลาการดูโทรทัศน์ในวันธรรมดาของนักเรียน

ปานชีวา นาคสิทธิ์ (2543) ศึกษาเปรียบเทียบระดับการพัฒนาของความคิดอย่างมีวิจารณญาณ ในการรับสารผ่านทักษะการดูละครโทรทัศน์ และการอ่านบทละครโทรทัศน์ เรื่องสามก๊กของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยคริสเตียน จังหวัดนครปฐม ปีการศึกษา 2543 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระดับการพัฒนาของความคิดอย่างมีวิจารณญาณ ในการรับสารผ่านทักษะการดูละครโทรทัศน์ และการอ่านบทละครโทรทัศน์ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2543 ของวิทยาลัยคริสเตียน จำนวน 50 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แถบภาพละครโทรทัศน์และบทละครโทรทัศน์เรื่อง สามก๊ก แผนการสอนเรื่อง การดูละครโทรทัศน์อย่างมีวิจารณญาณ แบบทดสอบการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาที่มีระดับความสามารถพื้นฐานในการคิด อย่างมีวิจารณญาณสูง จะมีระดับการพัฒนาความคิดอย่างมีวิจารณญาณสูงกว่านักศึกษาที่มีระดับความสามารถพื้นฐานในการคิดอย่างมีวิจารณญาณต่ำ อย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และมีการพัฒนาทางความคิดอย่างมีวิจารณญาณเพิ่มขึ้นทั้งกลุ่มคุณ
ละครโทรทัศน์และกลุ่มอ่านบทละครโทรทัศน์ ระดับการพัฒนาความคิดอย่างมีวิจารณญาณของ
นักศึกษาที่รับสารผ่านการดูละครโทรทัศน์ สูงกว่าระดับการพัฒนาความคิดอย่างมีวิจารณญาณของ
นักศึกษาที่รับสารผ่านการอ่านบทละครโทรทัศน์และกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ
0.01 และความสามารถพื้นฐานในการคิดของนักศึกษาและประเภทการรับสาร ไม่มีปฏิสัมพันธ์กัน
กับระดับการพัฒนาความคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาที่ระดับ 0.01

กึ่งกาญจน์ บุรณสินวัฒนกุล (2546) ศึกษาการพัฒนาทักษะการดูอย่างมี
วิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้สื่อละครโทรทัศน์ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนา
ทักษะการดูอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้สื่อละครโทรทัศน์และศึกษา
ความคิดเห็นของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการพัฒนาทักษะการดูอย่างมีวิจารณญาณ
กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546 โรงเรียนมัธยม
วัดสิงห์ จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้อันรู้เรื่องการดูอย่างมี
วิจารณญาณ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทักษะการดูอย่างมีวิจารณญาณ และ
แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาทักษะการดูอย่างมีวิจารณญาณ ผลการวิจัยพบว่า
ค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการดูอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อน
เรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ส่วนใหญ่มี
ความคิดเห็นต่อการพัฒนาทักษะการดูอย่างมีวิจารณญาณ ในระดับมาก

นิตยา ทองคำ (2550) ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องการฟังการดูอย่างมี
วิจารณญาณ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้สื่อประสม มี
วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการพัฒนาการเรียนรู้อันรู้เรื่องการฟังการดูอย่างมีวิจารณญาณ กลุ่มสาระ
การเรียนรู้ภาษาไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้สื่อประสม เพื่อศึกษาดัชนี
ประสิทธิผลของการเรียนรู้ จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สื่อประสมเรื่องการฟัง การดูอย่างมี
วิจารณญาณ เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่องการฟังและดู
อย่างมีวิจารณญาณ เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัด
การเรียนรู้โดยใช้สื่อประสม เรื่องการฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 5/2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 โรงเรียนกันทรารมณี จำนวน 44 คน เครื่องมือ
ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบ
ประเมินวัดความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เรื่องการฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ
โดยใช้สื่อประสม ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้อันรู้เรื่อง การฟังการดู
อย่างมีวิจารณญาณ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้สื่อ

ประสมมีประสิทธิภาพ 86.25/83.13 สูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 80/80 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องการฟัง การดูอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้สื่อประสมช่วยทำให้นักเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้น ร้อยละ 73.90 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน เรื่องการฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อประสม เรื่องการฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณอยู่ในระดับมาก

2.7.2 งานวิจัยต่างประเทศ

คอนรอย (Conroy 2000) ศึกษาเรื่องการปฏิบัติของครู การเข้าใจและประสบการณ์ในการศึกษาภาษาที่สองของผู้เรียนที่มีปัญหาด้านการดู ซึ่งเป็นการสำรวจการสอน ประสบการณ์ และความต้องการการเรียนรู้ภาษาที่สอง โดยทำการสอนทักษะการดู กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนของ ESL จำนวน 68 คนโดยใช้แบบสอบถามและทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ANOVA ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่มีปัญหาด้านการดูหลังได้รับการฝึกฝนจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

ลอปา (Lopa 2000) ศึกษาเกี่ยวกับการดูอย่างเร็ว กับความสัมพันธ์ทางการอ่านของนักเรียนที่มีความสามารถทางการอ่านต่ำ กลุ่มตัวอย่างแบ่งเป็นกลุ่มทดลองที่เป็นนักเรียนที่มีความสามารถทางการอ่านต่ำ จำนวน 40 คน และกลุ่มควบคุมเป็นนักเรียนที่มีความสามารถทางการอ่านปกติ จำนวน 44 คน โดยให้ดูและอ่านแบบฝึกที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนกลุ่มที่มีความสามารถทางการอ่านต่ำจะเรียน ได้ช้ากว่านักเรียนที่มีความสามารถทางการอ่านปกติ สืบเนื่องมาจากการดูช้า และเมื่อมีการฝึกดูและอ่านบ่อยครั้งนักเรียนที่มีความสามารถทางการอ่านต่ำจะดูและอ่านได้เร็วขึ้น ดังนั้นการดูจึงมีความสัมพันธ์กับการอ่าน

3. การดูโทรทัศน์

โทรทัศน์เป็นสื่อที่ได้รับความนิยมและเข้าถึงผู้รับสารได้อย่างรวดเร็ว เนื่องจากเป็นสื่อที่มีทั้งภาพและเสียง การดูโทรทัศน์เป็นการดูอย่างหนึ่งที่ผู้รับสารจะต้องมีวิจารณญาณในการรับชม ซึ่งรายละเอียดเกี่ยวกับการดูโทรทัศน์นั้นมีประเด็นต่างๆ สรุปได้ดังนี้

3.1 จุดประสงค์ของการดูโทรทัศน์

จากการศึกษาความต้องการที่ผู้รับสารต้องการจากสื่อวิทยุโทรทัศน์ของ กาญจนา แก้วเทพ (2539 : 25) พบว่า จุดประสงค์ของการดูโทรทัศน์ของคนไทย มีดังนี้

1. ความต้องการสารสนเทศ

1.1 เพื่อให้ทราบถึงเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับตนเอง   สภาพปัจจุบันที่อยู่รอบตัว
และสภาพปัจจุบันของสังคมและโลก

1.2 เป็นเครื่องมือในการแสวงหาข้อแนะนำในการปฏิบัติ   หรือความคิดเห็นใน
การตัดสินใจ

1.3 สนองความอยากรู้อยากเห็น และสนองความสนใจ

1.4 ใ้การเรียนรู้ เป็นการศึกษาด้วยตนเอง

1.5 สร้างความรู้สึกที่มั่นคง โดยใช้ความรู้ที่ได้มาจากสื่อมวลชน

2. ความต้องการสร้างความมีเอกลักษณ์ให้แก่บุคคล

2.1 ให้แรงเสริมแก่ค่านิยมส่วนบุคคล

2.2 ให้ตัวแบบทางพฤติกรรม

2.3 แสดงออกร่วมกับค่านิยมของคนอื่นๆ ในสังคม

2.4 เพื่อความเข้าใจตนเองมากขึ้น

3. ความต้องการรวมตัวและปฏิสัมพันธ์ทางสังคม

3.1 เพื่อความเข้าใจสภาพแวดล้อมของผู้อื่น

3.2 นำไปใช้ในการสนทนาและปฏิสัมพันธ์ทางสังคม

3.3 ใช้เป็นเพื่อน

3.4 สร้างสายสัมพันธ์กับครอบครัว เพื่อน และสังคม

4. ความต้องการความบันเทิง

4.1 เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ

4.2 เพื่อหลีกเลี่ยงหรือหลีกเลี่ยงปัญหา

4.3 เพื่อใช้เวลาให้หมดไป

4.4 เพื่อความสนุกสนานทางสุนทรียะ

4.5 เพื่อปลดปล่อยอารมณ์

จากข้อมูลดังกล่าวสรุปได้ว่าจุดประสงค์ในการดูโทรทัศน์นั้นผู้ดูมีจุดประสงค์เพื่อ ต้องการ
ข้อมูลสารสนเทศ ต้องการสร้างเอกลักษณ์ให้แก่ตนเอง ต้องการนำข้อมูลไปใช้ในการสนทนา กับ
ผู้อื่น และต้องการความบันเทิงใจ

3.2 ระดับการดูโทรทัศน์

ระดับการดูโทรทัศน์ หมายถึง ความลึกซึ้งในการดูโทรทัศน์ ซึ่งมีความสอดคล้องกับ จุดประสงค์การดูโทรทัศน์ เป็นระดับของการรับรู้เนื้อหา การดูโทรทัศน์ (ปานชีวา นาคสิทธิ์ 2543 : 15)

กาญจนา แก้วเทพ (2539 : 36) ได้กล่าวถึงระดับการดูโทรทัศน์ว่าสามารถแบ่งได้ 3 ระดับ ดังนี้

1. ระดับการรับรู้ หมายถึง การมองเห็นและเข้าใจเนื้อหา เกิดขึ้นเพื่อสนองตอบ จุดประสงค์ เพื่อความบันเทิง และความต้องการสารสนเทศ ซึ่งผลการรับรู้จะไม่ยั่งยืนหากไม่มี ส่วนเกี่ยวข้องกับผู้ดู จัดเป็นการรับรู้ในช่วงสั้น เมื่อผ่านความสนใจนั้นแล้วก็จะลืมเลือนไป
  2. ระดับการเลียนแบบ หมายถึง การซึมซับเนื้อหาที่ได้รับรู้โดยการเลียนแบบพฤติกรรม จากเนื้อหานั้นๆ เป็นการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ของผู้ดูโดยอ้อม อาจกลายเป็นค่านิยม ความเชื่อ ส่วนตัว หรืออาจไม่มีผลใดๆ เลยก็ได้
  3. ระดับการเชื่อมโยง เป็นระดับการดูโทรทัศน์ที่ผู้ดูเปรียบเทียบเนื้อหา กับชีวิตจริงของผู้ดู แล้วเกิดความคล้อยตาม หรือขัดแย้งกับสารนั้นอย่างถาวร
- สรุปได้ว่าระดับการดูโทรทัศน์ คือ ขั้นตอนในการรับรู้ ทำความเข้าใจเนื้อเรื่อง แล้วนำสิ่งที่ ดูมาเปรียบเทียบกับชีวิตของตนเองและแสดงพฤติกรรมเลียนแบบเรื่องที่ดู

3.3 ประเภทรายการโทรทัศน์

วิลเลียม (Williams 1974 : 79-80) จัดประเภทรายการ โทรทัศน์ออกเป็น 10 ประเภท ดังนี้

1. ข่าว และข่าวบริการสังคม (News and Public Affairs) ได้แก่ ข่าวต่างประเทศ ข่าวในประเทศ ข่าวกีฬา ข่าวเกษตร วิเคราะห์ข่าว รวมทั้งรายการสนทนาหรืออภิปรายปัญหาสังคม เพื่อบริการสังคม
2. สารคดี (Features and Documentaries) ได้แก่ สารคดีท่องเที่ยวชีวิตสัตว์ วมทั้งรายการ ประเภทความรู้ ซึ่งเป็นในรูปแบบของภาพยนตร์ หรือการอภิปราย
3. รายการเพื่อการศึกษา (Education) เป็นรายการที่จัดขึ้นเพื่อให้การศึกษาโดยตรงแก่ ประชาชน ทั้งในและนอกระบบโรงเรียน
4. ศิลปะและดนตรี (Arts and Music) ได้แก่ รายการจิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม ภาษาและวรรณคดี รวมทั้งรายการดนตรีคลาสสิก เป็นรายการที่ให้ความรู้และความซาบซึ้งทาง ศิลปะควบคู่กับความบันเทิง

5. รายการสำหรับเด็กและภาพยนตร์ (Children's Programmes & Cartoon) เป็นรายการที่จัดขึ้นสำหรับเด็กโดยตรงอาจเป็นการ์ตูน หุ่นเชิดมือ หุ่นกระบอก ซึ่งให้ความรู้หรือความบันเทิงหรือทั้งความรู้และความบันเทิง

6. ละครโทรทัศน์ (Drama) ได้แก่ รายการที่จัดเป็นละครโทรทัศน์และเป็นตอนสั้นๆ ที่ดำเนินเรื่องติดต่อกันไปตลอด

7. ภาพยนตร์ (Movies) ทั้งภาพยนตร์ชุดและภาพยนตร์เรื่องยาว

8. ปกิณกะบันเทิง (General Entertainment) เป็นรายการที่เน้นความบันเทิงหลายรูปแบบแต่ยังคงให้สาระความรู้อยู่บ้าง เช่น การตอบปัญหาชิงรางวัล การโต้ว่าที่ แพ้ชนะ และดนตรี หรือหลายๆ อย่างรวมกัน

9. รายการกีฬา (Sports) เป็นรายการที่จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมสุขภาพอนามัยและ ความบันเทิง รวมถึงอภิปรายเกี่ยวกับการรักษาสุขภาพ

10. รายการทางศาสนา (Religion) เช่น รายการถ่ายทอดพิธีกรรมทางศาสนา รวมถึงรายการสารคดี และการอภิปรายที่ให้ความรู้เกี่ยวกับศาสนาและส่งเสริมศีลธรรม

ไลย์ และฮอฟแมน (Lyle and Hoffman 1972, อ้างถึงใน อรพินธ์ ศักดิ์เยี่ยม 2537 : 32) ได้แบ่งรายการโทรทัศน์ออกเป็น 14 ประเภท ได้แก่

1. การผจญภัยแนวใหม่ (hip adventure)
2. ละครเบาสมอง (situation comedy)
3. ละครชีวิตครอบครัวเบาสมอง (family situation comedy)
4. ตำรวจและนักสืบ (cop/ detective)
5. การ์ตูน (cartoon)
6. ดนตรีและรายการวิพิธทัศนา (music and variety)
7. ละคร (plays)
8. นาฏกรรม (dramatic)
9. ข่าว (news)
10. การศึกษาและวัฒนธรรม (education and culture)
11. ภาพยนตร์คาวบอยตะวันตก (western)
12. เกมส์ (games)
13. กีฬา (sports)
14. ภาพยนตร์เรื่องยาว (films)

อรพินธ์ ศักดิ์เยี่ยม (2537 : 33) กล่าวถึงรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กที่ผลิตขึ้นในประเทศ
ดังนี้

1. รายการที่เน้นการแสดงออกของเด็ก โดยทำในรูปแบบของชมรมหรือสโมสรมีกิจกรรม
ให้เด็กทำ ให้เด็กได้แสดงความสามารถด้านต่างๆ เช่น ร้องเพลง เล่นดนตรี เป็นต้น
  2. รายการนิตยสารทางอากาศ จะประกอบด้วยรายการย่อยๆ หลายรายการ เช่น ละครหุ่น
ทายปัญหา เล่นเกม เล่นิทานประกอบภาพ สอนวิธีทำกิจกรรมต่างๆ ละครสั้น สัมภาษณ์บุคคล
เด่น เป็นต้น
  3. รายการละครหรือภาพยนตร์สำหรับเด็ก อาจผูกเรื่องจบในตอนหรือเป็นเรื่องยาวต่อเนื่อง
เป็นตอนๆ
  4. รายการตอบปัญหา/เกม จัดให้มีการแข่งขันความรู้ของเด็กระหว่างกลุ่มผู้ที่มาร่วม
รายการ
  5. รายการสารคดี เสนอเนื้อหาสาระด้วยภาพและเสียงบรรยาย เป็นรายการที่ให้ความรู้ เป็น
ส่วนใหญ่ เช่น สารคดีชีวิตสัตว์ วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรม เป็นต้น
  6. ภาพยนตร์การ์ตูน เป็นภาพยนตร์ที่ ถ่ายทำจากภาพเขียน และวัตถุนิ่งให้มองเห็น
เคลื่อนไหวได้ โดยอาศัยความชำนาญ ทักษะขั้นสูงและความคิดสร้างสรรค์
  7. รายการอื่นๆ ที่จัดขึ้นเป็นครั้งคราวในโอกาสพิเศษต่างๆ
- จากการแบ่งประเภทรายการโทรทัศน์ของนักวิชาการต่างๆ สามารถสรุปประเภทรายการ
โทรทัศน์ได้ 2 ประเภทคือ รายการที่ให้ความรู้และรายการที่ให้ความบันเทิง

3.4 อิทธิพลของสื่อโทรทัศน์ที่มีต่อเด็ก

โทรทัศน์เป็นสื่อที่มีอิทธิพลต่อเด็กมาก เพราะเด็กติดโทรทัศน์มากกว่าผู้ใหญ่ ไม่ว่าจะรายการ
นั้นจะสร้างมาสำหรับเด็กหรือผู้ใหญ่ เด็กๆ ก็ดูได้ด้วยความสะดวกจากการรับชม
โทรทัศน์ พบว่า รายการสำหรับผู้ใหญ่ที่แพร่หลายที่สุดมีผู้รับชมสูงสุดไม่ถึง ร้อยละ 40 แต่รายการ
สำหรับเด็กที่ดูใจเด็กจริงๆ จะมีอัตราการดูมากกว่าร้อยละ 70 ขึ้นไป (วิภา อุดมฉันท 2538 : 105)

ภัทร์ภูริ ประยูรเกียรติ (2520 : 30) กล่าวไว้ว่า โทรทัศน์มีอิทธิพลต่อเด็ก สิ่ง que เด็กเรียนรู้
จากโทรทัศน์ก่อให้เกิดพฤติกรรมเลียนแบบ ทักษะคิดต่อต้านสังคมและรูปแบบของพฤติกรรม สิ่ง
เหล่านี้จะมีความรุนแรงยิ่งขึ้น และสิ่งที่เด็กเรียนรู้จากโทรทัศน์อีกอย่างหนึ่งคือ ความสับสน
ระหว่างความจริงและจินตนาการ เพราะเด็กขาดประ สบการณ์ที่จะแยกแยะระหว่างความจริงและ
จินตนาการ และการพัฒนาการทางสมองยังไม่เต็มที่ จึงเป็นการเรียนรู้ที่เสี่ยงอันตราย

วรสิทธิ์ ใจงาม (2548:73) กล่าวถึงผลเสียจากการดูโทรทัศน์ไว้ดังนี้

1. ทำให้ก้าวร้าว เด็กเลียนแบบความก้าวร้าว เลียนแบบวิธีการแก้ปัญหาที่ไม่ถูกต้อง เห็นความก้าวร้าวจนเคยชินจนคิดว่าเป็นธรรมดา

2. ได้รับคุณค่าที่ไม่ถูกต้อง โทรทัศน์มักมีโฆษณาอมเมฆาชวนเชื่อให้ซื้อ ให้อายากบริโภค เด็กดูเสร็จก็คิดว่า ขนมหือของนั้นดีต้องอยากได้ พ่อแม่พูดสอนก็ไม่ฟัง เพราะโทรทัศน์มีวิธีการล่อที่น่าเชื่อถือ น่าติดตาม ฟังบ่อยๆ เข้าก็ฝังแน่นอยู่ในจิตใต้สำนึกยากแก่การลบล้าง

3. ทำให้ฉลาดน้อยลง มีการศึกษาพบว่า เด็กที่ดูโทรทัศน์มาก สมองทำงานแค่ระดับต้นๆ (Responding Level) คือ แค่เห็นแล้วเทียบกับความจำเก่า เพราะวาโทรทัศน์อธิบาย จัดภาพให้เสร็จ เด็กอาจจะดูเหมือนฉลาด พูดเก่ง แต่โดยมากมักจะพูดจากความจำระดับต้นๆ แต่ถ้าพ่อแม่เล่านิทานให้ลูกฟัง เด็กต้องใช้จินตนาการสูงมากในการนึกภาพตาม ตอนนีสมองได้มีโอกาสทำงานระดับลึก (Reflecting Level) ต่างจากนิทานที่โทรทัศน์เล่าให้ฟัง โทรทัศน์จะทำให้เสร็จหมด ในที่สุดเด็กจะกลายเป็นคนคิดไม่ลึก จับจด สมาธิไม่ดี

นอกจากนี้ คณะอนุกรรมการศึกษาบทบาทสื่อมวลชนในการพัฒนาเด็ก (2535 : 45) ได้กล่าวถึง ผลกระทบของสื่อมวลชนที่มีต่อเด็ก สรุปได้ดังนี้

1. ผลกระทบต่อสุขภาพของเด็ก

เด็กที่ชอบดูโทรทัศน์มากเกินไป ทำให้ไม่ได้เล่นหรือ ออกกำลังกาย และไม่ได้รับการพักผ่อนที่เพียงพอ หากใช้เวลาอยู่กับโทรทัศน์จนติด และถ้าดูใกล้ก็อาจทำให้เสียสายตาได้ด้วย

2. ผลกระทบต่อพฤติกรรมของเด็ก

2.1 นิสัยเสียงโชค รายการประเภทเกม หรือชิงโชคที่มีรางวัลมากมาย และการโฆษณาผลิตภัณฑ์ที่มีของแถมต่างๆ อาจโน้มน้าวให้ เด็กชอบการเสี่ยงโชค เพื่อให้ได้เงินหรือสิ่งของมาโดยง่าย

2.2 พฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรง รายการโทรทัศน์ที่มีเนื้อหาแสดงให้เห็นถึงความรุนแรงความอาฆาตพยาบาท การแก้ปัญหาโดยไม่ใช้สันติวิธี อาจมีผลต่อพฤติกรรมของเด็ก และในบางกรณีอาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ตัวเด็กได้

2.3 การปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น เด็กที่ใช้เวลากับโทรทัศน์มากไปจนไม่ได้ร่วมกิจกรรมอื่นๆ อาจมีปัญหาด้านพัฒนาการทางสังคม คือ ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้

3. ผลกระทบต่อการพัฒนาด้านสติปัญญาและการเรียนรู้

3.1 ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เด็กใช้เวลาอยู่กับโทรทัศน์มากเกินไปจนทำให้ขาดโอกาสที่จะได้รับประสบการณ์หรือสิ่งเร้าอื่นๆ ซึ่งจะช่วยกระตุ้นให้เด็กเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

3.2 นิยายการ์ตูน โทรทัศน์เป็นสิ่งที่ดึงดูดความสนใจของเด็กได้มากและนาน เพราะเด็กได้ยินทั้งเสียงและได้เห็นภาพเคลื่อนไหว จึงเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการที่เด็กจะได้สัมผัสกับสื่อประเภทอื่นๆ โดยเฉพาะสื่อสิ่งพิมพ์

3.3 การคิดแก้ปัญหาอย่างมี เหตุผล สารรายการโทรทัศน์ส่วนใหญ่เน้นความบันเทิง และบางเรื่องมีเนื้อหาไม่เหมาะสมกับวัยของเด็ก เช่น มีสาระเกี่ยวกับโฆษณา การแก้ไขปัญหาด้วยอารมณ์หรือความรุนแรง ซึ่งหากเด็กได้ดูโดยไม่มีใครชี้แจงเหตุผลเด็กจะรับรู้เรื่องที่ไม่เหมาะสม อันอาจมีผลทำให้เด็กไม่สามารถคิดหรือใช้เหตุผลในการแก้ปัญหาต่างๆ ได้ตามวัย

4. ผลกระทบด้านวัฒนธรรม ทศนคติ และค่านิยม

4.1 การใช้ภาษา การใช้ภาษาที่ไม่ถูกต้องของสื่อมวลชน อาจทำให้เด็กเลียนแบบหรือจำไปใช้โดยไม่ทราบว่ามีผิด

4.2 การถ่ายทอดวัฒนธรรม รายการที่ส่งเสริมความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมไทยมีน้อย ส่วนใหญ่รายการที่นำเข้ามาจากต่างประเทศ หรือมีรูปแบบเนื้อหาเลียนแบบรายการต่างประเทศ ซึ่งระดับความนิยมเชิงตลาดสูง และอาจส่งผลให้เด็กมีโอกาสซึมซับและเลียนแบบวัฒนธรรมต่างชาติได้มาก ซึ่งบางอย่างไม่เหมาะสมกับวิถีชีวิตไทย

4.3 ทศนคติและค่านิยม รายการโทรทัศน์ ที่มีระดับความนิยมเชิงตลาดสูงมักมีเนื้อหาที่ตอกย้ำให้เด็กมีทศนคติและค่านิยมบางประการที่ไม่เหมาะสม เช่น ลักษณะฟุ้งเฟ้อ เห็นค่าของเงินมากกว่าคุณธรรมความดี มองภาพจน์สตรีไปในทางลบ เป็นต้น

สรุปได้ว่าโทรทัศน์มีอิทธิพลต่อเด็ก 5 ด้านคือ ด้านสุขภาพ ด้านอารมณ์ ด้านสติปัญญา ด้านพฤติกรรมและทศนคติ ซึ่งโทรทัศน์จะมีผลกระทบต่อเด็กมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย ได้แก่ จำนวนเวลาที่ดู อายุและพื้นฐานบุคลิกภาพของเด็ก การปล่อยให้เด็กดูคนเดียวหรือดูกับผู้ใหญ่ และผู้ปกครองได้พูดอธิบายถึงสิ่งที่เห็นในโทรทัศน์ให้เด็กเข้าใจหรือไม่

3.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.5.1 งานวิจัยในประเทศ

ปัทมา ทงลิมา (2536) ศึกษาการใช้โทรทัศน์ของเด็กภายในครอบครัว โดยใช้วิธีการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาการใช้โทรทัศน์ของเด็กภายในครอบครัว กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 โรงเรียนเฉลิมศึกษา จำนวน 12 คน จาก 8 ครอบครัว เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบ สังเกตการณ์และกล้องถ่ายภาพ ผลการวิจัยพบว่า รายการโทรทัศน์ที่เด็กเปิดรับมากที่สุดได้แก่รายการการ์ตูนและละคร เด็กๆ จะ

ใช้เวลาดูโทรทัศน์วันละประมาณ 2-3 ชั่วโมง โดยส่วนใหญ่เป็นการดูโทรทัศน์พร้อมทำกิจกรรมอย่างอื่นไปด้วย เช่น การทำอาหาร เล่น อ่านหนังสือ และที่พบมากที่สุดได้แก่การรับประทานอาหารหรือขนมขบเคี้ยว นอกจากนี้ยังพบว่าเด็กที่ดูโทรทัศน์มากจะใช้เวลาในการเล่นน้อยตรงข้ามกับเด็กที่ใช้เวลาเล่นมากซึ่งจะมีชั่วโมงการดูโทรทัศน์ที่น้อยกว่า ด้านการใช้โทรทัศน์เด็กใช้โทรทัศน์เป็นสิ่งแวดล้อม เป็นเพื่อน และใช้แบ่งเวลาทำกิจกรรมของครอบครัว เป็นการใช้ประโยชน์ที่เด็กและผู้ใหญ่ทุกครอบครัวได้ใช้กันมาก ด้านความสัมพันธ์ เด็กจะใช้โทรทัศน์เพื่อเสริมสร้างการสื่อสาร และใช้เพื่อเข้าร่วมปฏิสัมพันธ์ ส่วนการใช้เพื่อการเรียนรู้โดยมากในครอบครัวที่ผู้ปกครองประกอบอาชีพครู และการใช้โทรทัศน์ที่พบน้อยที่สุดคือการใช้เพื่อหลีกเลี่ยงการปฏิสัมพันธ์หรือกิจกรรมต่างๆ เมื่อเด็กสนใจรายการโทรทัศน์ ากเป็นพิเศษ หรือเมื่อเด็กมีความสัมพันธ์แบบขัดแย้งกับคนในครอบครัว จึงเลือกใช้โทรทัศน์เพื่อหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้า จะเห็นได้ว่า การใช้โทรทัศน์ของเด็กนั้นมีส่วนสัมพันธ์กับบริบทต่างๆ ของครอบครัว และเด็กไม่ใช่ผู้รับสารที่เฉื่อยชาหนึ่งเฉย แต่รู้จักเลือกรับและใช้ประโยชน์จากโทรทัศน์ในรูปแบบต่างๆ ได้ตามแต่สถานการณ์ในขณะนั้น

ตรีรัตน์ นิรัตน์ (2536) ศึกษาการเปิดรับชมละครโทรทัศน์กับกา ารรับรู้ถึงประโยชน์ในการนำสื่อไปใช้เพื่อการพัฒนาตนเองและนักศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับชมละครโทรทัศน์ ลักษณะทางประชากร และการรับรู้ถึงประโยชน์ของละครโทรทัศน์ของนักศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษาจำนวน 417 คน จากสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชนที่สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ปี 2535 รวม 16 สถาบัน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ชอบดูละครโทรทัศน์ที่มีเนื้อหาตลกสนุกสนานมากที่สุด นักศึกษาที่มีลักษณะทางประชากรแตกต่างกัน จะรับรู้ประโยชน์ของละครโทรทัศน์ในการนำไปใช้พัฒนาตนเองด้านบุคลิกภาพ สติปัญญา และจริยธรรมต่างกัน ในการนำละครโทรทัศน์ ไปพัฒนาตนเองนั้น นักศึกษาเห็นว่าสามารถนำไปใช้พัฒนาให้เป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีในสังคมกลุ่มเพื่อน พัฒนาให้เกิดความรู้ความเข้าใจ ในสภาพปัญหาและสังคมไทย และสามารถช่วยพัฒนาให้ตนเองเข้าใจและให้ความสำคัญในสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่นอย่างเท่าเทียมกันมากที่สุด

อรพินทร์ สักดิ์เอี่ยม (2537) ศึกษาการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจที่เด็กได้รับจากการชมรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับชมรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก การใช้ประโยชน์และความพึงพอใจที่เด็กได้รับจากการชมรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก ตลอดจนสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กที่เด็กต้องการ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5-6 (อายุระหว่าง 9-13 ปี) ที่ศึกษาอยู่ในเขต

กรุงเทพมหานคร จำนวน 247 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามเรื่องการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจที่เด็กได้รับจากการชมรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก ผลการวิจัยพบว่ารายการโทรทัศน์สำหรับเด็กที่เปิดรับชมมากอันดับแรกคือ รายการประเภทการ์ตูน เหตุผลที่ทำให้เด็กเปิดรับชมรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กมากที่สุดคือทำให้เกิดความสนุกสนาน เพลิดเพลิน ความพึงพอใจที่เด็กได้รับจากการชมรายการสำหรับเด็กพบว่าเด็กมีความพึงพอใจในระดับปานกลาง เหตุผลที่สร้างความพึงพอใจมากที่สุดคือทำให้เกิดความรู้ สึกสนุกสนาน เพลิดเพลิน ส่วนด้านการใช้ประโยชน์พบว่า เด็กนำสิ่งที่ได้จากการชมรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก ไปใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆ ในระดับปานกลาง โดยนำไปใช้ประโยชน์ในด้านการพัฒนาสติปัญญา และความสามารถพื้นฐานมากที่สุด

ปาริชาติ แก้วมงคล (2541) ศึกษาประสิทธิภาพของรายการโทรทัศน์เพื่อส่งเสริมสถาบันครอบครัว มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของรายการโทรทัศน์เพื่อส่งเสริมสถาบันครอบครัวในเขตกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างคือ ประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครที่ชมรายการบ้านเลขที่ 5 และรายการโลกใบเล็กจำนวน 410 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า เพศ อายุ อาชีพ และจำนวนสมาชิกในครอบครัว มีผลให้ลักษณะการเปิดรับชมรายการโทรทัศน์แตกต่างกัน การเปิดรับชมรายการโทรทัศน์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสาระ และความรู้แต่มีความสัมพันธ์เชิงลบกับทัศนคติต่อสถาบันครอบครัว และไม่มีความสัมพันธ์กับการนำไปใช้ประโยชน์

3 งานวิจัยต่างประเทศ

เลมเลอร์ (Lemler 1961) ศึกษารวบรวมผลการวิจัยการสอนโดยโทรทัศน์ของไฮเดยา คูมาตะ พบว่านักเรียนกลุ่มที่เรียนจากโทรทัศน์เรียนได้ ผลดีกว่านักเรียนที่เรียนในชั้นตามปกติ นักเรียนกลุ่มที่เรียนจากโทรทัศน์จำได้ดีพอๆ กับกลุ่มที่เรียนตามปกติ การสอนโดยใช้โทรทัศน์ได้ผลดีกว่าปกติถ้าลักษณะของเนื้อหาวิชาจัดเป็นหน่วยย่อยๆ การสอนโดยโทรทัศน์ได้ผลดีพอๆ กับการสอนแบบปาฐกถาหรือแบบตัวต่อตัว การเรียน จากภาพยนตร์ที่ถ่ายจากรายการโทรทัศน์โดยตรงได้ผลดีพอๆ กับการเรียนตามรายการโทรทัศน์ การสอนทางโทรทัศน์มีประโยชน์ต่อผลการเรียนเกี่ยวกับทักษะมากกว่าวิธีอื่นๆ

คาร์เนอร์ (Camer 1962) ได้ประเมินผลการสอนทางโทรทัศน์วงจรปิดโดยทดลองกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 โรงเรียนคอร์ทแลน นักเรียนเหล่านี้ได้เรียนวิธี อ่านจากโทรทัศน์ทุกวันเพื่อฝึกทักษะการอ่านและให้เข้าใจคำศัพท์ ผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่มี

ความสามารถในการอ่านอยู่ในระดับต่ำได้รับความรู้ในการอ่านเพิ่มขึ้นมากกว่าการเรียนรู้ในชั้นเรียนธรรมดา

กุสตาฟส์สัน (Gustavsson 1969) ศึกษาทดลองใช้โทรทัศน์สอนในโรงเรียนอาชีวศึกษา ผลการวิจัยพบว่า โทรทัศน์เป็นนิมิตใหม่ที่จะใช้สื่อได้อย่างดี นักเรียนสนใจและประหยัดเวลาในการสอน เพิ่มเปอร์เซ็นต์ในการรับรู้แก่นักเรียนถึง 25-30% และโทรทัศน์สามารถแสดงเทคนิคต่างๆ ได้อย่างชัดเจน

4. การ์ตูน

4.1 ความหมายของการ์ตูน

นักวิชาการได้ให้ความหมายการ์ตูนไว้ดังนี้

สังเขต นาคไพจิตร (2530 : 23) ให้ความหมายการ์ตูนไว้ว่า การ์ตูน หมายถึง ภาพที่เขียนขึ้นในลักษณะต่างๆ ที่ผิดเพี้ยนไปจากความเป็นจริง เขียนเพื่อเน้นลักษณะใดลักษณะหนึ่ง ในการเขียนก็เขียนแต่เส้นหยาบๆ พอมองรู้ว่าอะไร การ์ตูนเป็นวรรณกรรมประเภทที่ถ่ายทอดความเข้าใจ ความรู้สึกด้วยรูปภาพ

พรชัย เชาวเดช (2531 : 21) กล่าวไว้ว่าการ์ตูน คือ ภาพที่ประดิษฐ์ขึ้นในลักษณะต่างๆ ให้ผิดเพี้ยนไปจากความจริง ทั้งนี้เพื่อเน้นลักษณะใดลักษณะหนึ่ง ในการจัดทำภาพก็เพียงแต่ให้รู้ว่าเป็นภาพอะไร การ์ตูนจึงเป็นวรรณกรรมประเภทหนึ่งที่ถ่ายทอดความเข้าใจความรู้สึกด้วยภาพ

ศักดิ์ชัย เกียรติวนานินทร์และคณะ (2534 : 77) กล่าวว่าการ์ตูน คือ ภาพวาดในลักษณะง่ายๆ บิดเบี้ยว โยเย่ ในลักษณะไม่เหมือนภาพในโลกแห่งความเป็นจริง ซึ่งอาจมีรูปลักษณะเลียนแบบธรรมชาติ เรขาคณิตหรือมีรูปร่าง อิสระ ที่ลดทอนรายละเอียดที่ไม่จำเป็นออก โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสื่อความหมายแทนตัวหนังสือ เป็นผู้แสดงแทนในการพูด หรือแสดงออกต่างๆ ทั้งเป็นภาพประกอบตกแต่ง มุ่งให้เกิดความสวยงาม น่าขัน ล้อเลียน เสียดสี ในทางการเมือง สังคม และใช้เป็นสื่อในการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ ประกอบการเล่าเรื่องในทางบันเทิงคดีและสารคดี

กนก ชูลักษณะ (2540 : 3) กล่าวว่า การ์ตูนเป็นภาพวาดลายเส้น ที่เขียนหรือวาดให้ผิดเพี้ยนจากความจริง เพื่อความรู้สึกขบขัน ใช้ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิด ทศนะ และความรู้สึกด้วยภาพ

สมพล ศรีจันทร์ (2542 : 35) กล่าวว่า การ์ตูน คือ รูปภาพวาดหรือภาพสัญลักษณ์แทนลักษณะของบุคคล แนวความคิดหรือสถานการณ์ และสร้างขึ้นเพื่อจะโน้มน้าวความคิดเห็นของสาธารณชน

สิทธิพร กุลวโรตตมะ (2547 : 47) ให้ความหมายการ์ตูนไว้ว่า คือ เส้นและรูปทรงที่เกิดจากการขีดเขียนของมนุษย์ เพื่อสื่อความหมายทางความคิด ความรู้และจินตนาการ จึงเกิดเป็นเรื่องราวที่ผู้ดูสามารถเข้าใจได้

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (2549 : 1) กล่าวว่า การ์ตูน หมายถึง ภาพจำลอง เป็นสิ่งจำลองของบุคคล ทำให้คนเข้าใจถึงความคิด เข้าใจเรื่องราวต่างๆ เขียนเพื่อเน้นลักษณะใดลักษณะหนึ่ง ซึ่งบอกหรือเล่าเรื่องราวได้อย่างรวดเร็ว

คินเดอร์ (Kinder 1995 : 193) กล่าวว่า การ์ตูนเป็นภาพที่ผู้อ่านสามารถตีความหมายได้จากสัญลักษณ์ที่มีอยู่ และส่วนใหญ่จะเป็นภาพเกินจริง เพื่อสื่อความหมายหรือเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่ทันสมัย ตัวบุคคล หรือสถานการณ์ต่างๆ ได้ทันที

ชอร์ (Shores 1960 : 193) ให้ความหมายการ์ตูนไว้ว่า คือ ภาพวาดสัญลักษณ์ หรือภาพล้อเลียนหรือเสียดสีบุคคล สถานที่ สิ่งของหรือเรื่องราวที่น่าสนใจทั่วไปในปัจจุบัน

วิททิช และชูลเลอร์ (Wittich and Schuller 1962 : 146) อธิบายความหมายการ์ตูนว่าเป็นสิ่งที่จำลองความคิดของบุคคลหรือจำลองมาจากสถานการณ์ ซึ่งมีอิทธิพลต่อความคิดเห็นของคนทั่วไป การ์ตูนทำให้คนได้เข้าใจถึงความคิด เข้าใจถึงเรื่องราวต่างๆ และในเวลาเดียวกันก็เกิดความรู้สึกจำข้นไปด้วย

สรุปได้ว่า การ์ตูน คือ ภาพวาดในลักษณะที่ไม่เหมือนภาพความเป็นจริง อาจมีลักษณะเลียนรูปทรงต่างๆ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสื่อความคิด ความรู้และจินตนาการ สร้างเป็นเรื่องราวให้ผู้ดูสามารถเข้าใจได้

4.2 ประเภทของการ์ตูน

กนก ชูลักษณ์ (2542 : 168) และสันต์ธวัช ศรีคำแท้ (2545 : 58-59) มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการแบ่งประเภทของการ์ตูนตรงกัน คือการ์ตูนสามารถแบ่งออกได้เป็น 7 ประเภท ดังนี้

1. การ์ตูนบทบรรณาธิการและการ์ตูนการเมือง (Editorial Cartoon and Political Cartoon) เป็นการ์ตูนที่เขียนมาจากสาระสำคัญของบทบรรณาธิการ หรือเหตุการณ์ทางการเมืองที่น่าสนใจ เพื่อกระตุ้นให้ผู้อ่านเกิดความคิดเห็นใหม่ ๆ อาจมีคำบรรยายหรือไม่ก็ได้

2. การ์ตูนช่วงเรื่องสั้นจบในตัว (Comic Strip and Panels) เป็นการเล่าเรื่องราวของตัวการ์ตูนที่ผู้วาดกำหนดบุคลิกให้ ซึ่งอาจจะเป็นประสบการณ์ในชีวิตประจำวันที่บ้านหรือที่ทำงาน ฯลฯ คำพูดของตัวละคร จะอยู่ในวงที่เรียกว่า บอลลูน (Balloons) ข้างๆ ตัวที่พูด

3. การ์ตูนขำขันรูปเดียวจบ (Gag Cartoon) เป็นการ์ตูนที่เน้นความขบขันตลกเป็นหลักมีช่องเดียวพร้อมคำอธิบายสั้นๆ หรืออาจไม่มีคำบรรยายเลยปล่อยให้ผู้อ่านตีความหมายเองจากรูป

4. การ์ตูนเรื่องยาว (Comic Serial Cartoon) เป็นการ์ตูนเรื่องราวซึ่งต่อเนื่องกันไป อาจพิมพ์เป็นเล่มต่างหาก หรือตีพิมพ์ในนิตยสาร หนังสือพิมพ์

5. การ์ตูนประกอบเรื่อง (Illustrated Cartoon) เป็นภาพที่ไม่ค่อยมีเรื่องราวในตัวเอง ส่วนใหญ่ทำหน้าที่ประกอบกับข้อเขียนอื่น หรือประกอบโฆษณาเพื่ออธิบาย ขยายความ การ์ตูนแบบนี้แบ่งย่อยได้อีกเป็น การ์ตูนโฆษณา (Commercial Cartoon) และการ์ตูนประกอบการศึกษา (Visual Aid Cartoon) หรือเรียกว่าการ์ตูนแบบ (Pattern Cartoon)

6. ภาพยนตร์การ์ตูน (Animated Cartoon) เป็นการทำให้การ์ตูนนิ่งๆ นั้นเคลื่อนไหวได้ โดยเอาหลายๆ ภาพมาเรียงลำดับต่อเนื่องกันไปอย่างรวดเร็วกลายเป็นการทำทางของตัวละครและบันทึกไว้บนแผ่นฟิล์มภาพยนตร์ ภาพยนตร์การ์ตูนนี้รวมถึงการ์ตูนทางโทรทัศน์ (Television Cartoon) ด้วย

7. การ์ตูนล้อเลียนบุคคล (Critical Cartoon) คือ การ์ตูนล้อเฉพาะบุคคลสำคัญทางการเมือง เป็นส่วนใหญ่

เบญจมาศ เบ็ญจพรกุลพงศ์ (2544 : 15) แบ่งประเภทของการ์ตูนได้ 5 ประเภท ดังนี้

1. การ์ตูนการเมือง (Political Cartoon) เป็นการ์ตูนที่มุ่งเน้นล้อเลียน เสียดสี ประชดประชันบุคคลหรือเหตุการณ์ทางการเมือง เพื่อกระตุ้นให้ผู้อ่านเกิดความคิดใหม่ๆ ลักษณะของการ์ตูนชนิดนี้อาจมีคำบรรยายหรือไม่มีก็ได้หรืออาจมีช่องเดียวหรือหลายช่องก็ได้

2. การ์ตูนขำขัน (Gag Cartoon) เป็นการ์ตูนที่เน้นความขบขันเป็นหลัก อาจเสนอภาพในช่องเดียวหรือหลายช่อง จะมีคำบรรยายหรือไม่มีก็ได้ ปกติมุขตลกของการ์ตูนชนิดนี้จะหยิบยืมมาจากเหตุการณ์ในชีวิตประจำวัน การ์ตูนประเภทนี้ เช่น ขายหัวเราะ

3. การ์ตูนเรื่องยาว (Comics or Serial Cartoon) การ์ตูนที่นำเสนอเป็นเรื่องราวที่มีความต่อเนื่องกันจนจบ มีคำบรรยายหรือบทสนทนา ภายในภาพ การ์ตูนชนิดนี้ปรากฏอยู่ในนิตยสารและหนังสือพิมพ์ เรียกว่า Comics Strips แต่ถ้านำมาพิมพ์รวมเล่มเรียกว่า Comics books เช่น การ์ตูนเล่มของญี่ปุ่น

4. การ์ตูนประกอบเรื่อง (Illustrated Cartoon) เป็นการ์ตูนที่ใช้ประกอบกับข้อเขียนอื่นๆ ประกอบโฆษณาเพื่อขยายความ หรือเป็นการ์ตูนประกอบการศึกษา การ์ตูนชนิดนี้มักเป็นตัวการ์ตูนโดดๆ ไม่มีเรื่องราวในตัวเอง

5. การ์ตูนมีชีวิต (Animated Cartoon) หรือภาพยนตร์การ์ตูน เป็นการ์ตูน ที่มนุษย์ใส่ชีวิตให้มีการเคลื่อนไหว มีการลำดับภาพและเรื่องราวอย่างต่อเนื่องคล้ายกับภาพยนตร์เพียงแต่ตัวละครเป็นการ์ตูน ปัจจุบันหนังการ์ตูนแพร่หลายออกไป อีกหลายสื่อ ทั้งหนังการ์ตูนทีวี หนังการ์ตูนโฆษณา วิดีโอการ์ตูน หรือใช้แสดงประกอบกับนักแสดงที่เป็นคนในภาพยนตร์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์(2549 : 2) แบ่งประเภทของการ์ตูนออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. การ์ตูนธรรมดา (Cartoon) ได้แก่ ภาพวาดสัญลักษณ์หรือภาพล้อเลียน นเสียดสีบุคคล สถานที่ สิ่งของหรือเรื่องราวที่น่าสนใจทั่วไป

2. การ์ตูนเรื่อง (Comic Strips) หมายถึง การ์ตูนธรรมดาหลายๆ ภาพ ซึ่งจัดลำดับเรื่องราวสัมพันธ์ต่อเนื่องกันไปเป็นเรื่องราวอย่างสมบูรณ์ สามารถแบ่งตามวิธีการนำเสนอออกเป็น 3 แบบคือ

2.1 การ์ตูนเป็นตอน (Comic Strips) คือ การ์ตูนเรื่องที่น่าสนใจออกมาเป็นตอนๆ ตอนละ 2-5 กรอบ ลงในหนังสือพิมพ์รายวันติดต่อกันไป

2.2 หนังสือการ์ตูน (Comic Book) คือการ์ตูนเรื่องที่มีความยาวพิมพ์เป็นเล่มมีเรื่องราวคล้ายละคร นวนิยาย หรือนิทาน ฯลฯ

2.3 ภาพยนตร์การ์ตูน (Animated Cartoon) คือ ภาพยนตร์ที่ถ่ายทำจากภาพการ์ตูนจำนวนมาก เวลาฉายผู้ดูจะมีความรู้สึกรู้สึกว่าการ์ตูนในภาพยนตร์นั้นมีชีวิตเคลื่อนไหวได้ การสร้างภาพการ์ตูนเป็นเทคนิคที่ย่างยากอย่างหนึ่ง นักเขียนการ์ตูนจะต้องเขียนภาพจริงถึง 24 ภาพใน 1 วินาที สำหรับการเคลื่อนไหวบนจอภาพยนตร์เพียงท่าทางเดียว

จากการแบ่งประเภทของการ์ตูนของนักวิชาการต่างๆ สรุปประเภทของการ์ตูนได้ดังนี้

1. การ์ตูนการเมือง (Political Cartoon)
2. การ์ตูนประกอบเรื่อง (Illustrated Cartoon)
3. การ์ตูนสั้นเป็นตอนๆ (Strip)
4. การ์ตูนขำขันรูปเดียวจบ (Gag Cartoon)
5. การ์ตูนเรื่องยาว (Comics Series Cartoon)
6. การ์ตูนโฆษณา (Commercial Cartoon)
7. ภาพยนตร์การ์ตูน (Animated Cartoon)
8. การ์ตูนล้อเลียนบุคคล (Commercial Cartoon)
9. การ์ตูนประกอบการศึกษา (Visual Aid Cartoon)
10. การ์ตูนโทรทัศน์ (Television Cartoon)
11. การ์ตูนแบบ (Pattern Cartoon)

4.3 การ์ตูนโทรทัศน์

การ์ตูนโทรทัศน์ (Television Cartoons) เป็นการทำให้ภาพการ์ตูนเคลื่อนไหวได้ราวกับมีชีวิต โดยการนำภาพการ์ตูนหลายๆ ภาพมาเรียงลำดับต่อเนื่องอย่างรวดเร็ว กลายเป็นกริยาท่าทาง

ของตัวละคร การ์ตูนขนาดสั้น อาจต้องใช้ภาพ 10,000 – 15,000 ภาพ ส่วนการ์ตูนขนาดยาวอาจใช้ภาพถึง 20,000 ภาพ (กนก ชุตินทรานนท์ 2542 : 5) การ์ตูนโทรทัศน์จะมีลักษณะเป็นการ์ตูนชุดสั้นๆ แบ่งเป็นตอนๆ ออกอากาศเพื่อคั่นเวลาหรือเป็นตอนยาวๆ เช่น 30 – 50 นาที ดังที่นิพนธ์ คุณารักษ์ (2538 : 8) ได้กล่าวเกี่ยวกับการ์ตูนทางโทรทัศน์ไว้ว่า การ์ตูนทางโทรทัศน์เป็นการ์ตูนที่ผลิตขึ้นเป็นตอนๆ มีความยาวประมาณ 10 – 30 นาทีต่อตอน เรื่องราวจะจบในตอนหรือไม่ก็ได้ แต่ต้องมีความต่อเนื่อง หรือเป็นเรื่องเดียวกัน ซึ่งการ์ตูนชุดหนึ่งจะยาวกี่ตอนก็ได้ โดยกระบวนการผลิต เป็นกระบวนการผลิตแบบเทคนิคเซลแอนิเมชันลงบนฟิล์มภาพยนตร์ (Film) และนำไปบันทึกเป็นสัญญาณและเสียงในรูปของวีดิทัศน์ เพื่อเผยแพร่ออกอากาศทางโทรทัศน์

4.4 แนวเรื่องของการ์ตูน

จากผลงานการวิจัยของสมคิด ปลอดภัย (2528 : 42-43) ที่ศึกษาคุณค่าทางการศึกษาของภาพยนตร์การ์ตูน และงานวิจัยของมัทนียา สุวรรณวงศ์ (2542 : 37) ในการวิเคราะห์แนวเรื่องและประเภทเนื้อหาของภาพยนตร์ที่ออกอากาศทางโทรทัศน์ พบว่าแนวเรื่องของภาพยนตร์การ์ตูนแบ่งได้เป็น 9 ประเภท คือ

1. แนวนิยายวิทยาศาสตร์ การ์ตูนแนววิทยาศาสตร์เกี่ยวกับโลกอนาคตหรือการผจญภัยในอวกาศและจักรวาลอันลึกลับ มักจะมียานอวกาศและพระเอกหุ่นยนต์เป็นตัวชูโรง
2. แนวผีและสัตว์ประหลาด นำเอาผีหรือสัตว์ประหลาดมาเป็นพระเอก โดยวาดให้มีความน่ารัก น่าเอ็นดู เป็นมิตร มีคุณธรรมคอยปกป้องช่วยเหลือคนอื่น
3. แนวความรักของหนุ่มสาว นำเสนอเรื่องราวความรักของตัวละครในเรื่อง ซึ่งมักสอดแทรกอยู่ในเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัย โดยพระเอกมักจะเป็นหนุ่มหล่อทะเล้น มีความสามารถในการเล่นกีฬาและเป็นขวัญใจของสาวๆ ส่วนนางเอกมักเป็นสาวน้อยช่างฝัน
4. แนวการแข่งขันเกมและกีฬา นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับการแข่งขันและกีฬาประเภทต่างๆ โดยตัวเอกของเรื่องเป็นผู้ที่มีความพากเพียร อดทน ขยันฝึกซ้อมเพื่อให้ได้มาซึ่งชัยชนะ เป็นการต่อสู้ที่มีคุณธรรมและมีน้ำใจนักกีฬา
5. แนวการผจญภัยของตัวเอกและคณะ เป็นแนวการผจญภัยของตัวเอกและกลุ่มเพื่อน ๆ ซึ่งตัวละครในเรื่องอาจเป็นคนหรือสัตว์ก็ได้ โดยนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับการผจญภัยในสถานที่ต่างๆ ไปพบสิ่งแปลกมหัศจรรย์ ปัญหาและความสนุกสนาน
6. แนวการผนวกชีวิตจริงกับสิ่งมหัศจรรย์ การ์ตูนที่ดำเนินเรื่องราวตามชีวิตจริงของคนในยุคปัจจุบัน แต่มีสิ่งวิเศษมหัศจรรย์เข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งสิ่งวิเศษมหัศจรรย์นี้อาจจะมาในรูปของ

คน สัตว์เลี้ยง ตุ๊กตา และหุ่นยนต์ก็ได้ และสิ่งมหัศจรรย์เหล่านี้จะเข้ามาเกี่ยวพันกับการดำเนินชีวิตของตัวละครในด้านต่างๆ เช่น ช่วยแก้ปัญหา สร้างปัญหา ก่อให้เกิดความยุ่งยาก และความสนุกสนานสารพัดแบบ

7. แนวการต่อสู้ระหว่างฝ่ายธรรมะและอธรรม การ์ตูนที่นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับการต่อสู้ระหว่างยอดมนุษย์กับปีศาจร้าย การพิทักษ์โลกมนุษย์จากเหล่ามารร้ายและความดิ้นรนความชั่วเสมอ โดยตัวเอกในเรื่องจะเป็นมนุษย์ดำเนินชีวิตเหมือนคนธรรมดา แต่เมื่อมีเหตุการณ์ร้ายก็จะแปลงร่างไปปราบเหล่ามารนั้น

8. แนวการดำเนินชีวิตของตัวแสดง แนวเรื่องเป็นการดำเนินชีวิตโดยทั่วไปของตัวละครในเรื่องซึ่งเป็นคน โดยอาจจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน การเรียน การทำงาน แต่สอดแทรกด้วยเหตุการณ์ที่สนุกสนาน ตื่นเต้น

9. แนวการให้ความรู้ในด้านต่างๆ เป็นภาพยนตร์ที่มุ่งให้ความรู้ต่างๆ โดยเฉพาะ ซึ่งนำเสนอความรู้ผ่านตัวแสดงและเรื่องราวที่สร้างสรรค์อย่างสนุกสนาน

เบญจมาศ เบ็ญจพรกุลพงศ์ (2544 : 22-24) กล่าวถึงแนวเรื่องของการ์ตูนที่ได้รับความนิยมในช่วง พ.ศ. 2540 - พ.ศ.2544 ไว้ดังนี้

1. แนวการต่อสู้ระหว่างฝ่ายธรรมะและอธรรม ได้แก่ เซลเลอร์มูน เรื่องราวของหญิงสาวที่มีเวทมนตร์วิเศษในการปราบปรามเหล่าปีศาจที่คอยมาทำลายโลก โดยมีเซลเลอร์ที่มีชื่อตามดวงดาวต่างๆ มาเป็นผู้ช่วย เนื้อหาของเรื่องมีทั้งการต่อสู้และความรัก และมีฉากที่แสดงให้เห็นถึงการแต่งกายที่ดูไม่เหมาะสม โดยเฉพาะฉากที่เซลเลอร์ทั้งหลายกำลังแปลงร่างและใส่ชุดใหม่ที่เหมือนชุดนักเรียนเสี้อีกรูปและกระโปรงสั้น

2. แนวการผจญภัยของตัวเอกและคณะ แนวเรื่องประเภทนี้ ตัวเอกซึ่งเป็นเด็กในยุคปัจจุบันและกลุ่มเด็กๆ จะเป็นเพื่อนกับ สัตว์ประหลาดที่มีพลังวิเศษและสามารถกลายเป็นร่างใหม่ที่มีพลังเพิ่มขึ้นเมื่อมีการเจริญเติบโต ทั้งคู่จะคอยให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันและร่วมผจญภัยไปด้วยกัน เนื้อหาจะเน้นที่การแสดงความสามารถ ความสามัคคี ความเสียสละ ความมุ่งมั่น ความรักเพื่อนพ้อง ซึ่งจะเป็นสิ่งที่เอาชนะอุปสรรคทั้งปวงและนำไปสู่ชัยชนะในที่สุด

3. แนวสืบสวน เช่น โคนัน เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับเด็กหนุ่มนักสืบที่มีความเก่งกาจในการคลี่คลายคดีฆาตกรรมปริศนาต่างๆ ที่เกิดขึ้น เนื้อหาเป็นการนำแนวความรู้ทางวิทยาศาสตร์ มาประยุกต์ใช้ในการสืบสวนคดี สอดแทรกไปกับความตื่นเต้นในการเข้าร่วมคลี่คลายคดี ด้วยการวาดภาพที่ดูเหมือนจริงทำให้บางฉากที่เป็นเหตุการณ์ขณะผู้ร้ายกำลังฆาตกรรมเหยื่อดูน่ากลัว

4. แนวการแข่งขันเกมและกีฬา แนวเรื่องประเภทนี้ไม่มีความรุนแรงในด้านการต่อสู้แบบใช้อาวุธ แต่จะเป็นความรุนแรงที่เกิดขึ้นในการแข่งขัน และการวางแผนหาวิธีเอาชนะคู่แข่งในรูปแบบต่างๆ โดยใช้เทคนิคทางเทคโนโลยีหรือความสามารถเฉพาะตัวเข้าช่วย

5. แนวการดำเนินชีวิตของตัวแสดง เนื้อหาในแนวนี้จะเป็นการล้อเลียนสภาพครอบครัว และการดำเนินชีวิตของคนญี่ปุ่น ตัวเอกของเรื่องจะมีการแสดงพฤติกรรมในด้านต่างๆ ที่ คอยสร้างความวุ่นวายให้กับผู้อื่น โดยการแก้ปัญหาภายในเรื่องจะไม่มีผู้ช่วย ไม่มีสิ่งวิเศษหรือเวทมนตร์ แต่เป็นการแก้ไขปัญหาด้วยการใช้ความคิดของตัวเอง การ์ตูนแนวนี้จะเป็นการ์ตูนตลกที่ใช้ภาพการ์ตูนที่มีการวาดง่าย ๆ ดูแบบเรียบง่ายไม่มีมิติ การ์ตูนแนวนี้ได้แก่ ซินจัง มารู โกะจัง เป็นต้น

จากการแบ่งแนวเรื่องการ์ตูนของนักวิชาการต่างๆ สามารถสรุปแนวเรื่องของการ์ตูนได้เป็นแนววิทยาศาสตร์ แนวความรัก แนวผีและสัตว์ประหลาด แนวผจญภัย แนวการแข่งขันเกมกีฬา แนวต่อสู้ระหว่างธรรมะกับอธรรม และแนวดำเนินชีวิตของตัวแสดง

4.5 ลักษณะการ์ตูนที่ดี

วิทยาลัยครูอุบลราชธานี (2532 : 21) และกนก ชวลีภรณ์ (2542 : 169-170) มีความคิดเห็นตรงกันเกี่ยวกับลักษณะการ์ตูนที่ดีว่าควรมีลักษณะดังนี้

1. ส่งเสริมการค้นคว้าและการคิดที่เป็นวิทยาศาสตร์ เพื่อปลูกฝังให้เด็กสนใจ ทดลองค้นคว้า หาเหตุผล ที่จะได้มาซึ่งความจริง
2. ไม่ส่งเสริมความเชื่อทางไสยศาสตร์ หรือเรื่องราวเกี่ยวกับอิทธิปาฏิหาริย์ วิญญาณ โชคลาง ซึ่งเป็นเรื่องที่หาเหตุผลมาพิสูจน์ความจริงไม่ได้
3. เนื้อหามีลักษณะใฝ่สัมฤทธิ์ หมายถึง ตัวเอกของเรื่องมีชีวิตที่ต่อสู้อุปสรรคต่างๆ เพื่อความสำเร็จในท้ายเรื่อง ซึ่งเนื้อหาในลักษณะนี้จะกระตุ้นให้ผู้อ่านหรือผู้ชมมีความคิดสร้างสรรค์ และมีกำลังใจที่จะต่อสู้และแก้ปัญหาชีวิตของตนเอง

4. สอดแทรกคุณธรรม การนำเสนอเนื้อหาลักษณะนี้ไม่ควรที่จะใช้วิธีสอนโดยตรงเพราะจะทำให้น่าเบื่อ แต่ควรแทรกไว้ในพฤติกรรมของตัวละครต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นตัวเอกหรือตัวร้าย ซึ่งถ้าแทรกในตัวร้ายจะทำให้เห็นภาพของคุณธรรมได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้อ่านหรือผู้ชมจะรู้ถึงคุณค่าและภาคภูมิใจในตนเอง หากได้ทำความดีนั้นๆ ขึ้นบ้าง

5. เนื้อหาส่งเสริมให้เป็นคนดี ได้แก่การส่งเสริมให้คนมีเมตตาปราณี รักธรรมชาติ เคารพสิทธิหน้าที่ของมนุษย์แต่ละคน มีวินัย มีความรับผิดชอบ มองโลกในแง่ดี

บุญปลูก สิทธิชัย (2534 : 30) ได้กล่าวถึงลักษณะของการ์ตูนที่ดีไว้ดังนี้

1. ให้ผู้ดูเข้าใจความหมายตรงกับที่ผู้เขียนวางจุดมุ่งหมายไว้
2. เป็นภาพง่ายๆ มีลักษณะเด่น ไม่ซับซ้อนยุ่งยาก
3. มีจุดมุ่งหมายเดียวในภาพ
4. ถ้ามีคำบรรยายควรเป็นคำบรรยายสั้นๆ กระชับและช่วยให้ภาพเกิดความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น
5. ภาพที่เขียนออกมาควรมีลักษณะซ้ำกัน หรือสนุกสนานเพลิดเพลินมากกว่าเป็นไป

ในทางเสรีาคหุ่

6. การ์ตูนที่ดีควรให้แง่คิดและสร้างสรรค์

จากความคิดเห็นของนักวิชาการต่างๆ สรุปได้ว่า การ์ตูนที่ดีต้องเป็นการ์ตูนที่ให้ความสนุกสนาน เพลิดเพลิน ให้อารมณ์ขัน มีเนื้อหาที่กระตุ้นให้ผู้ดู เกิดความคิดสร้างสรรค์ อีกทั้งสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมที่ดีงามและให้แง่คิดแก่ผู้ดู

4.6 ประโยชน์ของการ์ตูน

การ์ตูนเป็นสื่อที่ให้ความรู้และความบันเทิง อีกทั้งก่อให้เกิดประโยชน์ ในด้านต่างๆ อีกมากมาย ซึ่งกนก ชวลิตชัย (2542 : 7-8) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการ์ตูนไว้ดังนี้

1. ใช้ภาพการ์ตูนในการโฆษณาชวนเชื่อ เช่น โฆษณาสินค้า ทั้งภาพยนตร์โทรทัศน์ นิตยสาร และหนังสือพิมพ์
2. ใช้ภาพการ์ตูนในการประชาสัมพันธ์ เช่น หน่วยงานต่างๆ ใช้ภาพการ์ตูนในการแนะนำบริการของหน่วยงานของตน ใช้ภาพการ์ตูนรณรงค์การงดสูบบุหรี่ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นต้น
3. ใช้ภาพการ์ตูนในการวิจารณ์การเมืองหรือสังคม ในรูปของการล้อเลียนและเสียดสี อาจมีคำบรรยายสั้นๆ หรือ เพียงเห็นภาพก็สามารถเข้าใจได้ทันที โดยไม่จำเป็นต้องมีคำบรรยาย
4. ใช้ภาพการ์ตูนเรื่องยาวเพื่อความบันเทิงและความรู้ เพราะการ์ตูน เรื่องยาวมีเนื้อเรื่องต่อเนื่องสัมพันธ์กัน หากจัดทำเป็นรูปเล่มเรียกว่า หนังสือการ์ตูน ซึ่งส่วนใหญ่นั้นที่ความสนุกสนานตื่นเต้นเร้าใจและอาจแทรกสาระ เช่น หนังสือการ์ตูนบางเล่มเขียนขึ้นจากสารคดีที่ให้ความรู้
5. ใช้ภาพยนตร์การ์ตูน ซึ่งผลิตจากการ์ตูนเรื่องยาวเพื่อประโยชน์ทั้งทางด้านบันเทิงและความรู้ นอกจากนี้ ยังใช้ภาพยนตร์การ์ตูนในการผลิตเกม เกมคอมพิวเตอร์ต่างๆ และซีดีรอม เพื่อสาระและบันเทิงอีกด้วย
6. ใช้ภาพการ์ตูนลักษณะต่างๆ เพื่อประโยชน์ด้านการศึกษา ทั้งในรูปของภาพยนตร์ โทรทัศน์ หนังสือ นิตยสาร หนังสือพิมพ์ แผ่นปลิว ป้าย เป็นต้น
7. ใช้ภาพการ์ตูนเพื่อทำของเล่น เช่น ตุ๊กตา หุ่นเชิด จิกซอร์ ลูกบอล เป็นต้น

8. ใช้ภาพการ์ตูนในการผลิตสินค้าอุปโภค บริโภคต่างๆ เช่น บัตรอวยพร หนังสือ เครื่องเขียน เสื้อผ้า เครื่องประดับ กระเป๋า กระปุกออมสิน ขนม ลูกอม ผ้าปูที่นอน ปลอกหมอน เป็นต้น

9. ใช้ภาพการ์ตูนในงานศิลปะ จิตรกรสมัยใหม่บางคนใช้ภาพการ์ตูนสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของตน ก่อให้เกิดเป็นงานศิลปะประเภทพ็อป อาร์ต (Pop Art)

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (2549 : 6) กล่าวถึงประโยชน์ของการ์ตูนไว้ว่า

1. ใช้สื่อความหมายแทนการเขียนข้อความยาวๆ
2. ดึงดูดความสนใจ ช่วยผ่อนคลายความเครียด
3. ใช้เป็นตัวแสดงแทนการกระทำที่เป็นอันตราย
4. ใช้เป็นสื่อแทนภาษาที่ 3 ได้ โดยวาดภาพแทนการพูด

จากคำอธิบายดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่าการใช้ประโยชน์จากการ์ตูนอย่างมากมาย เช่น ใช้ภาพยนตร์การ์ตูนเพื่อความบันเทิงและการศึกษา ใช้การ์ตูนในการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ ผลิตสินค้าประเภทของเล่น ของใช้ เครื่องเขียน เสื้อผ้า เครื่องประดับ เนื่องจากการ์ตูนสามารถดึงดูดความสนใจได้เป็นอย่างดี

4.7 การนำการ์ตูนมาใช้ในการเรียนการสอน

การนำการ์ตูนมาใช้ในการเรียนการสอน ถ้าจะให้ได้ผลมากยิ่งขึ้น ต้องศึกษาและสังเกตพฤติกรรม จิตวิทยาของเด็กให้ดีเสียก่อน ในปัจจุบันการ์ตูนได้เข้ามามีส่วนในกระบวนการเรียน ทั้งที่เป็นภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว การ์ตูนมีอิทธิพลต่อบุคลิกและพฤติกรรมของเด็กมีส่วนเติมเต็มความคิดสร้างสรรค์ และจินตนาการที่สื่ออย่างอื่น ไม่สามารถเข้าถึงอารมณ์ของเด็กได้ หากมีการ์ตูนประกอบการเรียนการสอนจะเป็นสิ่งหนึ่งในการให้เด็กได้บรรลุจุดประสงค์ ในมนต์สนธิ์เรื่องต่างๆ ตามความต้องการของครู ทั้งนี้จะต้องตระหนักและระมัดระวังว่าการ์ตูนไม่ใช่เรื่องจริงและอย่าหลงเข้าใจผิดต้องช่วยอธิบายให้เด็กได้เข้าใจความหมายที่ถูกต้อง โดยเฉพาะกับนักเรียนก่อนประถมศึกษาหรือระดับประถมศึกษา (สันต์รัช ศรีคำแท้ 2545 : 59-60)

การนำการ์ตูนมาใช้เป็นสื่อการเรียนรู้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดนั้น ต้องเลือกให้เหมาะสมกับวัยด้วย ทั้งนี้ชนาทิพ ฉัตรภูมิ (2545 : 31) ได้กล่าวถึงการแบ่งลักษณะเนื้อหาการ์ตูนที่สอดคล้องกับวัยของผู้บริโภคไว้ 4 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มเด็กก่อนวัยเรียน (3-5 ปี) เนื้อหาการ์ตูนควรมีลักษณะแปลก เพื่อฝึกฝนจินตนาการ อาจมีความก้าวร้าวบ้าง โดยเน้นผู้ชนะและทำความดีเป็นพระเอก อาจเป็นการ์ตูนรูปสัตว์ หรือให้สัตว์ที่มีท่าทางอย่างคน การดำเนินเรื่องเร็ว ชัดเจน และเนื้อเรื่องขนาดสั้น

2. กลุ่มเด็กวัยเรียน (6-12 ปี) ลักษณะการ์ตูนคล้ายกับกลุ่มแรก แต่มีรูปลักษณะตัวการ์ตูนเป็นคนมากกว่าสัตว์ มีการเคลื่อนไหวที่ชัดเจนและเป็นจริง ตัวละครอาจมีลักษณะของกลุ่ม (Gang) เนื้อหาซับซ้อนและยาวขึ้น

3. กลุ่มวัยรุ่น (13-20 ปี) ภาพการ์ตูนมีความเหมือนจริงมากขึ้น ลักษณะตัวการ์ตูนที่คล้ายสัตว์จะไม่เป็นที่สนใจของเด็กกลุ่มนี้แล้ว เนื้อเรื่องมีลักษณะของการค้นหาความจริง สัจจะแห่งการดำเนินชีวิต คุณธรรม อาจมีเรื่องเพศเข้ามาเกี่ยวข้อง

4. กลุ่มผู้ใหญ่ (21 ปีขึ้นไป) โดยทั่วไป ผู้ใหญ่จะติดตามการ์ตูนเพื่อผ่อนคลาย พักผ่อน การ์ตูนสำหรับผู้ใหญ่จึงสามารถนำเสนอได้หลากหลายรูปแบบ

วิททิช และชูลเลอร์ (Wittich and Schuller 1962 : 138-139) และสังเขต นาคไพจิตร (2530 : 72) ได้เสนอแนะจุดมุ่งหมายของการใช้การ์ตูนในการเรียนการสอนไว้ตรงกันว่า

1. ใช้เพื่อการจูงใจหรือกระตุ้นให้เรียน เพราะโดยธรรมชาติของการ์ตูนที่ดียวมจะเร้าให้ผู้ดูอยู่แล้ว จึงเหมาะที่จะใช้เป็นเครื่องจูงใจได้เป็นอย่างดีในการเริ่มบทเรียน

2. ใช้เพื่อประกอบการอธิบาย การเขียนภาพการ์ตูนง่ายๆ ประกอบกับการอธิบายจะช่วยให้เด็กเข้าใจเรื่องราวได้ดีขึ้น แต่ครูควรระมัดระวังอย่าให้นักเรียนเพ่งเล็งไปในเรื่องขบขันเสียดสี และพยายามมิให้นักเรียนมุ่งความสนใจไปยังรายละเอียดที่ไม่เกี่ยวข้องกับจุดมุ่งหมายของการ์ตูน ครูที่ใช้การ์ตูนประกอบการอธิบายจะได้ประโยชน์จากการ์ตูน 2 ประการ คือ ใช้ประกอบการอธิบายจุดมุ่งหมายของการเรียนและเป็นลำดับขั้นการสอนได้เป็นอย่างดี

3. ใช้เพื่อส่งเสริมกิจกรรมของนักเรียน การให้นักเรียนเขียนภาพการ์ตูนขึ้นเองเป็นกลวิธีที่เหมาะสมอย่างยิ่ง เพราะมีทั้งอารมณ์ขัน เหมาะสมกับบุคลิกภาพของเด็ก และถูกต้องตามหลักจิตวิทยา นอกจากนี้จะใช้สำหรับอธิบาย ใช้เป็นการโฆษณาหรือประกอบกิจกรรมของนักเรียนแล้ว ยังนับว่าเป็นการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ให้แก่ผู้เรียนได้มากที่สุด

การ์ตูนอาจมีคุณค่ามหาศาลในการเรียนการสอน แต่การ์ตูนก็เปรียบเสมือนดาบสองคม ถ้ารู้จักใช้ก็จะเป็นประโยชน์ในการเรียนการสอน แต่ถ้าไม่มีวิธีการเลือกการ์ตูนที่ดีและเหมาะสมกับเด็กแล้ว ก็จะทำให้เกิดผลเสียแก่เด็กได้เช่นกัน ดังนั้นผู้สอนตลอดจนผู้เกี่ยวข้องกับเด็ก จึงควรพิจารณาอย่างรอบคอบในการที่จะเลือกการ์ตูนที่เหมาะสมมาประกอบบทเรียน (สมักร ผลจำรูญ 2522 : 40) ทั้งนี้สังเขต นาคไพจิตร (2530 : 61-62) ได้บอกหลักการเลือกการ์ตูนในการนำไปประกอบการสอนไว้ดังนี้

1. เลือกการ์ตูนที่เหมาะสมกับประสบการณ์ของผู้เรียน การ์ตูนที่ใช้ประกอบการสอนจะต้องเป็นการ์ตูนที่นักเรียนเข้าใจความหมายได้ ซึ่งต้องขึ้นอยู่กับการประสบการณ์เดิม การ์ตูนที่เข้าใจยากใช้กับเด็กเล็กไม่ค่อยได้ผล เพราะเด็กเล็กมีประสบการณ์น้อยไม่รู้เรื่อง

2. เลือกการ์ตูนที่ออกแบบง่ายๆ การ์ตูนคือภาพสมมุติขึ้น จึงควรเป็นภาพที่ทำให้เข้าใจง่าย เขียนให้มีลักษณะเฉพาะของคนหรือวัตถุนั้น จะทำให้จำได้ง่ายสามารถดูออกว่าเป็นอะไร

3. การ์ตูนที่มีสัญลักษณ์ให้ความหมายชัดเจน

จุฑามาศ สุกิจจานนท์ (2539 : 32) ให้หลักในการเลือกการ์ตูนในการเรียนการสอน ดังนี้

1. การ์ตูนที่ใช้ควรเหมาะสมกับประสบการณ์ของผู้เรียน โดยต้องคำนึงถึงว่าผู้เรียนเคยศึกษาหรือมีขั้นพื้นฐานในสิ่งนั้นๆ บ้างหรือไม่

2. การ์ตูนที่ใช้ไม่ควรเป็น นามธรรมมากเกินไป ควรเลือกแบบง่ายๆ มีสัญลักษณ์ที่สื่อความหมายได้ชัดเจน

3. การ์ตูนที่ใช้ควรมีสัญลักษณ์เฉพาะเรื่อง เช่น อาจเป็นการ์ตูนเสียดสีบ้านเมืองหรือเป็นการตลก โน้มน้าวจิตใจไม่ให้เด็กไปสนใจอบายมุข เป็นต้น

4. ภาพการ์ตูนนั้นควรมีขนาดเหมาะสม คือ เหมาะสมทั้งขนาดของภาพ สี สัน ความยาวของเรื่อง วัยของผู้เรียนและระดับของผู้ดูเป็นสำคัญ

จากเอกสารเรื่อง การ์ตูนพัฒนาการเรียนรู้ (2552 : 2) กล่าวว่า วิธีเลือกการ์ตูนเพื่อใช้ในการเรียนการสอน ทำได้ดังนี้

1. การ์ตูนที่ใช้ควรเหมาะสมกับวัยและธรรมชาติของผู้เรียน

2. เป็นภาพจำลองสถานการณ์เพื่อนำเพื่อให้ค้นพบความคิดรวบยอด ได้ชัดเจน

3. ควรมีสัญลักษณ์ดึงดูด โน้มน้าวจิตใจให้อยากเรียนรู้ในกรอบต่อไป

4. ภาพการ์ตูนนั้นควรมีขนาดและภาพสี สันที่เหมาะสม

5. ความยาวของเรื่องไม่มากเกินไป และผูกเรื่องราวให้ผู้เรียนมีอารมณ์กับเนื้อหา

6. ไม่ควรมีเนื้อหาวิชาอื่นเข้ามาเป็นจุดเด่นมากกว่าเนื้อหาที่ต้องการให้นักเรียนได้รู้

สรุปได้ว่าการนำการ์ตูนมาใช้ในการเรียนการสอน จะเร้าความสนใจของผู้เรียน และทำสิ่งที่เป็นนามธรรมให้เป็นรูปธรรมได้ ทำให้ผู้เรียนเข้าใจเรื่องราวได้ดี ดังนั้น ครูผู้สอนจะต้องเลือกรูปภาพที่ดี เหมาะสมกับวัย และระดับชั้น ของผู้เรียน มีเนื้อเรื่องเข้าใจง่าย สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาที่เรียน เพื่อให้การจัดการเรียนรู้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

4.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.8.1 งานวิจัยในประเทศ

จุฑามาศ สุกิจจานนท์ (2539) ศึกษาจริยธรรมที่ปรากฏในภาพยนตร์การ์ตูนของวอลท์ดิสนีย์ มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาจริยธรรมที่ปรากฏในภาพยนตร์การ์ตูนของวอลท์ดิสนีย์ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาและมัธยมต้น จาก โรงเรียนแม่พระฟาติมา โรงเรียน

พระมหาไถ่ศึกษาและโรงเรียนลาซาล จำนวน 48 คน และครูผู้สอนวิชาจริยศึกษาทั้ง 3 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แนวคำถามสำหรับสัมภาษณ์นักเรียนและครูผู้สอนวิชาจริยศึกษา ผลการวิจัยพบว่า เนื้อหาได้สื่อความหมายด้านจริยธรรมและสิ่งที่ตรงข้ามกับจริยธรรมผ่านทาง ลักษณะและการแสดงออกของตัวละคร ภาพและมุกตลก เสียงและแสงสี ซึ่งผู้รับสารสามารถรับรู้และตีความสิ่งที่ปรากฏในภาพยนตร์ได้ถูกต้อง

เบญจมาศ เบ็ญจพรกุลพงศ์ (2544) ศึกษาการรับรู้ของเด็กที่มีต่อพฤติกรรมของ ตัวการ์ตูนชินจังในการ์ตูนทางโทรทัศน์ชุดชินจังจอมแก่น มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการรับรู้ของเด็ก ที่มีต่อพฤติกรรมของตัวการ์ตูนชินจังในการ์ตูนทางโทรทัศน์ชุดชินจังจอมแก่น กลุ่มตัวอย่างเป็น เด็กก่อนวัยเรียนและเด็กวัยเรียนที่มาจากสถานภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวที่แตกต่างกัน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ วิดีโอเทปและวิดีโอซีดีการ์ตูนชินจังจอมแก่นที่มีวางจำหน่ายและ ให้เช่าในปี พ.ศ.2543 จำนวน 24 ม้วน รวม 245 ตอน ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมของตัวการ์ตูน ชินจังมีพฤติกรรมส่วนใหญ่เป็นพฤติกรรมในด้านที่ไม่เหมาะสม ได้แก่ 1) พฤติกรรมเกี่ยวกับการพูด เช่น พูดจาอวดดี เถียงผู้ใหญ่มาก 2) พฤติกรรมคือรื้อนซุกซน เอาแต่ใจ และ 3) การแสดงพฤติกรรมทางด้าน เพศ เช่น อวดอวัยวะเพศหรือกั้นต่อหน้าผู้อื่น ซึ่งผู้แต่งได้นำพฤติกรรมในด้าน ไม่เหมาะสมเหล่านี้ มาสร้างเป็นมุกตลก และเด็กวัยเรียนที่มาจากสถานภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวในระดับปาน กลาง – สูง จะสามารถรับรู้และจดจำได้ในด้านตัวละคร และพฤติกรรมของตัวการ์ตูนชินจังได้มากที่สุด พฤติกรรมของตัวการ์ตูนชินจังที่เด็กสามารถรับรู้และจดจำได้ส่วนใหญ่เป็นพฤติกรรมในด้าน ไม่เหมาะสม และเด็กสามารถตีความแยกแยะพฤติกรรมในด้านที่ดีและไม่ดีและนำเสนอเนื้อหาที่ได้รับรู้ มาทั้งหมดตีความเป็นข้อคิดหรือคติเตือนใจที่ได้จากเรื่อง เด็กมีการรับรู้ว่าชินจังเป็นเด็กไม่ดี และ ไม่มีเด็กคนใดอยากเลียนแบบชินจัง แต่ที่เด็กๆ ชอบดูการ์ตูนชินจังเพราะความตลก สนุกสนาน

4.8.2 งานวิจัยต่างประเทศ

คินเดอร์ (Kinder 1959) ศึกษาการใช้การ์ตูนประกอบการสอนของครูระดับ มัธยมศึกษาจำนวน 300 คน ผลการวิจัยพบว่าครูทุกคนมีความพอใจในประโยชน์ของการ์ตูน นักเรียนร้อยละ 97 ชอบเรียนกับครูที่ใช้การ์ตูนประกอบการสอน การ์ตูนมีประโยชน์ มากที่สุด สำหรับครูสอนวิชาสังคมศึกษา คณิตศาสตร์ และวิชาภาษา การ์ตูนใช้ประโยชน์เป็นภาพดึงดูด ความสนใจ การให้ความชัดเจน และเน้นให้เกิดอารมณ์ขัน

เลปติช (Leptich ม.ป.ป. อ้างถึงใน สมักร ผลจำรูญ 2522 : 33-34) ศึกษาการใช้ การ์ตูนประกอบการสอนของครูในระดับชั้นต้นและปลายของ โรงเรียนมัธยมศึกษา ผลการวิจัย พบว่าครูทุกคนมีความพอใจในประโยชน์ของการ์ตูน นักเรียนร้อยละ 97 ชอบครูที่สอนด้วยการ์ตูน

การ์ตูนมีประโยชน์มากที่สุดสำหรับครูที่สอนสังคม ภาษาอังกฤษ และคณิตศาสตร์ ประโยชน์ของการ์ตูนคือใช้เป็นภาพประกอบ ดึงดูดให้เกิดความสนใจ เป็นสิ่งเร้าที่ให้ความชัดเจน และทำให้เกิดอารมณ์ขัน

มาดาชา (Madarsha 1985) ศึกษาการเข้าใจความหมายจากการ์ตูนเป็นสื่อกลาง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาที่อ่านออกเขียนได้เล็กน้อยในมาเลเซีย เพื่อทราบระดับการตีความหมายจากภาพที่เห็นอย่างคุ้นเคยกับไม่คุ้นเคย แต่เป็นภาพชุดใหม่ โดยได้รับการคัดเลือกจากหนังสือพิมพ์จำนวน 4 ฉบับที่นำเสนอการ์ตูนเรื่องราวซึ่งสอดคล้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนสามารถตีความความหมายของการ์ตูนที่มองเห็นอยู่ในระดับไม่น่าพอใจ เพราะตีความไม่ตรงกับความหมายของภาพและได้วิเคราะห์การถดถอยพบว่า อายุและการรับรู้เป็นส่วนประกอบของระดับการตีความอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้นอายุและความสนใจภาพใหม่ๆ จึงมีอิทธิพลต่อความหมายจากภาพการ์ตูนนั้นๆ

วารธาร์ (Varadhan 1985) ศึกษาผลกระทบต่อรัฐบาลอินเดียในการวางแผนครอบครัว โดยใช้ภาพยนตร์การ์ตูนสอนเด็กในชนบทอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ ในรัฐทมิฬนาฑูเป็นการศึกษาเฉพาะกรณี มีจุดประสงค์เพื่อ ให้อีเด็กหญิงชนบทที่มีอายุ 11 ปี ได้เข้าใจความหมายของภาพยนตร์และรู้จักพัฒนาตนเอง ภาพยนตร์ที่ใช้มี 2 แบบคือภาพยนตร์การ์ตูนมี 2 เรื่อง ภาพยนตร์ชีวิตจริง 2 เรื่อง หลังจากที่ได้ชมภาพยนตร์ทั้ง 2 แบบแล้วสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล ผลการวิจัยพบว่าเด็กหญิงที่อ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ ส่วนใหญ่ชอบภาพยนตร์การ์ตูน แม้ว่าบางตอนจะไม่ค่อยเข้าใจ แต่ก็ได้ให้ความสนุกสนานมากกว่าภาพยนตร์เรื่องจริง และยังยอมรับว่าการ์ตูนมีความชัดเจน น่าสนใจ เราใจได้ดีกว่าภาพยนตร์ชีวิตจริง

5. การคิดอย่างมีวิจารณญาณ

5.1 ความหมายการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) มีผู้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

เพ็ญพิศุทธิ์ เนกมานุรักษ์ (2536 : 14) กล่าวว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณ หมายถึง กระบวนการคิดพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบเกี่ยวกับข้อมูล หรือสภาพการณ์ที่ปรากฏ โดยใช้ความรู้ ความคิด และประสบการณ์ของตนเอง ในการสำรวจหลักฐานอย่างรอบคอบ เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปที่สมเหตุสมผล

ปานชีวา นาคสิทธิ์ (2543 : 31) กล่าวว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณ คือ การใช้สติปัญญาไตร่ตรองอย่างรอบคอบ ด้วยเหตุผลในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยใช้ความรู้และประสบการณ์ใน

การรวบรวมข้อมูลหลักฐานที่น่าเชื่อถือ นำไปสู่การประเมิน วิเคราะห์ จะได้ข้อสรุปที่มีเหตุผลเหมาะสมถูกต้องที่สุด

ทิสนา เขมมณี (2544 : 78) กล่าวถึงความหมายของการคิดอย่างมีวิจารณญาณว่าสามารถนิยามได้ใน 2 ระดับ คือ 1) ระดับแคบ หมายถึง การประเมินความถูกต้องแม่นยำตรงของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง 2) ระดับกว้าง เป็นความคิดที่สะท้อนออกมาอย่างมีเหตุผลเพื่อแสดงการตัดสินใจว่าจะเชื่อหรือทำอะไร ความคิดใดจะมีเหตุผลก็ต่อเมื่อสามารถที่จะอธิบายข้อถกเถียงโต้แย้งได้อย่างสมเหตุสมผล โดยมีหลักฐานยืนยันที่น่าเชื่อถือได้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2546 : 1) เสนอว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณคือ สามารถคิด รับรู้ คาดคะเน และใช้เหตุผลเป็นตัวควบคุมพฤติกรรมหรือความต้องการของตนเองหรือใช้ตัดสินใจข้อมูลและแก้ไขปัญหาต่างๆ โดยยึดหลักการคิดด้วยเหตุผล พิจารณาความเป็นไปได้ในแง่มุมต่างๆ ว่าอะไรคือความจริง อะไรคือความถูกต้อง คิดด้วยความรอบคอบระมัดระวัง ใช้สติปัญญาและทักษะต่างๆ ในการคิดไตร่ตรอง มากกว่าการใช้อารมณ์ที่ทำให้เกิดความลำเอียง ซึ่งจะมีผลเสียต่อการตัดสินใจ

กึ่งกาญจน์ บูรณสินวัฒนกุล (2546 : 53) กล่าวถึงการคิดอย่างมีวิจารณญาณว่า เป็นกระบวนการคิดอย่างไตร่ตรอง รอบคอบ โดยอาศัยเหตุผล หลักฐาน ข้อเท็จจริงในการตรวจสอบหรือตัดสินใจสภาพการณ์ต่างๆ อย่างละเอียดถี่ถ้วน เพื่อให้ได้ข้อสรุปหรือนำไปใช้ประโยชน์ได้

สุวิทย์ มูลคำ (2547 : 131) กล่าวว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นการคิดที่มีเหตุผลโดยผ่านการพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบ มีหลักเกณฑ์ มีหลักฐานที่น่าเชื่อถือได้ เพื่อนำไปสู่การสรุปและตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพว่าสิ่งใดถูกต้อง สิ่งใดควรเชื่อ สิ่งใดควรเลือกหรือสิ่งใดควรทำ

ฮัดจิ้นส์และอีเดลแมน (Hudgins and Edelman 1988 : 48) ให้ความหมายการคิดอย่างมีวิจารณญาณว่าหมายถึง การเจตคติในการค้นคว้าหาหลักฐาน เพื่อการวิเคราะห์และประเมินข้อโต้แย้งต่างๆ การมีทักษะในการใช้ความรู้จำแนกข้อมูล และการตรวจสอบสมมติฐานเพื่อการวิเคราะห์สรุปข้อมูลต่างๆ อย่างสมเหตุสมผล

เอ็นนิส (Ennis 1989 : 46) ได้อธิบายว่าการคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นลักษณะการคิดหาเหตุผล ไตร่ตรองอย่างมีสติ มีเหตุผลผลและเป็นการตัดสินใจว่าอะไรควรเชื่อ ควรปฏิบัติ โดยเน้นประเด็นสำคัญ 4 ประการ คือ 1) เป็นการคิดที่ใช้เหตุผล 2) เป็นการคิดที่มีการไตร่ตรองตรวจสอบเหตุผลทั้งของตนเองและผู้อื่น 3) เป็นการคิดที่เน้นสติสัมปชัญญะ และ 4) เป็นการคิดที่เน้นการตัดสินใจว่าอะไรควรเชื่อควรปฏิบัติ

พอล (Paul 1993, อ้างถึงในทิสนา แจมมณี และคณะ 2544 : 79) ได้สรุปความหมาย การคิดอย่างมีวิจารณญาณไว้ว่า เป็นความความคิดที่บุคคลคิดขึ้นด้วยตนเองและมีความสมบูรณ์เหมาะสมกับเรื่องที่คิด สมบูรณ์ของการคิด

จากความหมายดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นการคิดที่มีการพิจารณา ไตร่ตรอง หาข้อมูลหลักฐานมายืนยัน โดยอาศัยประสบการณ์ ความรู้ หรือข้อมูล เพื่อใช้ในการพิจารณาและการตัดสินใจ

5.2 กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

การคิดอย่างมีวิจารณญาณมีกระบวนการคิดตั้งแต่เผชิญปัญหาจนถึงสรุปและประเมินประเด็นปัญหา ทั้งนี้ นิพนธ์ วงศ์เกษม (2534 : 45) กล่าวถึงกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณไว้ดังนี้

1. แยกแยะความแตกต่างระหว่างข้อเท็จจริงกับความคิดเห็น
2. พิจารณาประเด็นปัญหา
3. พิจารณาข้ออ้าง หรือข้อโต้แย้งที่คลุมเครือ
4. พิจารณาข้อมูลที่แสดงถึงอคติ ความลำเอียง การโฆษณาชวนเชื่อ
5. แยกสิ่งที่เกี่ยวข้องและไม่เกี่ยวข้องกับข้อมูลหรือความคิดเห็น
6. พิจารณาความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล
7. พิจารณาเหตุผลที่ผิดๆ ไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น
8. สรุปข้อความจากข้อมูลที่มีอยู่

ชานาญ เอี่ยมสำอาง (2539 : 71-73) ได้สรุปกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ไว้ดังนี้

1. การนิยามปัญหา หมายถึง การกำหนดปัญหาและทำความเข้าใจกับปัญหา โดยพิจารณาข้อมูลเพื่อกำหนดปัญหา ข้อโต้แย้งหรือข้อมูลที่คลุมเครือ รวมทั้งการนิยามความหมายของคำและข้อความ การนิยามปัญหาเป็นกระบวนการที่เป็นจุดเริ่มต้นของการคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นการกระตุ้นให้บุคคลเริ่มต้นคิดเมื่อตระหนักว่ามีปัญหาหรือข้อโต้แย้ง หรือได้รับข้อมูลข่าวสารที่คลุมเครือ จะพยายามหาคำตอบที่สมเหตุสมผลเพื่อทำความเข้าใจกับปัญหานั้น ปัญหาจึงเป็นสิ่งที่เร้าซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

2. การรวบรวมข้อมูล หมายถึง การรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหา ข้อโต้แย้ง หรือข้อมูลที่คลุมเครือจากแหล่งต่างๆ รวมทั้งการดึงข้อมูล หรือจากความรู้จากประสบการณ์เดิมที่มีอยู่มาใช้ เมื่อบุคคลพบกับสถานการณ์ที่มีปัญหาหรือความสงสัย จะแสวงหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหานั้นจากแหล่งต่างๆ ให้มากที่สุดเพื่อให้ครอบคลุมปัญหา ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาที่

จำเป็นต้องใช้กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณนั้นส่วนมากเป็นข้อมูลที่เป็นปัญหา ข้อโต้แย้งหรือข้อมูลที่คลุมเครือ ดังนั้นวิธีการรวบรวมข้อมูลที่เป็นสำหรับการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ได้แก่ การสังเกต ทั้งการสังเกตด้วยตนเองและรวบรวมข้อมูลจากการรายงานผลการสังเกตของผู้อื่น

3. การจัดระบบข้อมูล หมายถึง การพิจารณาความ น่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล พิจารณาความเพียงพอของข้อมูล และการจัดระบบข้อมูล ภายหลังจากได้รวบรวมข้อมูลจะต้องพิจารณาความน่าเชื่อถือของแหล่งที่มาของข้อมูล เพราะข้อมูลที่ได้มาจากแหล่งข้อมูลที่ไม่น่าเชื่อถืออาจนำไปสู่การสรุปที่ผิดพลาดได้ ถ้าประเมินแล้วพบว่าข้อมูลใดที่มาจากแหล่งที่ขาดความน่าเชื่อถือก็จะตัดทิ้ง ส่วนข้อมูลที่มาจากแหล่งที่น่าเชื่อถือจะเก็บไว้ใช้ต่อไป ขณะเดียวกันจะต้องประเมินความถูกต้อง และความเพียงพอของข้อมูลที่รวบรวมได้ว่าจะนำไปสู่การสรุปอ้างอิงได้หรือไม่ ในการสรุปอ้างอิงถ้าข้อมูลไม่เพียงพอจะต้องรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติม เมื่อรวบรวมข้อมูลมาจากแหล่งที่น่าเชื่อถือข้อมูลถูกต้องและเพียงพอแล้ว จะต้องมีการจัดระบบข้อมูลที่รวบรวมได้โดยแยกแยะความแตกต่างของข้อมูลคือ จำแนกความแตกต่างระหว่างข้อมูลที่ชัดเจนกับข้อมูลที่คลุมเครือ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้องกันปัญหา การระบุข้อตกลงเบื้องต้น เพื่อนำมาจัดกลุ่มและจัดลำดับความสำคัญของข้อมูล เพื่อใช้เป็นแนวทางในการตั้งสมมติฐาน

4. การตั้งสมมติฐาน หมายถึง การพิจารณาแนวทางการสรุปอ้างอิงของปัญหา ข้อโต้แย้งหรือข้อมูลที่คลุมเครือ โดยการนำข้อมูลที่มีการจัดระบบแล้วมาพิจารณาเชื่อมโยงหาความสัมพันธ์เพื่อกำหนดแนวทางการสรุปที่น่าจะเป็นไปได้ว่า จากข้อมูลที่ปรากฏสามารถ เป็นไปได้ในทิศทางใดบ้าง เพื่อที่จะได้พิจารณาเลือกแนวทางที่เป็นไปได้มากที่สุด หรือการตัดสินใจอย่างสมเหตุสมผลในการสรุปอ้างอิงต่อไป

5. การสรุปอ้างอิงโดยใช้หลักตรรกศาสตร์ หมายถึง การพิจารณาเลือกแนวทางที่สมเหตุสมผลที่สุดจากข้อมูลและหลักฐานที่มีอยู่ หลังจากกำหนดแนวทางเลือกที่อาจเป็นไปได้ก็จะพยายามเลือกวิธีการหรือแนวทางที่เป็นไปได้มากที่สุดที่จะนำไปสู่การสรุปที่สมเหตุสมผล การใช้เหตุผลเป็นทักษะการคิดที่จำเป็นต่อการตัดสินใจสรุปปัญหา และเป็นทักษะการคิดที่สำคัญของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เพราะการคิดที่ดีนั้นขึ้นอยู่กับการใช้เหตุผลที่ดี และข้อสรุปที่ดีที่สุดจะต้องได้รับการสนับสนุนจากเหตุผลที่ดีที่สุดด้วย ดังนั้นการคิดอย่างมีวิจารณญาณจึงจำเป็นต้องใช้เหตุผลที่ดีเพื่อนำไปสู่ข้อสรุปอย่างสมเหตุสมผล และคุณลักษณะของการคิดอย่างมีวิจารณญาณมีความสัมพันธ์กับการใช้เหตุผลแบบตรรกศาสตร์ หรือใช้เหตุผลแบบอุปมานและอนุมาน เพราะฉะนั้นกระบวนการที่สำคัญที่จะช่วยให้การสรุปอ้างอิงเป็นไปอย่างสมเหตุ สมผลคือ การใช้เหตุผลแบบอุปมานและอนุมาน หรือการสรุปอ้างอิงโดยใช้หลักตรรกศาสตร์

6. การประเมินการสรุปอ้างอิง หมายถึง การประเมินความสมเหตุสมผลของการสรุปอ้างอิงหลังจาก การตัดสินใจสรุปโดยใช้หลักตรรกศาสตร์ จะต้องประเมินข้อสรุปอ้างอิงว่า สมเหตุสมผลหรือไม่ รวมทั้งพิจารณาว่าข้อสรุปนั้นสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้หรือไม่ ผลที่เกิดขึ้นจะเป็นอย่างไร ถ้าข้อมูลที่ได้รับมีการเปลี่ยนแปลง หรือได้รับข้อมูลเพิ่มเติม ต้องกลับไปรวบรวมข้อมูลที่มีอยู่อีกครั้งหนึ่ง เพื่อตั้งสมมติฐานและสรุปอ้างอิงใหม่

สรุปได้ว่ากระบวนการคิด อย่างมีวิจารณญาณนั้นมี 6 ขั้นตอนคือ นิยามปัญหา รวบรวมข้อมูล จัดระบบข้อมูล ตั้งสมมติฐาน สรุปอ้างอิงโดยใช้ข้อมูลและหลักฐานที่มี เชื่อถือได้ และขั้นตอนสุดท้ายคือประเมินข้อสรุปอ้างอิงว่าสมเหตุสมผลหรือไม่

5.3 การส่งเสริมและพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

จากการประชุม Invitational Conference ของนักการศึกษาทั่วโลกที่ The Wingspread Conference Center in Racine รัฐ Wisconsin ในปี ค.ศ. 1984 เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาทักษะการคิดของเด็ก พบว่า แนวทางพื้นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพการคิดมี 3 แนวทาง (เชดส์คี้ โฆวาตินส์ 2530 : 28-29) ดังนี้

1. แนวทางการสอนเพื่อให้เกิด (Teaching for Thinking) เป็นการสอนที่เน้นด้านเนื้อหาวิชาการ โดยมีการปรับเปลี่ยนกระบวนการสอนเพื่อเพิ่มความสามารถในด้านการคิดของเด็ก
2. แนวทางการสอนการคิด (Teaching of Thinking) เป็นการสอนที่เน้นเกี่ยวกับกระบวนการทางสมองที่นำมาใช้ในการคิดโดยเฉพาะ เป็นการศึกษาฝึกทักษะการคิดโดยตรง ลักษณะของงานที่นำมาใช้สอนจะไม่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาวิชาการที่เรียนในโรงเรียน แนวทางการสอนแตกต่างกันออกไปตามทฤษฎีและความเชื่อพื้นฐานของแต่ละคนนำมาพัฒนาเป็นโปรแกรมการสอน
3. แนวทางการสอนเกี่ยวกับการคิด (Teaching about Thinking) เป็นการสอนที่เน้นการใช้ความคิดเป็นเนื้อหาสาระของการสอน โดยการสอนช่วยเหลือให้เด็กได้รู้และเข้าใจในกระบวนการคิดของตนเอง เพื่อให้เกิดทักษะการคิดที่เรียกว่า metacognition คือ รู้ว่าตนเองรู้อะไร ต้องการอะไร และยังไม่รู้อะไร ตลอดจนสามารถควบคุมและตรวจสอบการคิดของตนเองได้

นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2546 : 2) ได้กล่าวถึง การส่งเสริมและพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของผู้เรียน ไว้ว่า ครูมีบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนรู้ที่ดี ครูต้องทำหน้าที่จัดการเรียนรู้ที่ไม่สร้างความเครียดให้กับผู้เรียน เป็นผู้คอยกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความสุขกับการเรียนรู้ กระตุ้นผู้เรียนให้เกิดกระบวนการคิดที่นำไปสู่การเรียนรู้ที่ดี คอยประสานอำนาจการ สนับสนุน และชี้แนะการเรียนรู้ โดยเสนอประสบการณ์หลายๆ ด้านให้ผู้เรียนรู้ ได้คิด จัดกิจกรรมกลุ่มในรูปแบบที่หลากหลาย ไม่ซ้ำซาก ให้เหมาะสมกับความต้องการ ความถนัดใน

การเรียนรู้ และพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละคน ทั้งรูปแบบการเรียนรู้ด้วยการดู การฟัง การสัมผัส และการเคลื่อนไหว และเสริมสร้างความสำเร็จของผู้เรียนแต่ละคน ที่สำคัญครู จะต้องกระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิดตั้งคำถาม กระตุ้นให้เกิดความสนใจใฝ่รู้ รวบรวมข้อเท็จจริง ตรวจสอบข้อมูล วิเคราะห์ตีความ และหาข้อสรุป เพื่อใช้ในการตัดสินใจ รวมทั้งต้องให้โอกาสผู้เรียนได้พูดถึงความคิดและลงมือกระทำตามความคิดของตนเอง

จากความคิดเห็นข้างต้นสรุปได้ ว่าการส่งเสริมและพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของผู้เรียนนั้น ครูต้อง จัดกิจกรรมการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนได้ฝึกคิด หาวิธีการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิด เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ด้วยตนเอง ทั้งนี้ครูอาจจะสอนเนื้อหาเกี่ยวกับการคิดโดยตรง หรือสอนเน้นเนื้อหาวิชาการแต่ใช้กระบวนการสอนกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ฝึกคิด และลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง

5.4 การนำการคิดอย่างมีวิจารณญาณมาใช้ในการสอน

เพ็ญพิศุทธิ์ เนคมานุรักษ์ (2536 : 57-62) ได้เสนอขั้นตอนการสอนที่นำมาใช้ในการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สรุปได้ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นเสนองาน เป็นขั้นของการสร้างแรงจูงใจต่อการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมองเห็นคุณค่าของสิ่งที่จะต้องเรียนรู้ รวมทั้งการเสนอสถานการณ์ปัญหา ประเด็นที่ชวนสงสัยหรือหลักการเพื่อเป็นสิ่งเร้ากระตุ้นให้ผู้เรียนพิจารณาระบุประเด็นปัญหา หรือทำความเข้าใจกับประเด็นปัญหาที่กำหนด โดยผู้สอนอาจกระตุ้นความคิดของผู้เรียนด้วยการใช้คำถาม ภาพ เสียง ทั้งนี้ควรให้มีทั้งสิ่งที่ผู้เรียนเรียนรู้แล้ว และยังไม่รู้

ขั้นที่ 2 ขั้นฝึกความสามารถในการคิด เป็นการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกการคิด โดยในขั้นนี้จะแบ่งการจัดกิจกรรมในการฝึกการคิดของผู้เรียนออกเป็น 3 กิจกรรม ได้แก่

1. กิจกรรมการฝึกการคิดเป็นรายบุคคล เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนแต่ละคนได้ฝึกคิดตามสถานการณ์ปัญหาที่กำหนด โดยการกระตุ้นให้ผู้เรียนพยายามรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาโดยการสังเกต การพิจารณาความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล การระบุลักษณะของข้อมูล การตั้งสมมติฐาน การใช้เหตุผลแบบอุปนัย การใช้เหตุผลแบบนิรนัย และการประเมิน

2. กิจกรรมฝึกการคิดในกลุ่มย่อย เป็นการแบ่งกลุ่มย่อยให้ผู้เรียนบอกผลที่ได้จากการคิดของตนแก่สมาชิกในกลุ่ม เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกการแสดงความคิด และการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ได้ฝึกการเปรียบเทียบผลการคิดของตนกับผู้อื่น รวมทั้งได้ฝึกการหาเหตุผลและการใช้เหตุผลเชิงตรรกะเพื่อหาข้อสรุปที่สมเหตุสมผล ทั้งในส่วนบุคคลและของกลุ่มย่อยด้วย

3. กิจกรรมเสนอการคิด เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เสนอผลการสรุปการคิดของแต่ละกลุ่มต่อกลุ่มใหญ่ เพื่อให้ผู้เรียนได้เปรียบเทียบผลการคิดและการลงข้อสรุปของตนและของกลุ่มย่อยกับกลุ่มอื่นว่า มีส่วนเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร ทำไมจึงเหมือนกัน ทำไมจึงต่างกัน เพราะเหตุใด

ขั้นที่ 3 ขั้นประเมินกระบวนการคิด เป็นการประเมินผลการคิดของผู้เรียนว่ามีวิธีการหรือกระบวนการคิดอย่างไร เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของกิจกรรมหรือไม่ โดยให้ผู้เรียนพิจารณากระบวนการคิดของตนเปรียบเทียบกับคำถามที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการคิดในแต่ละเรื่อง โดยผู้สอนใช้คำถามให้ผู้เรียนอธิบาย และใช้การย้ำทวนเพื่อความเข้าใจอีกครั้ง หากไม่เป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่กำหนด ให้ผู้เรียนย้อนกลับไปทำกิจกรรมในขั้นตอนที่ 2 หรือพิจารณากระบวนการคิดของตนใหม่

สรุปได้ว่า การนำการคิดอย่างมีวิจารณญาณ มาใช้กับการสอน มี 3 ขั้นตอน คือ ขั้นสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้ ขั้นฝึกความสามารถในการคิดโดยฝึกคิดเป็นรายบุคคล ฝึกคิดเป็นกลุ่ม และสุดท้ายคือขั้นประเมินผลการคิดของผู้เรียน ว่าเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของ การปฏิบัติกิจกรรมหรือไม่

5.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.5.1 งานวิจัยในประเทศ

เพ็ญพิ สุทธิ เนคมานุรักษ์ (2536) ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการคิดอย่างมี วิจารณญาณสำหรับนักศึกษาครู มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการคิดอย่างมี วิจารณญาณสำหรับนักศึกษาครู กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักศึกษาครู ที่ลงทะเบียนเรียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2536 ในวิทยาลัยครูเชียงรายจำนวน 42 คน แบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 21 คน กลุ่มทดลอง ได้รับการพัฒนา การคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยรูปแบบพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่ ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น และกลุ่มควบคุมได้รับการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้วิธีสอนตามปกติ เครื่องมือที่ใช้ในการ วิจัย คือ แบบทดสอบการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษา กลุ่มทดลองที่ใช้รูปแบบพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีคะแนนเฉลี่ยของการคิดอย่างมี วิจารณญาณหลัง การทดลองสูงกว่าก่อนทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 นักศึกษา กลุ่มทดลองที่ใช้รูปแบบ การพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่านักศึกษา กลุ่ม ควบคุมที่ใช้การสอนตามปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และไม่พบความแตกต่าง ระหว่างคะแนนเฉลี่ยของการคิดอย่างมีวิจารณญาณภายหลังการทดลองกับระยะติดตามผลของ นักศึกษากลุ่มทดลองที่ใช้รูปแบบพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

สมิต อามสุวรรณ์ (2538) ศึกษาการพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณด้านการตัดสินใจ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณด้านการตัดสินใจ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้กระบวนการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2538 โรงเรียนบ้านซำใหม่ จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 31 คน ผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณด้านการตัดสินใจของนักเรียนหลังเข้าร่วมโปรแกรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ชานาญ เอี่ยมสำอาง (2539) ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยการสอนแบบสืบสวนสอบสวนเชิงนิเวศศาสตร์กับการสอนตามคู่มือครู มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการสอนแบบสืบสวนสอบสวนเชิงนิเวศศาสตร์กับการสอนตามคู่มือครูและเปรียบเทียบการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการสอนแบบสืบสวนสอบสวนเชิงนิเวศศาสตร์กับการสอนตามคู่มือครู กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดราชาธิวาส เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2539 จำนวน 74 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 37 คน สอนโดยการสอนแบบสืบสวนสอบสวนเชิงนิเวศศาสตร์ และกลุ่มควบคุม 37 คนสอนโดยการสอนตามคู่มือครู เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา และแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีการคิดอย่างมีวิจารณญาณแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

มลิวลัย สมศักดิ์ (2540) ศึกษารูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดท้ายสำเภา จำนวน 64 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบทดสอบการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพของรูปแบบการสอนสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ (80/80) คือ 84.11/80.64 แสดงว่ารูปแบบการสอนมีประสิทธิภาพเพียงพอจะนำไปใช้ได้ การคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน ที่ทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้รับการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนที่ทดลองใช้รูปแบบ

การพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในขณะทดลอง หลังทดลอง และติดตามผลการทดลองสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้รับการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แต่การคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนที่ทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในขณะทดลอง หลังทดลอง และติดตามผลการทดลอง ไม่แตกต่างกัน

จิรพา จันทะเวียง (2542) ศึกษาผลการฝึกความสามารถทางสมองด้านภาษาและผลผลิตที่ใช้วิธีการคิดต่างกันตามทฤษฎีโครงสร้างทางสมองของกิลฟอร์ดที่มีต่อความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการฝึกความสามารถทางสมองด้านภาษาและผลผลิตที่ใช้วิธีการคิดต่างกันที่มีต่อความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน เปรียบเทียบความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณระหว่างนักเรียน ที่มีระดับของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน และศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีฝึกความสามารถทางสมองด้านภาษาและผลผลิตที่ใช้วิธีการคิดต่างกับระดับของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ที่มีต่อความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนชลประทานสงเคราะห์ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2544 จำนวน 90 คน แบ่งเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มละ 30 คนกลุ่มที่ 1 ได้รับการฝึกความสามารถทางด้านสมองด้วยวิธีคิดแบบเอกนัยด้านภาษาและผลผลิต กลุ่มที่ 2 ได้รับการฝึกความสามารถทางด้านสมองด้วยวิธีคิดแบบเอกนัยด้านภาษาและผลผลิต กลุ่มที่ 3 ได้รับการฝึกความสามารถทางด้านสมองด้วยวิธีคิดแบบประเมินค่าด้านภาษาและผลผลิต ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนแต่ละกลุ่มที่ได้รับการฝึกความสามารถทางด้านสมองด้วยวิธีการคิดแบบเอกนัย เอกนัยและประเมินค่าด้านภาษาและผลผลิต มีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณไม่แตกต่างกัน นักเรียนทุกกลุ่มมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการฝึกความสามารถทางด้านภาษาและผลผลิตที่มีวิธีคิดต่างกับระดับของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

อวยพร เรืองศรี (2544) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการคิดอภิमानกับการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างองค์ประกอบย่อยของการคิดอภิमानกับการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และเพื่อหาค่าน้ำหนักความสำคัญสัมพัทธ์ของการคิดอภิमानที่ส่งผลต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณโดยรวมทุกด้าน และจำแนกตามด้านต่างๆ โดยแยกวิเคราะห์เป็นกลุ่มนักเรียนชาย นักเรียนหญิงและกลุ่มนักเรียนทั้งหมด กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2544 โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตตลิ่งชัน จำนวน 8 โรงเรียน จำนวนนักเรียน 375 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบทดสอบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณและแบบวัดการคิดอภิमान ผลการวิจัยพบว่า การคิดอภิमानแต่ละด้าน คือด้านการตระหนักรู้ ด้านยุทธวิธีทางความคิด ด้านการวางแผนและด้านการตรวจสอบตนเอง มีสหสัมพันธ์พหุคูณกับการคิดอย่างมีวิจารณ ญาณ โดยรวมทุกด้านและตามด้านต่างๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทุกด้าน ทั้งจากการวิเคราะห์ในกลุ่มนักเรียนชาย กลุ่มนักเรียนหญิงและกลุ่มนักเรียนทั้งหมด และการคิดอภิमानแต่ละด้านมีค่าน้ำหนักความสำคัญสัมพันธ์ที่ส่งผลต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยรวมทุกด้าน เป็นบวกทุกค่า และที่ส่งผลมากที่สุด คือ ด้านการตรวจสอบตนเอง รองลงมาคือด้านยุทธวิธีทางความคิด ด้านการตระหนักรู้ และด้านการวางแผน ทั้งจากการวิเคราะห์ในกลุ่มนักเรียนชาย กลุ่มนักเรียนหญิงและกลุ่มนักเรียนทั้งหมด แต่เมื่อวิเคราะห์ค่าน้ำหนักความสัมพันธ์ของ การคิดอภิमानแต่ละด้านที่ส่งผลต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณตามด้านต่างๆ พบว่า มีการคิดอภิमानบางด้านที่ส่งผลทางลบต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยเฉพาะเมื่อวิเคราะห์ตามกลุ่มนักเรียนชายและกลุ่มนักเรียนหญิง

ดวงพร แก้วคงคา (2544) ศึกษาความแตกต่างระหว่างความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการสอนด้วยวิธีสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่มกับวิธีสอนตามคู่มือครู มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนที่ได้รับการสอนด้วยวิธีสอนแบบสืบสวนโดยกระบวนการกลุ่มกับวิธีสอนตามคู่มือครู กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดสรรเพชญ์ (ทวีวิทยาคม) อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2544 จำนวน 50 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 25 คน กลุ่มทดลองสอนด้วยวิธีสอนแบบสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม กลุ่มควบคุมสอนด้วยวิธีสอนตามคู่มือครู เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1)แผนการสอนด้วยวิธีสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม 2)แผนการสอนด้วยวิธีสอนตามคู่มือครู 3)แบบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนที่ได้รับการสอนด้วยวิธีสอนแบบสืบสวนโดยกระบวนการกลุ่มกับวิธีสอนตามคู่มือครู แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยนักเรียนที่ได้รับการสอนด้วยวิธีสืบสวนโดยกระบวนการกลุ่ม มีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครู และระดับความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่อยู่ในระดับที่ 3 คือ ตัดสินใจ โดยใช้ข้อมูลรอบด้านพิจารณาอย่างมีเหตุผลทั้งด้านดีและด้านเสีย

5.5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

ฮัดจิ้นส์และอีเดลแมน (Hudgins and Edelman 1988) ศึกษาผลทักษะการสอน การคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้เทคนิคการนำตนเองของนักเรียนเกรด 4 และเกรด 5 นักเรียนกลุ่ม ทดลอง ได้รับการฝึกทักษะในการนำตนเอง ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการควบคุม และกระบวนการ ตรวจสอบการคิดของตนเอง ซึ่งนักเรียนจะต้องนำมาใช้ในการควบคุมความสามารถใน การกำหนดเป้าหมายของงาน การปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ การติดตามผล การปฏิบัติงานตลอดจนตรวจสอบ การคิดของตนเอง ผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่ได้รับทักษะ การสอนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้เทคนิคการนำตนเอง มีการคิดอย่างมีวิจารณญาณสูง กว่า กลุ่มควบคุมในด้านการนำทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ไปใช้ในการแก้ปัญหา การเลือกใช้ ข้อมูลให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา และคุณภาพคำตอบของปัญหา

กูดแมน (Goodman 1990) ได้รวบรวม การฝึกปฏิบัติเพื่อพัฒนาการคิดอย่างมี วิจารณญาณและส่งเสริมการแสดงออก โดยผ่านการเขียนอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับ 2-6 ที่ มีความคิดและทักษะการจัดระบบต่ำ จำนวน 6 คน โดยใช้ครูทำการฝึก 3 คนและมีครู 1 คนเป็นผู้ให้ คำแนะนำในการใช้เทคนิคระดมสมอง การกำหนดโครงร่าง และการร่างเรื่องราวจากการวิเคราะห์ ตัวอย่างการเขียนของนักเรียนพบว่า นักเรียนมีการปรับปรุง การเขียนของตนเองในทางที่ดีขึ้นอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติเมื่อได้รับการฝึกอย่างมีโครงสร้าง และแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการสอน นักเรียนที่ประสบความสำเร็จลำบากในการเขียน โดยการสอนที่ละชั้น นอกจากนี้นักเรียนยังได้เรียนรู้ ที่จะคิดอย่างมีระบบและมีการวางแผนมากยิ่งขึ้น

ลัมพ์คิน (Lumpkin 1991) ศึกษาผลของทักษะการสอนคิดอย่างมีวิจารณญาณที่มี ต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนของเนื้อหาในวิชาสังคม ศึกษา กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนเกรด 5 และ 6 ผลการวิจัยพบว่า เมื่อได้ฝึกทักษะการคิดอย่างมี วิจารณญาณแล้วนักเรียนเกรด 5 และนักเรียนเกรด 6 มีความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ไม่แตกต่างกัน กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมที่เป็นนักเรียนเกรด 5 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ ความคงทนในเนื้อหาวิชาสังคมศึกษาแตกต่างกัน ส่วนกลุ่มทดลอง ที่เป็นนักเรียนเกรด 6 มี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความคงทนในเนื้อหาวิชาสังคมศึกษาสูงกว่ากลุ่มควบคุม

เฟอร์เรลล์ (Ferrell 1992) ศึกษาผลคำถามของครู และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ปริมาณคำถามประเภทการคิดอย่างมีวิจารณญาณของครู และปริมาณคำถามประเภทการคิดอย่างมี วิจารณญาณของนักเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณคำถาม คำตอบของครูกับนักเรียนกับการคิด อย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนมัธยมศึกษา ผลการศึกษา พบว่าการคิดอย่างมีวิจารณญาณของ นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยครูใช้คำถามหลังจากการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง มี

ความสัมพันธ์ทางบวกระหว่างปริมาณคำถามประเภทการคิดวิจารณ์ของ นักเรียน และ ปริมาณคำถามคำตอบระหว่างครูกับนักเรียนกับการคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีความสัมพันธ์กัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

โอเวอร์ตัน (Overton 1993) ได้ศึกษาเรื่องผลของการจัดการเรียนการสอนทักษะ การคิดที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและท กษะ การคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนในระดับ 2 ระดับ 4 และระดับ 6 โดยใช้นักเรียนจำนวน 82 คน โดย แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 41 คน และกลุ่มควบคุม 41 คน ออกแบบการวิจัยเป็นเชิงกึ่งทดลองทั้ง 2 กลุ่ม ได้รับการทดสอบ ผลการวิจัยพบว่าไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ระหว่างค่าเฉลี่ย ของคะแนนก่อนและหลังการทดลองของนักเรียนในระดับ 2 แต่พบว่ามี ความแตกต่าง กันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติ ระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนและหลังการทดลองของนักเรียนในระดับ 4 ใน ด้านความสามารถทางการคิด การติดต่อสื่อสาร การคาดคะเน และความรู้ด้านเนื้อหาวิชา คณิตศาสตร์และภาษา พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างค่าเฉลี่ยของ คะแนนก่อนและหลังการทดลองของนักเรียนในระดับ 6 ในด้านความสามารถทางการคิด การตัดสินใจ และการวางแผน

6. เทคนิคหมวกหกใบ

เอ็ดเวิร์ด เดอ โบโน (Edward De Bono) ได้พัฒนาเทคนิคหมวกหกใบขึ้น เพื่อใช้ พัฒนาการคิดของบุคคลทั่วไป ให้สามารถคิดอย่างรอบด้าน ครอบคลุมประเด็นที่ควรนำมาคิด พิจารณาอันจะช่วยให้ได้ความคิดที่รอบคอบขึ้น โดยใช้หมวกเป็นตัวแทนของการคิดหรือ การแสดงความคิด และสีของหมวกแสดงแง่มุมของความคิด เทคนิคนี้ช่วยให้บุคคลได้ฝึกการคิด ในหลายแง่มุมซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการอภิปรายกลุ่มหรือการคิด ร่วมกันเป็นกลุ่ม จะช่วยให้กลุ่มได้แง่มุมในการคิดที่หลากหลายขึ้น และช่วยให้ผลของการคิดที่ได้ มีความรอบคอบขึ้น (ทศนา เขมมณี 2544 : 61-63)

6.1 ความหมายของหมวกหกใบ

เดอ โบโน (De Bono 2006 :1-4) ได้ให้ความหมายของหมวกหกใบไว้ดังนี้

1. หมวกสีขาว สีขาว หมายถึง ธรรมชาติและความเป็นจริง หมวกสีขาวจึงเกี่ยวข้องกับ ความเป็นจริง ข้อเท็จจริง ตัวเลข การคิดด้วยหมวกสีขาวจึงเป็นการคิดที่มีระเบียบและมีทิศทางแน ชัด ผู้คิดต้องเป็นกลาง และมองสิ่งต่างๆอย่างปราศจากอคติ โดยนำเสนอในรูปข้อมูลเท่านั้น ผู้สวม หมวกสีขาวควรปฏิบัติตนดังคอมพิวเตอร์ในความหมายที่ว่าคอมพิวเตอร์ให้แต่ข้อเท็จจริงและ

ตัวเลขที่ถูกถามมา ดังนั้นคำตอบที่ได้จึงเป็นข้อเท็จจริงและตัวเลขที่เป็นกลางโดยไม่ปะปนกับ ข้อคิดเห็นและการแปลความหมายของผู้สวมหมวกสีขาว

ตัวอย่างคำถามเมื่อสวมหมวกสีขาว เช่น มีข้อเท็จจริงหรือข้อมูลอะไรบ้างเกี่ยวกับเรื่องนี้ ยังมีข้อมูลอื่นอีกหรือไม่ ต้องการข้อมูลอะไรบ้าง ได้ข้อมูลมาด้วยวิธีใด ถ้าคุณสวมหมวกสีขาวคุณจะถูกเรื่องนี้อย่างไร เป็นต้น การคิดแบบหมวกสีขาวต้องสมมติว่าตัวเองเป็นคอมพิวเตอร์ ไม่มีอารมณ์ ไม่มีการตีความ มีแต่ข้อเท็จจริงเท่านั้น จึงนับว่าต้องใช้ทักษะมาก ๆ ซึ่งอาจมากกว่าการคิดแบบหมวกสีอื่น (สินินุช ศิริวงศ์ 2552 : 5)

2. หมวกสีแดง สีแดง หมายถึง ความโกรธ ความเดือดดาล หมวกสีแดงจึงให้ทัศนคติที่เต็มไปด้วยอารมณ์ ความรู้สึก เป็นการแสดงอารมณ์ ความรู้สึกของผู้คิด สัญลักษณ์ ลางสังหรณ์ ความประทับใจ รวมไปถึง ความโกรธ ความสนุกสนาน ความอบอุ่นและความพอใจ หมวกสีแดงให้ช่องทางที่ถูกต้องเหมาะสม และเป็นที่ยอมรับของกลุ่มในการแสดงออกซึ่งอารมณ์ความรู้สึกให้ปรากฏอย่างชัดเจน ก่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับอารมณ์ความรู้สึกนั้น เมื่อเกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง ก็สามารถนำอารมณ์ความรู้สึกมาประกอบกับหมวกสีอื่นๆที่เหลือทั้งหมด ในการใช้หมวกสีแดง ไม่ควรพยายามหาเหตุผลมาอธิบายอารมณ์ความรู้สึก

ตัวอย่างคำถามเมื่อ สวมหมวกสีแดง เช่น รู้สึกอย่างไรกับเรื่องนี้หรือความคิดนี้ รู้สึกอย่างไรกับสถานการณ์หรือสิ่งที่ทำ มีความรู้สึกเล็กๆ ใดๆ เกี่ยวกับเหตุการณ์นี้ มีความเห็นอย่างไรกับแผนงานนี้ เป็นต้น การให้คิดแล้วแสดงอารมณ์กับความรู้สึกออกมาโดยตรง จัดว่าเป็นการปลดปล่อยความในใจที่ถูกกักเก็บไว้ออกมา สิ่งที่แสดงออกอาจช่วยในการตัดสินใจในตอนสุดท้ายได้ (สินินุช ศิริวงศ์ 2552 : 5)

3. หมวกสีดำ สีดำ หมายถึง ความมืดมนและการปฏิเสธ หมวกสีดำจึงเป็นทัศนคติในแง่ลบ เหตุใดมันจึงไม่สำเร็จ เป็นการคิดเชิงวิจารณ์ การคิดแบบหมวกสีดำทำให้รู้ว่าจุดใดผิดพลาดไม่ถูกต้อง และมีข้อบกพร่องหรือจุดอ่อนอย่างไร สามารถมองปัญหาที่อาจจะเกิดล่วงหน้า รวมทั้งช่วยตรวจสอบหาหลักฐาน หาความเป็นเหตุเป็นผล หาผลกระทบ หาความเหมาะสม การคิดแบบหมวกสีดำไม่ใช้การโต้เถียง แต่การคิดแบบนี้เป็นความพยายามอย่างมีเป้าหมาย เพื่อคิดถึงองค์ประกอบแง่ลบด้วยความคิดหมวกสีดำสามารถถามคำถามด้านลบ ความลุ่มหลง สิ่งที่ไม่ควรปฏิบัติ

ตัวอย่างคำถามเมื่อสวมหมวกสีดำ เช่น เรื่องนี้มีจุดอ่อนอะไร ข้อมูลที่ได้มาถูกต้องหรือไม่ สิ่งนี้คุ้มค่าที่จะทำหรือไม่ ความคิดนี้ถูกกระเบื้องหรือไม้อะไรจะเกิดขึ้นถ้าขาดความร่วมมือจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น หมวกสีดำเป็นวิธีคิดแบบหนึ่งซึ่งช่วยให้การทำงานมีความรอบคอบ แต่ในกรณีที่มีการเสนอความคิดแปลกใหม่ในระยะแรกจะไม่ใช้หมวกสีดำ แต่ควรให้ใช้หมวกสีเหลืองก่อน (สินินุช ศิริวงศ์ 2552 : 6)

4. หมวกสีเหลือง สีเหลือง หมายถึง ความสว่างไสวและการสร้างสรรค์ หมวกสีเหลืองจึงเป็นทักษะในแง่บวก ซึ่งรวมไปถึงความหวัง และการคิดในแง่ดี ความมั่นใจ เหตุผลในการยอมรับประโยชน์ ข้อดี จุดเด่น และความพยายามในการค้นหาผลดีที่จะได้รับ หมวกสีเหลืองครอบคลุมลำดับมากน้อยด้านบวกตั้งแต่ความฝัน ความหวัง และภาพแห่งอนาคตไปจนถึงการปฏิบัติได้จริง หมวกสีเหลืองพยายามสำรวจเพื่อเสาะแสวงหาคุณค่าและประโยชน์ เมื่อพบแล้วจึงหาเหตุผลมาสนับสนุน

ตัวอย่างคำถามเมื่อสวมหมวกสีเหลือง เช่น สิ่งนี้มีประโยชน์อะไร จุดเด่นคืออะไร ยังมีโอกาสที่จะทำได้ใช่หรือไม่ มีข้อเสนอแนะ อะไรที่เป็นรูปธรรมมากกว่านี้ ทำอย่างไรจึงจะเกิดประโยชน์มากขึ้นอีก เป็นต้น หมวกสีเหลืองจะเปิดโอกาสให้แสวงหาและพัฒนาสิ่งใหม่ เป็นการคิดที่นำไปสู่การสร้างสรรค์ต่อไป (สินินุช ศิริวงศ์ 2552 : 6)

5. หมวกสีเขียว สีเขียว หมายถึง หล้า ผัก และความอุดมสมบูรณ์ หรือการเจริญเติบโต งอกงาม หมวกสีเขียวจึงหมายถึงความคิดริเริ่ม และความคิดใหม่ หลบหลีกความคิดเก่าๆ มุมมองเก่าๆ รวมทั้งเป็นการเปลี่ยนแปลงและสร้างสรรค์ด้วยความคิดสร้างสรรค์ คือการแสวงหาทางเลือกใหม่ๆ คำนึงทางเลือกที่ชัดเจนที่เป็นที่รู้จัก หรือเป็นที่พึงพอใจ ให้การคิดสร้างสรรค์เคลื่อนไหวเข้ามาแทนที่การตัดสินใจ ผู้คิดสร้างสรรค์จะต้องเปลี่ยนจากความคิดเดิมๆ ไปสู่ความคิดสร้างสรรค์ใหม่ๆ

ตัวอย่างคำถามเมื่อสวมหมวกสีเขียว เช่น เราจะพัฒนาอะไร มีอะไรน่าสนใจในความคิดนี้ ต้องเปลี่ยนแปลงอะไรบ้างเพื่อให้สิ่งนี้ดีขึ้น จากความคิดนี้น่าจะนำไปสู่อะไร มีทางเลือกอะไรอีกบ้างสำหรับเรื่องนี้ เราจะทดสอบความคิดนี้ได้อย่างไร เป็นต้น หมวกสีเขียว จะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยการเคลื่อนไหวทางความคิด การมีจินตนาการ การปรับเปลี่ยนแนวคิดเข้าลักษณะคิดใหม่ ทำใหม่ด้วยวิธีใหม่ เพื่อการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น (สินินุช ศิริวงศ์ 2552 : 6)

6. หมวกสีฟ้า สีฟ้า หมายถึง ความเยือกเย็น ขณะเดียวกันก็เป็นสีของฟ้าที่อยู่เหนือสรรพสิ่งทั้งปวง หมวกสีฟ้าจึงหมายถึง การควบคุมและจัดระบบของกระบวนการคิด ซึ่งรวมไปถึงการนำหมวกสีอื่นๆ มาใช้ด้วย ทำหน้าที่เหมือนผู้ควบคุมวงออเคสตรา โดยทำหน้าที่บอกให้มีการสวมหมวกแต่ละสี โดยหมวกสีต่างๆ จะกำหนดทิศทางที่ต้องดำเนินไป การคิด กำหนดปัญหาชัดเจนสรุปหรือตัดสินใจในขั้นต่อไป นอกจากนี้หมวกสีฟ้ายังทำหน้าที่ตรวจสอบการคิด และมั่นใจว่ากฎของเกมการคิดนี้ได้ดำเนินไปอย่างดี คอยยุติข้อโต้เถียง รวมทั้งบังคับให้มีการรักษาวินัย หมวกสีฟ้ามีหน้าที่จัดระเบียบ และควบคุมขั้นตอนการคิด ขั้นตอนการประชุมระดมความคิดและขั้นตอนการใช้หมวกหกใบ หมวกสีฟ้าหาคำจำกัดความแก่เรื่อง หรือปัญหาที่จะคิด ตั้งประเด็นถามให้ถูกคำถามรวมทั้งตั้งกรอบและประเด็นแห่งคำถามให้ถูกต้อง

ตัวอย่างคำถามเมื่อสวมหมวกสีฟ้า เช่น เรื่องนี้ต้องการคิดแบบไหน ขั้นตอนของเรื่องนี้คืออะไร เรื่องนี้จะสรุปอย่างไร ขอบเขตของปัญหาคืออะไร ขอให้คิดว่าเราต้องการอะไร และให้เกิดผลอย่างไร เรากำลังอยู่ในประเด็นที่กำหนดหรือไม่ เป็นต้น ผู้สวมหมวกสีฟ้าเปรียบเสมือนผู้ควบคุมวงดนตรีที่จะทำให้ผู้เล่นดนตรีแต่ละชิ้นบรรเลงสอดประสานกันได้อย่างไพเราะ ดังนั้นการควบคุมการคิดจึงต้องเลือกใช้วิธีการของหมวกแต่ละใบอย่างเหมาะสม (สินินุช ศิริวงศ์ 2552 : 7)

สรุปได้ว่า การคิดแบบหมวกหกใบ เป็นการคิดที่เป็นระบบ คิดได้หลากหลายตามสีหมวก ได้แก่ หมวกสีขาวคิดเกี่ยวกับข้อเท็จจริง หมวกสีแดงเป็นการแสดงอารมณ์ความรู้สึก หมวกสีดำคิดทางลบ ข้อเสีย ข้อบกพร่อง หมวกสีเหลืองคิดทางบวก จุดเด่น คุณค่า หมวกสีเขียวคิดสร้างสรรค์ และหมวกสีฟ้าคิดสรุปและควบคุมการคิดของสมาชิกในกลุ่ม

6.2 วิธีการใช้หมวกหกใบ

เนื่องจากหมวกมีจำนวนถึงหกใบและมีสีแตกต่างกัน แต่ละสีใช้แทนวิธีคิดแต่ละแบบ เมื่อนำไปใช้อาจมีปัญหาว่าจะเริ่มใช้หมวกสีไหนก่อน ต่อไปจะใช้สีอะไรและจะใช้หมวกทั้งหกใบในลักษณะใด ดังนั้น วัลลภ สิริพงษ์ใส (2544 : 18) จึงให้ข้อเสนอแนะในการนำหมวกหกใบไปใช้ว่า ครูผู้สอนจะต้องให้นักเรียนได้มีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของหมวกแต่ละใบว่ามันคืออะไร ขณะที่นักเรียนกำลังสวมหมวกสีนี้แปลว่าต้องการให้นักเรียนคิดอย่างไร คิดไปในทิศทางไหน หมวกแต่ละสีนั้นทุกคนในกลุ่มต้องใช้ความคิดไปในทางเดียวกัน มุ่งไปที่เนื้อหา ไม่ใช่ต่างคนต่างคิด การที่นักเรียนมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน แม้จะตรงกันข้ามก็ตาม สามารถนำมาคิดไปพร้อมๆ กันได้ สีของหมวกจะช่วยให้เกิดการมองไปในทิศทางเดียวกัน เช่น หมวกสีเหลืองและหมวกสีดำเป็นความพยายามร่วมกันที่จะค้นหาอุปสรรคและประโยชน์ ไม่ใช่หันหน้าเข้ามาต่อสู้กันหรือถกเถียงกัน

ปรียาภรณ์ โพธิ์บัณฑิต (2544 : 53) กล่าวว่า การใช้หมวกหกใบไม่มีความจำกัดว่าควรใช้สีใดเป็นลำดับขั้นตอนอย่างไร ในการฝึกทักษะการคิดที่มีจุดมุ่งหมายเฉพาะ การจัดลำดับการใช้หมวกสีต่างๆ อาจเป็นประโยชน์ แต่ในการคิดโดยทั่วไปตามธรรมชาติ การจะใช้หมวกสีใดก่อนหลังขึ้นกับเรื่องที่คิดและสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งก็ควรพิจารณาใช้ให้เหมาะสมกับความต้องการของกลุ่ม

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2545 : 52-57) ได้เสนอวิธีการใช้หมวกหกใบ ดังนี้

1. ใช้หมวกทีละหนึ่งใบสำหรับคิดแต่ละครั้ง คือ เมื่อเลือกใช้หมวกใบใดใบหนึ่งแล้วทุกคนในกลุ่มจะต้องสวมหมวกใบเดียวกันหมด หมายความว่า ในขณะที่ทุกคนคิดไปในทิศทางเดียวกันตามหัวข้อเรื่องที่กำหนด โดยไม่ต้องคิดถึงสิ่งที่คนก่อนหน้านั้นพูดว่าอย่างไร

2. เลือกใช้หมวดที่เหมาะสมกับลักษณะงานได้ 2 วิธี คือ

2.1 ใช้หมวดลักษณะเดียว เป็นการกำหนดให้ใช้วิธีคิดแบบใดแบบหนึ่ง ในทิศทางเดียวกันทีละครั้ง เช่น ในการประชุมครั้งหนึ่งผู้ดำเนินการประชุมต้องการให้ที่ประชุม คิดแบบหมวดสี่เหลือง สามารถขอให้ที่ประชุมคิดแบบที่ต้องการในเวลาที่กำหนด และเมื่อดำเนินการประชุมต่อไปผู้ดำเนินการประชุมพิจารณาเห็นว่าควรใช้คิดอีกแบบหนึ่ง เช่น แบบสร้างสรรค์ อาจให้ทุกคนคิดแบบหมวดสีเขียว เป็นเวลา 5 นาที ได้ วิธีใช้หมวดลักษณะเดียวนี้เป็นการใช้วิธีคิดแบบทิศทางเดียวกันเป็นครั้งคราวที่ต้องการ

2.2 ใช้หมวดลักษณะเป็นชุด เป็นการให้หมวดหลายใบต่อเนื่องกันเป็นชุด โดยชุดของหมวดที่ใช้อาจเป็นแบบกำหนดไว้ล่วงหน้า หรือแบบสับเปลี่ยน ถ้าเป็นชุดแบบสับเปลี่ยน เมื่อเลือกหมวดใบแรกและใช้ไปแล้ว หมวดใบต่อไปก็จะต้องมีการเลือกอีก สำหรับผู้ที่มีประสบการณ์น้อยควรใช้ชุดหมวดแบบกำหนดไว้ล่วงหน้า ทั้งนี้เพื่อป้องกันการโต้เถียงกันว่าจะใช้หมวดสีอะไรในครั้งต่อไป ในการใช้ชุดของหมวดแต่ละครั้ง ไม่ได้กำหนดไว้แน่นอนว่าต้องใช้เรียงตามลำดับสีของหมวด ลำดับการใช้ความคิดขึ้นอยู่กับสถานการณ์และวิธีคิดของผู้เข้าร่วมประชุม ซึ่งโดยทั่วไปแล้ว เมื่อเริ่มด้วยหมวดสีฟ้าก็ควรจบด้วยหมวดสีฟ้า ส่วนการคิดระหว่างกลางก็สามารถเลือกใช้หมวดสีใดก็ได้ตามลำดับที่เหมาะสม

3. บุคคลแต่ละคนสามารถใช้ความคิดได้กับหมวดทุกสี ดังนั้นควรมีการทบทวนความหมายของสีหมวดบ่อยๆ

4. การจัดกิจกรรมนี้ ควรให้มีบรรยากาศของความสนุกสนานและมีชีวิตชีวา

5. การฝึกให้มองทั้งด้านบวกและด้านลบ จะช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะในการประเมิน

สมหวัง วิทยานิพนธ์ (2552 : 2-3) ได้กล่าวถึงวิธีการใช้หมวดหลายใบในการประชุมไว้ดังนี้

1. แบบเรียงลำดับหมวด (Sequencial) แบบเรียงลำดับเหมาะสำหรับเหตุการณ์ที่เป็นงานประเภทการแก้ปัญหาแบบขั้นตอนแก้ปัญหาในอดีต (QCC Story) หรือต้องการทำงานโครงการในอนาคตให้สำเร็จ (Task Achieving) ตัวอย่างเช่น เริ่มจากหมวดขาวหาข้อมูลก่อน แล้วนำมาพิจารณาด้วยหมวดสีเหลืองถึงข้อดี ประโยชน์ที่จะได้รับ จากนั้นก็ใช้หมวดสีดำมาคิดว่าแล้วมีโทษมีข้อเสียอะไรบ้าง จากนั้นก็สวมหมวดสีแดง แสดงความรู้สึกรู้สึกว่า ที่ประชุมคิดอย่างไร นำแก้ปัญหาหรือเปล่า จากนั้นก็ใช้หมวดสีเขียว หาทางแก้ไข ใช้แนวคิดใหม่ๆ การคิดกลยุทธ์ สุดท้ายใช้หมวดสีฟ้า เป็นการคิดภาพรวมว่าโดยสรุปเป็นอย่างไร ว่าข้อดีมากกว่าข้อเสีย ข้อเสียก็แก้ไขได้ สร้างวิธีการทำงานให้รู้สึกดีในทีม

2. แบบสุ่มตามสถานการณ์ (Random) ให้พิจารณาเหตุการณ์ตอนนั้นก่อนว่าเป็นอย่างไร หากคนหรือสมาชิกกำลังร้อนแรงด้านอารมณ์ ก็ให้หยิบหมวกสีดำมาก่อน เพื่อให้เขาระบายออกมาว่าเกิดอะไรไม่ดีขึ้น จดบันทึกไว้ จากนั้นอาจหยิบหมวกสีแดง ให้แสดงถึงอารมณ์ที่น่าเห็นใจ หากเขาเริ่มหายร้อนแรง ก็ถามถึงข้อมูลความเป็นมา ความเป็นจริง หรือใช้หมวกสีขาว จากนั้นอาจเริ่มหยิบหมวกสีเขียวมาเพื่อเสนอข้อแก้ไข เพื่อให้เห็นถึงความกระตือรือร้นที่จะเข้าช่วยเหลือ แล้วตามด้วยหมวกสีแดง เพื่อดูว่าจะก่อให้เกิดผลดีหรือเปล่าในการที่จะช่วยเหลือตามวิธีการที่กำหนด ถามหมวกสีดำอีก ๑ ครั้ง ด้วยการถามถึงข้อควรระวัง ในวิธีการที่ช่วยเหลือ สุดท้ายเป็นการสรุปด้วยหมวกสีฟ้าว่าปัญหาคืออะไร อะไรเป็นเหตุจูงใจต่ออารมณ์ที่ต้องเข้าแก้หรือไม่แก้อย่างไร วิธีการที่จะเลือกมาแก้คืออะไร วัตถุประสงค์อย่างไร จะมาติดตามปัญหาต่ออีกเมื่อไร

3. แบบพร้อมๆกัน (Parallel) วิธีการนี้ จะใช้หมวกทุกสีพร้อมๆกัน หรือสลับกันไปมาได้ โดยจับหมวกทุกใบขึ้นกระดานทุกสี ใครพูดเรื่องอะไร ก็ต้องบอกว่ากำลังใช้หมวกสีอะไรก่อนแล้วจึงพูด จะต้องมีคนเขียนชาร์ท จะได้เห็นภาพรวมว่า พูดหมวกดำมากไป หมวกเขียวไม่มีเลย พูดแต่อารมณ์ความรู้สึกมากไป (หมวกแดง) สรุปภาพรวม (หมวกฟ้า) ไม่ได้ ประชานก็ต้องกระตุ้นว่าหมวกบางใบ ขอบอกก่อน ไปประดมสมองในหมวกที่ยังไม่มีการพูดเลย บางหมวกอาจพบว่าคิดไม่ออกหรือสรุปไม่ได้ อย่างนี้ก็ต้องไปฝึกจับประเด็นกันใหม่

ลินีนา ซิริวงส์ (2552 : 7-8) ได้สรุปวิธีการใช้หมวกความคิดหก ใบในขั้นพื้นฐานได้ดังต่อไปนี้

1. ใช้หมวกทีละหนึ่งใบสำหรับความคิดแต่ละครั้ง เป็นการกำหนดให้ใช้วิธีคิดแบบใดแบบหนึ่งในทิศทางเดียวกันทีละ ครั้ง เมื่อเลือกใช้หมวกใบใดใบหนึ่งแล้วทุกคนในกลุ่มจะต้องสวมหมวกใบเดียวกันหมด ซึ่งหมายถึงว่าในขณะที่ทุกคนคิดไปในทิศทางเดียวกันตามหัวข้อเรื่องที่กำหนด โดยไม่ต้องคิดถึงสิ่งที่คนก่อนหน้านั้นพูดว่าอย่างไร

2. ใช้หมวกลักษณะเป็นชุด เป็นการใช้หมวกหลายใบต่อเนื่องกันเป็นชุด โดยชุดของหมวกที่ใช้ อาจเป็นแบบกำหนดไว้ล่วงหน้า (Pre-Set) หรือแบบสับเปลี่ยน ในการใช้ชุดของหมวกแต่ละครั้ง ลำดับการใช้และความคิดขึ้นอยู่กับสถานการณ์และวิธีคิดของผู้เข้าร่วมประชุม ซึ่งโดยทั่วไปแล้วเริ่มต้นด้วยหมวกสีฟ้าก็ควรจบด้วยหมวกสีฟ้า

3. บุคคลแต่ละคนสามารถใช้ความคิดได้กับหมวกทุกสี ควรมีการทบทวนความหมายของสีหมวกบ่อยๆ เมื่อสวมหมวกใบไหนก็ต้องคิดและปฏิบัติในหน้าที่ของหมวกนั้น

4. จัดกิจกรรมให้มีบรรยากาศของความสนุกสนานและมีชีวิตชีวา เป็นการส่งเสริมให้ทุกคนในกลุ่มได้แสดงบทบาทสมมติอย่างเต็มที่ภายใต้บรรยากาศแบบผ่อนคลาย จะทำให้การคิดเป็นเรื่องสนุกและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

5. ฝึกให้มองทั้งด้านบวกและด้านลบจะช่วยให้ผู้ฝึกมีทักษะในการประเมินที่ดี หากมีใครสักคนในที่ประชุมมีความคิดด้านลบตลอดเวลาอย่างเหนียวแน่น อาจถูกบอกให้ถอดหมวกสีดำออกและเปลี่ยนมาใส่หมวกสีเหลือง เพื่อให้ได้รู้จักการมองโลกในแง่ดีบ้าง

จากความคิดเห็นของนักวิชาการต่างๆ ข้างต้นสามารถสรุปวิธีการใช้หมวกหกใบได้ว่าการใช้หมวกหกใบไม่จำกัดว่าควรใช้สีใด ก่อนหลัง ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับเรื่องและสถานการณ์ ซึ่งควรพิจารณาใช้ให้เหมาะสมกับความต้องการของกลุ่ม สำหรับการนำหมวกหกใบไปใช้ ในการจัดการเรียนรู้นั้น ครูผู้สอนจะต้องให้นักเรียนเข้าใจ ความหมายของหมวกแต่ละใบ ก่อนว่ามันคืออะไร ขณะที่นักเรียนกำลังสวมหมวก แต่ละใบนั้นแปลว่าต้องการให้นักเรียนคิดอย่างไร คิดไปในทิศทางใด ซึ่งสีของหมวกจะช่วยให้เกิดความคิดไปในทิศทางเดียวกัน

6.3 ประโยชน์ของเทคนิคหมวกหกใบ

เอ็ดเวิร์ด เดอ โบโน (2535 : 11) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการใช้เทคนิคหมวกหกใบไว้ดังนี้

1. ง่ายต่อการเรียนรู้และการใช้และเป็นการกระตุ้นความสนใจที่ดี การใช้หมวกจริงหรือภาพหมวกและสีต่างกัน มีส่วนช่วยอย่างมาก
2. ทำให้เหลือเวลาสำหรับความคิดสร้างสรรค์อย่างแท้จริง
3. ยินยอมให้แสดงออกในที่ประชุมได้อย่างถูกต้องเปิดเผยซึ่งความรู้สึก หรือสัญชาตญาณ โดยไม่ต้องเกรงใจว่าไม่เหมาะสมแต่อย่างใด
4. ทำให้สามารถคิดแบบใดแบบหนึ่งในเวลาหนึ่งได้อย่างเต็มที่ โดยไม่สับสนปนเปกัน ความคิดของหมวกสีอื่นในเวลาเดียวกัน
5. ทำให้สามารถเปลี่ยนแบบความคิดได้ง่ายและตรงไปตรงมาโดยไม่ล่วงเกินใครด้วยการเปลี่ยนสีหมวก
6. ทำให้ผู้ร่วมประชุมหรือผู้ร่วมอภิปรายสามารถระดมความคิดได้ทุกคน สามารถใช้หมวกแต่ละสีได้ครบทุกสี แทนที่จะคิดแต่เพียงสีเดียวตามปกติ
7. เป็นการแยกที่รู้ออกไป และปล่อยความคิดให้มีอิสระที่จะคิดได้อย่างเต็มที่
8. ทำให้สามารถจัดลำดับการระดมความคิดให้เหมาะสมที่สุดกับหัวข้อ หรือประเด็นของการคิด

9. ป้องกันมิให้เกิดการโต้เถียงกันไปมาในที่ประชุม เพื่อฝ่ายต่างๆ จะได้สามารถร่วมกันคิดอย่างสร้างสรรค์

10. ทำให้การระดมสมองในการคิด เพื่อผลิตผลงานออกมาดีขึ้น

บ็องอร์ พรหมณ์ฤกษ์ (2544 : 59-60) กล่าวถึงประโยชน์ของเทคนิคการคิดหมวกหกใบไว้ดังนี้

1. เป็นการคิดแบบคู่ขนาน คือ จะไม่มีการท้าทายหรือไม่เห็นด้วย หรือโต้แย้งถ้อยคำโดยที่ความคิดต่างๆ ถูกนำมาเรียงขนานควบคู่กันไป คนทุกคนพุ่งความสนใจไปในทิศทางเดียวกันและร่วมมือกันคิดไปพร้อมๆ กัน

2. ไม่มีการเมืองและเกมอำนาจ ในหมวกความคิดหกใบนี้ จะไม่มีการโจมตีกันเป็นส่วนตัวหรือการเล่นเกมอำนาจได้ เพราะแต่ละคนไม่ใช่คิดเพียงด้านลบเท่านั้น ต้องคิดถึงด้านบวกหรือด้านสร้างสรรค์ใหม่ๆ ด้วย

3. มีที่และมีเวลาให้กับความคิดสร้างสรรค์ ทุกๆ คนจำเป็นต้องสร้างความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ออกมา

4. ทำให้มีการระมัดระวังในความคิด เพราะไม่สามารถจะด่วนสรุปได้ ความคิดทุกอย่างต้องผ่านการพิจารณาวิเคราะห์เป็นอย่างดี ในเวลาที่เหมาะสม ไม่สามารถจะนั่งคิดด้านลบของทุกอย่างได้อย่างดีเพียงอย่างเดียวต่อไป

5. สามารถแสดงความรู้สึกและการหยั่งรู้ เช่น ลางสังหรณ์ออกมาได้อย่างเปิดเผยซึ่งผิดกับการคิดแบบเก่าที่ไม่สามารถทำเช่นนั้นได้

6. เป็นการแสวงหาคคุณค่า แทนที่ความคิดนั้นจะถูกทิ้งออกไปเพราะคำนึงเพียงแต่ด้านลบเพียงด้านเดียว หมวกความคิดหกใบมีด้านการคิดแสวงหาคคุณค่าและประโยชน์สิ่งๆ นั้นด้วย

7. เป็นการคิดเกี่ยวกับการคิด กำหนดกลไกของการคิดเกี่ยวกับการคิด และวางโครงสร้างของกระบวนการคิดแทนที่จะคิดเรื่อยๆ ไปอย่างเลื่อนลอยไร้จุดหมาย

8. กำจัดความคิดเรื่องตัวเราของเรา ออกไป เพราะเป็นธรรมดาที่คนย่อมไม่คิดด้านดีเกี่ยวกับสิ่งที่ตัวไม่ชอบ หรือไม่พยายามทำข้อเสียของสิ่งที่ตนชอบ แต่หมวกหกใบกำหนดให้คนแต่ละคนต้องแสดงความคิดตามแง่มุมที่ได้รับการกำหนด แม้ว่าคนๆ นั้น จะไม่ชอบสิ่งๆ นั้น แต่เมื่อสวมหมวกสีที่กำหนดให้หาคคุณค่าข้อดีของสิ่งๆ นั้น เขาก็จำเป็นต้องคิดตาม

9. ทำให้ได้ใช้ภูมิปัญญาอย่างเต็มที่ เพราะในการอ้างเหตุผลแบบเดิมนั้น พลังภูมิปัญญาได้ถูกใช้ไปเพียงครึ่งหนึ่งสำหรับ การมองหาข้อเสียหรือข้อดี แต่วิธีการคิดหมวกหกใบนี้ พลังภูมิปัญญาทั้งหมดจะถูกนำมาใช้ในความคิดทุกๆ ด้าน ตามข้อกำหนด

10. ทำให้ได้ใช้ความคิดที่ละอย่าง ตามธรรมดาในการคิด เราพยายามคิดทุกอย่างไปพร้อมๆ กัน เราคิดสร้างสรรค์ วิพากษ์วิจารณ์หาข้อมูลข่าวสารทุกอย่างไปพร้อมๆ กัน แต่วิธีการคิดแบบ หมวกหกใบจะช่วยทำให้เราพุ่งความสนใจ อย่างเต็มที่ที่ที่ความคิดแต่ละอย่างอย่างเหมาะสม เหมือนกับการพิมพ์ภาพสีที่จะพิมพ์สีแต่ละสีแยกกัน โดยพิมพ์ทับลงไปบนสีอื่นๆ

11. เป็นการย่นย่อระยะเวลาของการประชุมให้จบเร็วขึ้นได้อย่างน่ามหัศจรรย์ เนื่องจาก จะเน้นในความสนใจและการคิดที่จะดำเนินร่วมไปด้วยกัน ซึ่งจะกินเวลาไม่มากนัก เวลาส่วนใหญ่ที่ เคยหมดไปกับการถกเถียงตอบโต้กันก็ไม่เกิดขึ้น

12. เปิดโอกาสให้มีการแสดงความคิดเห็นได้ในหลายแง่หลายมุม การถูกกำหนดให้เปลี่ยนสี หมวกที่ใช้ความคิดแบบต่างๆ ทำให้คนไม่ต้องคิดแต่ในแง่ต้องจับผิดอยู่อย่างเดียว แต่ยังคงต้อง สามารถคิดถึงแง่มุมที่สร้างสรรค์ของเรื่องๆ นั้นไปพร้อมๆ กันด้วย

13. วิธีหมวกความคิด ทำให้สามารถจัดระเบียบการคิด พร้อมทั้งมีเครื่องมือในการที่จะพูดถึง เกี่ยวกับการคิดด้วย แทนที่จะปล่อยให้หมีอิสระเหลือเฟือในการที่จะคิด อะไรต่ออะไรเรื่อยๆ ก็ เป็นไปได้ที่จะออกแบบลำดับการคิดที่ให้ผลดีที่สุด ซึ่งจะแตกต่างกันไปแต่ละเรื่อง

14. เสรีภาพ คนในที่ประชุมรู้สึกเป็นอิสระในการที่จะต้องสนับสนุนหรือโจมตีความคิดใด ความคิดหนึ่งอยู่ทุกๆ ขณะ โดยที่พวกเขาไม่เสรีภาพมากขึ้นในการสำรวจตรวจสอบเรื่องนั้นๆ

ปรียาภรณ์ โปธิบัณฑิต (2544 : 70) กล่าวถึงประโยชน์จากการนำเทคนิคหมวกหกใบมาใช้ ไว้ดังนี้

1. ช่วยให้เกิดง่ายขึ้น คือ แทนที่จะพะวงอยู่กับอารมณ์ความรู้สึก เหตุผล ข้อมูล ความหวัง และความคิดสร้างสรรค์ไปพร้อมกัน เราก็จะสามารถพิจารณาแต่ละอย่างแยกออกจากกันได้

2. ช่วยในการเปลี่ยนด้านความคิด เช่น ถ้าใครมองที่ด้านลบก็เปลี่ยนหมวกสีความคิดสีดำ ออกมาเป็นสีอื่น มุมมองของความคิดก็จะเปลี่ยนไป นั่นคือเราสามารถปรับเปลี่ยนความคิด

สุวิทย์ มูลคำ (2547 : 72-73) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการใช้เทคนิคหมวกหกใบ สรุปได้ ดังนี้

1. การแสดงบทบาทสมมติ เพื่อเป็นการป้องกันการนึกถึงแต่ปมเด่นของตนเอง
2. การสร้างความตั้งใจ เพื่อเป็นการนำทางไปสู่ความคิดที่ชัดเจนเฉพาะด้าน โดยฝึกคิด ที่ละด้านตามลักษณะสีของหมวกหกใบ

3. ความสะดวกในการคิด เพื่อให้ความสะดวกในการเปลี่ยนความคิดของบุคคล เพราะ เราสามารถกำหนดให้ผู้แสดงบทบาทสวมหมวกหรือคิดในลักษณะใดในเวลาใดก็ได้

4. ความเป็นไปได้ของสารเคมีในสมองที่มีผลต่อการคิด การคิดของมนุษย์มีหลายรูปแบบ การกำหนดให้คิดทีละรูปแบบจะเป็นเงื่อนไขในการสร้างความสมดุลของสารเคมีในสมอง

เนื่องจากสารเคมีดังกล่าวมีผลต่ออารมณ์และอารมณ์มีผลต่อผลกระทบต่อความคิด การคิดแต่ละแบบอาจจะเกี่ยวข้องกับสารเคมีที่ถูกกระตุ้นให้หลั่งออกมาจากการคิดซึ่งจะส่งเสริมให้การคิดมีประสิทธิภาพ แต่ถ้าคิดอย่างสับสน ย่อมทำให้การคิดขาดประสิทธิภาพ

5. กฎของการเล่นเกม คนเราเรียนรู้ได้ดีจากกฎของการเล่นเกม การคิดแบบหมวกหกใบ มีลักษณะของการใช้กฎเกณฑ์ของเกม คือ มีการกำหนดให้ดำเนินการตามข้อตกลงหรือกติกาของการคิดอย่างมีขั้นตอนและเป็นระเบียบ

สรุปได้ว่า ประโยชน์ของเทคนิคหมวกหกใบนั้น คือช่วยให้ผู้คิด มีอิสระในการคิด คิดได้ง่ายขึ้น คิดได้หลากหลาย คิดอย่างมีระบบ มีทิศทาง มีขั้นตอนและส่งเสริมการคิดให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

6.4 การใช้เทคนิคหมวกหกใบในการจัดการเรียนรู้

สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์ (2542 : 107-108) ได้เสนอยุทธศาสตร์การจัดการเรียนรู้โดยเทคนิคหมวกหกใบ 3 แนวทาง ดังนี้

1. ใช้ในการกำหนดทิศทางการคิดของกลุ่ม

แนวทางนี้ คือ การสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง คือ การให้นักเรียนทำงานเป็นกลุ่ม โดยมอบหมายโครงการหรือโครงการให้นักเรียนทำหรือกำหนดเป้าหมายการทำงานแล้วให้นักเรียนคิดโครงการหรือโครงการเอง ในการวางแผนดำเนินงานให้นักเรียนสวมหมวกสีเดียวกัน อาจเริ่มด้วยหมวกสีขาว ตามด้วยหมวกสีเขียว หมวกสีดำ โดยยึดหลักการดังนี้

1.1 ภายใต้งานของหมวกแต่ละสีทุกคนในกลุ่มต้องใช้ความคิดไปในทิศทางเดียวกัน มุ่งไปที่เนื้อหา ไม่ใช่ต่างคนต่างคิดเรื่องนั้น

1.2 ความที่แตกต่างกัน แม้ว่าจะตรงกันข้ามกันก็ตาม สามารถนำมาคิดไปพร้อมๆ กันได้

1.3 ตัวของหมวกเองทำให้เกิดการมองไปในทิศทางเดียวกัน เช่น หมวกสีเหลืองและสีดำเป็นความพยายามร่วมกันที่จะค้นหาประโยชน์และอุปสรรค ไม่ใช่หันหน้าเข้ามาต่อสู้กัน

2. ใช้ในการพัฒนาทักษะการคิดตามสีหมวก

ผู้สอนต้องเตรียมการจัดใบงาน ในการสอนแต่ละครั้ง สอดแทรกไว้ในแผนการสอน ใบงานนี้ระบุสีหมวกไว้ท้ายคำถาม หรือเขียนภาพหมวก หรือมีแต่คำถามก็ได้ และในแต่ละใบงานถ้าสามารถตั้งคำถามได้ครบทุกสีของหมวกจะเป็นการดี เอ็ดเวิร์ด เดอ โบโน (Edward De Bono 1992 : 18-19) ได้เสนอขั้นตอนการสอนในบทเรียนไว้ดังนี้

2.1 ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน เริ่มด้วยการให้ภาพประกอบต่างๆ ตัวอย่างหรือแบบฝึกหัดที่แสดงให้เห็นถึงกระบวนการที่จะสอน

2.2 ขั้นอธิบาย เข้าสู่การให้ตัวอย่างทันทีว่าจะสอนอะไร ตามลักษณะพื้นฐานของหมวดใบที่เลือก

2.3 ขั้นการสาธิต ให้ตัวอย่างเพิ่มเติม สาธิตให้เห็นถึงกระบวนการนำไปใช้ แนะนำการอธิบายเสนอแนะ ตั้งคำถาม เป็นต้น

2.4 ขั้นการฝึกปฏิบัติ ขั้นนี้เป็นตอนสำคัญที่สุดของการสอน ส่วนตัวนักเรียนเองใช้กระบวนการในการฝึกฝนทุกใบไป อย่าใช้เวลาฝึกฝนใบใดใบหนึ่งนานเกินไป ซึ่งจะเป็นการดึงความสนใจจากกระบวนการให้เขาไป จุดประสงค์ คือ สอนให้เกิดทักษะ ไม่ใช่สอนให้อภิปรายให้น่าสนใจ ถึงจะไม่ได้ผลนักก็ตามดำเนินต่อไปได้

2.5 ขั้นหารายละเอียดเพิ่มเติม ในการฝึกฝนกระบวนการ อาจสังเกตได้ต่อไปอีกว่ากระบวนการนั้นถูกนำไปใช้อย่างไร จุดนี้อาจเกิดขณะที่การฝึกฝนใบใดใบหนึ่งกำลังปฏิบัติอยู่หรือได้จากการตอบ คำตอบที่นักเรียนถามได้

2.6 ขั้นสรุป การสรุปกระบวนการ ให้ทวนย้ำ ประเด็นหลักและเน้นว่า ทำไมกระบวนการนี้จึงเกิดผลมีประโยชน์

3. ใช้ในการพัฒนาทักษะการคิดที่ซับซ้อน

เอ็ดเวิร์ด เดอ โบโน ได้นำหมวดแต่ละสัปดาห์เรียงลำดับ เพื่อให้การคิดซับซ้อนขึ้น ดังนั้นถ้าผู้สอนต้องการพัฒนาทักษะการคิดที่ซับซ้อนขึ้น ก็จะต้องตั้งคำถามเรียงลำดับตามเป้าหมายที่ต้องการพัฒนา

ความคิดเริ่มแรก

หมวดสีฟ้า	1. อะไรคือสิ่งที่ต้องคิด
หมวดสีเขียว	2. เรารู้อะไรบ้างเกี่ยวกับสถานการณ์

การประเมินอย่างรวดเร็ว

หมวดสีเหลือง	1. จุดที่ดีคืออะไร
หมวดสีฟ้า	2. เราสามารถสรุปจุดที่ดีได้ไหม

การปรับปรุง

หมวดสีดำ	1. จุดอ่อนคืออะไร
หมวดสีเขียว	2. เราจะเอาชนะจุดอ่อนได้อย่างไร

การอธิบาย

หมวกสีแดง	1. เราารู้สึกอย่างไร
หมวกสีขาว	2. เราทำอะไรบ้างเกี่ยวกับสถานการณ์
หมวกสีเขียว	3. ทางเลือกคืออะไร
หมวกสีฟ้า	4. ผลสรุปคืออะไร

การออกแบบ

หมวกสีฟ้า	1. การออกแบบงานคืออะไร
หมวกสีเขียว	2. การออกแบบที่มีความเป็นไปได้คืออะไร
หมวกสีแดง	3. เราารู้สึกอย่างไรในการออกแบบ

ความเป็นไปได้

หมวกสีเขียว	1. ความเป็นไปได้คืออะไร
หมวกสีฟ้า	2. เราสามารถสรุปความเป็นไปได้หรือไม่

การประเมินผล

หมวกสีเหลือง	1. จุดที่ดีคืออะไร
หมวกดำ	2. อะไรคือสิ่งที่ยุ่งยากและเป็นอันตราย

การประเมินสุดท้าย

หมวกสีดำ	1. อะไรที่เป็นปัญหาและเป็นสิ่งที่อันตราย
หมวกสีแดง	2. เราารู้สึกอย่างไร

ทางเลือกที่ควรใช้

หมวกสีเหลือง	1. จุดดีคืออะไร
หมวกสีดำ	2. อะไรที่เป็นปัญหาและเป็นสิ่งที่อันตราย
หมวกสีแดง	3. เราารู้สึกอย่างไร

ตัวอย่างเช่น ถ้าจะฝึกให้ผู้เรียนมีทักษะในการประเมิน จะต้องฝึกให้นักเรียนมีมุมมอง ทั้งทางบวกและทางลบ แล้วจึงตัดสินใจ นั่นคือจะตั้งคำถามตามหมวกสีเหลืองแล้วตามด้วย

หมวกสีดำ หรือถ้าจะฝึกให้ผู้เรียนมีทักษะการออกแบบ จะต้องถามด้วยหมวกสีฟ้าตามด้วยหมวกสีเขียวและหมวกสีแดง

ปรียาภรณ์ โปธิบัณฑิต (2544 : 70) กล่าวว่า การนำเทคนิคหมวกหกใบไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนนั้น ครูผู้สอนควรส่งเสริมบรรยากาศในการเรียนการสอนให้มีลักษณะดังนี้

1. จุดเน้น (Focussed) การสอนควรเน้นที่ทักษะหรือหมวกที่กำลังสอน ทบทวนชื่อของหมวกที่ใช้บ่อยๆ
2. ชัดเจน (Clear) ต้องมีความชัดเจน เพื่อป้องกันการสับสน ยกตัวอย่างที่เข้าใจง่าย
3. ว่องไวรวดเร็ว (Brisk) กำหนดเวลาสั้นๆ สำหรับการคิดในแต่ละประเด็น และสะท้อนผลอย่างรวดเร็ว
4. สนุกสนาน (Enjoyable) บรรยากาศในการเรียนและการฝึกควรเป็นไปด้วยความสนุกสนาน ที่เกิดจากกิจกรรมที่ใช้ความคิดเพื่อเพิ่มความกระตือรือร้นแก่ผู้เรียน

สรุปได้ว่าการใช้เทคนิคหมวกหกใบในการจัดการเรียนรู้นั้น ครูผู้สอนสามารถนำมาใช้ในการกำหนดทิศทางการคิดของกลุ่ม ใช้ในการพัฒนาทักษะการคิด หรือใช้ในการพัฒนาการคิดที่ซับซ้อน ให้กับผู้เรียน โดยที่ครูผู้สอนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหมวกหกใบเป็นอย่างดี สามารถอธิบาย ยกตัวอย่างให้ผู้เรียนเข้าใจได้ง่าย อีกทั้งสร้างบรรยากาศในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีความสนุกสนานเพื่อให้ผู้เรียนมีความสุขกับการเรียน

6.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

6.5.1 งานวิจัยในประเทศ

ประภาศรี รอดสมจิตร (2542) ศึกษาการพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้แนวคิดหมวกหกใบของเดอโบโน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้แนวคิดหมวกหกใบของเดอโบโน และศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมในโปรแกรม กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2542 โรงเรียนกฤษณา จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบทดสอบความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้เทคนิคหมวกคิดหกใบของเดอโบโน และแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนหลังเข้าร่วมโปรแกรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนหลังเข้าร่วม มโปรแกรมสูงกว่าเกณฑ์ การประเมินหลังเข้าร่วม

โปรแกรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และนักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมบางส่วนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมในโปรแกรมอยู่ในระดับเหมาะสมปานกลาง และบางส่วนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมในโปรแกรมอยู่ในระดับเหมาะสมมาก

ปิยานี จิตรเจริญ (2543) ศึกษาผลของการฝึกคิดโดยใช้เทคนิคหวมกความคิดหกใบที่มีต่อความสามารถในการคิดแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการฝึกคิดโดยใช้เทคนิคหวมกความคิดหกใบที่มีต่อความสามารถในการคิดแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอนุบาลหล่มเก่า จำนวน 36 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหาสร้างสรรค์ แบบเกณฑ์ประเมินการคิดแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์จากงานประดิษฐ์และชุด กิจกรรมฝึกการใช้เทคนิคหวมกความคิดหกใบ ผลการวิจัยพบว่า คะแนนความสามารถในการคิดแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์หลังทดลองของนักเรียนกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมในแต่ละระดับของบุคคลที่มีคะแนนความสามารถในการคิดแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 คะแนนความสามารถในการคิดแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์จากงานประดิษฐ์หลังทดลองของนักเรียนกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมในแต่ละระดับของบุคคลที่มีคะแนนความสามารถในการคิดแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และคะแนนความสามารถในการคิดแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์จากงานประดิษฐ์หลังทดลองของนักเรียนกลุ่มทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองในแต่ละระดับของบุคคลที่มีคะแนนความสามารถในการคิดแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

สุนันทา สายวงศ์ (2544) ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยการสอนโดยใช้เทคนิคการคิดแบบหวมกหกใบและการสอนแบบซินดิเคท มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยการสอนโดยใช้เทคนิคการคิดแบบหวมกหกใบและการสอนแบบซินดิเคท กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวิสุทธิฯ เขาหินแดง กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2544 จำนวน 70 คนแบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 25 คน กลุ่มทดลองเรียนด้วยการสอน โดยเทคนิคการคิดแบบหวมกหกใบ กลุ่มควบคุมเรียนด้วยการสอนแบบซินดิเคท เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา และแบบทดสอบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีการคิดอย่างมีวิจารณญาณแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ปิยะนุช ยุตยาจารย์ (2544) ศึกษาเปรียบเทียบผลของการฝึกคิดแบบหมวดหกใบกับกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการฝึกคิดแบบหมวดหกใบกับกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอัสสัมชัญแผนกประถม กรุงเทพมหานคร จำนวน 24 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ได้รับการฝึกคิดแบบหมวดหกใบและกลุ่มที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม กลุ่มละ 12 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตเพิ่มขึ้นหลังจากได้รับการฝึกคิดแบบหมวดหกใบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตด้านความคิดคล่องแคล่วและด้านความคิดริเริ่มเพิ่มขึ้นหลังจากได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สำหรับด้านความคิดยืดหยุ่นเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และนักเรียนที่ได้รับการฝึกคิดแบบหมวดหกใบกับนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มมีความคิดสร้างสรรค์กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตเพิ่มขึ้นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

บังอร พรหมณฤกษ์ (2544) ศึกษาเปรียบเทียบผลของการฝึกแบบโมเดลชิปปากับการฝึกแบบหมวดหกใบที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผล ของการฝึกแบบโมเดลชิปปา และการฝึก คิดแบบหมวดหกใบที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถม มศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2543 กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดสระบัว สังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 24 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 12 คน กลุ่มทดลองที่ 1 ได้รับการฝึกคิดแบบโมเดลชิปปา และกลุ่มที่ 2 ได้รับการฝึกคิดแบบหมวดหกใบ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบทดสอบความคิด สร้างสรรค์ในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีความคิดสร้างสรรค์ในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 หลังได้รับการฝึกแบบโมเดล ชิปปา และการฝึกแบบหมวดหกใบ ซึ่งนักเรียนทั้งสองกลุ่มมีความคิดสร้างสรรค์ในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตไม่แตกต่างกัน

พวงผกา โกมุติกานนท์ (2544) ศึกษาเปรียบเทียบผลการระดมพลังสมองและเทคนิค การคิดแบบหมวดหกใบที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึ กษาปีที่ 4 มีวัตถุประสงค์เพื่อ เปรียบเทียบผลการระดมพลังสมองและเทคนิคการคิดแบบหมวดหกใบที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนหุมทางคลังชั้น เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร จำนวน 30 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 15 คน กลุ่มทดลองที่ 1

ได้รับการระดมพลังสมอง กลุ่มที่ 2 ได้รับเทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ TTCT ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์เพิ่มขึ้นหลังจากได้รับ การระดมพลังสมองและได้รับ เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และนักเรียนที่ได้รับเทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบมีความคิดสร้างสรรค์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการระดมพลังสมอง

วัลลภ สิริพองใส (2544) ศึกษาการเรียนการสอนภาษาไทย โดยวิธีหมวกความคิดหกใบ มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างแผนการสอนวิชาภาษาไทย ท 306 ที่มุ่งส่งเสริมทักษะการคิด โดยวิธีหมวกความคิด 6 ใบ เพื่อศึกษาผลของการส่งเสริมทักษะการคิดในด้านทักษะการคิดและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนวิชาภาษาไทย ท 306 โดยวิธีหมวกความคิด 6 ใบ และเพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่เรียนวิชาภาษาไทย ท 306 โดยวิธีหมวกความคิด 6 ใบ กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 จำนวน 36 คนที่กำลังเรียนวิชาภาษาไทย ท 306 โรงเรียนอรุโณทัย อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2543 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการสอนวิชาภาษาไทย ท 306 โดยวิธีหมวกหกใบ 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย ท 306 และ 3) แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่เรียนวิชาภาษาไทย ท 306 โดยวิธีความคิดหมวกหกใบ ผลการวิจัยพบว่า ทักษะการคิดและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนวิชาภาษาไทย ท 306 โดยวิธีความคิดหมวกหกใบ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และนักเรียนส่วนใหญ่เห็นด้วยเกี่ยวกับวิธีเรียนและประสิทธิภาพของการเรียนวิชาภาษาไทย ท 306 โดยวิธีความคิดหมวกหกใบ ที่ช่วยพัฒนาทักษะการคิดของนักเรียนให้ดีขึ้น

กัสมมา สิทธิกุล (2547) ศึกษาผลการฝึกคิดแบบหมวกหกใบที่มีต่อการคิดวิจารณ์ของนักเรียน มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาผลการฝึกคิดแบบหมวกหกใบที่มีต่อการคิดวิจารณ์ กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสุเหร่าบ้านดอน เขตพัฒนา กรุงเทพมหานคร ที่มีการคิดวิจารณ์น้อย จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิจารณ์ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีการคิดวิจารณ์มากขึ้นหลังจากได้รับการฝึกคิดแบบหมวกหกใบ และนักเรียนที่ได้รับการฝึกคิดแบบหมวกหกใบมีการคิดวิจารณ์มากกว่านักเรียนที่ไม่ได้รับการฝึกคิดแบบหมวกหกใบ

ศุภากรณ์ คลังชำนาญ (2547) ศึกษาผลการสอนคิดโดยใช้เทคนิคหมวกหกใบด้วยวิธีสอนที่ต่างกัน ที่มีต่อการคิดวิจารณ์ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการสอนคิดโดยใช้เทคนิคหมวกหกใบด้วยวิธีสอนที่ต่างกัน ที่มีต่อการคิดวิจารณ์ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนกาญจนาภิเษก ชาญภูมิ สำนักงานคณะกรรมการ

การศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 60 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง กลุ่มละ 50 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แผนการสอน และแบบทดสอบการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ผลการวิจัยพบว่า ผลการคิดวิจารณญาณจากการทำแบบทดสอบหลังเรียน สูงกว่าผลทดสอบก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และผลการคิดวิจารณญาณของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 จากการสอนคิดด้วยเทคนิคหวมกหกไบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ไม่แตกต่างกัน

สมันตา วีรกุล (2547) ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การอ่านวรรณคดีไทยอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้วิธีสอนตามแนวคิดหวมกหกไบกับวิธีสอนแบบปกติ มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การอ่านวรรณคดีไทยอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้วิธีสอนตามแนวคิดหวมกหกไบกับวิธีสอนแบบปกติ และศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อวิธีสอน ตามแนวคิดหวมกหกไบ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2546 โรงเรียนบางเลนวิทยา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม จำนวน 50 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้โดยวิธีสอนตามแนวคิดหวมกหกไบ แผนการจัดการเรียนรู้โดยวิธีสอนแบบปกติ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านวรรณคดีไทยอย่างมีวิจารณญาณ และแบบสอบถาม ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อวิธีสอนตามแนวคิดหวมกหกไบ ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์การอ่านวรรณคดีไทยอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างกลุ่มทดลองที่เรียนด้วยวิธีสอนตามแนวคิดหวมกหกไบ และกลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบปกติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.01 โดยนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสอนตามแนวคิดหวมกหกไบมีผลสัมฤทธิ์การอ่านอย่างมีวิจารณญาณสูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบปกติ และ นักเรียนมีความคิดเห็น ที่ดีต่อวิธีสอนตามแนวคิดหวมกหกไบ เนื่องจากนักเรียนได้ทำกิจกรรมกลุ่ม ได้ฝึกวิเคราะห์อย่างมี เหตุผล รวมทั้งแสดงความคิดเห็นอย่างเป็นขั้นตอนต่อเนื่อง อีกทั้งบรรยากาศในการเรียนสนุกสนานเพลิดเพลิน

พระมหาอำนาจ แสงศรี (2548) ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วรรณคดีเรื่อง ลิลิตตะเลงพ่ายที่ใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคการคิดแบบหวมกหกไบ กับกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบปกติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ การเรียนรู้วรรณคดีเรื่อง ลิลิตตะเลงพ่ายที่ใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้อยู่ด้วยเทคนิคการคิดแบบหวมกหกไบ กับกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบปกติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสตรีวัดระฆัง โดยแบ่งเป็นกลุ่มควบคุม 46 คน และกลุ่มทดลอง 46 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้วรรณคดีเรื่อง ลิลิตตะเลงพ่ายสำหรับกลุ่มทดลองที่ใช้กระบวนการจัดการเรียนด้วยเทคนิคการคิดแบบหวมกหกไบและกลุ่มควบคุมที่ใช้ การจัดการเรียนรู้แบบปกติ และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ซึ่งเป็นคำถาม

ชนิดปลายเปิดให้เขียนตอบจำนวน 5 ข้อผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วรรณคดีเรื่อง ลิลิตตะเลงพ่ายที่ใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้ด้วย เทคนิคการคิดแบบหวมกหกไบและ กลุ่มที่ใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบปกติแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 โดยนักเรียนที่ใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคการคิดแบบหวมกหกไบ มีผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วรรณคดีไทยเรื่อง ลิลิตตะเลงพ่าย สูงกว่านักเรียนกลุ่มที่ใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

วิริยา วิริยารัมภะ (2549) ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่สอนโดยใช้เทคนิคการคิดแบบหวมกหกไบ และวิธีสอนแบบปกติ มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่สอนโดยใช้เทคนิคการคิดแบบหวมกหกไบและวิธีสอนแบบปกติ และศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อวิธีสอนโดยใช้เทคนิคการคิดแบบหวมกหกไบ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2549 โรงเรียนบางเลนวิทยา จังหวัดนครปฐม จำนวน 2 ห้องเรียน ห้องเรียนละ 42 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิคการคิดแบบหวมกหกไบ แผนการจัดการเรียนรู้โดยวิธีสอนแบบปกติ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ และแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อวิธีสอนโดยใช้เทคนิคการคิดแบบหวมกหกไบ ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนกลุ่มทดลอง ที่เรียนด้วยวิธีสอนโดยใช้เทคนิคการคิดแบบหวมกหกไบ กับกลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบปกติ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05 โดยผลสัมฤทธิ์การอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม และนักเรียนมีความคิดเห็นที่ดีต่อวิธีสอน โดยใช้เทคนิคการคิดแบบหวมกหกไบเนื่องจาก นักเรียนได้ฝึกคิดหลากหลายอย่างเป็นระบบ ทำให้สามารถจับใจความ วิเคราะห์ แสดงความคิดเห็นและประเมินค่าเรื่องที่อ่านได้

6.5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

งานวิจัยต่างประเทศที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคหวมกหกไบนั้น ยังไม่มีผู้ทำวิจัยไว้อย่างแน่ชัด แต่มีผู้นำเทคนิคหวมกหกไบไปใช้ (Edward De Bono 2006 : 5) ในการพัฒนาบุคลากรในองค์กรต่างๆ ทั่วโลก ดังนี้

- 1.บริษัท ABB นำวิธีการแบบหวมกหกไบมาใช้ในการประชุมในที่งาน ที่ประกอบด้วยสมาชิกมาจากนานาชาติ (multinational project team discussion) สามารถลดเวลาประชุมแบบปกติ 30 วันเหลือแค่ 2 วัน

2. บริษัท IBM นำวิธีการแบบหมวกหกใบมาใช้ในการประชุม สามารถลดเวลาการประชุม เหลือแค่หนึ่งไตรมาส

3. องค์กรอื่นๆ เช่น โครงการ NASA, บริษัท DuPont, บริษัท NTT (Japan), บริษัท Shell, บริษัท BP, บริษัท Federal Express

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคนิคหมวกหกใบ สามารถสรุปได้ว่าเทคนิคหมวกหกใบ เป็นวิธีการที่สามารถใช้ได้ตั้งแต่ระดับผู้บริหารระดับสูงในองค์กร ลงมาถึงเด็กๆ ที่ยังเป็นเด็กนักเรียน เพื่อช่วยในการพัฒนาและจัดระบบความคิด ทำให้การประชุมของผู้บริหารสำเร็จได้ในเวลาอันสั้น และทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการจัดการเรียนรู้โดยเทคนิคหมวกหกใบของนักเรียนสูงขึ้น

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การดูอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่สอนโดยเทคนิคหมวกหกใบกับวิธีสอนแบบปกติ เป็นการวิจัยแบบ เิงทดลอง (Experimental Research) ซึ่งดำเนินการทดลอง โดย การสุ่มเลือกกลุ่ม ตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างมา 2 กลุ่มซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความสามารถใกล้เคียงกัน แล้วจับสลากเป็นกลุ่มทดลองหนึ่งกลุ่ม กลุ่มควบคุมหนึ่งกลุ่ม มีการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน (Randomized Control – Group Pretest – Posttest Design) (มาเรียม นิลพันธุ์ 2547 : 145-146) โดยมีผังการวิจัย ดังนี้

RE	T _{1E}	X	T _{2E}
RC	T _{1C}	~X	T _{2C}

R	นักเรียนได้มาโดยการสุ่ม
E	กลุ่มทดลองสอนโดยเทคนิคหมวกหกใบ
C	กลุ่มควบคุมสอนโดยวิธีสอนแบบปกติ
X	สอนโดยเทคนิคหมวกหกใบ
~X	สอนโดยวิธีสอนแบบปกติ
T _{1E} , T _{1C}	มีการทดสอบก่อนเรียน
T _{2E} , T _{2C}	มีการทดสอบหลังเรียน

ขั้นตอนในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นเตรียมการ

1.1 ศึกษาค้นคว้า หนังสือ ตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

1.1.1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

1.1.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะการดูและการดูอย่างมีวิจารณญาณ

1.1.3 เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับเทคนิคหวมกหกใบ

1.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.2.1 ประชากร

ประชากรคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดกงตาก อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2551 ทั้งหมด 3 ห้องเรียน จำนวน 90 คน

1.2.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดกงตาก ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2551 จำนวน 2 ห้องเรียน ห้องเรียนละ 32 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) แล้วสุ่มเพื่อแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและควบคุม (Random Assignment) โดยจับสลากเป็นกลุ่มทดลอง 1 ห้องสอนโดยเทคนิคหวมกหกใบ และกลุ่มควบคุม 1 ห้องสอนโดยวิธีสอนแบบปกติ

2. ชั้นสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่

2.1.1 แผนการจัดการเรียนรู้โดยเทคนิคหวมกหกใบ 4 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

2.1.1.1 ศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เนื้อหาเรื่องการดูอย่างมีวิจารณญาณ การทำแผนการจัดการเรียนรู้ และแนวคิดเทคนิคหวมกหกใบ จากหนังสือ ตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1.1.2 นำข้อมูล แนวคิด ทฤษฎีที่ได้จากการศึกษาเป็นแนวทางและจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ 4 แผน ใช้เวลาในการสอนแผนละ 2 ชั่วโมง ดังตารางที่ 1 ตารางที่ 1 กำหนดเนื้อหาในการทดลองกลุ่มทดลอง

รายการ	เนื้อหา	เวลา
-	ทดสอบก่อนเรียน จากการดูการ์ตูนเรื่องนินจาฮัตโตริ	1 ชั่วโมง
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1	การดูอย่างมีวิจารณญาณและเทคนิคหวมกหกใบ	2 ชั่วโมง
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2	การดูการ์ตูนอย่างมีวิจารณญาณ จากการดูการ์ตูนเรื่อง อิคคิวซัง เณรน้อยเจ้าปัญญา	2 ชั่วโมง
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3	การดูการ์ตูนอย่างมีวิจารณญาณ จากการดูการ์ตูนเรื่อง โคนัน	2 ชั่วโมง

ตารางที่ 1 (ต่อ)

รายการ	เนื้อหา	เวลา
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4	การดูการ์ตูนอย่างมีวิจารณญาณจากการดูการ์ตูนเรื่อง ซินจังจอมแก่น	2 ชั่วโมง
-	ทดสอบหลังเรียน จากการดูการ์ตูนเรื่อง โดราเอมอน	1 ชั่วโมง

2.1.1.3 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้น ทั้ง 4 แผนให้อาจารย์ที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์ตรวจแก้ไข

2.1.1.4 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แล้ว ให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านตรวจสอบความตรง (Validity) โดยเป็นการตรวจสอบ ความสอดคล้องของจุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมของแผนการจัดการเรียนรู้ โดยนำ ผลที่ได้มาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC – Index of Item Objective Congruence) ทั้งนี้ ผล การพิจารณาความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้มีค่า IOC เท่ากับ 1 ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ 0.5 และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

2.1.1.5 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแล้วไปใช้กับกลุ่มทดลอง

2.1.2 แผนการจัดการเรียนรู้โดยวิธีสอนแบบปกติ 4 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

2.1.2.1 ศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เนื้อหาเรื่องการดูอย่างมีวิจารณญาณ การทำแผนการจัดการเรียนรู้ จากหนังสือ ตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1.2.2 นำข้อมูล แนวคิด ทฤษฎีที่ได้จากการศึกษาเป็นแนวทางและ จัดทำแผนการเรียนรู้ 4 แผน ใช้เวลาในการสอนแผนละ 2 ชั่วโมง ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 กำหนดเนื้อหาในการทดลองของกลุ่มควบคุม

รายการ	เนื้อหา	เวลา
-	ทดสอบก่อนเรียน จากการดูการ์ตูนเรื่อง นินจาฮัตโตริ	1 ชั่วโมง
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1	การดูอย่างมีวิจารณญาณ	2 ชั่วโมง
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2	การดูการ์ตูนอย่างมีวิจารณญาณจากการดูการ์ตูนเรื่อง อิคคิวซัง เณรน้อยเจ้าปัญญา	2 ชั่วโมง

ตารางที่ 2 (ต่อ)

รายการ	เนื้อหา	เวลา
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3	การดูการ์ตูนอย่างมีวิจารณญาณจากการดูการ์ตูนเรื่อง โคนัน	2 ชั่วโมง
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4	การดูการ์ตูนอย่างมีวิจารณญาณจากการดูการ์ตูนเรื่อง ซินจังจอมแก่น	2 ชั่วโมง
-	ทดสอบหลังเรียน จากการดูการ์ตูนเรื่อง โดราเอมอน	1 ชั่วโมง

2.1.2.3 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นทั้ง 4 แผนให้อาจารย์ที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์ตรวจแก้ไข

2.1.2.4 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของ อาจารย์ ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แล้ว ให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความตรง (Validity) โดย เป็นการตรวจสอบ ความถูกต้องและความสอดคล้องของจุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมของแผนการ จัดการเรียนรู้ โดยนำผลที่ได้มา หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC- Index of Item Objective Congruence) ทั้งนี้ ผลการพิจารณาความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้มีค่า IOC เท่ากับ 1 ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ 0.5 และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

2.1.2.5 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแล้วไปใช้กับกลุ่มควบคุม

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่

2.2.1 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การดูอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งใช้ทดสอบก่อนเรียน และทดสอบหลังเรียน โดย เป็นแบบทดสอบแบบอัตนัย มีขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพ ดังนี้

2.2.1.1 ศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

2.2.1.2 ศึกษาวิธีการสร้างและเขียนแบบทดสอบอัตนัยจากหนังสือ ตำรา และเอกสารต่างๆ

2.2.1.3 นำความรู้ที่ได้จากการศึกษาเป็นแนวทางในการจัดทำ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การดูอย่างมีวิจารณญาณ โดยสร้างแบบทดสอบ วัดผลสัมฤทธิ์การดูอย่างมีวิจารณญาณ เป็นแบบทดสอบ อัตนัยมีลักษณะคู่ขนานกัน ใช้ทดสอบ ก่อนเรียน จำนวน 5 ข้อ หลังเรียนจำนวน 5 ข้อ พร้อมทั้งสร้างเกณฑ์การตรวจให้คะแนน (Rubric)

2.2.1.4 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การดูอย่างมีวิจารณญาณ และเกณฑ์การตรวจให้คะแนนให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความถูกต้อง เพื่อปรับปรุงแก้ไข

2.2.1.5 นำแบบทดสอบ วัดผลสัมฤทธิ์การดูอย่างมีวิจารณญาณ และเกณฑ์การตรวจให้คะแนน ที่ปรับปรุงตามคำแนะนำของ อาจารย์ ที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความตรง ตามเนื้อหา (Content Validity)และความสอดคล้องของแบบทดสอบ จากนั้นนำความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC– Index of Item Objective Congruence) ทั้งนี้ ผลการพิจารณาความเหมาะสมของ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การดูอย่างมีวิจารณญาณและเกณฑ์การตรวจให้คะแนนมีค่า IOC เท่ากับ 1 ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ 0.5

2.2.1.6 เลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC มากกว่า 0.5 ซึ่งเป็นแบบทดสอบก่อนเรียนจำนวน 3 ข้อและแบบทดสอบหลังเรียนจำนวน 3 ข้อ มีลักษณะคู่ขนานกัน นำไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 30 คนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง โดยให้นักเรียนคูวิตทัศน์การ์ตูนเรื่องนินจาฮัตโตริ ตอน วิชาจินจาเปลี่ยนใจ ก่อนทำแบบทดสอบก่อนเรียนและคูวิตทัศน์การ์ตูนเรื่องโคราเอมอน ตอน ร้อยคะแนนสักครั้งในชีวิต ก่อนทำแบบทดสอบหลังเรียน จากนั้นตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์การตรวจให้คะแนน

2.2.1.7 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การดูอย่างมีวิจารณญาณที่ให้นักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างทำมา หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรครอนบัก (Cronbach) ดังนี้

$$\text{สูตร } \alpha = \frac{n}{n-1} \left\{ 1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right\}$$

เมื่อ	α	คือ	ค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น
	n	คือ	จำนวนข้อสอบ
	S_i^2	คือ	คะแนนความแปรปรวนเป็นรายข้อ
	S_t^2	คือ	คะแนนความแปรปรวนของข้อสอบนั้นทั้งหมด

จากนั้นวิเคราะห์ความเชื่อมั่น ผลปรากฏว่า แบบทดสอบก่อนเรียนมีค่าความเชื่อมั่น 0.73 และแบบทดสอบหลังเรียนมีค่าความเชื่อมั่น 0.75 (รายละเอียด ภาคผนวก ข)

2.2.1.8 ตรวจสอบความสอดคล้องของการตรวจให้คะแนน ระหว่างผู้วิจัยและอาจารย์ประทีป ศรีรุ่งเรือง อาจารย์สอนวิชาภาษาไทย โรงเรียน ท่าอุเทน อำเภออากาศอำนวย

จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งเป็นผู้ร่วมตรวจแบบทดสอบ โดยได้ทำความเข้าใจประเด็นการให้คะแนน จากเกณฑ์การให้คะแนน (รายละเอียด ภาคผนวก ก)

2.2.1.9 ปรับปรุง แบบทดสอบ และ นำแบบทดสอบ ที่แก้ไขแล้วไปใช้ กับ กลุ่มตัวอย่างทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมเพื่อใช้ทดสอบก่อนและหลังเรียน

2.2.2 แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการสอนโดย ใช้เทคนิคหมวกหกใบ มี ขั้นตอนการสร้างดังนี้

2.2.2.1 ศึกษาวิธีสร้างและเขียนแบบสอบถามความคิดเห็นจากหนังสือ ตำราและเอกสารต่างๆ

2.2.2.2 นำความรู้ที่ได้จากการศึกษาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม และสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการสอน โดยใช้เทคนิคหมวกหกใบ แบบมาตราส่วน ประมาณค่า (Rating Scale) ของลิเคิร์ต (Likert) โดยมีการวัดระดับ 5 ระดับ ดังนี้

มากที่สุด	ให้ระดับคะแนน	5
มาก	ให้ระดับคะแนน	4
ปานกลาง	ให้ระดับคะแนน	3
น้อย	ให้ระดับคะแนน	2
น้อยที่สุด	ให้ระดับคะแนน	1

2.2.2.3 นำแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการสอนโดย ใช้เทคนิคหมวก หกใบ ให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความถูกต้องเพื่อปรับปรุงแก้ไข

2.2.2.4 นำแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการสอนโดย ใช้เทคนิคหมวก หกใบ ที่ปรับปรุงตามคำแนะนำของ อาจารย์ ที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ทั้งนี้ ผลการพิจารณาความเหมาะสมของ แบบสอบถามความคิดเห็นมีค่า IOC เท่ากับ 0.92 ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ 0.5

2.2.2.5 นำผลจากการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่านมาปรับปรุง แบบสอบถามให้มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาที่กำหนด

2.2.2.6 นำแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการสอนโดย ใช้เทคนิคหมวก หกใบ ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปใช้กับกลุ่มทดลอง

3. ขั้นทดลอง

3.1 ผู้วิจัยทดสอบก่อนเรียน (Pretest) นักเรียนทั้ง 2 ห้องเรียน โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การดูอย่างมีวิจารณญาณ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งเป็นข้อสอบอัตนัย จำนวน 3 ข้อ ข้อละ 10 คะแนน

3.2 ตรวจให้คะแนนการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การดูอย่างมีวิจารณญาณก่อนเรียน

3.3 ดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องการดูอย่างมีวิจารณญาณกับนักเรียนกลุ่มทดลอง สอนโดยใช้เทคนิคหมวกหกใบ และกลุ่มควบคุม สอนโดยวิธีสอนแบบปกติ โดยทดลองห้องละ 4 ครั้ง ครั้งละ 2 ชั่วโมง เริ่มทดลองวันที่ 18 สิงหาคม 2551 ถึงวันที่ 22 สิงหาคม 2551 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ระยะเวลาและรายละเอียดในการทดลองสอนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

แผนการจัดการเรียนรู้	เนื้อหา	กลุ่มทดลอง	กลุ่มควบคุม
-	ทดสอบก่อนเรียน จากการดูการ์ตูนเรื่อง นินจาฮัตโตริ	18 ส.ค.2551	18 ส.ค.2551
1	การดูอย่างมีวิจารณญาณและเทคนิคหมวกหกใบ	18 ส.ค.2551	
1	การดูอย่างมีวิจารณญาณ		18 ส.ค.2551
2	การดูการ์ตูนอย่างมีวิจารณญาณ จากการดูการ์ตูนเรื่องอิคคิวซังเฉนน้อยเจ้าปัญญา	19 ส.ค.2551	19 ส.ค.2551
3	การดูการ์ตูนอย่างมีวิจารณญาณจากการดูการ์ตูนเรื่องโคนัน	20 ส.ค.2551	20 ส.ค.2551
4	การดูการ์ตูนอย่างมีวิจารณญาณจากการดูการ์ตูนเรื่องชินจังจอมแก่น	21 ส.ค.2551	21 ส.ค.2551
-	ทดสอบหลังเรียน จากการดูการ์ตูนเรื่อง โดราเอมอน	22 ส.ค.2551	22 ส.ค.2551

3.4 หลังการสอนครบ 4 แผนการจัดการเรียนรู้ ให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบทดสอบหลังเรียน (Posttest) และให้กลุ่มทดลองทำแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการสอนการดูอย่างมีวิจารณญาณ โดยเทคนิคหมวกหกใบ จากนั้นตรวจให้คะแนน

3.5 การตรวจให้คะแนนการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การดูอย่างมีวิจารณญาณกำหนด ผู้ตรวจให้คะแนน 2 คน คือ ผู้วิจัยและอาจารย์ประทีป ศรีรุ่งเรือง อาจารย์สอนวิชาภาษาไทย โรงเรียนท่าอุแท อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยผู้วิจัยและผู้ร่วมตรวจแบบทดสอบ ได้ทำความเข้าใจประเด็นการให้คะแนนและตรวจแบบทดสอบ เมื่อตรวจให้คะแนนแล้วจึงนำมา พิจารณาร่วมกัน หากเกิดปัญหาให้คะแนนต่างกันมาก ผู้วิจัยและผู้ร่วมตรวจแบบทดสอบจะปรึกษากันและพิจารณาให้คะแนนใหม่

3.6 นำผลการทดสอบก่อน -หลังเรียนและคำตอบจากแบบสอบถามความคิดเห็นมา วิเคราะห์ข้อมูล

4. ชั้นวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การดูอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่สอนโดยเทคนิคหมวกหกใบกับ วิธีสอนแบบปกติ โดย ใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.) และสถิติทดสอบค่าที แบบเป็นอิสระ (t-test Independent) ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัย ได้กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ระดับ 0.05

4.2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การดูอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่สอนโดยเทคนิคหมวกหกใบระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และสถิติทดสอบค่าที แบบไม่อิสระ (t-test dependent) ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ระดับ 0.05

4.3 วิเคราะห์ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการสอนโดยใช้เทคนิค หมวกหกใบ โดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำ ค่าเฉลี่ยไปเทียบกับเกณฑ์ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	ระดับความคิดเห็นที่มีต่อการสอนโดยใช้เทคนิคหมวกหกใบ
1.00 – 1.49	น้อยที่สุด
1.50 – 2.49	น้อย
2.50 – 3.49	ปานกลาง
3.50 – 4.49	มาก
4.50 – 5.00	มากที่สุด

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การดูอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่สอนโดยเทคนิคหมวกหกใบกับวิธีสอนแบบปกติ ” ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการ เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การดูอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่สอน โดยใช้เทคนิคหมวกหกใบกับวิธีสอนแบบปกติ

ตอนที่ 2 ผลการ เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การดูอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่สอน โดยใช้เทคนิคหมวกหกใบระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการสอนโดยใช้เทคนิคหมวกหกใบ

ตอนที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การดูอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่สอนโดยใช้เทคนิคหมวกหกใบกับวิธีสอนแบบปกติ

ผลการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์การดูอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่สอนโดยใช้เทคนิคหมวกหกใบกับวิธีสอนแบบปกติ มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบผลการทดสอบก่อนเรียน ระหว่างกลุ่มทดลองที่ สอนโดยใช้เทคนิคหมวกหกใบและกลุ่มควบคุมที่สอนโดยใช้วิธีสอนแบบปกติ

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$	S.D.	t	p
กลุ่มทดลอง	32	13.69	3.32	1.37	0.177
กลุ่มควบคุม	32	12.69	2.47		

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตารางที่ 4 พบว่า คะแนนเฉลี่ยของผลการทดสอบก่อนเรียนของกลุ่มทดลองที่สอนโดยใช้เทคนิคหมวกหกใบ ($\bar{X} = 13.69$, S.D. =3.32) และกลุ่มควบคุมที่สอนโดยใช้วิธีสอนแบบปกติ ($\bar{X} = 12.69$, S.D. =2.47) ผลการทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่าค่า t เท่ากับ 1.37 ค่า p เท่ากับ 0.177 สรุปว่า

คะแนนก่อนเรียนระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าก่อนการทดลอง นักเรียนทั้ง 2 กลุ่มมีความสามารถทางการดูอย่างมีวิจารณญาณ ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 5 ผลการเปรียบเทียบผลการทดสอบหลังเรียน ระหว่างกลุ่มทดลองที่ สอนโดยใช้เทคนิคหมวกหกใบและกลุ่มควบคุมที่สอนโดยใช้วิธีสอนแบบปกติ

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$	S.D.	t	p
กลุ่มทดลอง	32	21.97	1.77	8.20*	0.00
กลุ่มควบคุม	32	17.66	2.39		

* $p < 0.05$

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตารางที่ 5 พบว่า คะแนนเฉลี่ยของผลการทดสอบหลังเรียนของกลุ่มทดลองที่สอน โดยใช้เทคนิคหมวกหกใบเท่ากับ 21.97 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.77 และกลุ่มควบคุมที่สอนโดยใช้วิธีสอนแบบปกติมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 17.66 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.39 ผลการทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนระหว่าง กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่าค่า t เท่ากับ 8.20 ค่า p เท่ากับ 0.00 สรุปว่าคะแนนหลังเรียนระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าหลังการทดลอง นักเรียนกลุ่มทดลองที่สอน โดยใช้เทคนิคหมวกหกใบ มีความสามารถทางการดูอย่างมีวิจารณญาณสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่สอน โดยใช้วิธีสอนแบบปกติ

ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การดูอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่สอนโดยใช้เทคนิคหมวกหกใบระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

ผลการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์การดูอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่สอนโดยใช้เทคนิคหมวกหกใบระหว่างก่อนและหลังเรียน มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 6 ผลการเปรียบเทียบผลการทดสอบก่อนและหลังเรียนของกลุ่มทดลองที่ สอนโดยใช้เทคนิคหมวกหกใบ

กลุ่มทดลอง	N	$\bar{X}$	S.D.	t	p
ก่อนเรียน	32	13.69	3.31	16.54*	0.00
หลังเรียน	32	21.97	1.76		

* $p < 0.05$

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตารางที่ 6 พบว่า คะแนนเฉลี่ยของผลการทดสอบก่อนเรียนของกลุ่มทดลองเท่ากับ 13.69 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.31 และทดสอบหลังเรียน มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 21.97 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.76 ผลการทดสอบความแตกต่างคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มทดลองระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่าค่า t เท่ากับ 16.54 ค่า p เท่ากับ 0.00 สรุปว่าคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าหลังการทดลอง นักเรียนกลุ่มทดลองที่สอนโดยใช้เทคนิคหมวกหกใบ มีความสามารถทางการดูอย่างมีวิจารณญาณสูงกว่าก่อนเรียน

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการสอนโดยใช้เทคนิคหมวกหกใบ

การวิเคราะห์ ข้อมูลเพื่อทราบความคิดเห็นของ นักเรียนกลุ่มทดลอง จำนวน 32 คน ที่มีต่อการสอนโดยใช้เทคนิคหมวกหกใบ ผู้วิจัยนำผลการตอบแบบสอบถามมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ได้รายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 7 ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการสอนโดยใช้เทคนิคหมวกหกใบ

ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการสอนโดยใช้เทคนิคหมวกหกใบ	ระดับความคิดเห็น					$\bar{X}$	S.D.	แปลความ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
1. การใช้เทคนิคหมวกหกใบ ทำให้การเรียนมีความสนุกสนาน	81.25	18.75	-	-	-	4.81	0.39	มากที่สุด
2. การใช้เทคนิคหมวกหกใบทำให้นักเรียนตั้งใจเรียน	21.88	43.75	25.00	9.37	-	3.78	0.90	มาก
3. การใช้เทคนิคหมวกหกใบทำให้นักเรียนอยากเรียนมากขึ้น	68.75	28.12	-	-	3.13	4.59	0.79	มากที่สุด
4. การใช้เทคนิคหมวกหกใบช่วยฝึกการคิดอย่างมีระบบ	43.75	46.87	9.38	-	-	4.34	0.65	มาก
5. การใช้เทคนิคหมวกหกใบเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็น	62.50	21.88	15.62	-	-	4.47	0.76	มาก
6. การใช้เทคนิคหมวกหกใบทำให้เข้าใจเนื้อหาที่เรียนมากขึ้น	34.37	50.00	12.50	3.13	-	4.16	0.76	มาก

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อ การสอนโดยใช้ เทคนิคหมวกหกใบ	ระดับความคิดเห็น					$\bar{X}$	S.D.	แปล ความ
	มากที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด			
7. การใช้เทคนิคหมวกหกใบทำให้คิดได้หลากหลายมากขึ้น	21.87	56.25	15.63	6.25	-	3.94	0.80	มาก
8. การใช้เทคนิคหมวกหกใบช่วยให้ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น	65.62	21.88	9.37	-	3.13	4.47	0.91	มาก
9. การใช้เทคนิคหมวกหกใบทำให้การเรียนสาระภาษาไทยง่ายขึ้น	56.25	25.00	18.75	-	-	4.38	0.79	มาก
10. การใช้เทคนิคหมวกหกใบจะทำให้ผลการเรียนดีขึ้น	53.13	34.37	9.37	-	3.13	4.34	0.90	มาก
11. การใช้เทคนิคหมวกหกใบน่าจะใช้กับวิชาอื่นอีก	59.38	28.12	12.50	-	-	4.47	0.71	มาก
12. การใช้เทคนิคหมวกหกใบน่าจะนำไปใช้กับวิชาอื่นๆ	50.00	34.37	15.63	-	-	4.34	0.74	มาก
รวม						4.34	0.75	มาก

จากตารางที่ 7 วิเคราะห์ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการสอนโดยใช้เทคนิคหมวกหกใบ พบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการสอนโดยใช้เทคนิคหมวกหกใบโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.34$, S.D. = 0.75) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าความคิดเห็นที่อยู่ในระดับมากที่สุด 2 อันดับแรก คือ การใช้เทคนิคหมวกหกใบ ทำให้การเรียน มีความสนุกสนาน ($\bar{X} = 4.81$, S.D. = 0.39) และ การใช้เทคนิคหมวกหกใบ ทำให้นักเรียนอยากเรียนมากขึ้น ($\bar{X} = 4.59$, S.D. = 0.79) และความคิดเห็นที่อยู่ในระดับมาก 3 อันดับแรก คือ การใช้เทคนิคหมวกหกใบ ช่วยให้ออมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ($\bar{X} = 4.47$, S.D. = 0.91) การใช้เทคนิคหมวกหกใบ เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็น ($\bar{X} = 4.47$, S.D. = 0.76) และ การใช้เทคนิคหมวกหกใบ น่าจะใช้กับวิชาอื่นอีก ($\bar{X} = 4.47$, S.D. = 0.71)

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การดูอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่สอนโดยเทคนิคหมวกหกใบกับวิธีสอนแบบปกติ ” มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การดูอย่างมีวิจารณ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่สอนโดยใช้เทคนิคหมวกหกใบกับวิธีสอนแบบปกติ เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การดูอย่างมีวิจารณ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่สอนโดยใช้เทคนิคหมวกหกใบระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน และเพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการสอนโดยใช้เทคนิคหมวกหกใบ กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดกงตาก ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2551 จำนวน 2 ห้องเรียน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) แล้วสุ่มเพื่อแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและควบคุม(Random Assignment) โดยจับสลากเป็นกลุ่มทดลอง 1 ห้องสอนโดยเทคนิคหมวกหกใบ และกลุ่มควบคุม 1 ห้องสอนโดยวิธีสอนแบบปกติ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้โดยเทคนิคหมวกหกใบ แผนการจัดการเรียนรู้โดยวิธีสอนแบบปกติ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การดูอย่างมีวิจารณ์ แบบอัตนัยมีลักษณะคู่ขนานกันใช้ทดสอบก่อนเรียน จำนวน 3 ข้อ และทดสอบหลังเรียน จำนวน 3 ข้อ และแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการสอนโดยใช้เทคนิคหมวกหกใบ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบ เชิงทดลอง (Experimental Research) รูปแบบการวิจัยเป็นแบบกลุ่มควบคุมมีการทดสอบก่อนและหลังการทดลอง โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการทดลองทั้ง 2 กลุ่ม มีการทดสอบก่อนเรียนด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การดูอย่างมีวิจารณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นและหาคุณภาพแล้ว เมื่อทดลองสอนครบ 4 แผน จำนวน 8 ชั่วโมง จึงทดสอบหลังเรียน โดยใช้แบบทดสอบหลังเรียน ซึ่งเป็นแบบทดสอบคู่ขนาน หลังจากนั้นนำผลการทดลองมาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การดูอย่างมีวิจารณ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่สอนโดยใช้เทคนิคหมวกหกใบกับวิธีสอนแบบปกติ วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และทดสอบค่าเฉลี่ยโดยใช้การทดสอบ ทีแบบอิสระต่อกัน (t-test Independent) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การดูอย่างมีวิจารณ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่สอนโดยใช้เทคนิคหมวกหกใบระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน ซึ่งวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย

($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และทดสอบค่าเฉลี่ยโดยใช้การทดสอบ ที่แบบไม่อิสระต่อกัน (t-test dependent) การวิเคราะห์ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการสอน โดยใช้เทคนิคหมวกหกใบ ใช้การวิเคราะห์ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปตารางและความเรียง

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การดูอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่สอนโดยเทคนิคหมวกหกใบกับวิธีสอนแบบปกติ” สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลสัมฤทธิ์การดูอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนกลุ่มทดลองที่สอนโดยใช้เทคนิคหมวกหกใบสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่สอนโดยใช้วิธีสอนแบบปกติ
2. ผลสัมฤทธิ์การดูอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน กลุ่มทดลองที่สอน โดยใช้เทคนิคหมวกหกใบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
3. นักเรียนกลุ่มทดลอง ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อการสอน โดยใช้เทคนิคหมวกหกใบในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.34 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.75

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การดูอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่สอนโดยเทคนิคหมวกหกใบกับวิธีสอนแบบปกติ” ผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ดังนี้

1. ผลสัมฤทธิ์การดูอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการสอนโดยใช้เทคนิคหมวกหกใบกับวิธีสอนแบบปกติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยผลสัมฤทธิ์การดูอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนกลุ่มทดลองที่สอนโดยใช้เทคนิคหมวกหกใบสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่สอนโดยใช้วิธีสอนแบบปกติ ทั้งนี้อาจเนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเทคนิคหมวกหกใบ เป็นการจัดกิจกรรมที่ฝึกให้ผู้เรียนคิดเป็นระบบระเบียบ คิดอย่างหลากหลาย รอบด้านตามสีของหมวก ได้แก่ สีขาว สีแดง สีเหลือง สีเขียว สีดำ และสีฟ้า ทำให้นักเรียนสามารถพิจารณาเรื่องได้ถึง 6 ด้าน โดยผู้วิจัยได้ส่งเสริมให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระตามสีหมวกทั้งหกใบ ต่างกับการจัดการเรียนรู้โดยวิธีสอนแบบปกติ ที่ครูเป็นผู้ชี้แนะให้นักเรียนคิดตาม ทำให้นักเรียนถูกจำกัดความคิด คิดไม่เป็น การจัดการเรียนรู้โดยเทคนิคหมวกหกใบนั้นเน้นการจัดกิจกรรมกลุ่ม หรือทำกิจกรรมเป็นคู่ เพื่อให้ให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ช่วยกันระดมพลังสมองทำงาน ให้สำเร็จตามที่ได้รับมอบหมาย ดังที่สุนันทา สาย วงศ์ (2544 : 79)

กล่าวว่าการสอนโดยเทคนิคหมวกหกใบ เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ให้นักเรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง ทำให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้ และการอภิปรายกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้อย่างเป็นระบบ เป็นการคิดที่มีทิศทาง และสมันตา วิจารณ์ (2547 : 92) กล่าวว่า การให้ผู้เรียนสวมหมวกต่างๆ ทั้ง 6 สี จะเป็นการฝึกนักเรียนให้คิดอย่างมีวิจารณญาณ คือ คิดวิเคราะห์ วิจารณ์ ไคร่ครวญหาเหตุผล และประเมินค่าได้ ดังนั้นเมื่อนักเรียนเกิดกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณแล้วก็จะนำไปสู่การดูอย่างมีวิจารณญาณได้ จึงทำให้นักเรียน สามารถจับใจความสำคัญ ดีความวิเคราะห์ วิจารณ์ และประเมินค่าเรื่องที่ดูได้ จะเห็นได้ว่า ในการดูอย่างมีวิจารณญาณนั้นผู้ดูต้องใช้ความคิดหลายแบบในเวลาเดียวกัน ซึ่งทำได้ยาก เนื่องจากผู้ดูจะสับสนจนทำให้คิดได้ไม่ครอบคลุมทุกแง่มุม ดังเอ็ดเวิร์ด เดอ โบโน (2546 : 7) กล่าวว่าประสิทธิภาพของมนุษย์นั้นด้อยกว่าศักยภาพที่มีจริงอยู่มาก นั่นก็เพราะเราไม่เคยแยกเรื่อง หรือแง่มุมการคิดที่แตกต่างออกจากกัน เพื่อพิจารณาไปที่ละเรื่องๆ เราเอาอารมณ์ความรู้สึกไปผูกอยู่กับทัศนคติเชิงเหตุผล เอาความคิดส่วนตัวไปรวมกับการวิพากษ์วิจารณ์ และตั้งข้อกังขา และนั่นจึงทำให้การคิดของเรายุ่งเหยิง ไร้ระเบียบ และไม่สามารถมองทางออกได้อย่างฉลาดหลักแหลม เพราะฉะนั้น เมื่อผู้วิจัยนำเทคนิคหมวกหกใบมาใช้ในการสอนการดูอย่างมีวิจารณญาณ โดยให้นักเรียนได้ตั้งคำถามตอบคำถามเกี่ยวกับเรื่องที่ ดู ตามสีของหมวก ทำให้นักเรียนสามารถจัดระเบียบการคิดของตนเอง และไม่คิดสับสนวุ่นวาย อีกทั้งนำสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น วิดีทัศน์การ์ตูน และหมวกหกใบที่นักเรียนใช้สวมขณะร่วมกิจกรรม สิ่งเหล่านี้ทำให้นักเรียนมีความสนใจในการเรียนมากขึ้น สอดคล้องกับกฎแห่งแรงจูงใจที่ทศนีย์ ศุภเมธี (2542:13) กล่าวถึงไว้ว่า เมื่อนักเรียนมีความพอใจ มีความสนุกสนานแล้วนักเรียนจะเกิดแรงจูงใจภายใน ทำให้มีความกระตือรือร้นอยากที่จะศึกษาค้นคว้า ซึ่งจากการสังเกตพบว่าบรรยากาศในห้องเรียนเต็มไปด้วยความสนุกสนาน และนักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้เป็นอย่างมาก ซึ่งแตกต่างกับการจัดการเรียนรู้โดยวิธีสอนแบบปกติ กล่าวคือ การจัดการเรียนรู้โดยวิธีสอนแบบปกติสื่อที่ใช้จะเป็นใบความรู้ ใบงาน ไม่มีความหลากหลาย ทำให้นักเรียนเบื่อและไม่สนุกกับการเรียนเท่าที่ควร บรรยากาศในการเรียนค่อนข้างเงียบ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นมีน้อย เนื่องจากนักเรียนขาดความกระตือรือร้นในการเรียน ทำให้การจัดการเรียนรู้โดยวิธีสอนแบบปกติประสบความสำเร็จน้อยกว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อยู่โดยเทคนิคหมวกหกใบ

จากเหตุผลข้างต้นสรุปได้ว่า การสอนโดยใช้เทคนิคหมวกหกใบ ส่งผลให้นักเรียนกลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการดูอย่างมีวิจารณญาณสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่สอนโดยใช้วิธีสอนแบบปกติ ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของสมันตา วิจารณ์ (2547) ที่ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การอ่านวรรณคดีไทยอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้วิธีสอนตามแนวคิดหมวกหกใบกับวิธีสอนแบบปกติ ซึ่งผลการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านวรรณคดีไทยอย่างมี

วิจารณ์งานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างกลุ่มทดลองที่เรียนด้วยวิธีสอนตามแนวคิด หมวกหกใบและกลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบปกติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เช่นเดียวกับงานวิจัยของพระมหาอำนาจ แสงศรี (2548) ที่ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ การเรียนรู้วรรณคดีเรื่อง ลิลิตตะเลงพ่ายที่ใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคการคิดแบบ หมวกหกใบ กับกระบวนการจัดการ เรียนรู้แบบปกติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ซึ่ง ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วรรณคดีเรื่อง ลิลิตตะเลงพ่ายที่ใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้ ด้วยเทคนิค การคิดแบบหมวกหกใบและ กลุ่มที่ใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบปกติแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 และสอดคล้องกับงานวิจัยของวิริยา วิริยารัมกะ (2549) ที่ศึกษา เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่สอนโดยใช้ เทคนิค การคิดแบบหมวกหกใบและวิธีสอนแบบปกติ ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์การอ่าน อย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนกลุ่มทดลอง ที่เรียนด้วยวิธีสอนโดยใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหก ใบ กับกลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบปกติ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยผลสัมฤทธิ์การอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม

2. ผลสัมฤทธิ์การดูอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนกลุ่มทดลองที่สอนโดยใช้เทคนิคหมวก หกใบระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดย ผลสัมฤทธิ์การดูอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนกลุ่มทดลองที่สอน โดยใช้เทคนิคหมวกหกใบหลัง เรียนสูงกว่าก่อนเรียน เนื่องจาก การเรียน โดยใช้เทคนิคหมวกหกใบเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญ เมื่อนักเรียนได้ดูเนื้อหาของสิ่งที่เรียนแล้ว จึงฝึกตอบคำถาม คำถามที่ตั้งขึ้น มี ความสอดคล้องกับ การคิดของหมวกแต่ละสี จำนวน 6 สี ได้แก่ คำถามหมวกสีขาวเป็นการฝึกให้ นักเรียนคิดหาข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงจากเรื่องที่ดู คำถามหมวกสีแดงเป็นการฝึกให้นักเรียนคิด เกี่ยวกับอารมณ์ ความรู้สึกต่อเรื่องที่ดู คำถามหมวกสีเหลืองเป็นการฝึกให้นักเรียนคิดหาจุดดี จุดเด่น หรือข้อดีของเรื่องที่ดู คำถามหมวกสีเขียวฝึกให้นักเรียนคิดอย่างสร้างสรรค์ คิดแปลกใหม่ คิดแก้ปัญหาจากเรื่องที่ดู คำถามหมวกสีดำฝึกให้นักเรียนคิดหาข้อเสีย ข้อบกพร่องจากเรื่องที่ดู และคำถามหมวกสีฟ้าฝึกให้นักเรียนคิดสังเคราะห์หรือสรุปเรื่องที่ดู จะเห็นได้ว่าการตั้งคำถามโดย เทคนิคหมวกหกใบ เป็ นการตั้งคำถามที่ไม่ต้องการเฉพาะความรู้ความจำเท่านั้น แต่เป็นการฝึกให้ นักเรียนคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่า ซึ่งเป็นการคิดในระดับที่สูงขึ้น สอดคล้องกับชาติรี สำราญ (2542 : 32) ที่กล่าวว่า ถ้าครูถามหรือนักเรียนถามตนเองได้แล้ว จะมีประโยชน์ต่อนักเรียน ผู้ตอบคำถามได้มาก แต่การที่จะให้ผู้เรียนสามารถตอบคำถามได้ตรงประเด็น สามารถแสดงความรู้ ความเข้าใจ ตลอดจนความคิดเห็นหรือความสามารถในการนำไปใช้ การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และ

การประเมินผลได้นั้น ผู้ถามจะต้องมีทักษะในการตั้งคำถาม นอกจากนี้ผู้วิจัยได้เน้นย้ำเรื่องเทคนิค หมวกหกใบในทุกแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ให้นักเรียนจำได้ว่าหมวกแต่ละใบมีความสัมพันธ์กับการคิดในด้านใด ซึ่งสอดคล้องกับปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (ม.ป.ป., อ้างถึงใน วัลลภ สิริพงษ์ใส 2544 : 42) ได้กล่าวว่า กฎแห่งการฝึกหัด (Law of Exercise) กฎนี้กล่าวถึง การสร้างความมั่นคงของการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองที่ถูกต้อง โดยการฝึกหัดกระทำซ้ำบ่อยๆ คือ กฎแห่งการใช้ (Law of Used) เมื่อเกิดความเข้าใจหรือเรียนรู้แล้ว มีการกระทำหรือนำสิ่งที่เรียนรู้นั้นไปใช้บ่อยๆ จะทำให้การเรียนรู้มั่นคงถาวร และกฎแห่งการไม่ใช้ (Law of Disused) เมื่อเกิดความเข้าใจหรือเรียนรู้แล้ว ไม่ได้กระทำซ้ำบ่อยๆ จะทำให้การเรียนรู้ไม่คงทนถาวรหรือในที่สุดก็เกิดการลืมจนไม่เรียนรู้อีกเลย

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเทคนิคหมวกหกใบ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนได้ฝึกคิดอย่างเป็นระบบ คิดเป็นลำดับและคิดหลากหลายตามสีหมวก ทำให้นักเรียนคิดได้รอบคอบและมีอิสระในการคิด จะเห็นได้ว่าเมื่อนักเรียนสวมหมวกสีต่างๆ ได้แก่ หมวกสีขาว หมวกสีแดง หมวกสีเหลือง หมวกสีเขียว หมวกสีดำ และหมวกสีฟ้า จะเป็นการฝึกให้นักเรียนคิดวิเคราะห์ วิเคราะห์และประเมินค่าซึ่งเป็นการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เมื่อนักเรียนเกิดกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณแล้วจะนำไปสู่การดูอย่างมีวิจารณญาณ จึงทำให้นักเรียนสามารถจับใจความสำคัญ ตีความ วิเคราะห์ วิเคราะห์ และประเมินค่าเรื่องที่ดูอย่างมีเหตุผล อีกทั้งนำสิ่งที่มิประโยชน์ไปใช้ใน ชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับ สุนันทา สายวงศ์(2544 : 81) ที่กล่าวว่ากระบวนการคิดจะช่วยพัฒนาการคิดของผู้เรียนได้เพราะในแต่ละกระบวนการจะมีขั้นตอนของ การคิดตามลำดับ โดยใช้เหตุผลในการพิจารณา จะได้ไม่หลงเชื่ออะไรง่ายๆ หรือมโนตามลือตามคำโฆษณา โดยไม่มีเหตุผล

นอกจากนี้ ผู้วิจัย ได้เลือกนำการ์ตูนโทรทัศน์มาเป็นสื่อการเรียนรู้เรื่องการดูอย่างมี วิจารณญาณ เนื่องจากการ์ตูน เป็นสื่อที่เด็กสนใจและเข้าถึง ได้ง่าย เพราะการ์ตูนมีเนื้อหาใกล้ตัวเด็ก เมื่อเด็กดูการ์ตูนแล้วสามารถจินตนาการตามเนื้อเรื่องได้ไม่ยาก เด็ กจึงสามารถวิเคราะห์ วิเคราะห์เรื่องได้ จากนั้นนำเทคนิคหมวกหกใบมาให้นักเรียนฝึกคิดวิเคราะห์ วิเคราะห์การ์ตูนที่ได้ดู ทำให้นักเรียนได้คิดอย่างหลากหลายตามสีหมวก รู้จักวิเคราะห์ วิเคราะห์ ใช้วิจารณญาณในการดู ซึ่งจะช่วยส่งเสริมศักยภาพการดูอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับกิงกาญจน์ บุรณสินวัฒนกุล (2546 : 119) ที่กล่าวว่า การนำสื่อวีดิทัศน์ซึ่งเป็นสื่อที่ นำเสนอภาพและเสียงในสภาพที่เป็นจริง จึงมีส่วนช่วยกระตุ้นและจูงใจให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในการเรียนรู้ อีกทั้งทำให้ผู้เรียนเกิดจินตนาการ รู้สึกสนุกสนาน เพลิดเพลิน และติดตามเนื้อเรื่องโดยตลอด เมื่อผู้เรียนมีความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องนั้นๆ ก็ทำให้การฝึกทักษะในการดูอย่างมีวิจารณญาณ

เป็นไปได้โดยง่าย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปานจิ่ว นาคสิทธิ์ (2543) ที่ได้ศึกษาเปรียบเทียบระดับการพัฒนาของความคิดอย่างมีวิจารณญาณในการรับสารผ่านทักษะการดูละครโทรทัศน์ และการอ่านบทละครโทรทัศน์ เรื่องสามก๊กของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยคริสเตียน จังหวัดนครปฐม ปีการศึกษา 2543 ผลการวิจัยพบว่า ระดับการพัฒนาความคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาที่รับสารผ่านการดูละครโทรทัศน์ สูงกว่าระดับการพัฒนาความคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาที่รับสารผ่านการอ่านบทละครโทรทัศน์และกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และผลการวิจัยของกิ่งกาญจน์ บุรณสินวัฒนกุล (2546) ที่ศึกษาการพัฒนาทักษะการดูอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้สื่อละครโทรทัศน์ ผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการดูอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เช่นเดียวกับงานวิจัยของนิตยา ทองคำ (2550) ที่ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องการฟังการดูอย่างมีวิจารณญาณ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้สื่อประสม ผลการวิจัยพบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องการฟัง การดูอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้สื่อประสมช่วยทำให้นักเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นร้อยละ 73.90 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน เรื่องการฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2. นักเรียนกลุ่มทดลองมีความคิดเห็นต่อการสอนโดยใช้เทคนิคหมวกหกใบ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.34 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.75 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าความคิดเห็นที่อยู่ในระดับมากที่สุดอันดับแรกคือ การใช้เทคนิคหมวกหกใบทำให้การเรียนมีความสนุกสนาน ($\bar{X} = 4.81$, S.D. = 0.39) ทั้งนี้เนื่องจากการสอนโดยใช้เทคนิคหมวกหกใบเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ทำให้นักเรียนได้มีโอกาสปฏิบัติกิจกรรมอย่างเต็มความสามารถ เกิดความสนุกสนาน เพลิดเพลินในการเรียน ได้เรียนรู้และได้คิด มีสื่อการจัดการเรียนรู้ อีกทั้งมีครูคอยช่วยเหลือ แนะนำ และกระตุ้นให้นักเรียนทำกิจกรรมต่างๆ หรือได้ฝึกคิด จึงทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคหมวกหกใบมีความน่าสนใจ เรียนแล้วสนุก รู้สึกพึงพอใจ ทำให้ ตั้งใจเรียน และอยากเรียนวิชานี้มากขึ้น นอกจากนี้ นักเรียนยังมีความคิดเห็นอีกว่าการสอนแบบนี้ช่วยให้ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็น ช่วยฝึกการคิดอย่างมีระบบ ทำให้คิดได้หลากหลาย ทำให้เข้าใจเนื้อหาที่เรียนมากขึ้น ทำให้การเรียนสาระภาษาไทยง่ายขึ้นและน่าจะใช้เทคนิคหมวกหกใบกับวิชาภาษาไทยอีก สอดคล้องกับที่วัลลภ สิริพองใส (2544 : 44) ได้กล่าวไว้ว่าการเรียนด้วยเทคนิคหมวก หกใบช่วยฝึกทักษะการคิดได้ดี การเรียนวิธีนี้ทำให้ทักษะการคิดเพิ่มขึ้น ทำให้มีความคิดกว้างไกลและรอบด้าน และช่วยให้เข้าใจสิ่งที่เรียนอย่างแท้จริง และสอดคล้องกับที่สมันตา วีรกุล (2547 : 94) ได้กล่าวว่า

การจัดการเรียนรู้โดยวิธีนี้จะช่วยกระตุ้นให้นักเรียนมีความตื่นตัวในการเรียน เนื่องจากมีสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย และมีครูคอยส่งเสริมให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น มีการทำกิจกรรมกลุ่ม เช่น การอภิปราย การระดมความคิดเห็น เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ทำให้นักเรียนสนใจในการเรียน และมีความกระตือรือร้นในการร่วมกิจกรรม ทำให้บรรยากาศในการเรียนสนุกสนาน เพลิดเพลิน ไม่ตึงเครียด จะเห็นได้ว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยเทคนิคหวมวกหกใบนั้น เน้นให้นักเรียนมีโอกาสติดตามสีของหวมวกทั้ง 6 สี เมื่อนักเรียนได้สวมหวมวกสีต่างๆ และฝึกติดตามสีหวมวกนั้นๆ นอกจากจะสร้างบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียนแล้วยังส่งผลให้นักเรียนได้ฝึกคิดได้เป็นอย่างดี จึงกล่าวได้ว่า การสอนโดยใช้เทคนิคหวมวกหกใบ ทำให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการคิด นอกจากจะทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นแล้วยังทำให้นักเรียนสนุกสนานอีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้และข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคหวมวกหกใบ ผู้สอนควรศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการใช้เทคนิคการคิดแบบหวมวกหกใบ และควรพูดคุย แนะนำประโยชน์ที่จะได้รับจากการใช้เทคนิคการคิดแบบหวมวกหกใบ รวมทั้งสร้างบรรยากาศที่ดีในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียน
2. การฝึกทักษะการดูอย่างมีวิจารณญาณ ผู้สอนควรเลือกใช้สื่อที่หลากหลาย โดยเลือกให้เหมาะสมกับวัยและตรงกับความสนใจของนักเรียน

3. ผู้สอนควรคัดเลือกเนื้อ เรื่อง หรือเหตุการณ์ที่นักเรียนหรือสังคมกำลังให้ความสนใจ เพราะนักเรียนจะได้ตระหนักถึงการนำความรู้ที่เรียนไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการใช้เทคนิคการคิดแบบหวมวกหกใบกับวิธีสอนแบบอื่นๆ เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการดูอย่างมีวิจารณญาณ
2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การพัฒนาทักษะทางภาษาไทยที่สอนโดยใช้เทคนิคหวมวกหกใบ เช่น เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การอ่านอย่างมีวิจารณญาณกับการดูอย่างมีวิจารณญาณที่สอนโดยใช้เทคนิคหวมวกหกใบ
3. ควรมีการศึกษาผลสัมฤทธิ์การดูอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้เทคนิคหวมวกหกใบ ของนักเรียนที่มีระดับความสามารถแตกต่างกัน เช่น เก่ง ปานกลาง อ่อน

4. ควรมีการศึกษาผลสัมฤทธิ์การดูอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน โดยใช้เทคนิคหมวกหกใบที่ใช้สื่อการดูประเภทอื่น เช่น ข่าว ละคร ภาพยนตร์

บรรณานุกรม

- กนก ชุตัญชัย. หนังสือการ์ตูนสำหรับเด็ก. ภูเก็ต : ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏภูเก็ต, 2542.
- กมลพร บัณฑิตยานนท์. “จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 สู่บทบาทของครูในมิติใหม่.” ใน แนวคิดและแนวปฏิบัติ บัณฑิตสำหรับครูเพื่อรองรับเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู, 270-300. สุวีณา เอี่ยมอรพรรณ , พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และกมลพร บัณฑิตยานนท์ , บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.
- กรมวิชาการ . ก การสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาศักยภาพของเด็กไทยด้านทักษะการคิด. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2542.
- _____ . ข ศักยภาพของเด็กไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2542.
- _____ . ก แนวการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างเสริมคุณลักษณะดี เก่ง มีสุข. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2543.
- _____ . ข เอกสารชุดเทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด การเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2543.
- _____ . คู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ , 2544.
- _____ . รายงานผลการดำเนินงาน 2 ปีกับการปฏิรูปการเรียนรู้ของกระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2545.
- _____ . การจัดสาระการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2546.
- กระทรวงศึกษาธิการ . ก แผนพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนภาษาไทยและการใช้ภาษาไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว, 2545.
- _____ . ข หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, 2545.
- _____ . การดู [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 24 มกราคม 2551. เข้าถึงได้จาก <http://www.thaipoe.com>
- กัลยา สหชาติโกสีย์, ฟองจันทร์ สุขยิ่ง และศรีวรรณ ช้อยทรัพย์. สื่อการเรียนรู้รายวิชาพื้นฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย 1 ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์ ,2545.

กัสม่า สิทธิกุล. “ผลการฝึกคิดแบบหมวกหกใบที่มีต่อการคิดวิจารณ์ของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสุเหร่าบ้านคอน เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร.” สารนิพนธ์ มหาวิทยาลัย สาขาจิตวิทยาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ , 2547.

การตูนพัฒนาการเรียนรู้ [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 1 กุมภาพันธ์ 2552. เข้าถึงได้จาก [http://www.](http://www.bloggang.com/viewblog.php?id=pompitrk&group)

[bloggang.com/viewblog.php?id=pompitrk&group](http://www.bloggang.com/viewblog.php?id=pompitrk&group)

กาญจนา แก้วเทพ. สื่อวิทยุโทรทัศน์. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.

การฟังและการดู [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 6 กุมภาพันธ์ 2552. เข้าถึงได้จาก http://www.enfe.go.th/enfe_2548/thai/thai03.html

การวิเคราะห์และประเมินค่าสารจากการฟังและการดู [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 24 มกราคม 2551.

เข้าถึงได้จาก <http://www.paitukteeteemectang.com/web-p/hasaathai/dot.html>

กึ่งกาญจน์ บุรณสินวัฒนกุล . “การพัฒนาทักษะการดูอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้สื่อละครโทรทัศน์.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาการสอนภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2546.

คชาภรณ์ คลังชำนาญ. “ผลของการฝึกคิดโดยใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบด้วยวิธีการสอน ต่างกัน ที่มีต่อการคิดวิจารณ์ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาเทคโนโลยีการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2547.

คณะกรรมการเยาวชน สตรีและผู้สูงอายุ สภาผู้แทนราษฎร . รายงานการสัมมนาเรื่อง อิทธิพล ของสื่อสารมวลชนต่อพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนไทย. กรุงเทพฯ : ม.ป.พ., 2539.

คณะกรรมการศึกษาบทบาทสื่อมวลชนในการพัฒนาเด็ก . บทบาทสื่อมวลชนในการพัฒนาเด็ก . กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรไทย, 2535.

คณิน บุญสุวรรณ . คู่มือรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ : โครงสร้างและหลักการของรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540. กรุงเทพฯ : อมรินทร์วิสาหการ, 2541.

ความรู้เกี่ยวกับการดู [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 6 กุมภาพันธ์ 2552 เข้าถึงได้จาก <http://www.don.attn.ac.th/index>.

คิดแบบใหม่คิดแบบหมวก [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 1 กุมภาพันธ์ 2552. เข้าถึงได้ จาก http://www.lungjaidee.com/artical/6_hat/6_hat.htm/

โคลแมน, วิลเลียม แอล. TV ศัตรูหรือสหายของครอบครัว = Making TV woke for your family. แปลโดย ชงชัย ประดับชนานรัตน์. กรุงเทพฯ : กนกบรรณสาร, 2538.

- จิรพา จันทะเวียง. “ผลการฝึกความสามารถทางสมองด้านภาษาและผลผลิตที่ใช้วิธีการคิดต่างกัน ตามทฤษฎีโครงสร้างทางสมองของกิลฟอร์ดที่มีต่อความสามารถในการคิดอย่างมี วิจารณ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาการวัดผลการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ , 2542.
- จิรพร วัฒนวิทย์กิจ. “การสอนภาษาไทยแบบยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง .” วารสารวิชาการ 3,5 (พฤษภาคม 2543) : 40-46.
- จุฑามาศ สุกิจงานนท์. “จริยธรรมที่ปรากฏในภาพยนตร์การ์ตูนของวอลท์ ดิสนีย์.” วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท สาขา วิชาการ สื่อสารมวลชน บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2539.
- จุฑารัตน์ สมจริง. การ์ตูนโทรทัศน์ : พื้นที่สื่อ พื้นที่เสี่ยงของเด็กไทย . [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 21 มกราคม 2552. เข้าถึงได้จาก <http://www.google.com>
- เฉลียว เพชรแก้ว. “การ์ตูนเลือกให้ดีมีประโยชน์.” วารสารวิชาการ 4,3 (มีนาคม 2544) : 76-79.
- ชาติรี สำราญ. หลากหลายวิธีสอนที่ไม่หลอกหลอนวิธีเรียนรู้. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์, 2542.
- ชำนาญ เอี่ยมสำอาง. “การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคิดอย่างมีวิจารณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยการสอนแบบสืบสวนเชิง นิติศาสตร์กับการสอนตามคู่มือครู.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาการวิจัยและพัฒนา หลักสูตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2539.
- เชิดศักดิ์ โฉวาสินธุ์. “การฝึกสมรรถภาพเพื่อพัฒนาคุณภาพการคิด.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ , 2530.
- เดอ โบโน, เอ็ดเวิร์ด. รองเท้า 6 คู่ปฏิบัติการ 6 แบบ = Six Action Shoes. แปลโดย สุรชัย รัตนกิจตระกูล. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดดูเคชั่น, 2535.
- _____ . หมวก 6 ใบคิด 6 แบบ : Six thinking hats. แปลโดย สุดตระการ ธนโกเศศ และคนอื่นๆ. กรุงเทพฯ : ชานชาลา, 2546.
- ดวงพร แก้วคงคา. “ความแตกต่างระหว่างความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณ์ของนักเรียน ประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการสอนด้วยวิธีสืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่มกับวิธีสอน ตามคู่มือครู.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาหลักสูตรและการนิเทศ บัณฑิต วิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2544.
- ดวงพร สถาปนากุล. “การดูโทรทัศน์ที่เกิดประโยชน์กับเด็ก .” การศึกษาปฐมวัย. 2,3 (กรกฎาคม 2541) : 63-66.

- ตรีรัตน์ นิลรัตน์. “การเปิดรับชมละครโทรทัศน์กับการรับรู้ถึงประโยชน์ในการนำไปใช้ เพื่อการพัฒนาตนเองและนักศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาการประชาสัมพันธ์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.
- ทัศนาศลัตถะนันท์. เบื้องหลังความสำเร็จของการ์ตูนญี่ปุ่นที่มีต่อเด็กและเยาวชนไทย : รายงานการวิจัย. เชียงใหม่ : คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2543.
- ทัศนีย์ สุขเมธี. การสอนภาษาไทย. กรุงเทพฯ : สถาบันราชภัฏธนบุรี, 2542.
- ทิตินา เขมมณี และคณะ. การคิดและการสอนเพื่อพัฒนากระบวนการคิด. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2540.
- _____. วิทยาการด้านการคิด. กรุงเทพฯ : เดอะมาสเตอร์กรุ๊ปแมนเนจเม้นท์, 2544.
- เทอดศักดิ์ เดชคง. “ฝึกคิดอย่างเป็นธรรมชาติ.” สถานปฎิรูป 6,67 (พฤศจิกายน 2546) : 99-100.
- ทำไมต้องฝึกสมองของคุณให้ใช้หัวคิด [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 15 มีนาคม 2548. เข้าถึงได้จาก <http://www.google.com>.
- ชนาทิพ ฉัตรภูมิ. “การ์ตูนญี่ปุ่นในฐานะสื่อการเรียนรู้.” สถานปฎิรูป 5,48 (มีนาคม 2545) : 30-38.
- ธีระวุฒิ สุวรรณ ภูฏ. “การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 วิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตเรื่อง สิ่งเสพติด โดยการสอนด้วยหนังสือการ์ตูนกับการสอนแบบปกติ.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2541.
- นฤมล โล่ทองคำ. วิธีคิดแบบหมวกหกใบ มุมมองที่หลากหลายของการตัดสินใจ [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 6 กุมภาพันธ์ 2552. เข้าถึงได้จาก <http://gotoknow.org/blog/km-pathum2/134606>
- นิตยา ทองคำ. การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องการฟังการดูอย่างมีวิจารณญาณ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้สื่อประสม. ศรีสะเกษ : โรงเรียนกันทรารมณ, 2550.
- นิพนธ์ คุณารักษ์. “การศึกษาสถานภาพปัญหาอุปสรรคและความเป็นไปได้ในการผลิตรายการภาพยนตร์การ์ตูนชุดทางโทรทัศน์ของผู้ผลิตในประเทศไทย .” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์พัฒนาการ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2538.
- นิพนธ์ วงศ์เกษม . “ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและความสนใจในอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดคอนตูม จังหวัดราชบุรี .” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขา คหกรรมศาสตร์ศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2534.

บทเรียนเรื่องการเลือกฟังและคู่มือ [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 6 กุมภาพันธ์ 2552. เข้าถึงได้จาก <http://www.kr.ac.th/ebook2/mail/06.html>

บังอร พรหมณัฏก. “การเปรียบเทียบผลของการฝึกแบบโมเดลชิปปากกับการฝึกคิด แบบหมวกหกใบที่มีต่อการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดสระบัว สังกัดกรุงเทพมหานคร.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2544.

บุญปลูก สิทธิชัย. “การเปรียบเทียบผล สัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสนใจในวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการสอนโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูปการคูณกับการสอนตามแผนการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ .” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขา การมัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2534.

เบญจมาศ เบ็ญจพรกุลพงศ์. “การรับรู้ของเด็กที่มีต่อพฤติกรรมของตัวการ์ตูนจีนจิ้งในการ์ตูนทางโทรทัศน์ชุดจีนจิ้งจอมแก่น.” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาการสื่อสารมวลชน บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.

เบญจมาศ อยู่เป็นแก้ว. การฟัง การดู และการพูด. กรุงเทพฯ : ศูนย์พัฒนาการเรียนรู้, 2546.

ประมะ สตะเวทิน. “ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านสังคมและเศรษฐกิจที่มีต่อการดูโทรทัศน์และทัศนคติของวัยรุ่นในกรุงเทพมหานคร .” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531.

ประพนธ์ เรืองณรงค์ และคณะ . กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ช่วงชั้นที่ 4 (ม.4-6). กรุงเทพฯ : ประสานมิตร, 2545.

ประภาศรี รอดสมจิตร. “การพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้แนวคิดหมวก คิดหกใบของเดอโบโน .” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

ประเภทของการ์ตูน [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 1 กุมภาพันธ์ 2552. เข้าถึงได้จาก <http://pirun.ku.ac.th>

ประยูทธ ไทยธานี. “ผลการฝึกการคิดแบบหมวกหกใบที่มีความคิดสร้างสรรค์ในการปฏิบัติงานของนักวิชาการศึกษาศูนย์พัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.” สารนิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2541.

ประวัติความเป็นมาของการ์ตูน [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 6 กุมภาพันธ์ 2552. เข้าถึงได้จาก <http://pirun.ku.ac.th>

ประเสริฐ ผลิตผลการพิมพ์. ตามหาการ์ตูน. กรุงเทพฯ : มติชน, 2546.

ปรียาภรณ์ โพธิ์บัณฑิต “ผลของการสอนการวาดภาพระบายสีโดยใช้เทคนิคหมวกความคิดหกใบที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาศิลปะศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปะศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.

ปณิตตา ทองสิมา. “การใช้โทรทัศน์ของเด็กภายในครอบครัว.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.

ปิยานี จิตรเจริญ. “ผลของการฝึกคิดโดยใช้หมวกหกใบที่มีต่อความสามารถในการคิดแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.

ปานชีวา นาคสิทธิ์. “การเปรียบเทียบระดับการพัฒนาความคิดอย่างมีวิจารณญาณในการรับสารผ่านทักษะการดูละครโทรทัศน์และการอ่านบทละครโทรทัศน์ เรื่อง สามก๊ก ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยคริสเตียน จังหวัดนครปฐม ปีการศึกษา 2543.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาการสอนภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2543.

ปาริชาติ แก้วมงคล. “ประสิทธิภาพของรายการโทรทัศน์เพื่อส่งเสริมสถาบันครอบครัว.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชานิตศาสตร์พัฒนาการ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.

ปิยะนุช ยุตยาจาร. “การเปรียบเทียบผลของการฝึกคิดแบบหมวกหกใบกับกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอัสสัมชัญแผนกประถม กรุงเทพมหานคร.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ , 2544.

พงษ์เทพ บุญศรีโรจน์. สอนให้คิด. กรุงเทพฯ : สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2545.

พรชัย เชาวงเดช. “การวิเคราะห์เนื้อหาด้านจริยธรรมของภาพยนตร์การ์ตูนสำหรับเด็กที่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ในเขตกรุงเทพมหานคร.” วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศาสตร์พัฒนาการ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531.

พวงผกา โกมุติกานนท์. “การเปรียบเทียบผลของการระดมพลังสมองและเทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบ ที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนชุมชนทางดิ่งชั้น เขตดิ่งชั้น กรุงเทพมหานคร.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ , 2544.

- พาทิศ พ่วงสัมฤทธิ์ . “ผลการฝึกการคิดแบบหมวกหกใบที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ในการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารกรุงไทย จำกัด(มหาชน) สาขาราชดำเนิน.” สารนิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาธุรกิจศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ , 2545.
- พิมพ์ันท์ เดชะคุปต์, ลัดดา ภูเกียรติ และสุวัฒน์ สุวรรณเขตนิกม . ประมวลบทความนวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้สำหรับครูยุคปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ : ศูนย์ตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.
- เพ็ญพิศุทธิ์ เนคมานุรักษ์. “การพัฒนารูปแบบพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักศึกษาครู.” วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.
- ไพศาล หวังพานิช. การวัดผลการศึกษา. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2526.
- ภัทร์ภูรี ประยูรเกียรติ . “อิทธิพลของรายการโทรทัศน์ภาคหัวค่ำต่อการอ่านของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานคร .” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520.
- ภัยจากการดูโทรทัศน์มากเกินไป [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 6 กุมภาพันธ์ 2552. เข้าถึงได้จาก <http://www.artsmen.net/content/show.php?Category=healthyboard&No>
- ภูริ หิรัญพฤกษ์ . “คุณลักษณะสำคัญในการดูโทรทัศน์ ชุด สดสารคดีผู้ชมกลุ่ม. ดี้กชั่นชอบ.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาการสื่อสารมวลชน บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.
- มลิวลัย สมศักดิ์. “รูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน.” ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2540.
- มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ . ความรู้พื้นฐานการออกแบบการ์ตูน [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 24 พฤศจิกายน 2549. เข้าถึงได้จาก <http://edtech.edu.ku.ac.th/edtech/wbi/index>
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช . เอกสารการสอนชุดวิชาพฤติกรรมวัยเด็ก หน่วยที่ 1-7. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช , 2531.
- มารยาทในการฟังและการดู [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 5 กุมภาพันธ์ 2552. เข้าถึงได้จาก <http://asdf.dek-d.com/board/view>.
- มาเรียม นิลพันธุ์. วิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. นครปฐม : ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2547.

- มงคลชัย วิริยะพินิจ. องค์กรแห่งการเรียนรู้และการจัดการความรู้ [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 19 กุมภาพันธ์ 2552. เข้าถึงได้จาก <http://www.nidambe.net/ekonomiz/2008q3>
- มนต์ชัย นินนาทนนท์. รายงานการวิจัยเรื่อง อิทธิพลของโทรทัศน์ที่มีต่อเยาวชนในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ จ.เชียงใหม่. เชียงใหม่ : คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2526.
- มิ่งขวัญ กิตติวรรณกร. “สอนดูอย่างไรให้มีวิจารณญาณ.” วารสารการศึกษา กทม. 28,3 (ธันวาคม 2547) : 29-31.
- มัทนียา สุวรรณวงศ์. “การวิเคราะห์แนวเรื่องและประเภทเนื้อหาของภาพยนตร์การ์ตูนที่ออกอากาศทางโทรทัศน์.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาสื่อสารมวลชน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542.
- มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก. คู่มือคู่มือโทรทัศน์กับลูกอย่างสร้างสรรค์. กรุงเทพฯ : แพลนพับลิชชิง, 2537.
- _____. โครงการสำรวจประชาชนและผู้ปกครองในเรื่องผลกระทบของสื่อโทรทัศน์ ที่มีต่อเด็กและเยาวชน. กรุงเทพฯ : เอแบคโพลล์, 2546.
- _____. สิทธิเด็กสำหรับเด็กไทยยังห่างไกลอีกแค่ไหน. กานา ใช้สงวน , บรรณาธิการ . กรุงเทพฯ : มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก, 2543.
- รัชนิกร ทองสุชาติ. “หมวกคิดทั้งหก : อีกเทคนิคในการสอนสังคมศึกษา.” วารสารวิชาการ 2,8 (สิงหาคม 2542) : 28-31.
- รัชนิกร หงส์พนัส. “วิธีการทางประวัติศาสตร์เพื่อการเรียนรู้ที่ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ.” ใน แนวคิดและแนวปฏิบัติสำหรับครูเพื่อรองรับเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู, 175-187. สุวัฒนา เอี่ยมอรพรรณ และคณะ, บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.
- รัฐจวน มินประดิษฐ์. “อิทธิพลของโทรทัศน์ที่มีต่อนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลายซึ่งมาจากครอบครัวที่มีฐานะแตกต่างกัน.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาโสตทัศนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2513.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. หลักการวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ทวีกิจการพิมพ์, 2536.
- วรสิทธิ์ ใจงาม. “ทีวีอันตราย(โทษฐานที่ดูมาก).” วงการครู 2,17 (พฤษภาคม 2548) : 73-75.
- วัชร นิลประพันธ์. Imagination is more important than knowledge (จินตนาการสำคัญกว่าความรู้). [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 15 มีนาคม 2551. เข้าถึงได้จาก <http://eduserv.ku.ac.th>.
- วัลลภ สิริพงษ์ใส. “การเรียนการสอนภาษาโดยวิธีหมวกความคิด 6 ใบ.” ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2544.

- วิชาเทพ ภาษาฤทธิ์ ,บรรณาธิการ . “เด็กไทยกับทีวีผลพวงของสังคมพร้อมปัญญา .” วิทยากร
104,4 (พฤษภาคม 2548) : 56-60.
- วิทยาลัยครูอุบลราชธานี . การ์ตูน : วันเดอร์ฟูลมีเดีย . อุบลราชธานี : คณะวิชามนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ วิทยาลัยครูอุบลราชธานี สหวิทยาลัยอีสานใต้, 2532.
- วิภา อุดมฉันท . การผลิตสื่อโทรทัศน์และวีดิทัศน์ . กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ,
2538.
- วิริยา วิริยารัมภะ . “การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การอ่าน อย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่สอนโดยใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบกับวิธีสอนแบบปกติ .”
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาการสอนภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศิลปากร, 2549.
- วีระ สุดสังข์. แผนการจัดการเรียนรู้. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, 2549.
- ศักดิ์ชัย เกียรติจินาจันทร์ และคณะ . การเขียนและจัดทำสื่อหนังสือสำหรับเด็กและเยาวชน .
รวบรวมและจัดพิมพ์โดย มานพ ถนอมศรี. กรุงเทพฯ : ตะเกียง , 2534.
_____ . คู่มือการเขียนการ์ตูนด้วยตนเอง. กรุงเทพฯ : ต้นอ่อน, 2533.
- ศันสนีย์ ฉัตรคุปต์ . สิ่งแวดล้อมและการเรียนรู้สร้างสมองเด็กให้ฉลาดได้อย่างไร . กรุงเทพฯ :
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543.
- ศิริชัย กาญจนวาสี . ทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม . กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2544.
- ศิริพงษ์ พยอมแย้ม. เทคนิคงานกราฟิก. กรุงเทพฯ : โอ เอส พรินต์ติ้งเฮาส์, 2537.
- สมัคร ผลจำรูญ . “รูปแบบของภาพการ์ตูนที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนระดับประถมศึกษา .”
วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ, 2522.
- สมัต อามสุวรรณ์. “การพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณด้าน
การตัดสินใจสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต
สาขาวิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.
- สมันตา วีรกุล. “การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การอ่านวรรณคดีไทย อย่างมีวิจารณญาณของ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้วิธีสอนตามแนวคิดหมวกหกใบกับวิธีสอนแบบ
ปกติ.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาการสอนภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2547.

- สวภา ใ้อ้ประเสริฐ . “พฤติกรรมการดูโทรทัศน์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 นครศรีธรรมราช .” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขา คหกรรมศาสตร์ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2539.
- สมคิด ปลอดโปร่ง . “การศึกษาคุณค่าทางการศึกษาของภาพยนตร์การ์ตูนญี่ปุ่นที่ฉายทางโทรทัศน์.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขา ภาควิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528.
- สมบัติ การจนรักพงค์. “สอนอย่างไรให้คิดเป็น : ทักษะการคิดขั้นสูงและความพึงพอใจของนักเรียน.” วารสารวิชาการ 5,9 (กันยายน 2545) : 5-12.
- สมพล ศรีจันทร์. “การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนจากบทเรียนวีดิทัศน์การสอนที่ใช้ผู้ดำเนินรายการจริงและผู้ดำเนินรายการการ์ตูน.” ปริญญา นิพนธ์มหาบัณฑิต สาขา เทคโนโลยี ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ, 2542.
- สมศักดิ์ สิ้นธุระเวช. “ปฏิรูปการเรียนรู้อย่างไรจึงจะได้ผล .” วารสารวิชาการ 3,5 (พฤษภาคม 2543) : 25-36 .
- _____ . มุ่งสู่คุณภาพการศึกษา. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช, 2542.
- สมหวัง วิทยาปัญญา. แนวคิดหมวดหกใบใช้ในการประชุม[ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 1 กุมภาพันธ์ 2552. เข้าถึงได้จาก <http://www.budmgt.com/topics/top01/six-hats-meeting.htm/>
- สังเขต นาคไพจิตร. การ์ตูน. มหาสารคาม : ภาควิชาศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม, 2530.
- สันต์ธวัช ศรีคำแท้. “การ์ตูน : เสน่ห์ที่ต้อใจในทุกยุคสมัย.” วารสารวิชาการ 5,2 (กุมภาพันธ์ 2545) : 56-60.
- สายใจ ทองเนียม. ภาษาไทยเพื่ออาชีพ. [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 6 กุมภาพันธ์ 2552. เข้าถึงได้จาก <http://don.atsn.ac.th.index.php?mod=Courses&op=showcontent&cid>
- สินธุ์ ศิริวงศ์. คิดแบบหมวดหกใบ [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 6 กุมภาพันธ์ 2552. เข้าถึงได้จาก <http://www.navy.mi.th/nnc/le2.htm/>
- สิทธิพร กุลวโรตตมะ. “มองคุณค่าเพื่อนสนิทชื่อการ์ตูน.” วงการครู 1,9 (กันยายน 2547) : 47-50.
- สุกัญญา ทองรักษ์. สารคดีทางโทรทัศน์สิ่งดีๆ ที่ถูกลืม [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 6 กุมภาพันธ์ 2552. เข้าถึงได้จาก <http://www.library.kmitnb.ac.th/journal/v004n001/Thai2.htm/>

- สุนันทา พลโกชน์. “ผลการฝึกการคิดแบบหมวกหกใบที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหา การปฏิบัติงานของข้าราชการสำนักอำนวยการ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.” สารนิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ , 2547.
- สุนันทา สายวงศ์. “การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคิดอย่างมีวิจ ารณญาณของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยการสอนโดยใช้เทคนิคการคิดแบบหมวก หกใบ และการสอนแบบซินดิเคท .” ปริญญา นิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาเอก การมัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ , 2544.
- สุพัตรา คูหากาญจน์. “การวิเคราะห์เนื้อหาด้านจริยธรรมในรายการโทรทัศน์.” วิทยานิพนธ์ ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาโสตทัศนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.
- สุรพรรณ ตั้งทวิวัฒนา .“ผลกระทบของภาพยนตร์การ์ตูนญี่ปุ่นทางโทรทัศน์เรื่องเนรน้อยเจ้า ปัญญาที่มีต่อผู้ชม.” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขา วิชานิเทศศาสตร์พัฒนาการ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.
- สุรางค์ จันทน์เอม. จิตวิทยาเด็ก. กรุงเทพฯ : อักษรบัณฑิต, 2524.
- สุวิทย์ มูลคำ. ครบเครื่องเรื่องการคิด. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วน จำกัด ภาพพิมพ์, 2547.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ . บทสรุปสำหรับผู้บริหาร [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 15 มีนาคม 2548. เข้าถึงได้จาก <http://www.onec.go.th/publication/brain/abstract.htm/>
- หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา. สอนให้คิด. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2545.
- หลักการดู [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 6 กุมภาพันธ์ 2552. เข้าถึงได้จาก <http://ebook.nfe.go.th>
- อรพินธ์ สักดิ์เอี่ยม. “การใช้ประโยชน์และความพึงพอใจที่เด็กได้รับจากการชมรายการโทรทัศน์ สำหรับเด็ก.” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาการสื่อสารมวลชน บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.
- อัจฉรา ชิวพันธ์. ศิลปะการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยระดับประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : เป็นพับลิชชิง, 2546.
- อุษณีย์ อนุรุทธวงศ์. ฝึกเด็กให้เป็นนักคิด. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์, 2545.
- อวยพร เรื่องศรี. “การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการคิดอภิमानกับการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 .” ปริญญานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาการวัดผลการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ , 2544.

อำนาจ แสงศรี, พระมหา. “การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วรรณคดีเรื่อง ลิลิตตะเลงพ่ายที่ใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้อยู่ด้วยเทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบ กับกระบวนการจัดการเรียนรู้อยู่แบบปกติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5.” วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท สาขาการสอนภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร , 2548.

Bangs, Christopher. “The Use of Cartoons in the Learning of a Second Language,” Journal of the Australian Modern Language Teachers Association. (23) : 10-14; December, 1988.

Carner, Richard L. “An Evaluation of Teaching Reading to Elementary through Closed-Circuit TV,” Dissertation Abstracts International, 1962.

Conroy, P.W. ESL Teacher’ Practices, Perception and Experiences in Educating Second Language Learners with Visual Impairment. Colorado : University of Northern Colorado, 2000.

De Bono , Edward . Six Thinking Hats. [online]. Accessed 12 June 2006. Available from : <http://www.sixhats.com>.

_____ . Education Concepts, Northern Ireland, TOPP and Six Hats Notation . [online]. Accessed 6 February 2009. Available from : <http://www.edwdebono.com/debono/msg01p.htm>.

_____ . Six Thinking Hats for schools. London : Haeler Brownlow Education, 1992.

_____ . The Six Hats method. [online]. Accessed 12 June 2006. Available from : http://www.twbookmark.com/books/62/031677911/chapter_excerpt9537.html.

Ennis, R.H, and S.P. Norris. Critical thinking evaluating claims and arguments in everyday life. California : Mayfield, 1989.

Ennis, Robert H. Critical thinking Conception. California : Midwest Publication, 1989.

Ferrell, susan Daugtry. “Critical Thinking as a Function of Teacher Reaction.” Dissertation Abstracts International, 1992.

Goodman,H.E. “Developing Critical thinking skill and Improving Expressive Language Through creative writing.” M.S. practicum, Nove University, 1990.

Gustavsson,K, “The Use of Closed Circuit Television at the Sodertalje Vocational School,” The Uses of Closed Circuit Television in Technical Education. P.59-62. Council for Cultural Co-operation Strasborg, 1969.

- Hudgins,B.B. and Edelman,S. "Children's Self Directed Critical Thinking," Journal of Education Research. 81(5) : 262-273 ; May/June, 1988.
- Kinder, James S. Audio-visual Materials and Technigues. 2nd ed. New York : American Book Company, 1959.
- Lemler,Ford L. and Robert Leestma. Supplementary Course Materials in Audio Visual Education. P.175. Slater's Bookstore, 1961.
- Lopa,M.R. Visual Naming Speed and Its Relation to the Component of Reading in Children with Reading Disability. Fordham : Fordham University, 2000.
- Lumpkin, Cynthia Rolan. "Effects of Teaching Critical Thinking skills on the Critical Thinking Ability, Achievement,and Retention of Social Studies content by Fifth and Sixth-graders," Dissertation Abstracts International, 1991.
- Madarsha, Kanal B. "A Study in the Interpretation of Symbolic Visuals Literacy, Semiotics Malaysia," Dissertation Abstracts International, 1985.
- Overton, J.C. An investigation of the effects of thinking skill instruction on academic Achievement and the development of critical thinking and creative thinking skills of second, fourth and sixth grade students. Alabama : EDD The University, 1993.
- Shores, Louis. Instructional Materials. New York : The Ronal Press Company,1960.
- Skornia, Harry J., and Jack William Kitson. Problems and Controversies in Television and Radio. California : Pacific Books, 1968.
- Varadhan, Vasondara. "The Impact of India Government Family Planning Instructional Films on Non-literate Rural Audiences : A Case Study 1983-1984," Dissertation Abstracts International. 1985.
- Williams, Raymond. Television : Technology and Cultural Form. New York : Schoeclem Books, 1974.
- Wittich, Walter A. and Charles Francis Schuller. Audio-Visual Materials Their Nature and Use. 3rd ed. New York : Harper and Brother, 1962.
- Wolf, T.P. A Direct Approach to Teaching Critical Thinking Skills in Secondary Social Studies. Ph.D.Georgia State University, 1987.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบ
2. แผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้วิธีสอนแบบปกติ
3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การดูอย่างมีวิจารณญาณ
4. แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อวิธีสอน โดยใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบ

แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคหมวกหกใบ

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 (กลุ่มทดลอง)

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

เรื่อง การดูอย่างมีวิจารณญาณและเทคนิคหมวกหกใบ

เวลา 2 ชั่วโมง

1. สาระสำคัญ

การดูเป็นทักษะการรับสารที่สำคัญทักษะหนึ่ง ซึ่งต้องใช้วิจารณญาณ ในการดู กล่าวคือสามารถจับใจความสำคัญ วิเคราะห์ แยกแยะข้อเท็จจริง ข้อคิดเห็น ดีความ นำความรู้และ ประสบการณ์ของตนเพื่อประเมินค่าสิ่ง ึ่งที่ดู เทคนิค หมวกหกใบจะช่วยพัฒนาการ ดูอย่างมี วิจารณญาณได้ เพราะจะฝึกการพิจารณาเรื่องราว เหตุการณ์จากสิ่งที่ดูอย่างเป็นระบบ โดยใช้สีของ หมวกเป็นสัญลักษณ์ในการคิด 6 แบบ การฝึกให้นักเรียน ดูอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้เทคนิคหมวก หกใบจะช่วยพัฒนาทักษะการดูอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนได้เป็นอย่างดี

2. ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจความหมายและหลักการดูอย่างมีวิจารณญาณ ความหมาย และวิธีการ ใช้เทคนิค หมวกหกใบ สามารถนำเทคนิคหมวกหกใบไปประยุกต์ใช้ในการ ดูอย่างมี วิจารณญาณได้

3. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนบอกความหมายของการดูอย่างมีวิจารณญาณได้
2. นักเรียนอธิบายหลักการดูอย่างมีวิจารณญาณ ได้
3. นักเรียนบอกความหมายและวิธีการใช้เทคนิคหมวกหกใบได้
4. นักเรียนนำเทคนิคหมวกหกใบไปประยุกต์ใช้ในการดูอย่างมีวิจารณญาณได้

4. เนื้อหาสาระ

1. การดูอย่างมีวิจารณญาณ
  - 1.1 ความหมายของการดู
  - 1.2 จุดมุ่งหมายในการดู
  - 1.3 ลักษณะการดูที่มีประสิทธิภาพ
  - 1.4 ความหมายของการดูอย่างมีวิจารณญาณ

- 1.5 หลักการดูอย่างมีวิจารณญาณ
- 1.6 ข้อควรคำนึงถึงในการดู
- 1.7 มารยาทในการดู
2. เทคนิคหมวกหกใบ
  - 2.1 ความหมายของการคิดแบบหมวกหกใบ
  - 2.2 วิธีการใช้หมวกหกใบ
  - 2.3 การใช้เทคนิคหมวกหกใบในการจัดการเรียนรู้

5. กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

1. นักเรียนและครูร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับสื่อโทรทัศน์ ความน่าเชื่อถือของสื่อ พฤติกรรมของผู้ที่หลงเชื่อสื่อโดยขาดวิจารณญาณ เพื่อนำเข้าสู่เรื่องการดูอย่างมีวิจารณญาณ

ขั้นอธิบาย

2. นักเรียนทุกคนศึกษาใบความรู้ที่ 1 เรื่อง การดูอย่างมีวิจารณญาณ ใช้เวลา 15 นาที จากนั้นครูสุ่มนักเรียน 3 คนสรุปใบความรู้

3. ครูอธิบายเพิ่มเติม และตอบข้อซักถามของนักเรียน

4. นักเรียนจับสลากเพื่อแบ่งกลุ่ม 6 กลุ่ม กลุ่มละ 6 คน โดยกำหนดให้นักเรียนที่จับได้ สลากสีขาวรวมกันเป็นกลุ่มสีขาว นักเรียนที่จับสลากรวมกันเป็นกลุ่มสีแดง นักเรียนที่จับสลากสีเขียวรวมกันเป็นกลุ่มสีเขียว นักเรียนที่จับสลากสีเหลืองรวมกันเป็นกลุ่มสีเหลือง นักเรียนที่จับสลากสีฟ้ารวมกันเป็นกลุ่มสีฟ้า นักเรียนที่จับสลากรวมกันเป็นกลุ่มสีดำ แล้วให้แต่ละกลุ่มเลือกประธานและเลขานุการ

5. นักเรียนทุกคนศึกษาใบความรู้ที่ 2 เรื่อง เทคนิคหมวกหกใบ ใช้เวลา 15 นาที แล้วช่วยกันสรุปความรู้ ลงกระดาษ A4

6. สุ่มตัวแทนกลุ่ม 2 กลุ่มนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน จากนั้นครูตีพิมพ์ผลงานและอธิบายเพิ่มเติม

7. นักเรียนส่งผลงานกลุ่มให้ครูตรวจให้คะแนน

ขั้นการสาธิต

8. นักเรียนและครูสนทนาเกี่ยวกับเทคนิคหมวกหกใบ จากนั้น สุ่มนักเรียน 6 คนให้บอกความหมายของหมวกแต่ละสี

9. ครูแจกหมวกให้นักเรียนกลุ่มละ 1 ชุด (ประกอบด้วยหมวกสีขาวย สีแดง สีเขียว สีเหลือง สีฟ้า และสีดำ)

10. ครูตั้งคำถามแล้วให้สมาชิกในกลุ่มร่วมกันพิจารณาและช่วยกันเลือกสวมหมวกให้สัมพันธ์กับคำถาม ดังนี้

- 1) ถ้านักเรียนต้องการทราบข้อมูล ข้อเท็จจริงจากเรื่องที่ คุณ นักเรียนต้องสวมหมวกสีอะไร (สีขาวย)
- 2) ถ้านักเรียน ต้องการแสดงความรู้สึกเกี่ยวกับเรื่อง ที่คุณ นักเรียนต้องสวมหมวกสีอะไร (สีแดง)
- 3) ถ้านักเรียนต้องการคิดในเชิงสร้างสรรค์ แปลกใหม่ นักเรียนต้องสวมหมวกสีอะไร (สีเขียว)
- 4) ถ้านักเรียนต้องการหาข้อดี จุดเด่นของเรื่องที่ คุณ นักเรียนต้องสวมหมวกสีอะไร (สีเหลือง)
- 5) ถ้านักเรียนต้องการลำดับขั้น ขั้นตอน เรื่องราวต่างๆ นักเรียนต้องสวมหมวกสีอะไร(สีฟ้า)
- 6) ถ้านักเรียนต้องการหา จุดด้อยหรือ ข้อบกพร่องของเรื่องที่ คุณ นักเรียนต้องสวมหมวกสีอะไร (สีดำ)

เมื่อจบ คำถาม หนึ่งข้อ ให้นักเรียนทั้งชั้นร่วมกันพิจารณาว่า แต่ละ กลุ่มสามารถสวมหมวกได้ถูกต้องหรือไม่ จากนั้นครูเฉลยและอธิบายเพิ่มเติมจนครบทั้ง 6 ข้อ

ขั้นการฝึกปฏิบัติ

11. นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับข่าวทางโทรทัศน์ที่ครูนัดหมายให้ดูเป็นการบ้านกลุ่มละ 1 ข่าว แล้วอภิปรายตามประเด็นต่อไปนี้

- 1) ให้นักเรียนลำดับเหตุการณ์ของข่าวและสรุปข่าว (หมวกสีฟ้า)
- 2) ให้นักเรียนระบุข้อเท็จจริงที่ปรากฏในข่าว (หมวกสีขาวย)
- 3) ให้นักเรียนแสดงความรู้สึกที่มีต่อข่าว หรือต่อเหตุการณ์ใน ข่าว (หมวกสีแดง)
- 4) ให้นักเรียนบอกจุดเด่น ข้อดี ประโยชน์ของข่าว (หมวกสีเหลือง)
- 5) ให้นักเรียนบอกข้อบกพร่อง ของข่าวหรือพฤติกรรมที่ไม่ดี ของบุคคลในข่าว (หมวกสีดำ)
- 6) ให้นักเรียนเสนอแนวทางการแก้ปัญหาที่เป็นข่าว (หมวกสีเขียว)

12. ตัวแทนกลุ่มนำเสนอผลงาน จากนั้นครูวิจารณ์และอธิบายเพิ่มเติม

ชั้นหารายละเอียดเพิ่มเติม

13. นักเรียนแสดงความคิดเห็นถึงการนำเทคนิคหมวกหกใบไปใช้ในการอภิปรายเกี่ยวกับข่าว โฆษณา หรือการ์ตูนที่ดูจากโทรทัศน์

ขั้นสรุป

14. นักเรียนและครูร่วมกันสรุปความรู้เรื่อง การใช้เทคนิคหมวกหกใบ ในการดูอย่างมีวิจารณญาณ

6. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

1. ใบความรู้ที่ 1 เรื่องการดูอย่างมีวิจารณญาณ
2. ใบความรู้ที่ 2 เรื่อง เทคนิคหมวกหกใบ
3. หมวกกระดาษ 6 ชุด (1 ชุดประกอบด้วยหมวกสีขาว สีแดง สีดำ สีเหลือง สีเขียว สีฟ้า)

7. การวัดและประเมินผล

วิธีวัดและประเมินผล

1. สังเกตการอภิปรายแสดงความคิดเห็น
2. สังเกตการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม

เครื่องมือวัดและประเมินผล

1. แบบประเมินการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม

8. รายละเอียดเนื้อหาสาระ

1. การดูอย่างมีวิจารณญาณ
  - 1.1 ความหมายของการดู
  - 1.2 จุดมุ่งหมายในการดู
  - 1.3 ลักษณะการดูที่มีประสิทธิภาพ
  - 1.4 ความหมายของการดูอย่างมีวิจารณญาณ
  - 1.5 หลักการดูอย่างมีวิจารณญาณ
  - 1.6 ข้อควรคำนึงถึงในการดู
  - 1.7 มารยาทในการดู
2. เทคนิคหมวกหกใบ

- 2.1 ความหมายของการคิดแบบหมวกหกใบ
- 2.2 วิธีการใช้หมวกหกใบ
- 2.3 การใช้เทคนิคหมวกหกใบในการจัดการเรียนรู้

9. กิจกรรมเสนอแนะ

.....
.....

10. บันทึกผลหลังการสอน

ผลการสอน

.....
.....
.....

ปัญหา/อุปสรรค

.....
.....
.....

ข้อเสนอแนะ/แนวทางแก้ไข

.....
.....
.....

ลงชื่อ.....ผู้สอน
(.....)

รายละเอียดเนื้อหาสาระ

1. การดูอย่างมีวิจารณญาณ

1.1 ความหมายของการดู

การดู คือ การรับสารทางตา ทำให้เห็นสิ่งต่างๆ ทั้งแสง สี ลักษณะของสิ่งนั้นๆ จากสื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ การแสดง การศึกษานอกสถานที่ โดย การดูนั้นอาจจะเป็นการแสวงหาความรู้หรือเพื่อความบันเทิง

1.2 จุดมุ่งหมายในการดู

การรับสารโดยการดูจะต้องมีจุดมุ่งหมาย ดังนี้

- 1) เพื่อความรู้ เป็นการดูเพื่อศึกษาหาข้อมูลข่าวสาร เรื่องราวต่างๆ และนำไปพัฒนาสติปัญญาของตนเอง เช่น การดูข่าว การดูสารคดี
- 2) เพื่อความบันเทิง เป็นการดูเพื่อผ่อนคลายความเครียด เช่น การดูรายการตลก การดูละคร การดูภาพยนตร์
- 3) เพื่อความซาบซึ้งและสุนทรีย์ เป็นการดูที่สามารถนำสิ่งที่ได้จากการดูไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

1.3 ลักษณะการดูที่มีประสิทธิภาพ

- 1) มีสมาธิและความตั้งใจในการดู รู้จักสังเกต
- 2) รู้จุดมุ่งหมายในการดูและรู้ว่ากำลังดูเรื่องอะไร และดูเพื่ออะไร
- 3) เมื่อดูแล้วมีความเข้าใจตรงตามความหมายของสิ่งที่ได้ดู
- 4) เมื่อดูแล้วสามารถตีความ และสรุปสาระสำคัญได้
- 5) รู้จักใช้วิจารณญาณในการดู สามารถใช้เหตุผลเพื่อวิเคราะห์ได้ว่า สิ่งใดควรเชื่อและสิ่งใดไม่ควรเชื่อ รวมทั้งรู้จักเลือกสิ่งที่มีคุณค่าที่ได้จากการดูเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในโอกาสต่างๆ
- 6) ปฏิบัติตนอย่างมีมารยาทในการดูและชม โดยไม่ส่งเสียงรบกวนสมาธิผู้อื่น แสดงกิริยาอาการอื่นๆ ที่ไม่เหมาะสมขณะดูหรือชมสิ่งต่างๆ ร่วมกับผู้อื่น
- 7) หลังจากการดูแล้วสามารถถ่ายทอดสู่ผู้อื่น โดยการอ่าน และเขียนได้อย่างมีประสิทธิภาพตรงตามจุดมุ่งหมายของข้อมูลเบื้องต้นที่ได้รับจากการดู

1.4 ความหมายของการดูอย่างมีวิจารณญาณ

การดูอย่างมีวิจารณญาณ หมายถึง การดูโดยใช้สติปัญญาพิจารณา ไตร่ตรอง วิเคราะห์ และประเมินค่าของสารที่ดูอย่างมีเหตุผล เพื่อนำสิ่งที่มีความประโยชน์ไปใช้ในการชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

1.5 หลักการดูอย่างมีวิจารณญาณ

- 1) ผู้ดูต้องสามารถจับประเด็นสำคัญของเรื่องที่ได้
- 2) ผู้ดูต้องสามารถรู้จุดมุ่งหมายของผู้ส่งสารว่าต้องการบอกอะไรให้ผู้รับสารทราบ
- 3) ผู้ดูสามารถวิเคราะห์ แยกข้อเท็จจริง ข้อคิดจากเรื่องราวที่ได้ดู
- 4) ผู้ดูต้องสามารถประเมินค่าเรื่องที่ได้ดูว่าเรื่องนั้นมีความเป็นไปได้หรือไม่ มีความน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใด และสามารถนำสิ่งใดไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้บ้าง

1.6 ข้อควรคำนึงถึงในการดู

- 1) การดูเป็นการแสวงหาความรู้ต่างๆ เพื่อความเพลิดเพลิน และการพักผ่อนหย่อนใจ เมื่อดูแล้วก็ต้องใช้ความคิดพิจารณาหาข้อเท็จจริง และสิ่งที่เป็นประโยชน์
- 2) ติดตามเรื่องราว และใช้ความคิดไตร่ตรองจากเรื่องที่ได้ดู ว่าถูกต้องน่าเชื่อถือเพียงใด
- 3) พยายามจับความคิดจากการดูในแง่ดี หรือสิ่งที่เป็นประโยชน์ที่จะนำไปใช้ หรือถือปฏิบัติต่อไป ส่วนข้อบกพร่องต่างๆ ก็จะต้องวิเคราะห์ไว้เป็นเพียงข้อคิดที่จะแก้ไขต่อไป
- 4) จะต้องรู้จักเลือกดูในสิ่งที่เป็นประโยชน์

1.7 มารยาทในการดู

- 1) มีความตั้งใจและมีสมาธิในขณะที่ดู
- 2) มีกิริยาที่สุภาพไม่รบกวนผู้อื่น
- 3) ควรดูเรื่องราวตั้งแต่ต้นจนจบ

2. เทคนิคหมวกหกใบ

เอ็ดเวิร์ด เดอ โบโน (Edward De Bono) ได้พัฒนาเทคนิคหมวกหกใบขึ้นเพื่อใช้พัฒนาการคิดของบุคคลทั่วไป ให้สามารถคิดอย่างรอบด้าน ครอบคลุมประเด็นที่ควรนำมาคิดพิจารณา อันจะช่วยให้ได้ความคิดที่รอบคอบขึ้น โดยใช้หมวกเป็นตัวแทนของการคิดหรือการแสดงความคิด และสีของหมวกแสดงแง่มุมของความคิด เทคนิคนี้ช่วยให้บุคคลได้ฝึกการคิดในหลายแง่มุมซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการอภิปรายการคิดร่วมกันจะช่วยให้กลุ่มได้แง่มุมในการคิดที่หลากหลายขึ้น และช่วยให้ผลของการคิดที่ได้มีความรอบคอบขึ้น

2.1 ความหมายของ การคิดแบบหมวกหกใบ การคิดแบบหมวกหกใบ เป็นการคิดที่เป็นระบบ คิดได้หลากหลายตามสีหมวก โดยใช้สีของหมวกเป็นสัญลักษณ์แทนการคิด 6 ด้าน ดังนี้

- 1) หมวกสีขาว เป็นตัวแทนข้อเท็จจริง ข้อมูล ตัวเลข เป็นสิ่งที่ทุกๆ คนยอมรับโดยไม่มี การโต้แย้ง เมื่อบุคคลใดสวมหมวกสีขาว หมายถึง การให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงหรือข้อมูลที่เป็นจริง

ตัวอย่างการตั้งคำถาม

- เรามีข้อมูลอะไรบ้าง
- เราต้องการข้อมูลอะไรบ้าง
- เราได้ข้อมูลที่ต้องการมาด้วยวิธีใด

2) หมวกสีแดง สีแดงแทนอารมณ์ความรู้สึกและการหยั่งรู้ ดังนั้นเมื่อมีการสวมหมวกสีแดง หมายถึง การแสดงความรู้สึกของตนต่อเรื่องราวต่างๆ เช่น ชอบหรือไม่ชอบ ดี/ไม่ดี ความกลัว ความชื่นชม ความสงสัย เป็นต้น

ตัวอย่างการตั้งคำถาม

- เราารู้สึกอย่างไร
- เรามีความรู้สึกอย่างไรกับสิ่งที่ทำ
- เรามีความรู้สึกอย่างไรกับความคิดนี้

3) หมวกสีดำ สีดำแทนความคิดทางลบทางที่ไม่ดี ไม่ได้ผลหรือเป็นความคิดเกี่ยวกับจุดด้อยหรือข้อผิดพลาดต่างๆ เมื่อมีการสวมหมวกสีดำจะหมายถึง การให้ข้อมูลเกี่ยวกับข้อบกพร่อง ข้อเสีย และข้อผิดพลาดต่างๆ หมวกสีดำมักจะไม่ใช่ในช่วงเริ่มแรก ในทางปฏิบัติจะใช้หมวกสีเหลืองก่อน

ตัวอย่างการตั้งคำถาม

- อะไรคือจุดอ่อน
- อะไรคือสิ่งที่ยุ่งยาก
- อะไรคือข้อผิดพลาด
- เรื่องนี้มีจุดอ่อนตรงไหน

4) หมวกสีเหลือง สีเหลืองแทนสิ่งที่ดี สิ่งถูกต้อง สิ่งสร้างสรรค์ สนับสนุนให้กำลังใจ เมื่อมีการสวมหมวกสีเหลืองหมายถึง การให้ข้อมูลเกี่ยวกับด้านดี จุดเด่น คุณค่า คุณประโยชน์ ความคิดใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม การใช้หมวกสีเหลืองจะช่วยพัฒนาให้คนคิดสิ่งใหม่ๆ ซึ่งจะนำไปสู่การคิดแบบสร้างสรรค์

ตัวอย่างการตั้งคำถาม

- จุดดีคืออะไร
- ผลดีคืออะไร

5) หมวกสีเขียว สีเขียวแสดงถึงความเจริญเติบโต ความอุดมสมบูรณ์ คุณค่าของความคิด ดังนั้นการสวมหมวกสีเขียวจึงหมายถึง การให้ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดใหม่ๆ ความคิดที่มีความเป็นไปได้และความคิดที่มีประโยชน์

ตัวอย่างการตั้งคำถาม

- เราจะนำความคิดนี้ไปปรับปรุงอะไรได้บ้าง
- ถ้าเราจะทำสิ่งนี้ให้ดีขึ้นเราจะเปลี่ยนแปลงอย่างไร

6) หมวกสีฟ้า สีฟ้าเป็นสีแทนการควบคุม หมายถึงการควบคุมบทบาทสมาชิกกลุ่ม เช่น หัวหน้า และสมาชิกอื่นๆ การควบคุมกระบวนการทำงาน การควบคุมวิธีการอภิปราย รวมทั้งควบคุมการกำหนดปัญหา กระบวนการคิด และการสรุปผล หมวกสีฟ้าเปรียบเหมือนผู้จัดระบบระเบียบของการคิดเป็นกลุ่ม จึงมีการกำหนดให้ผู้สวมหมวกสีฟ้าทำหน้าที่ควบคุมการคิดของสมาชิกในกลุ่มให้ดำเนินไปด้วยดี รวมทั้งควบคุมบทบาทของสมาชิกในกลุ่มด้วย แต่ในขณะเดียวกันสมาชิกอื่นๆ ก็สามารถควบคุมบทบาทของผู้สวมหมวกสีฟ้าได้ด้วย

ตัวอย่างการตั้งคำถาม

- อะไรที่ต้องการ
- ขั้นตอนต่อไปคืออะไร
- อะไรที่ทำไปก่อนแล้ว

2.2 วิธีการใช้หมวกหกใบ เนื่องจากหมวกมีจำนวนถึงหกใบ และมีสีแตกต่างกัน แต่ละสีใช้แทนวิธีคิดแต่ละแบบ เมื่อนำไปใช้อาจมีปัญหาว่าจะเริ่มใช้หมวกสีไหนก่อน ต่อไปจะใช้สีอะไรและจะใช้หมวกทั้งหกใบใน ลักษณะใด ดังนั้นหน่วยการศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2545, อ้างถึงใน สุวิทย์ มูลคำ 2547 : 71-72) จึงได้เสนอวิธีการใช้หมวกหกใบ ดังนี้

1) ใช้หมวกทีละหนึ่งใบสำหรับคิดแต่ละครั้ง คือ เมื่อเลือกใช้หมวกใบใดใบหนึ่งแล้ว ทุกคนในกลุ่มจะต้องสวมหมวกใบเดียวกันหมด หมายความว่า ในขณะที่ทุกคนคิดไปในทิศทางเดียวกันตามหัวข้อเรื่องที่กำหนด โดยไม่ต้องคิดถึงสิ่งที่คนก่อนหน้านั้นพูดว่าอย่างไร

2) เลือกใช้หมวกที่เหมาะสมกับลักษณะงาน ได้ 2 วิธี คือ

- ใช้หมวกลักษณะเดียว เป็นการกำหนดให้ใช้วิธีคิดแบบใดแบบหนึ่งในทิศทางเดียวกันทีละครั้ง เช่น ในการประชุมครั้งหนึ่งผู้ดำเนินการประชุมต้องการให้ที่ประชุมคิดแบบหมวกสีเหลือง สามารถขอให้ที่ประชุมคิดแบบที่ต้องการในเวลาที่กำหนด และเมื่อดำเนินการประชุมต่อไปผู้ดำเนินการประชุมพิจารณาเห็นว่าควรใช้คิดอีกแบบหนึ่ง เช่น แบบสร้างสรรค์ อาจให้ทุกคนคิดแบบหมวกสีเขียว เป็นเวลา 5 นาที ได้ วิธีใช้หมวกลักษณะเดียวนี้นี้เป็นการใช้วิธีคิดแบบทิศทางเดียวกันเป็นครั้งคราวที่ต้องการ

- ใช้หมวกลักษณะเป็นชุด เป็นการให้หมวกหลายใบต่อเนื่องกันเป็นชุด โดยชุดของหมวกที่ใช้อาจเป็นแบบกำหนดไว้ล่วงหน้า หรือแบบสลับเปลี่ยน ถ้าเป็นชุดแบบ

ลับเปลี่ยนเมื่อเลือกหมวดใบแรกและใช้ไปแล้ว หมวดใบต่อไปก็ต้องมีการเลือกอีก สำหรับผู้ที่มีประสบการณ์น้อยควรใช้ชุดหมวดแบบกำหนดไว้ล่วงหน้า ทั้งนี้เพื่อป้องกันการโต้เถียงกันว่า จะใช้หมวดสีอะไรในครั้งต่อไป

3) บุคคลแต่ละคนสามารถใช้ความคิดได้กับหมวดทุกสี ดังนั้นควรมีการทบทวนความหมายของสีหมวดบ่อยๆ

4) การจัดกิจกรรมนี้ ควรให้มีบรรยากาศของความสนุกสนานและมีชีวิตชีวา

5) การฝึกให้มองทั้งด้านบวกและด้านลบ จะช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะในการประเมิน

2.3 การใช้เทคนิคหมวดหกใบในการจัดการเรียนรู้

1) ใช้ในการกำหนดทิศทางการคิดของกลุ่ม คือ การสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญให้นักเรียนทำงานเป็นกลุ่ม มอบหมายโครงการหรือโครงการให้นักเรียนทำหรือกำหนดเป้าหมายการทำงานแล้วให้นักเรียนคิดโครงการหรือโครงการเอง ในการวางแผนดำเนินงานให้นักเรียนสวมหมวดสีเดียวกัน อาจเริ่มด้วยหมวดสีขาว ตามด้วยหมวดสีเขียว หมวดสีดำ โดยยึดหลักการดังนี้

- ภายใต้ง่อนไขของหมวดแต่ละสีทุกคนในกลุ่มต้องใช้ความคิดไปในทิศทางเดียวกัน มุ่งไปที่เนื้อหา ไม่ใช่ต่างคนต่างคิดเรื่องนั้น

- ความที่แตกต่างกัน แม้ว่าจะตรงกันข้ามกันก็ตาม สามารถนำมาคิดไปพร้อมๆ กันได้

- ตัวของหมวดเองทำให้เกิดการมองไปในทิศทางเดียวกัน เช่น หมวดสีเหลืองและสีดำเป็นความพยายามร่วมกันที่จะค้นหาประโยชน์และอุปสรรค ไม่ใช่หันหน้าเข้ามาต่อสู้กัน

2) ใช้ในการพัฒนาทักษะการคิดตามสีหมวด โดยผู้สอนต้องเตรียมการจัดใบงาน ในการสอนแต่ละครั้ง สอดแทรกไว้ในแผนการสอน ใบงานนี้ระบุสีหมวดไว้ท้ายคำถาม หรือเขียนภาพหมวด หรือมีแต่คำถามก็ได้ และในแต่ละใบงานถ้าสามารถตั้งคำถามได้ครบทุกสีของหมวดจะเป็นการดี

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ . การจัดสาระการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาไทย ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2546.
- กึ่งกาญจน์ บุรณสินวัฒนกุล . “การพัฒนาทักษะการดูอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้สื่อละครโทรทัศน์.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาการสอนภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2546.
- ทิสนา แคมมณี และคณะ. วิทยาการด้านการคิด. กรุงเทพฯ : เดอะมาสเตอร์กรุ๊ปแมนเนจเม้นท์, 2544.
- เบญจมาศ อยู่เป็นแก้ว. การฟัง การดู และการพูด. กรุงเทพฯ : ศูนย์พัฒนาการเรียนรู้, 2546.
- สมศักดิ์ สีนุระเวชญ์. มุ่งสู่คุณภาพการศึกษา. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช, 2542.
- สุวิทย์ มุลคำ. ครบเครื่องเรื่องการคิด. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วน จำกัด ภาพพิมพ์, 2547.
- อัจฉรา ชิวพันธ์. ศิลปะการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยระดับประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : เป็นพับลิชชิง, 2546.

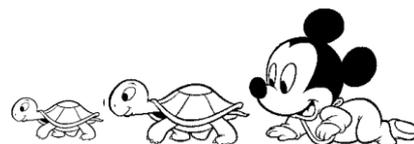
ใบความรู้ที่ 1 เรื่องการดูอย่างมีวิจารณญาณ

ความหมายของการดู

การดู คือ การรับสารทางตา ทำให้เห็นสิ่งต่างๆ ทั้งแสง สี ลักษณะของสิ่งนั้นๆ จากสื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ การแสดง การศึกษานอกสถานที่ โดย การดูนั้นอาจจะเป็นการแสวงหาความรู้หรือเพื่อความบันเทิง

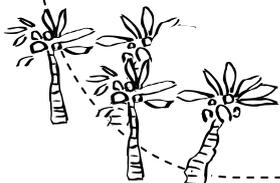
จุดมุ่งหมายในการดู

- 1) เพื่อความรู้
- 2) เพื่อความบันเทิง
- 3) เพื่อความซาบซึ้งและสุนทรีย์

ลักษณะการดูที่มีประสิทธิภาพ

- 1) มีสมาธิและความตั้งใจในการดู
- 2) รู้จุดมุ่งหมายในการดู
- 3) เมื่อดูแล้วมีความเข้าใจตรงตามความหมายของสิ่งที่ได้ดู
- 4) สามารถจับใจความ ดีความ และสรุปสาระสำคัญได้
- 5) รู้จักใช้วิจารณญาณในการดู
- 6) มีมารยาทในการดู
- 7) หลังจากการดูแล้วสามารถถ่ายทอดสู่ผู้อื่นได้

การดูอย่างมีวิจารณญาณ

การดูอย่างมีวิจารณญาณ หมายถึง การดูโดยใช้สติปัญญาพิจารณา ไตร่ตรอง วิเคราะห์ และประเมินค่าของสารที่ดูอย่างมีเหตุผล เพื่อนำสิ่งที่มีประโยชน์ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

หลักการดูอย่างมีวิจารณญาณ

- 1) จับประเด็นสำคัญของเรื่องที่ดูได้
- 2) รู้จุดมุ่งหมายของผู้ส่งสาร
- 3) วิเคราะห์ แยกข้อเท็จจริง ข้อคิดจากเรื่องราวที่ได้ดู
- 4) ประเมินค่าเรื่องที่ดูว่ามีความเป็นไปได้หรือไม่ มีความน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใด
- 5) นำประโยชน์จากการดูไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

ข้อควรคำนึงถึงในการดู

- 1) เมื่อดูแล้วก็ต้องใช้ความคิดพิจารณาหาข้อเท็จจริง และสิ่งที่เป็นประโยชน์
- 2) ติดตามเรื่องราว และใช้ความคิดไตร่ตรองจากเรื่องที่ดู ว่าถูกต้องน่าเชื่อถือเพียงใด
- 3) พยายามหาสิ่งที่เป็นประโยชน์เพื่อนำไปใช้
- 4) จะต้องรู้จักเลือกดูในสิ่งที่เป็นประโยชน์

มารยาทในการดู

- 1) มีความตั้งใจและมีสมาธิในขณะที่ดู
- 2) มีกิริยาที่สุภาพไม่รบกวนผู้อื่น
- 3) ควรดูเรื่องราวตั้งแต่ต้นจนจบ

ใบความรู้ที่ 2 เรื่องเทคนิคหมวกหกใบ

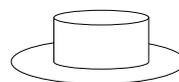
เทคนิคหมวกหกใบ คือ วิธีการคิดอย่างเป็นระบบ คิดได้หลากหลายตามสีหมวก โดยใช้สีของหมวกเป็นสัญลักษณ์แทนการคิด 6 ด้าน ดังนี้

1. หมวกสีขาว หมายถึง ข้อเท็จจริง ข้อมูล ตัวเลข

ตัวอย่างการตั้งคำถาม

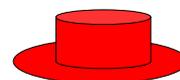
- มีข้อมูลอะไรบ้าง
- ได้ข้อมูลที่ต้องการมาด้วยวิธีใด

2. หมวกสีแดง หมายถึง ข้อมูลเกี่ยวกับอารมณ์ ความรู้สึก เช่น ชอบหรือไม่ชอบ ดี/ไม่ดี ความกลัว ความชื่นชม ความสงสัย เป็นต้น

ตัวอย่างการตั้งคำถาม

- รู้สึกอย่างไรกับเรื่องที่คุณ
- มีความรู้สึกอย่างไรกับสิ่งที่ทำ
- มีความรู้สึกอย่างไรกับความคิดนี้

3. หมวกสีดำ หมายถึง ข้อมูลเกี่ยวกับข้อบกพร่อง ข้อเสีย และข้อผิดพลาดต่างๆ

ตัวอย่างการตั้งคำถาม

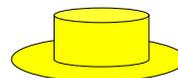
- อะไรคือจุดอ่อน
- อะไรคือข้อบกพร่อง
- เรื่องนี้มีจุดด้อยตรงไหน

4. **หมวกสีเหลือง** หมายถึง ข้อมูลเกี่ยวกับด้านดี จุดเด่น คุณค่า คุณประโยชน์
ความคิดใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

ตัวอย่างการตั้งคำถาม

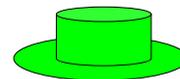
- ข้อดีคืออะไร
- จุดเด่นของเรื่องคืออะไร
- ผลดีคืออะไร

5. **หมวกสีเขียว** หมายถึง ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดใหม่ๆ ความคิดริเริ่ม ความคิด
สร้างสรรค์ ความคิดที่มีความเป็นไปได้และความคิดที่มีประโยชน์

ตัวอย่างการตั้งคำถาม

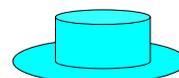
- เราจะนำความคิดนี้ไปปรับปรุงอะไรได้
- ถ้าเราจะทำสิ่งนี้ให้ดีขึ้นเราต้องเปลี่ยนแปลงอย่างไร

6. **หมวกสีฟ้า** หมายถึง ข้อสรุป การควบคุม จัดระบบของกระบวนการคิด

ตัวอย่างการตั้งคำถาม

- ขั้นตอนต่อไปคืออะไร
- อะไรที่ทำไปก่อนแล้ว

แบบประเมินการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม

ชื่อ..... ชั้น..... กลุ่ม.....
วันที่ประเมิน.....

คำชี้แจง ให้นักเรียนประเมินการปฏิบัติกิจกรรมของตนเองและสมาชิกในกลุ่มตามสภาพจริง
เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติกิจกรรมของตนเองและกลุ่ม

ชื่อ-นามสกุล	การแสดง ความคิดเห็น	การยอมรับ ฟังความคิดเห็น	ความ กระตือรือร้น ในการปฏิบัติ กิจกรรม	ความ รับผิดชอบ ต่องานที่ ได้รับ มอบหมาย	การมีส่วนร่วม ใน การปฏิบัติ กิจกรรม	รวม
1.						
2.						
3.						
4.						
5.						
6.						
7.						
8.						
9.						
10.						

ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....
.....
.....

เกณฑ์การประเมิน

ปฏิบัติทุกครั้ง	=	3 คะแนน
ปฏิบัติบ่อยครั้ง	=	2 คะแนน
ปฏิบัติบางครั้ง	=	1 คะแนน
ไม่ปฏิบัติเลย	=	0 คะแนน

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 (กลุ่มทดลอง)

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

เรื่อง การดูการ์ตูนอย่างมีวิจารณญาณ

เวลา 2 ชั่วโมง

1. สาระสำคัญ

การ์ตูน โทรทัศน์เป็นสื่อที่ใกล้ตัวเด็กมาก ในการดูการ์ตูนผู้ดูจะต้องใช้วิจารณญาณในการ ดู เพื่อจับใจความสำคัญ วิเคราะห์ แยกแยะข้อเท็จจริง ข้อคิดเห็น วิจารณ์ และประเมินค่า เรื่องที่ดู ซึ่ง การฝึกดูโดยใช้เทคนิคหมวกหกใบจะช่วยพัฒนาให้นักเรียนสามารถดูได้อย่างมีวิจารณญาณ

2. ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจหลักการดูอย่างมีวิจารณญาณ สามารถดูการ์ตูนอย่างมี วิจารณญาณ โดยใช้เทคนิคหมวกหกใบได้

3. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนอธิบายหลักการดูอย่างมีวิจารณญาณได้
2. นักเรียนจับใจความสำคัญของเรื่องที่ดูได้
3. นักเรียนเล่าเรื่องที่ดูได้อย่างถูกต้อง
4. นักเรียนวิเคราะห์เรื่องที่ดูได้อย่างมีเหตุผล
5. นักเรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่ดูโดยใช้เทคนิคหมวกหกใบ
6. นักเรียนใช้เทคนิคหมวกหกใบในการตอบคำถามจากเรื่องที่ดูได้

4. เนื้อหาสาระ

1. การดูอย่างมีวิจารณญาณ
2. เทคนิคหมวกหกใบ
3. เรื่องย่อการ์ตูน เรื่อง อิคคิวซังเณรน้อยเจ้าปัญญา ตอน งูกับคนขโมยเห็ดมัทสึดาเกะ

5. กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

1. ทบทวนความรู้เรื่องการดูอย่างมีวิจารณญาณ โดยครูซักถามนักเรียนและอธิบายเพิ่มเติม

ขั้นอธิบาย

2. ครูอธิบายการนำเทคนิคหวมกหกไปใช้ในการดูอย่างมีวิจารณญาณ

ขั้นการสาธิต

3. ครูสนทนากับนักเรียนเกี่ยวกับการดูการ์ตูนโทรทัศน์ แล้วให้นักเรียน 1 คนเล่าการ์ตูนโทรทัศน์ที่เคยดูให้เพื่อนๆ ฟัง 1 เรื่อง

4. ครูสุ่มนักเรียน 6 คน ออกมาหน้าชั้นเรียน แจกหวมกให้นักเรียนคนละสี่แล้วให้นักเรียนลองตั้งคำถามจากการฟังเพื่อนเล่าการ์ตูนโทรทัศน์ให้สัมพันธ์กับหวมกที่ได้

ขั้นการฝึกปฏิบัติ

5. นักเรียนแบ่งกลุ่ม จำนวน 6 กลุ่ม กลุ่มละ 6 คน คู่วิทัศน์ เรื่อง อิคคิวซังเนรน้อยเจ้าปัญญา ตอน งูกับคนขโมยเห็ดมัทสึดาเกะ ใช้เวลา 20 นาที

6. ครูแจกหวมกให้นักเรียนกลุ่มละ 6 ชุด (1 ชุดประกอบด้วยหวมกสีขาว สีแดง สีดำ สีเหลือง สีเขียว สีฟ้า) จากนั้นครูตั้งคำถามแล้วสุ่มตัวแทนกลุ่มกลุ่มละ 1 คนตอบปากเปล่า โดยในแต่ละข้อคำถามให้นักเรียนสวมหวมกที่ครูแจกให้ ดังนี้

1) ครูให้นักเรียนทุกคนสวมหวมกสีขาว คิดข้อเท็จจริงที่ปรากฏในเรื่องที่ดู โดยครูถามว่า เรื่องนี้มีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้นบ้าง

2) ครูให้นักเรียนทุกคนสวมหวมกสีแดง แสดงความรู้สึกที่มีต่อเรื่อง ต่อพฤติกรรมของตัวละคร ต่อเหตุการณ์ในเรื่อง โดยครูถามว่า นักเรียนรู้สึกอย่างไรต่อพฤติกรรมของตัวละครในเรื่อง

3) ครูให้นักเรียนทุกคนสวมหวมกสีเหลือง คิดถึงจุดเด่น ข้อดี คุณค่าของเรื่อง พฤติกรรมที่ดีของตัวละคร โดยครูถามว่า นักเรียนได้ข้อคิดอะไรบ้างจากการดูเรื่องนี้

4) ครูให้นักเรียนทุกคนสวมหวมกสีดำ คิดถึงข้อบกพร่องของเรื่อง หรือพฤติกรรมที่ไม่ดีของตัวละคร โดยครูถามว่า พฤติกรรมของตัวละครใดบ้างที่ไม่ควรเอาเป็นแบบอย่าง

5) ครูให้นักเรียนทุกคนสวมหวมกสีเขียว คิดในทางสร้างสรรค์ เสนอแนวทางการแก้ปัญหาในเรื่อง หรือเปลี่ยนแปลงเรื่องราว โดยครูถามว่า ข้อคิดที่ได้จากเรื่องนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างไรบ้าง ถ้าให้นักเรียนเปลี่ยนแปลงตอนจบของเรื่องนักเรียนอยากให้เรื่องจบอย่างไร

6) ครูให้นักเรียนทุกคนสวมหมวกสีฟ้า คิดลำดับเหตุการณ์ สรุปรื่อง โดยครูให้นักเรียนสรุปรื่อง

7. ครูแจกใบงานเรื่อง อิคคิวซังเณรน้อยเจ้าปัญญา ตอน งูกับคนขโมยเห็ดมัทสึดาเกะ ให้สมาชิกในกลุ่มปฏิบัติ ใช้เวลา 15 นาที โดยนักเรียนสวมหมวกให้สัมพันธ์กับการคิดหาคำตอบแต่ละข้อ และเขียนคำตอบลงในใบงานให้ครบทุกข้อ

8. ตัวแทนกลุ่มนำเสนอผลงาน จากนั้นครูวิจารณ์และอธิบายเพิ่มเติม
ขั้นหารายละเอียดเพิ่มเติม

9. นักเรียนอภิปรายถึงการนำเทคนิคหมวกหกใบไปใช้ในการตอบคำถามจากการดู เรื่อง อิคคิวซังเณรน้อยเจ้าปัญญา ตอน งูกับคนขโมยเห็ดมัทสึดาเกะ
ขั้นสรุป

10. นักเรียนและครูร่วมกันสรุปประโยชน์ที่ได้จากการใช้เทคนิคหมวกหกใบในการดูอย่างมีวิจารณญาณ

6. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

1. วีดิทัศน์ การ์ตูนเรื่อง อิคคิวซังเณรน้อยเจ้าปัญญา ตอน งูกับคนขโมยเห็ดมัทสึดาเกะ ความยาว 20 นาที
2. ใบงาน เรื่อง อิคคิวซังเณรน้อยเจ้าปัญญา ตอน งูกับคนขโมยเห็ดมัทสึดาเกะ
3. หมวกกระดาษ 36 ชุด (1 ชุดประกอบด้วยหมวกสีขาว สีแดง สีดำ สีเหลือง สีเขียว สีฟ้า)

7. การวัดและประเมินผล

วิธีวัดและประเมินผล

1. สังเกตการอภิปรายแสดงความคิดเห็น
2. สังเกตการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม
3. ตรวจใบงาน

เครื่องมือวัดและประเมินผล

1. แบบประเมินการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม
2. ใบงาน

8. รายละเอียดเนื้อหาสาระ

1. ใช้นี้เนื้อหาเดียวกับแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 (เรื่องการดูอย่างมีวิจารณญาณและเทคนิคหมวกหกใบ)
2. เรื่องย่อการ์ตูนเรื่อง อิคคิวซังเนรน้อยเจ้าปัญญา ตอน งูกับคนขโมยเห็ดมัทสึดาเกะ

9. กิจกรรมเสนอแนะ

.....

.....

.....

10. บันทึกผลหลังการสอน

ผลการสอน

.....

.....

.....

ปัญหา/อุปสรรค

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ/แนวทางแก้ไข

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....ผู้สอน
(.....)

รายละเอียดเนื้อหาสาระ

1. เรื่องย่อการ์ตูนเรื่อง อิคคิวซังแฉรน้อยเจ้าปัญญา ตอน รุกกับคนขโมยเห็ดมัทสึตาเกะ

อิคคิวและเพื่อนออกไปเก็บเห็ดมัทสึตาเกะที่ภูเขา ระหว่างทางอิคคิวพลัดตกหน้าผา แต่มีผู้ชายคนหนึ่งช่วยไว้และอาสาบอกทางให้ แล้วก็หลอกเอาเห็ดจากอิคคิว ทำให้อิคคิวและเพื่อนๆ ไม่ได้เห็ดกลับไป ต่อมาอิคคิว ไปเที่ยวตลาดก็พบผู้ชายคนนั้นกำลังขายเห็ดมัทสึตาเกะอยู่ อิคคิวจึงไปขอเห็ดคืน เขาไม่ยอมคืนให้และบอกว่าเห็ดเป็นของเขาเอง อิคคิวจึงคิดอุบายให้ชินเอมอนกับลูกน้องจับกุมผู้ชายคนนั้น โดยอ้างว่าท่านโชกุนห้ามเก็บเห็ดมัทสึตาเกะที่เขาหิโตมิเนะ โดยเด็ดขาด ผู้ชายคนนั้นเลยบอกว่าเห็ดเป็นของอิคคิว ชินเอมอนจึงยึดเห็ดไว้แล้วนำกลับไปคืนอิคคิว

ใบงาน เรื่อง อิคคิวซังเณรน้อยเจ้าปัญญา ตอน รุกกับคนขโมยเห็ดมัดสีตาเกะ

คำชี้แจง ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้โดยใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบ

1. ข้อเท็จจริงที่ปรากฏในเรื่องนี้มีอะไรบ้าง (นักเรียนสวมหมวกสีเขียว)

.....

.....

.....

2. นักเรียนมีความคิดเห็นอย่างไรต่อวิธีการแก้ปัญหาของอิคคิวซัง (นักเรียนสวมหมวกสีแดง)

.....

.....

.....

3. หากนักเรียนเป็นอิคคิวซังนักเรียนมีวิธีการอย่างไรเพื่อไม่ให้คนอื่นเอาเห็ดไป (นักเรียนสวมหมวกสีเหลือง)

.....

.....

.....

4. ข้อคิดที่ได้จากการดูการ์ตูนเรื่องนี้คืออะไร (นักเรียนสวมหมวกสีเหลือง)

.....

.....

.....

5. พฤติกรรมใดของตัวละครที่นักเรียนคิดว่าไม่ควรกระทำ (นักเรียนสวมหมวกสีดำ)

.....

.....

.....

6. จงสรุปใจความสำคัญของเรื่อง (นักเรียนสวมหมวกสีฟ้า)

.....

.....

.....

.....

แบบประเมินการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม

ชื่อ..... ชั้น..... กลุ่ม.....
วันที่ประเมิน.....

คำชี้แจง ให้นักเรียนประเมินการปฏิบัติกิจกรรมของตนเองและสมาชิกในกลุ่มตามสภาพจริง เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติกิจกรรมของตนเองและกลุ่ม

ชื่อ-นามสกุล	การแสดง ความคิดเห็น	การยอมรับ ฟังความคิดเห็น	ความ กระตือรือร้น ในการปฏิบัติ กิจกรรม	ความ รับผิดชอบ ต่องานที่ ได้รับ มอบหมาย	การมีส่วนร่วม ใน การปฏิบัติ กิจกรรม	รวม
1.						
2.						
3.						
4.						
5.						
6.						
7.						
8.						
9.						
10.						

ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

.....

.....

เกณฑ์การประเมิน

ปฏิบัติทุกครั้ง	=	3 คะแนน
ปฏิบัติบ่อยครั้ง	=	2 คะแนน
ปฏิบัติบางครั้ง	=	1 คะแนน
ไม่ปฏิบัติเลย	=	0 คะแนน

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 (กลุ่มทดลอง)

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

เรื่อง การดูการ์ตูนอย่างมีวิจารณญาณ

เวลา 2 ชั่วโมง

1. สาระสำคัญ

การ์ตูนโทรทัศน์เป็นสื่อที่ใกล้ตัวเด็กมาก ในการดูการ์ตูนผู้ดูจะต้องใช้วิจารณญาณในการดู เพื่อจับใจความสำคัญ วิเคราะห์ แยกแยะข้อเท็จจริง ข้อคิดเห็น วิจารณ์ และประเมินค่า เรื่องที่ดู ซึ่ง การฝึกดูโดยใช้เทคนิคหมวกหกใบจะช่วยพัฒนาให้นักเรียนสามารถดูได้อย่างมีวิจารณญาณ

2. ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

นักเรียนแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์ วิจารณ์ แยกแยะข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นจากเรื่องที่ดูโดยใช้เทคนิคหมวกหกใบได้

3. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนจับใจความสำคัญของเรื่องที่ดูได้
2. นักเรียนเล่าเรื่องที่ดูได้อย่างถูกต้อง
3. นักเรียนวิเคราะห์เรื่องที่ดูได้อย่างมีเหตุผล
4. นักเรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่ดูโดยใช้เทคนิคหมวกหกใบได้
5. นักเรียนประเมินค่าเรื่องที่ดูได้
6. นักเรียนใช้เทคนิคหมวกหกใบในการตอบคำถามจากเรื่องที่ดูได้

4. เนื้อหาสาระ

1. การดูอย่างมีวิจารณญาณ
2. เทคนิคหมวกหกใบ
3. เรื่องย่อการ์ตูนเรื่อง โคนัน ตอน คดีบุกปล้นดีพาร์ตเมนต์สตรี

5. กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

1. นักเรียนทบทวนความรู้เรื่องการดูอย่างมีวิจารณญาณ โดยครูซักถามและอธิบายเพิ่มเติม

ชั้นอธิบาย

2. ครูอธิบายประกอบการซักถามถึงการนำเทคนิคหมวกหกใบไปใช้ในการดูอย่างมี
วิจารณ์ญาณ

ชั้นการสาธิต

3. ครูสุ่มนักเรียน 3 คน ออกมาหน้าชั้นเรียน แจกหมวกให้นักเรียนคน ละ 1 ชุด
(ประกอบด้วยหมวกสีขาว สีแดง สีดำ สีเหลือง สีเขียว สีฟ้า) แล้วให้นักเรียนสวมหมวกให้สัมพันธ์
กับข้อคำถามที่ครูถาม ดังนี้

- 1) ถ้าต้องการบอกว่าในเรื่องนี้มีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้นบ้าง เกิดขึ้นที่ไหน มีตัวละครที่ตัว ชื่ออะไรบ้าง นักเรียนต้องสวมหมวกสีอะไร(สีขาว)
- 2) ถ้าต้องการแสดงความรู้สึกรู้สึกที่มีต่อพฤติกรรมของตัวละคร ต่อเหตุการณ์ในเรื่อง
นักเรียนต้องสวมหมวกสีอะไร (สีแดง)
- 3) ถ้านักเรียนต้องการบอกพฤติกรรมที่ดีของตัวละคร ต้องการหาข้อคิดจากเรื่อง
นักเรียนต้องสวมหมวกสีอะไร (สีเหลือง)
- 4) ถ้านักเรียนต้องการบอกพฤติกรรมที่ไม่ดี พฤติกรรมที่ไม่ควรเอาเป็นแบบอย่าง
ของตัวละคร ข้อบกพร่องของเรื่อง นักเรียนต้องสวมหมวกสีอะไร (สีดำ)
- 5) ถ้านักเรียนต้องการเสนอแนวทางแก้ปัญหาเมื่อตัวเองประสบปัญหาเหมือนตัว
ละครหรือแก้ปัญหาให้ตัวละคร หรือการนำข้อคิดจากเรื่องไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิต
นักเรียนต้องสวมหมวกสีอะไร (สีเขียว)
- 6) ถ้านักเรียนต้องการสรุปเรื่องทั้งหมด นักเรียนต้องสวมหมวกสีอะไร (สีฟ้า)

ชั้นการฝึกปฏิบัติ

4. นักเรียนคู่วิดิตทัศน์ การ์ตูนเรื่อง โคนัน ตอน คดีบุกปล้นดีพาร์ทเมนต์สโตร์ ใช้เวลา 20 นาที
5. นักเรียนแบ่งกลุ่มจำนวน 6 กลุ่ม กลุ่มละ 6 คน กำหนดให้กลุ่ม 1 แทนหมวกสีขาว, กลุ่ม 2
แทนหมวกสีแดง, กลุ่ม 3 แทนหมวกสีเหลือง, กลุ่ม 4 แทนหมวกสีเขียว, กลุ่ม 5 แทนหมวกสีฟ้า
และกลุ่ม 6 แทนหมวกสีดำ แล้วช่วยกันปฏิบัติกิจกรรมจากการคู่วิดิตทัศน์ การ์ตูนเรื่อง โคนัน ตอน
คดีบุกปล้นดีพาร์ทเมนต์สโตร์ โดยใช้เวลา 20 นาที ดังนี้

กลุ่ม 1 หมวกสีขาว สมาชิกทุกคนสวมหมวกสีขาว แล้วช่วยกันตั้งคำถามและตอบ
คำถามเกี่ยวกับหมวกสีขาว

กลุ่ม 2 หมวกสีแดง สมาชิกทุกคนสวมหมวกสีแดง แล้วช่วยกันตั้งคำถามและตอบ
คำถามเกี่ยวกับหมวกสีแดง

กลุ่ม 3 หมวกสีเหลือง สมาชิกทุกคนสวมหมวกสีเหลือง แล้วช่วยกันตั้งคำถามและตอบคำถามเกี่ยวกับหมวกสีเหลือง

กลุ่ม 4 หมวกสีเขียว สมาชิกทุกคนสวมหมวกสีเขียว แล้วช่วยกันตั้งคำถามและตอบคำถามเกี่ยวกับหมวกสีเขียว

กลุ่ม 5 หมวกสีฟ้า สมาชิกทุกคนสวมหมวกสีฟ้า แล้วช่วยกันตั้งคำถามและตอบคำถามเกี่ยวกับหมวกสีฟ้า

กลุ่ม 6 หมวกสีดำ สมาชิกทุกคนสวมหมวกสีดำ แล้วช่วยกันตั้งคำถามและตอบคำถามเกี่ยวกับหมวกสีดำ

6. ตัวแทนกลุ่มนำเสนอผลงาน จากนั้นครูวิจารณ์และอธิบายเพิ่มเติม

7. นักเรียนทุกคนรับใบงานเรื่อง โคนัน ตอน คดีบุกปล้นดีพาร์ทเมนท์สโตร์

8. นักเรียนทุกคนศึกษาและปฏิบัติใบงาน เรื่อง โคนัน ตอน คดีบุกปล้นดีพาร์ทเมนท์สโตร์ โดยก่อนตอบคำถาม นักเรียนร่วมกันอภิปรายว่าแต่ละข้อจะต้องใช้หมวกสีอะไร จากนั้นนักเรียนสวมหมวกให้สัมพันธ์กับการคิดหาคำตอบแต่ละข้อ และเขียนคำตอบลงในใบงานให้ครบทุกข้อ

9. ครูสุ่มตัวแทนกลุ่ม 2 กลุ่ม เผลยใบงาน จากนั้นครูอธิบายเพิ่มเติม

ชั้นหารายละเอียดเพิ่มเติม

10. นักเรียนอภิปรายถึงการนำเทคนิคหมวกหกใบไปใช้ในการตอบคำถามจากการดูการ์ตูนเรื่อง โคนัน ตอน คดีบุกปล้นดีพาร์ทเมนท์สโตร์

ชั้นสรุป

11. นักเรียนร่วมกันสรุปประโยชน์ที่ได้จากการใช้เทคนิคหมวกหกใบในการดูอย่างมีวิจารณ์ญาณ

6. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

1. วิดิทัศน์การ์ตูนเรื่อง โคนัน ตอน คดีบุกปล้นดีพาร์ทเมนท์สโตร์ ความยาว 20 นาที

2. ใบงานเรื่อง โคนัน ตอน คดีบุกปล้นดีพาร์ทเมนท์สโตร์

3. หมวกกระดาษ 36 ชุด (1 ชุดประกอบด้วยหมวกสีขาว สีแดง สีดำ สีเหลือง สีเขียว สีฟ้า)

7. การวัดและประเมินผล

วิธีวัดและประเมินผล

1. สังเกตการอภิปรายแสดงความคิดเห็น

2. สังเกตการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม

3. ตรวจใบงาน

เครื่องมือวัดและประเมินผล

1. แบบประเมินการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม

2. ใบงาน

8. รายละเอียดเนื้อหาสาระ

1. ใช้เนื้อหาเดียวกับแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 (เรื่องการดูอย่างมีวิจารณญาณและเทคนิค
หมวกหกใบ)

2. เรื่องย่อการ์ตูนเรื่อง โคนัน ตอน คดีบุกปล้นดีพาร์ทเมนต์สโตร์

9. กิจกรรมเสนอแนะ

.....
.....
.....

10. บันทึกผลหลังการสอน

ผลการสอน

.....
.....
.....

ปัญหา/อุปสรรค

.....
.....
.....

ข้อเสนอแนะ/แนวทางแก้ไข

.....
.....
.....

ลงชื่อ.....ผู้สอน
(.....)

รายละเอียดเนื้อหาสาระ

1. เรื่องย่อการ์ตูนเรื่อง โคนัน ตอน คดีบุกปล้นดีพาร์ตเมนต์สตรี

วันหนึ่ง โคนันและเพื่อนๆ ไปเที่ยวห้างสรรพสินค้า เพื่อนของโคนันได้ลืมของไว้ที่ห้าง เมื่อพวกเขากลับไปเอาของก็ใกล้จะถึงเวลาปิดให้บริการ เมื่อพวกเขาเข้าไปเอาของได้แล้วห้างก็ปิด ทำให้ออกจากห้างไม่ได้ ขณะที่พวกเขากำลังหาทางออกอยู่นั้นก็พบกับการโจรกรรมของกลุ่มคนอย่างไม่คาดคิด โคนันและเพื่อนได้ต่อสู้กับพวกโจรและสุดท้ายก็สามารถจับโจรได้

คำชี้แจง ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้ พร้อมบอกสีหมวกให้สัมพันธ์กับการคิดคำตอบแต่ละข้อ

1. จงสรุปใจความสำคัญของเรื่อง

สวมหมวกสี.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. นักเรียนมีความคิดเห็นอย่างไรต่อวิธีการแก้ปัญหาของโคนันและเพื่อน

สวมหมวกสี.....

.....

.....

.....

3. หากนักเรียนลืมของสำคัญไว้ในห้างสรรพสินค้า และถึงเวลาห้างสรรพสินค้าปิดให้บริการ

นักเรียนจะอย่างไร

สวมหมวกสี.....

.....

.....

.....

4. จากเรื่องนี้ นักเรียนคิดว่าพนักงานประจำลิฟต์ขาดคุณลักษณะใดในการเป็นพนักงานที่ดี

สวมหมวกสี.....

.....

.....

.....

5. พฤติกรรมใดบ้างที่นักเรียนคิดว่าไม่ควรกระทำ และนักเรียนจะแก้ไขอย่างไร

สวมหมวกสี.....

.....

.....

.....

6. โคนันและเพื่อนทำอะไรเมื่อเห็นโจรกำลังขโมยของในห้างสรรพสินค้า

สวมหมวกสี.....

.....

.....

.....

7. หากนักเรียนประสบเหตุการณ์เช่นเดียวกับโคนันและเพื่อน นักเรียนจะอย่างไร

สวมหมวกสี.....

.....

.....

.....

8. นักเรียนรู้สึกอย่างไรกับการกระทำของโคนันและเพื่อน เพราะเหตุใดจึงรู้สึกเช่นนั้น

สวมหมวกสี.....

.....

.....

.....

9. โคนันทำอะไรกับหัวหน้ากลุ่มโจร

สวมหมวกสี.....

.....

.....

.....

10. นักเรียนชอบหรือประทับใจเหตุการณ์ตอนใด เพราะอะไร
สวมหมวกสี.....

.....
.....
.....

11. เรื่องนี้ให้คุณค่าหรือข้อคิดอะไรบ้าง
สวมหมวกสี.....

.....
.....
.....

12. นักเรียนสามารถนำข้อคิดที่ได้รับไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างไร
สวมหมวกสี.....

.....
.....
.....

แบบประเมินการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม

ชื่อ..... ชั้น..... กลุ่ม.....
วันที่ประเมิน.....

คำชี้แจง ให้นักเรียนประเมินการปฏิบัติกิจกรรมของตนเองและสมาชิกในกลุ่มตามสภาพจริง เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติกิจกรรมของตนเองและกลุ่ม

ชื่อ-นามสกุล	การแสดง ความคิดเห็น	การยอมรับ ฟังความคิดเห็น	ความ กระตือรือร้น ในการปฏิบัติ กิจกรรม	ความ รับผิดชอบ ต่องานที่ ได้รับ มอบหมาย	การมีส่วนร่วม ใน การปฏิบัติ กิจกรรม	รวม
1.						
2.						
3.						
4.						
5.						
6.						
7.						
8.						
9.						
10.						

ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

.....

.....

เกณฑ์การประเมิน

ปฏิบัติทุกครั้ง	=	3 คะแนน
ปฏิบัติบ่อยครั้ง	=	2 คะแนน
ปฏิบัติบางครั้ง	=	1 คะแนน
ไม่ปฏิบัติเลย	=	0 คะแนน

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 (กลุ่มทดลอง)

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

เรื่อง การดูการ์ตูนอย่างมีวิจารณญาณ

เวลา 2 ชั่วโมง

1. สาระสำคัญ

การ์ตูนโทรทัศน์เป็นสื่อที่ใกล้ตัวเด็กมาก ในการดูการ์ตูนผู้ดูจะต้องใช้วิจารณญาณในการดู เพื่อจับใจความสำคัญ วิเคราะห์ แยกแยะข้อเท็จจริง ข้อคิดเห็น วิจารณ์ และประเมินค่า เรื่องที่ดู ซึ่ง การฝึกดูโดยใช้เทคนิคหมวกหกใบจะช่วยพัฒนาให้นักเรียนสามารถดูได้อย่างมีวิจารณญาณ

2. ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

นักเรียนสามารถแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์ วิจารณ์ และประเมินค่าเรื่องที่ดูโดยใช้ เทคนิคหมวกหกใบได้

3. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนจับใจความสำคัญของเรื่องที่ดูได้
2. นักเรียนเล่าเรื่องที่ดูได้อย่างถูกต้อง
3. นักเรียนวิเคราะห์เรื่องที่ดูอย่างมีเหตุผล
4. นักเรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่ดูโดยใช้เทคนิคหมวกหกใบได้
5. นักเรียนประเมินค่าเรื่องที่ดูได้
6. นักเรียนใช้เทคนิคหมวกหกใบในการตอบคำถามจากเรื่องที่ดูได้

4. เนื้อหาสาระ

1. การดูอย่างมีวิจารณญาณ
2. เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบ
3. เรื่องย่อการ์ตูนเรื่อง ชินจังจอมแก่น ตอน ไปปีนเขากันเถอะ

5. กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

1. นักเรียน ทบทวนการใช้ เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบ โดยครูซักถามและอธิบายเพิ่มเติม

ขั้นอธิบาย

2. นักเรียนร่วมกันอภิปรายถึงหลักการดูอย่างมีวิจารณญาณ
3. ครูสุ่มนักเรียน 2 คน อธิบายถึงการนำเทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบ ไปใช้ในการดูอย่างมีวิจารณญาณ จากนั้นครูอธิบายเพิ่มเติม

ขั้นการสาธิต

4. ครูสุ่มนักเรียน 3 คน ออกมาหน้าชั้นเรียน แจกหมวกให้นักเรียนคน ละ 1 ชุด (ประกอบด้วยหมวกสีขาว สีแดง สีดำ สีเหลือง สีเขียว สีฟ้า) แล้วให้นักเรียนสวมหมวกให้สัมพันธ์กับข้อคำถามที่ครูถาม

ขั้นการฝึกปฏิบัติ

5. นักเรียนคู่วิเคราะห์ การ์ตูนเรื่อง ชินจังจอมแก่น ตอน ไปปิ่นเขากันเถอะ ใช้เวลา 25 นาที
6. นักเรียนจับคู่ช่วยกันทำใบงานที่ 1 เรื่องชินจังจอมแก่น ตอน ไปปิ่นเขากันเถอะ ใช้เวลา 30 นาที
7. ครูสุ่มนักเรียน 6 คน นำเสนอผลงาน จากนั้นครูวิจารณ์และอธิบายเพิ่มเติม
8. นักเรียนทุกคนทำใบงาน ที่ 2 ตอบคำถามจากเรื่องชินจังจอมแก่น ตอน ไปปิ่นเขากันเถอะ ใช้เวลา 20 นาที

9. นักเรียนและครูร่วมกันเฉลยใบงาน

ขั้นหารายละเอียดเพิ่มเติม

10. นักเรียนอภิปรายถึงการนำเทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบไปใช้ในการดูและตอบคำถามจากเรื่องชินจังจอมแก่น ตอน ไปปิ่นเขากันเถอะ

ขั้นสรุป

11. นักเรียนร่วมกันสรุปประโยชน์ที่ได้จากการใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบในการดูอย่างมีวิจารณญาณ

6. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

1. วิดีทัศน์การ์ตูนเรื่อง ชินจังจอมแก่น ตอน ไปปิ่นเขากันเถอะ ใช้เวลา 25 นาที
2. ใบงานที่ 1 เรื่อง ชินจังจอมแก่น ตอน ไปปิ่นเขากันเถอะ

3. ใบงานที่ 2 ตอบคำถามจากเรื่อง ชินจ้งจอมแก่น ตอน ไปปีนเขากันเถอะ

4. หมวกกระดาษ 36 ชุด (1 ชุดประกอบด้วยหมวกสีขาว สีแดง สีดำ สีเหลือง สีเขียว สีฟ้า)

7. การวัดและประเมินผล

วิธีวัดและประเมินผล

1. สังเกตการอภิปรายแสดงความคิดเห็น

2. ตรวจใบงาน

เครื่องมือวัดและประเมินผล

1. ใบงาน

8. รายละเอียดเนื้อหาสาระ

1. เนื้อหาเกี่ยวกับแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 (เรื่องการดูอย่างมีวิจารณญาณและเทคนิคหมวกหกใบ)

2. เรื่องย่อการ์ตูนเรื่อง ชินจ้งจอมแก่น ตอน ไปปีนเขากันเถอะ

9. กิจกรรมเสนอแนะ

.....
 .....

10. บันทึกผลหลังการสอน

ผลการสอน

.....
 .....

ปัญหา/อุปสรรค

.....
 .....

ข้อเสนอแนะ/แนวทางแก้ไข

.....
 .....

ลงชื่อ.....ผู้สอน
 (.....)

รายละเอียดเนื้อหาสาระ

1. เรื่องย่อการ์ตูนเรื่องชินจังจอมแก่น ตอน ไปปีนเขากันเถอะ

ครูนำนักเรียนเดินทางไกลในป่าแห่งหนึ่ง ระหว่างหยุดพัก ชินจัง โบจัง คาซามาคุง และมาซาโอะ ขออนุญาตไปปีนสวาระ แล้วทั้ง 4 ก็หลงทาง พวกเขาจึงคิดหาหนทางเพื่อกลับไปหาครูและเพื่อนๆ ฝ่ายครูและเจ้าหน้าที่ตำรวจพยายามตามหาเด็กทั้ง 4 แต่ฝนตกและมืดมากแล้วจึงหยุดการตามหา วันรุ่งขึ้นจึงออกตามหาต่อและในที่สุดก็พบเด็กๆและได้รู้ว่าเด็กๆกินเห็ดซึ่งอาจจะมีพิษเข้าไป จึงรีบนำเด็กๆส่งโรงพยาบาล

ใบงานที่ 1 เรื่อง ชินจังจอมแก่น ตอน ไปปิ่นเขากันเถอะ

คำชี้แจง ให้นักเรียนจับคู่แล้วช่วยกันหาข้อมูลจากการดูวิดีโอที่ศักร์ตูนเรื่อง ชินจังจอมแก่น ตอน ไปปิ่นเขากันเถอะ ดังนี้

1. นักเรียนแต่ละคู่สวมหมวกสีขาวย รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับหมวกสีขาว
2. นักเรียนแต่ละคู่สวมหมวกสีแดง รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับหมวกสีแดง
3. นักเรียนแต่ละคู่สวมหมวกสีเหลือง รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับหมวกสีเหลือง
4. นักเรียนแต่ละคู่สวมหมวกสีดำ รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับหมวกสีดำ
5. นักเรียนแต่ละคู่สวมหมวกสีเขียว รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับหมวกสีเขียว
6. นักเรียนแต่ละคู่สวมหมวกสีฟ้า รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับหมวกสีฟ้า
7. นักเรียนแต่ละคู่ร่วมกันบันทึกข้อมูล

ใบงานที่ 2 ตอบคำถามจากเรื่อง ชินจ้งจอมแก่น ตอน ไปปีนเขากันเถอะ

คำชี้แจง ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้ พร้อมบอกสีหมวกให้สัมพันธ์กับการคิดคำตอบแต่ละข้อ

1. จงสรุปใจความสำคัญของเรื่อง

สวมหมวกสี.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. ทำไมชินจ้งกับเพื่อนจึงหลงทาง

สวมหมวกสี.....

.....

.....

.....

3. นักเรียนมีความรู้สึกหรือความคิดเห็นอย่างไรต่อพฤติกรรมของชินจ้ง

สวมหมวกสี.....

.....

.....

.....

4. นักเรียนมีความคิดเห็นอย่างไรต่อการแก้ปัญหาของชินจ้งและเพื่อนๆ

สวมหมวกสี.....

.....

.....

.....

5. ทำไมครูและตำรวจจึงสามารถตามหาชินจังและเพื่อนจนเจอ

สวมหมวกสี.....

.....

.....

.....

6. หากนักเรียนหลงทางไปพร้อมกับชินจังและเพื่อนๆ นักเรียนมีวิธีการแก้ปัญหาอย่างไร

สวมหมวกสี.....

.....

.....

.....

7. นักเรียนชอบหรือประทับใจเหตุการณ์ตอนใดมากที่สุด เพราะอะไร

สวมหมวกสี.....

.....

.....

.....

8. พฤติกรรมใดบ้างที่นักเรียนคิดว่าไม่ควรจะทำ

สวมหมวกสี.....

.....

.....

.....

9. แนวคิดของการ์ตูนเรื่องนี้คืออะไร

สวมหมวกสี.....

.....

.....

.....

10. หากให้เปลี่ยนแปลงตอนจบของเรื่อง นักเรียนต้องการให้เรื่องจบอย่างไร
สวมหมวกสี.....

.....
.....
.....

11. นักเรียนคิดว่าตัวละครตัวใดควรถูกตำหนิมากที่สุด เพราะอะไร
สวมหมวกสี.....

.....
.....
.....

12. เรื่องนี้ให้ข้อคิดอะไรบ้าง
สวมหมวกสี.....

.....
.....
.....

แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบปกติ

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 (กลุ่มควบคุม)

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย
เรื่อง การดูอย่างมีวิจารณญาณ

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
เวลา 2 ชั่วโมง

---

1. สาระสำคัญ

การดูเป็นทักษะการรับสารที่สำคัญทักษะหนึ่ง ซึ่งต้องใช้วิจารณญาณในการดู กล่าวคือ สามารถ จับใจความสำคัญ วิเคราะห์ แยกแยะข้อเท็จจริง ข้อคิดเห็น ตีความ นำความรู้ และประสบการณ์ของตนเพื่อประเมินค่าสิ่ง ที่ดู การฝึกให้นักเรียนดูอย่างมีวิจารณญาณจะช่วย พัฒนา ทักษะการดูของนักเรียนให้ดียิ่งขึ้น

2. ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจความหมายและหลักการดูอย่างมีวิจารณญาณ

3. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนบอกความหมายของดูอย่างมีวิจารณญาณ ได้
2. นักเรียนอธิบายหลักการดูอย่างมีวิจารณญาณ ได้

4. เนื้อหาสาระ

1. การดูอย่างมีวิจารณญาณ
  - 1.1 ความหมายของการดู
  - 1.2 จุดมุ่งหมายในการดู
  - 1.3 ลักษณะการดูที่มีประสิทธิภาพ
  - 1.4 ความหมายของการดูอย่างมีวิจารณญาณ
  - 1.5 หลักการดูอย่างมีวิจารณญาณ
  - 1.6 ข้อควรคำนึงถึงในการดู
  - 1.7 มารยาทในการดู

5. กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

1. นักเรียนและครูร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับสื่อโทรทัศน์ ความน่าเชื่อถือของสื่อ พฤติกรรมของผู้ที่หลงเชื่อสื่อโดยขาดวิจารณญาณ เพื่อนำเข้าสู่เรื่องการดูอย่างมีวิจารณญาณ

ขั้นจัดกิจกรรมการเรียนรู้

2. นักเรียนจับฉลากเพื่อแบ่งกลุ่ม 6 กลุ่ม กลุ่มละ 6 คน แล้วให้แต่ละกลุ่มเลือกประธานและเลขานุการ

3. นักเรียนทุกคนศึกษาใบความรู้เรื่อง การดูอย่างมีวิจารณญาณ ใช้เวลา 15 นาที แล้วช่วยกันสรุปความรู้

4. สุ่มตัวแทนกลุ่ม 3 กลุ่มนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน จากนั้นครูวิจารณ์และอธิบายเพิ่มเติม

5. นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับข่าวทาง โทรทัศน์ที่ครูนัดหมายให้ดูเป็นการบ้านกลุ่มละ 1 ข่าว แล้วอภิปรายตามประเด็นต่อไปนี้

- 1) ให้นักเรียนลำดับเหตุการณ์ของข่าวและสรุปข่าว
- 2) ให้นักเรียนระบุข้อเท็จจริงที่ปรากฏในข่าว
- 3) ให้นักเรียนแสดงความรู้สึกร่วมที่มีต่อข่าวหรือต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในข่าว
- 4) ให้นักเรียนบอกจุดเด่น หรือประโยชน์ของข่าว
- 5) ให้นักเรียนบอกข้อบกพร่องของข่าว หรือพฤติกรรมที่ไม่ดีของบุคคลในข่าว
- 6) ให้นักเรียนเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาที่เป็นข่าว

6. ตัวแทนกลุ่มนำเสนอผลงานกลุ่ม จากนั้นครูวิจารณ์และอธิบายเพิ่มเติม

ขั้นสรุป

7. นักเรียนร่วมกันสรุปความรู้เรื่องการดูอย่างมีวิจารณญาณ

6. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

1. ใบความรู้เรื่องการดูอย่างมีวิจารณญาณ

7. การวัดและประเมินผล

วิธีวัดและประเมินผล

1. สังเกตการอภิปรายแสดงความคิดเห็น
2. สังเกตการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม

เครื่องมือวัดและประเมินผล

1. แบบประเมินการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม

8. รายละเอียดเนื้อหาสาระ

1. การดูอย่างมีวิจารณญาณ

- 1.1 ความหมายของการดู
- 1.2 จุดมุ่งหมายในการดู
- 1.3 ลักษณะการดูที่มีประสิทธิภาพ
- 1.4 ความหมายของการดูอย่างมีวิจารณญาณ
- 1.5 หลักการดูอย่างมีวิจารณญาณ
- 1.6 ข้อควรคำนึงถึงในการดู
- 1.7 มารยาทในการดู

9. กิจกรรมเสนอแนะ

.....

.....

.....

10. บันทึกผลหลังการสอน

ผลการสอน

.....

.....

.....

ปัญหา/อุปสรรค

.....

.....

ข้อเสนอแนะ/แนวทางแก้ไข

.....

.....

ลงชื่อ.....ผู้สอน
(.....)

รายละเอียดเนื้อหาสาระ

1. การดูอย่างมีวิจารณญาณ

1.1 ความหมายของการดู

การดู คือ การรับสารทางตา ทำให้เห็นสิ่งต่างๆ ทั้งแสง สี ลักษณะของสิ่งนั้นๆ จากสื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ การแสดง การศึกษานอกสถานที่ โดย การดูนั้นอาจจะเป็นการแสวงหาความรู้หรือเพื่อความบันเทิง

1.2 จุดมุ่งหมายในการดู

การรับสารโดยการดูจะต้องมีจุดมุ่งหมาย ดังนี้

- 1) เพื่อความรู้ เป็นการดูเพื่อศึกษาหาข้อมูลข่าวสาร เรื่องราวต่างๆ และนำไปพัฒนาสติปัญญาของตนเอง เช่น การดูข่าว การดูสารคดี
- 2) เพื่อความบันเทิง เป็นการดูเพื่อผ่อนคลายความเครียด เช่น การดูรายการตลก การดูละคร การดูภาพยนตร์
- 3) เพื่อความซาบซึ้งและสุนทรีย์ เป็นการดูที่สามารถนำสิ่งที่ได้จากการดูไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

1.3 ลักษณะการดูที่มีประสิทธิภาพ

- 1) มีสมาธิและความตั้งใจในการดู รู้จักสังเกต
- 2) รู้จุดมุ่งหมายในการดูและรู้ว่ากำลังดูเรื่องอะไร และดูเพื่ออะไร
- 3) เมื่อดูแล้วมีความเข้าใจตรงตามความหมายของสิ่งที่ได้ดู
- 4) เมื่อดูแล้วสามารถจับใจความ ดีความ และสรุปสาระสำคัญได้
- 5) รู้จักใช้วิจารณญาณในการดู สามารถใช้เหตุผลเพื่อวิเคราะห์ได้ว่า สิ่งใดควรเชื่อและสิ่งใดไม่ควรเชื่อ รวมทั้งรู้จักเลือกสิ่งที่มีคุณค่าที่ได้จากการดูเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในโอกาสต่างๆ
- 6) ปฏิบัติตนอย่างมีมารยาทในการดูและชม โดยไม่ส่งเสียงรบกวนสมาธิผู้อื่น แสดงกิริยาอาการอื่นๆ ที่ไม่เหมาะสมขณะดูหรือชมสิ่งต่างๆ ร่วมกับผู้อื่น
- 7) หลังจากการดูแล้วสามารถถ่ายทอดสู่ผู้อื่น โดยการอ่าน และเขียนได้อ อย่างมีประสิทธิภาพตรงตามจุดมุ่งหมายของข้อมูลเบื้องต้นที่ได้รับจากการดู

1.4 ความหมายของการดูอย่างมีวิจารณญาณ

การดูอย่างมีวิจารณญาณ หมายถึง การดูโดยใช้สติปัญญาพิจารณา ไตร่ตรอง วิเคราะห์ และประเมินค่าของสารที่ดูอย่างมีเหตุผล เพื่อนำสิ่งที่มีความประโยชน์ไปใช้ในการชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

1.5 หลักการดูอย่างมีวิจารณญาณ

- 1) ผู้ดูต้องสามารถจับประเด็นสำคัญของเรื่องที่ได้
- 2) ผู้ดูต้องสามารถรู้จุดมุ่งหมายของผู้ส่งสารว่าต้องการบอกอะไรให้ผู้รับสารทราบ
- 3) ผู้ดูสามารถวิเคราะห์ แยกข้อเท็จจริง ข้อคิดจากเรื่องราวที่ได้ดู
- 4) ผู้ดูต้องสามารถประเมินค่าเรื่องที่ดูว่าเรื่องนั้นมีความเป็นไปได้หรือไม่ มีความน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใด และสามารถนำสิ่งใดไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้บ้าง

1.6 ข้อควรคำนึงถึงในการดู

- 1) การดูเป็นการแสวงหาความรู้ต่างๆ เพื่อความเพลิดเพลิน และการพักผ่อนหย่อนใจ เมื่อดูแล้วก็ต้องใช้ความคิดพิจารณาหาข้อเท็จจริง และสิ่งที่เป็นประโยชน์
- 2) ติดตามเรื่องราว และใช้ความคิดไตร่ตรองจากเรื่องที่ได้ดู ว่าถูกต้องน่าเชื่อถือเพียงใด
- 3) พยายามจับความคิดจากการดูในแง่ดี หรือสิ่งที่เป็นประโยชน์ที่จะนำไปใช้ หรือถือปฏิบัติต่อไป ส่วนข้อบกพร่องต่างๆ ก็จะต้องวิเคราะห์ไว้เป็นเพียงข้อคิดที่จะแก้ไขต่อไป
- 4) จะต้องรู้จักเลือกดูในสิ่งที่เป็นประโยชน์

1.7 มารยาทในการดู

- 1) มีความตั้งใจและมีสมาธิในขณะที่ดู
- 2) มีกิริยาที่สุภาพไม่รบกวนผู้อื่น
- 3) ควรดูเรื่องราวตั้งแต่ต้นจนจบ

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ . การจัดสาระการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ตามหลักสูตรการศึกษาขั้น
พื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2546.
- กิ่งกาญจน์ บุรณสินวัฒนกุล . “การพัฒนาทักษะการดูอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้น
 มัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้สื่อละครโทรทัศน์.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาการ
 สาขาสอนภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2546.
- เบญจมาศ อยู่เป็นแก้ว. การฟัง การดู และการพูด. กรุงเทพฯ : ศูนย์พัฒนาการเรียนรู้, 2546.
- อัจฉรา ชิวพันธ์. ศิลปะการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยระดับประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : เป็นพับลิชชิง,
 2546.

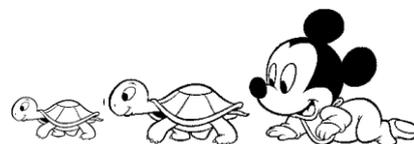
ใบความรู้ที่ 1 เรื่องการดูอย่างมีวิจารณญาณ

ความหมายของการดู

การดู คือ การรับสารทางตา ทำให้เห็นสิ่งต่างๆ ทั้งแสง สี ลักษณะของสิ่งนั้นๆ จากสื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ การแสดง การศึกษานอกสถานที่ โดย การดูนั้นอาจจะเป็นการแสวงหาความรู้หรือเพื่อความบันเทิง

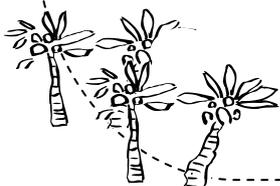
จุดมุ่งหมายในการดู

- 1) เพื่อความรู้
- 2) เพื่อความบันเทิง
- 3) เพื่อความซาบซึ้งและสุนทรีย์

ลักษณะการดูที่มีประสิทธิภาพ

- 1) มีสมาธิและความตั้งใจในการดู
- 2) รู้จุดมุ่งหมายในการดู
- 3) เมื่อดูแล้วมีความเข้าใจตรงตามความหมายของสิ่งที่ได้ดู
- 4) สามารถจับใจความ ดีความ และสรุปสาระสำคัญได้
- 5) รู้จักใช้วิจารณญาณในการดู
- 6) มีมารยาทในการดู
- 7) หลังจากการดูแล้วสามารถถ่ายทอดสู่ผู้อื่นได้

การดูอย่างมีวิจารณญาณ

การดูอย่างมีวิจารณญาณ หมายถึง การดูโดยใช้สติปัญญาพิจารณา ไตร่ตรอง วิเคราะห์ และประเมินค่าของสารที่ดูอย่างมีเหตุผล เพื่อนำสิ่งที่มีประโยชน์ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

หลักการดูอย่างมีวิจารณญาณ

- 1) จับประเด็นสำคัญของเรื่องที่ดูได้
- 2) รู้จุดมุ่งหมายของผู้ส่งสาร
- 3) วิเคราะห์ แยกข้อเท็จจริง ข้อคิดจากเรื่องราวที่ได้ดู
- 4) ประเมินค่าเรื่องที่ดูว่ามีความเป็นไปได้หรือไม่ มีความน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใด
- 5) นำประโยชน์จากการดูไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

ข้อควรคำนึงถึงในการดู

- 1) เมื่อดูแล้วก็ต้องใช้ความคิดพิจารณาหาข้อเท็จจริง และสิ่งที่เป็นประโยชน์
- 2) ติดตามเรื่องราว และใช้ความคิดไตร่ตรองจากเรื่องที่ดู ว่าถูกต้องน่าเชื่อถือเพียงใด
- 3) พยายามหาสิ่งที่เป็นประโยชน์เพื่อนำไปใช้
- 4) จะต้องรู้จักเลือกดูในสิ่งที่เป็นประโยชน์

มารยาทในการดู

- 1) มีความตั้งใจและมีสมาธิในขณะที่ดู
- 2) มีกิริยาที่สุภาพไม่รบกวนผู้อื่น
- 3) ควรดูเรื่องราวตั้งแต่ต้นจนจบ

แบบประเมินการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม

ชื่อ..... ชั้น..... กลุ่ม.....
วันที่ประเมิน.....

คำชี้แจง ให้นักเรียนประเมินการปฏิบัติกิจกรรมของตนเองและสมาชิกในกลุ่มตามสภาพจริง
เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติกิจกรรมของตนเองและกลุ่ม

ชื่อ-นามสกุล	การแสดง ความคิดเห็น	การยอมรับ ฟังความคิดเห็น	ความ กระตือรือร้น ในการปฏิบัติ กิจกรรม	ความ รับผิดชอบ ต่องานที่ ได้รับ มอบหมาย	การมีส่วนร่วม ใน การปฏิบัติ กิจกรรม	รวม
1.						
2.						
3.						
4.						
5.						
6.						
7.						
8.						
9.						
10.						

ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....
.....
.....

เกณฑ์การประเมิน

ปฏิบัติทุกครั้ง	=	3 คะแนน
ปฏิบัติบ่อยครั้ง	=	2 คะแนน
ปฏิบัติบางครั้ง	=	1 คะแนน
ไม่ปฏิบัติเลย	=	0 คะแนน

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 (กลุ่มควบคุม)

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

เรื่อง การดูการ์ตูนอย่างมีวิจารณญาณ

เวลา 2 ชั่วโมง

1. สาระสำคัญ

การ์ตูน โทรทัศน์เป็นสื่อที่ใกล้ตัวเด็กมาก ในการดูการ์ตูนผู้ดูจะต้องใช้วิจารณญาณในการ ดู เพื่อจับใจความสำคัญ วิเคราะห์ แยกแยะข้อเท็จจริง ข้อคิดเห็น วิจารณ์ และประเมินค่า เรื่องที่ดู การฝึกให้นักเรียนดูการ์ตูนอย่างมีวิจารณญาณจะช่วยพัฒนาทักษะการดูของนักเรียนให้มี ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจหลักการดูอย่างมีวิจารณญาณ สามารถดูการ์ตูนอย่างมี วิจารณญาณ

3. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนอธิบายหลักการดูอย่างมีวิจารณญาณได้
2. นักเรียนจับใจความสำคัญของเรื่องที่ได้ดูได้
3. นักเรียนเล่าเรื่องที่ดูได้อย่างถูกต้อง
4. นักเรียนวิเคราะห์เรื่องที่ดูได้อย่างมีเหตุผล
5. นักเรียน แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่ดูได้

4. เนื้อหาสาระ

1. การดูอย่างมีวิจารณญาณ
2. เรื่องย่อการ์ตูนเรื่อง อิคคิวซังณรน้อยเจ้าปัญญา ตอน งูกับคนขโมยเห็ดมัทลีตาเกะ

5. กิจกรรมการเรียนรู้

ชั้นนำเข้าสู่บทเรียน

1. นักเรียนทบทวนความรู้เรื่องการดูอย่างมีวิจารณญาณ โดยครูซักถามและอธิบายเพิ่มเติม

ขั้นจัดกิจกรรมการเรียนรู้

2. ครูสนทนากับนักเรียนเกี่ยวกับการดูการ์ตูนโทรทัศน์ แล้วให้นักเรียน 1 คนเล่าการ์ตูนโทรทัศน์ที่เคยดูให้เพื่อนๆ ฟัง 1 เรื่อง
  3. ครูสุ่มนักเรียน 3 คน ออกมาหน้าชั้นเรียน แล้วให้นักเรียนบอกพฤติกรรมของตัวละครจากการฟังเรื่องที่เพื่อนเล่า พร้อมบอกข้อคิดที่ได้จากเรื่อง
  4. ให้นักเรียนดูวีดิทัศน์ เรื่องอิคคิวซังเนรน้อยเจ้าปัญญา ตอน งูกับคนขโมยเห็ดมัทสึตาเกะ ใช้เวลา 20 นาที
  5. นักเรียนแบ่งกลุ่ม จำนวน 6 กลุ่ม กลุ่มละ 6 คนช่วยกันทำใบงานที่ 1 ใช้เวลา 30 นาที
  6. ตัวแทนกลุ่มนำเสนอผลงาน จากนั้นครูติชมและอธิบายเพิ่มเติม
  7. ครูแจกใบงานที่ 2 ให้นักเรียนทุกคนปฏิบัติ ใช้เวลา 10 นาที
  8. นักเรียนและครูร่วมกันเฉลยใบงาน
- ขั้นสรุป**
9. นักเรียนและครูร่วมกันสรุปเรื่องการใช้วิจารณญาณในการดู

6. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

1. วีดิทัศน์ การ์ตูนเรื่อง อิคคิวซังเนรน้อยเจ้าปัญญา ตอน งูกับคนขโมยเห็ดมัทสึตาเกะ ความยาว 20 นาที
2. ใบงานที่ 1
3. ใบงานที่ 2

7. การวัดและประเมินผล

วิธีวัดและประเมินผล

1. สังเกตการอภิปรายแสดงความคิดเห็น
2. สังเกตการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม
3. ตรวจใบงาน

เครื่องมือวัดและประเมินผล

1. แบบประเมินการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม
2. ใบงาน

8. รายละเอียดเนื้อหาสาระ

1. ใช้เนื้อหาเดียวกับแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 (การดูอย่างมีวิจารณ์ญาณ)
2. เรื่องย่อการ์ตูนเรื่อง อิคคิวซังณรน้อยเจ้าปัญญา ตอน งูกับคนขโมยเห็ดมัทสึตาเกะ

9. กิจกรรมเสนอแนะ

.....

.....

.....

10. บันทึกผลหลังการสอน

ผลการสอน

.....

.....

.....

ปัญหา/อุปสรรค

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ/แนวทางแก้ไข

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....ผู้สอน
(.....)

รายละเอียดเนื้อหาสาระ

1. เรื่องย่อการ์ตูนเรื่อง อิคคิวซังณรน้อยเจ้าปัญญา ตอน รุกกับคนขโมยเห็ดมัทสึตาเกะ

อิคคิวและเพื่อนออกไปเก็บเห็ดมัทสึตาเกะที่ภูเขา ระหว่างทางอิคคิวพลัดตกหน้าผาแต่มีผู้ชายคนหนึ่งช่วยไว้และอาสาบอกทางให้ แล้วก็หลอกเอาเห็ดจากอิคคิว ทำให้อิคคิวและเพื่อนๆ ไม่ได้เห็ดกลับไป ต่อมาอิคคิวไปที่ยวตลาดก็พบผู้ชายคนนั้นกำลังขายเห็ดมัทสึตาเกะอยู่ อิคคิวจึงไปขอเห็ดคืน เขาไม่ยอมคืนให้และบอกว่าเห็ดเป็นของเขาเอง อิคคิวจึงคิดอุบายให้ชินเอมอนกับลูกน้องจับกุมผู้ชายคนนั้น โดยอ้างว่าท่านโชกุนห้ามเก็บเห็ดมัทสึตาเกะที่เขาหิโตมิเนะ โดยเด็ดขาด ผู้ชายคนนั้นเลยบอกว่าเห็ดเป็นของอิคคิว ชินเอมอนจึงยึดเห็ดไว้แล้วนำกลับไปคืนอิคคิว

ใบงานที่ 1

คำชี้แจง ให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม จำนวน 6 กลุ่ม กลุ่มละ 6 คนช่วยกันอภิปรายจากการดูวีดิทัศน์ เรื่อง อีควิวซังเนอร์น้อยเจ้าปัญญา ตอน งูกับคนขโมยเห็นมัทลีตาเกาะ ตามประเด็นต่อไปนี้

1. เรื่องย่อ
2. พฤติกรรมของตัวละคร
  - อีควิวซัง
  - ยาโยยซัง
  - กิวเกียวยะ
  - ซินเอม่อน
  - หลวงพ่อ
  - ซาโยจัง
  - คนบอกทาง
  - พ่อค้าเห็ด
3. การตั้งชื่อเรื่องเหมาะสมหรือไม่อย่างไร
4. ข้อคิดที่ได้จากเรื่อง

ใบงานที่ 2

คำชี้แจง ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

1. ข้อเท็จจริงที่ปรากฏในเรื่องนี้มีอะไรบ้าง

.....

.....

.....

2. นักเรียนมีความคิดเห็นอย่างไรต่อวิธีการแก้ปัญหาของอิคคิวซัง

.....

.....

.....

3. หากนักเรียนเป็นอิคคิวซังนักเรียนมีวิธีการอย่างไรเพื่อไม่ให้คนอื่นเอาเห็ดไป

.....

.....

.....

4. ข้อคิดที่ได้จากการดูการ์ตูนเรื่องนี้คืออะไร

.....

.....

.....

5. พฤติกรรมใดของตัวละครที่นักเรียนคิดว่าไม่ควรกระทำ

.....

.....

.....

6. จงสรุปใจความสำคัญของเรื่อง

.....

.....

.....

แบบประเมินการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม

ชื่อ..... ชั้น..... กลุ่ม.....
วันที่ประเมิน.....

คำชี้แจง ให้นักเรียนประเมินการปฏิบัติกิจกรรมของตนเองและสมาชิกในกลุ่มตามสภาพจริง เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติกิจกรรมของตนเองและกลุ่ม

ชื่อ-นามสกุล	การแสดง ความคิดเห็น	การยอมรับ ฟังความคิดเห็น	ความ กระตือรือร้น ในการปฏิบัติ กิจกรรม	ความ รับผิดชอบ ต่องานที่ ได้รับ มอบหมาย	การมีส่วนร่วม ใน การปฏิบัติ กิจกรรม	รวม
1.						
2.						
3.						
4.						
5.						
6.						
7.						
8.						
9.						
10.						

ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....
.....
.....

เกณฑ์การประเมิน

ปฏิบัติทุกครั้ง	=	3 คะแนน
ปฏิบัติบ่อยครั้ง	=	2 คะแนน
ปฏิบัติบางครั้ง	=	1 คะแนน
ไม่ปฏิบัติเลย	=	0 คะแนน

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 (กลุ่มควบคุม)

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

เรื่อง การดูการ์ตูนอย่างมีวิจารณญาณ

เวลา 2 ชั่วโมง

1. สาระสำคัญ

การ์ตูนโทรทัศน์เป็นสื่อที่ใกล้ตัวเด็กมาก ในการดูการ์ตูนผู้ดูจะต้องใช้วิจารณญาณในการดู เพื่อจับใจความสำคัญ วิเคราะห์ แยกแยะข้อเท็จจริง ข้อคิดเห็น วิจาร์ณ และประเมินค่า เรื่องที่ดู การฝึกให้นักเรียน ดูการ์ตูนอย่างมีวิจารณญาณจะช่วยพัฒนาทักษะการดูของนักเรียนให้มี ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

นักเรียนแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์ วิจาร์ณ แยกแยะข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นจากเรื่อง ที่ดูได้

3. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนจับใจความสำคัญของเรื่องที่ดูได้
2. นักเรียนเล่าเรื่องที่ดูได้อย่างถูกต้อง
3. นักเรียนวิเคราะห์เรื่องที่ดูอย่างมีเหตุผล
4. นักเรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่ดูได้
5. นักเรียนประเมินค่าเรื่องที่ดูได้

4. เนื้อหาสาระ

1. การดูอย่างมีวิจารณญาณ
2. เรื่องย่อการ์ตูนเรื่อง โคนัน ตอน คดีบุกปล้นดีพาร์ตเมนต์สตรี

5. กิจกรรมการเรียนรู้

ชั้นนำเข้าสู่บทเรียน

1. นักเรียนทบทวนความรู้เรื่องการดูอย่างมีวิจารณญาณ โดยครูซักถามและอธิบายเพิ่มเติม

ขั้นจัดกิจกรรมการเรียนรู้

2. นักเรียนคู่วิเคราะห์ การ์ตูนเรื่อง โคนัน ตอน คดีบุกปล้นดีพาร์ทเมนท์สโตร์ ใช้เวลา 20 นาที
3. นักเรียนแบ่งกลุ่มจำนวน 6 กลุ่ม กลุ่มละ 6 คน แล้วให้สมาชิกในกลุ่มช่วยกันปฏิบัติกิจกรรม ใช้เวลา 30 นาที โดยตั้งคำถามและตอบคำถามจากการคู่วิเคราะห์ การ์ตูนเรื่อง โคนัน ตอน คดีบุกปล้นดีพาร์ทเมนท์สโตร์ กลุ่มละ 10 ข้อ พร้อมช่วยกันอภิปรายตามประเด็นต่อไปนี้

1) เรื่องย่อ

2) พฤติกรรมของตัวละคร

- โคนันคอง
- เกนตะคอง
- ไอโนมิจัง
- มิซึฮิโกะคอง
- โมริ

- พ่อของโคนันคอง

- พนักงานประจำลิฟต์

3) การตั้งชื่อเรื่องเหมาะสมหรือไม่อย่างไร

4) ข้อคิดที่ได้จากเรื่อง

4. ตัวแทนกลุ่มนำเสนอผลงาน จากนั้นครูวิจารณ์และอธิบายเพิ่มเติม

5. นักเรียนทุกคนทำใบงานเรื่อง โคนัน ตอน คดีบุกปล้นดีพาร์ทเมนท์สโตร์

6. ครูสุ่มตัวแทนกลุ่ม 2 กลุ่ม เผลยใบงาน

ขั้นสรุป

7. นักเรียนและครูร่วมกันสรุปเรื่องการใช้วิจารณญาณในการดู

6. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

1. วิดีทัศน์การ์ตูนเรื่อง โคนัน ตอน คดีบุกปล้นดีพาร์ทเมนท์สโตร์ ความยาว 20 นาที
2. ใบงานเรื่อง โคนัน ตอน คดีบุกปล้นดีพาร์ทเมนท์สโตร์

7. การวัดและประเมินผล

วิธีวัดและประเมินผล

1. สังเกตการอภิปรายแสดงความคิดเห็น
2. สังเกตการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม

3. ตรวจสอบงาน

เครื่องมือวัดและประเมินผล

- 1. แบบประเมินการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม
- 2. ใบงาน

8. รายละเอียดเนื้อหาสาระ

- 1. ใช้เนื้อหาเกี่ยวกับแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 (การดูอย่างมีวิจารณญาณ)
- 2. เรื่องย่อการ์ตูนเรื่อง โคนัน ตอน คดีบุกปล้นดีพาร์ทเมนต์สโตร์

9. กิจกรรมเสนอแนะ

.....

.....

.....

10. บันทึกผลหลังการสอน

ผลการสอน

.....

.....

.....

ปัญหา/อุปสรรค

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ/แนวทางแก้ไข

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....ผู้สอน
(.....)

รายละเอียดเนื้อหาสาระ

1. เรื่องย่อการ์ตูนเรื่อง โคนัน ตอน คดีบุกปล้นดีพาร์ตเมนต์สตรี

วันหนึ่ง โคนันและเพื่อนๆ ไปเที่ยวห้างสรรพสินค้า เพื่อนของโคนันได้ลืมของไว้ที่ห้าง เมื่อพวกเขากลับไปเอาของก็ใกล้จะถึงเวลาปิดให้บริการ เมื่อพวกเขาเข้าไปเอาของได้แล้วห้างก็ปิด ทำให้ออกจากห้างไม่ได้ ขณะที่พวกเขากำลังหาทางออกอยู่นั้นก็พบกับการโจรกรรมของกลุ่มคนอย่างไม่คาดคิด โคนันและเพื่อนได้ต่อสู้กับพวกโจรและสุดท้ายก็สามารถจับโจรได้

ใบงาน เรื่อง โคนัน ตอน คดีบุกปล้นดีพาร์ตเมนต์สตรี

คำชี้แจง ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

1. จงสรุปใจความสำคัญของเรื่อง

.....

.....

.....

2. นักเรียนมีความคิดเห็นอย่างไรต่อวิธีการแก้ปัญหาของโคนันและเพื่อน

.....

.....

.....

3. หากนักเรียนดื่มของสำคัญไว้ในห้างสรรพสินค้า และถึงเวลาห้างสรรพสินค้าปิดให้บริการ นักเรียนจะอย่างไร

.....

.....

.....

4. จากเรื่องนี้ นักเรียนคิดว่าพนักงานประจำดีฟต์ขาดคุณลักษณะใดในการเป็นพนักงานที่ดี

.....

.....

.....

5. พฤติกรรมใดบ้างที่นักเรียนคิดว่าไม่ควรกระทำ และนักเรียนจะแก้ไขอย่างไร

.....

.....

.....

6. โคนันและเพื่อนทำอะไรเมื่อเห็นโจรกำลังขโมยของในห้างสรรพสินค้า

.....

.....

.....

7. หากนักเรียนประสบเหตุการณ์เช่นเดียวกับโคนันและเพื่อน นักเรียนจะอย่างไร

.....

.....

.....

8. นักเรียนรู้สึกอย่างไรกับการกระทำของโคนันและเพื่อน เพราะเหตุใดจึงรู้สึกเช่นนั้น

.....

.....

.....

9. โคนันทำอะไรกับหัวหน้ากลุ่มโจร

.....

.....

.....

10. นักเรียนชอบหรือประทับใจเหตุการณ์ตอนใด เพราะอะไร

.....

.....

.....

11. เรื่องนี้ให้คุณค่าหรือข้อคิดอะไรบ้าง

.....

.....

.....

12. นักเรียนสามารถนำข้อคิดที่ได้รับไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างไร

.....

.....

.....

แบบประเมินการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม

ชื่อ..... ชั้น..... กลุ่ม.....
วันที่ประเมิน.....

คำชี้แจง ให้นักเรียนประเมินการปฏิบัติกิจกรรมของตนเองและสมาชิกในกลุ่มตามสภาพจริง เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติกิจกรรมของตนเองและกลุ่ม

ชื่อ-นามสกุล	การแสดง ความคิดเห็น	การยอมรับ ฟังความคิดเห็น	ความ กระตือรือร้น ในการปฏิบัติ กิจกรรม	ความ รับผิดชอบ ต่องานที่ ได้รับ มอบหมาย	การมีส่วนร่วม ใน การปฏิบัติ กิจกรรม	รวม
1.						
2.						
3.						
4.						
5.						
6.						
7.						
8.						
9.						
10.						

ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....
.....
.....

เกณฑ์การประเมิน

ปฏิบัติทุกครั้ง	=	3 คะแนน
ปฏิบัติบ่อยครั้ง	=	2 คะแนน
ปฏิบัติบางครั้ง	=	1 คะแนน
ไม่ปฏิบัติเลย	=	0 คะแนน

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 (กลุ่มควบคุม)

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

เรื่อง การดูการ์ตูนอย่างมีวิจารณญาณ

เวลา 2 ชั่วโมง

1. สาระสำคัญ

การ์ตูนโทรทัศน์เป็นสื่อที่ใกล้ตัวเด็กมาก ในการดูการ์ตูนผู้ดูจะต้องใช้วิจารณญาณในการดู เพื่อจับใจความสำคัญ วิเคราะห์ แยกแยะข้อเท็จจริง ข้อคิดเห็น วิจารณ์ และประเมินค่า เรื่องที่ดู การฝึกให้นักเรียนดูการ์ตูนอย่างมีวิจารณญาณจะช่วยพัฒนาทักษะการดูของนักเรียนให้มี ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

นักเรียนแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์ วิจารณ์ และประเมินค่าเรื่องที่ดูได้

3. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนจับใจความสำคัญของเรื่องที่ดูได้
2. นักเรียนเล่าเรื่องที่ดูได้อย่างถูกต้อง
3. นักเรียนวิเคราะห์เรื่องที่ดูได้อย่างมีเหตุผล
4. นักเรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่ดูได้
5. นักเรียนประเมินค่าเรื่องที่ดูได้

4. เนื้อหาสาระ

1. การดูอย่างมีวิจารณญาณ
2. เรื่องย่อการ์ตูนเรื่อง ชินจังจอมแก่น ตอน ไปปิ่นเขากันเถอะ

5. กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

1. นักเรียนทบทวนความรู้เรื่องการ์ตูนอย่างมีวิจารณญาณ โดยครูซักถามและอธิบายเพิ่มเติม

ขั้นจัดกิจกรรมการเรียนรู้

2. นักเรียนดูวีดิทัศน์ การ์ตูนเรื่อง ชินจังจอมแก่น ตอน ไปปิ่นเขากันเถอะ ใช้เวลา 25 นาที

3. นักเรียนจับคู่ช่วยกันทำใบงานที่ 1 เรื่องชินจังจอมแก่น ตอน ไปปีนเขากันเถอะ ใช้เวลา 30 นาที

4. ครูสุ่มนักเรียน 6 คู่ นำเสนอผลงาน จากนั้นครูวิจารณ์และอธิบายเพิ่มเติม

5. นักเรียนทุกคนทำใบงาน ที่ 2 ตอบคำถามจากเรื่องชินจังจอมแก่น ตอน ไปปีนเขากันเถอะ ใช้เวลา 20 นาที

6. นักเรียนและครูร่วมกันเฉลยใบงาน

ขั้นสรุป

7. นักเรียนและครูร่วมกันสรุปเรื่องการใช้วิจารณญาณในการดู

6. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

1. วัสดุทัศนการ์ตูนเรื่องชินจังจอมแก่น ตอน ไปปีนเขากันเถอะ ความยาว 25 นาที

2. ใบงานที่ 1 เรื่องชินจังจอมแก่น ตอน ไปปีนเขากันเถอะ

3. ใบงานที่ 2 ตอบคำถามจากเรื่องชินจังจอมแก่น ตอน ไปปีนเขากันเถอะ

7. การวัดและประเมินผล

วิธีวัดและประเมินผล

1. สังเกตการอภิปรายแสดงความคิดเห็น

2. ตรวจใบงาน

เครื่องมือวัดและประเมินผล

1. ใบงาน

8. รายละเอียดเนื้อหาสาระ

1. ใช้เนื้อหาเกี่ยวกับแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 (การดูอย่างมีวิจารณญาณ)

2. เรื่องย่อการ์ตูนเรื่อง ชินจังจอมแก่น ตอน ไปปีนเขากันเถอะ

9. กิจกรรมเสนอแนะ

.....

.....

.....

10. บันทึกผลหลังการสอน

ผลการสอน

.....
.....
.....

ปัญหา/อุปสรรค

.....
.....
.....

ข้อเสนอแนะ/แนวทางแก้ไข

.....
.....
.....

ลงชื่อ.....ผู้สอน
(.....)

รายละเอียดเนื้อหาสาระ

1. เรื่องย่อการ์ตูนเรื่องชินจังจอมแก่น ตอน ไปปีนเขากันเถอะ

ครูนำนักเรียนเดินทางไกลในป่าแห่งหนึ่ง ระหว่างหยุดพัก ชินจัง โบจัง คาซามาคุง และมาซาโอะ ขออนุญาตไปปีนสวาทะ แล้วทั้ง 4 ก็หลงทาง พวกเขาจึงคิดหาหนทางเพื่อกลับไปหาครูและเพื่อนๆ ฝ่ายครูและเจ้าหน้าที่ตำรวจพยายามตามหาเด็กทั้ง 4 แต่ฝนตกและมืดมากแล้วจึงหยุดการตามหา วันรุ่งขึ้นจึงออกตามหาต่อและในที่สุดก็พบเด็กๆ และได้รู้ว่าเด็กๆ กินเห็ดซึ่งอาจจะมีพิษเข้าไป จึงรีบนำเด็กๆ ส่งโรงพยาบาล

ใบงานที่ 1 เรื่อง ชินจ้งจอมแก่น ตอน ไปปิ่นเขากันเถอะ

คำชี้แจง ให้นักเรียนจับคู่แล้วช่วยกันหาข้อมูลจากการดูวีดิทัศน์การ์ตูนเรื่อง ชินจ้งจอมแก่น ตอน ไปปิ่นเขากันเถอะ ดังนี้

1. เรื่องย่อ
2. ข้อคิดที่ได้จากเรื่อง
3. พฤติกรรมของตัวละคร
4. แสดงความคิดเห็นที่มีต่อเหตุการณ์หรือตัวละครในเรื่อง

ใบงานที่ 2 ตอบคำถามจากเรื่อง ชินจ้งจอมแก่น ตอน ไปปีนเขากันเถอะ

คำชี้แจง ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

1. จงสรุปใจความสำคัญของเรื่อง

.....

.....

.....

2. ทำไมชินจ้งกับเพื่อนจึงหลงทาง

.....

.....

.....

3. นักเรียนมีความรู้สึกหรือความคิดเห็นอย่างไรต่อพฤติกรรมของชินจ้ง

.....

.....

.....

4. นักเรียนมีความคิดเห็นอย่างไรต่อการแก้ปัญหาของชินจ้งและเพื่อนๆ

.....

.....

.....

5. ทำไมครูและตำรวจจึงสามารถตามหาชินจ้งและเพื่อนจนเจอ

.....

.....

.....

6. หากนักเรียนหลงทางไปพร้อมกับชินจ้งและเพื่อนๆ นักเรียนมีวิธีการแก้ปัญหอย่างไร

.....

.....

.....

7. นักเรียนชอบหรือประทับใจเหตุการณ์ตอนใดมากที่สุด เพราะอะไร

.....

.....

.....

8. พฤติกรรมใดบ้างที่นักเรียนคิดว่าไม่ควรจะทำ

.....

.....

.....

9. แนวคิดของการ์ตูนเรื่องนี้คืออะไร

.....

.....

.....

10. หากให้เปลี่ยนแปลงตอนจบของเรื่อง นักเรียนอยากให้เรื่องจบอย่างไร

.....

.....

.....

11. นักเรียนคิดว่าตัวละครตัวใดควรถูกดำเนินคดีมากที่สุด เพราะอะไร

.....

.....

.....

12. เรื่องนี้ให้ข้อคิดอะไรบ้าง

.....

.....

.....

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การดูอย่างมีวิจารณญาณ

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การดูอย่างมีวิจารณญาณ
เวลา 1 ชั่วโมง

แบบทดสอบก่อนเรียน

คำชี้แจง ให้นักเรียนคู่วิดีทัศน์การ์ตูนเรื่องนินจาฮัต โตรี ตอน วิชานินจาเปลี่ยนใจ แล้วตอบคำถามต่อไปนี้

1. ถ้านักเรียนเป็นฮัตโตรีจะช่วยเหลือเคนอิจิหรือไม่ เพราะอะไร
2. พฤติกรรมของเคนอิจิที่ไม่สมควรเอาเป็นแบบอย่างมีอะไรบ้าง จงอธิบาย
3. นักเรียนสามารถนำข้อคิดที่ได้จากการดูการ์ตูนเรื่องนี้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไรบ้าง จงอธิบาย

แบบทดสอบหลังเรียน

คำชี้แจง ให้นักเรียนคู่วิดีทัศน์การ์ตูนเรื่องโดราเอมอน ตอน ร้อยคะแนนสักครั้งในชีวิต แล้วตอบคำถามต่อไปนี้

1. ถ้านักเรียนเป็นโดราเอมอนจะช่วยเหลือโนบิตะหรือไม่ เพราะอะไร
2. พฤติกรรมของโนบิตะที่ไม่สมควรเอาเป็นแบบอย่างมีอะไรบ้าง จงอธิบาย
3. นักเรียนสามารถนำข้อคิดที่ได้จากการดูการ์ตูนเรื่องนี้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไรบ้าง จงอธิบาย

เกณฑ์การตรวจแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การดูอย่างมีวิจารณญาณ

1. ถ้านักเรียนเป็น ฮัต โตรี/โครมอน จะช่วยเหลือ เคนอิจิ/โนบิตะ หรือไม่ เพราะอะไร

เกณฑ์ในการตรวจ

-	ตอบคำถามตรงประเด็น	3	ประเด็น	3	คะแนน
-	ตอบคำถามตรงประเด็น	2	ประเด็น	2	คะแนน
-	ตอบคำถามตรงประเด็น	1	ประเด็น	1	คะแนน

การแสดงความคิด

-	เข้าใจเรื่องและอธิบายพฤติกรรมต่างๆ ได้ถูกต้องชัดเจน พร้อมบอกเหตุผลครบถ้วน และมีตัวอย่างประกอบ	4	คะแนน
-	เข้าใจเรื่องและอธิบายพฤติกรรมต่างๆ ได้ถูกต้อง พร้อมบอกเหตุผลครบถ้วน แต่ไม่มีตัวอย่างประกอบ	3	คะแนน
-	เข้าใจเรื่องและอธิบายพฤติกรรมต่างๆ ได้ถูกต้อง แต่บอกเหตุผลไม่ครบถ้วน และไม่มีตัวอย่างประกอบ	2	คะแนน
-	เข้าใจเรื่องแต่อธิบายพฤติกรรมต่างๆ ไม่ชัดเจน บอกเหตุผลไม่ครบถ้วน และไม่มีตัวอย่างประกอบ	1	คะแนน

การลำดับความคิด

-	เรียบเรียงความคิดได้ต่อเนื่อง ไม่วกวน	3	คะแนน
-	เรียบเรียงความคิดได้ต่อเนื่อง แต่วกวนบางตอน	2	คะแนน
-	เรียบเรียงความคิดไม่ต่อเนื่อง และวกวน	1	คะแนน

2. พฤติกรรมของ เคนอิจิ/โนบิตะ ที่ไม่สมควรเอาเป็นแบบอย่างมีอะไรบ้าง จงอธิบาย

เกณฑ์ในการตรวจ

-	ตอบคำถามตรงประเด็น	3	ประเด็น	3	คะแนน
-	ตอบคำถามตรงประเด็น	2	ประเด็น	2	คะแนน
-	ตอบคำถามตรงประเด็น	1	ประเด็น	1	คะแนน

การแสดงความคิด

-	เข้าใจเรื่องและอธิบายพฤติกรรมต่างๆ ได้ถูกต้องชัดเจน พร้อมบอกเหตุผลครบถ้วน และมีตัวอย่างประกอบ	4	คะแนน
-	เข้าใจเรื่องและอธิบายพฤติกรรมต่างๆ ได้ถูกต้อง พร้อมบอกเหตุผลครบถ้วน แต่ไม่มีตัวอย่างประกอบ	3	คะแนน
-	เข้าใจเรื่องและอธิบายพฤติกรรมต่างๆ ได้ถูกต้อง แต่บอกเหตุผลไม่ครบถ้วน และไม่มีตัวอย่างประกอบ	2	คะแนน
-	เข้าใจเรื่องแต่อธิบายพฤติกรรมต่างๆ ไม่ชัดเจน บอกเหตุผลไม่ครบถ้วน และไม่มีตัวอย่างประกอบ	1	คะแนน

การลำดับความคิด

-	เรียบเรียงความคิดได้ต่อเนื่อง ไม่วกวน	3	คะแนน
-	เรียบเรียงความคิดได้ต่อเนื่อง แต่วกวนบางตอน	2	คะแนน
-	เรียบเรียงความคิดไม่ต่อเนื่อง และวกวน	1	คะแนน

3. นักเรียนสามารถนำข้อคิดที่ได้จากการดูการ์ตูนเรื่องนี้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไรบ้าง
จงอธิบาย

เกณฑ์ในการตรวจ

-	ตอบคำถามตรงประเด็น	3	ประเด็น	3	คะแนน
-	ตอบคำถามตรงประเด็น	2	ประเด็น	2	คะแนน
-	ตอบคำถามตรงประเด็น	1	ประเด็น	1	คะแนน

การแสดงความคิด

- คิดประเมินค่าสิ่งที่ดีมีคุณค่าไปใช้ในชีวิตได้ชัดเจน เหมาะสม พร้อมบอกเหตุผลครบถ้วน
- 4 คะแนน
- คิดประเมินค่าสิ่งที่ดีมีคุณค่าไปใช้ในชีวิตได้เหมาะสม และบอกเหตุผลครบถ้วน 3 คะแนน
  - คิดประเมินค่าสิ่งที่ดีมีคุณค่าไปใช้ในชีวิตได้เหมาะสม แต่บอกเหตุผลไม่ครบถ้วน 2 คะแนน
  - คิดประเมินค่าสิ่งที่ดีมีคุณค่าไปใช้ในชีวิตไม่เหมาะสม และบอกเหตุผลไม่ครบถ้วน 1 คะแนน

การลำดับความคิด

-	เรียบเรียงความคิดได้ต่อเนื่อง ใม่วกวน	3	คะแนน
-	เรียบเรียงความคิดได้ต่อเนื่อง แต่วกวนบางตอน	2	คะแนน
-	เรียบเรียงความคิดไม่ต่อเนื่อง และวกวน	1	คะแนน

แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการสอนโดยใช้เทคนิคหมวกหกใบ

แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการสอนโดยใช้เทคนิคหมวกหกใบ

คำชี้แจง

1. คำตอบของนักเรียนจะไม่มีผลต่อการเรียนของนักเรียนและผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลนี้ไว้เป็นความลับ
2. ขอให้นักเรียนตอบคำถามทุกข้อตามความจริง เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในโอกาสต่อไป
3. แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการสอนโดยใช้เทคนิคหมวกหกใบ มีจำนวน 13 ข้อ

นางสาววิภารัตน์ พุฒดำ

นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาการสอนภาษาไทย

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการสอนโดยใช้เทคนิคหมวกหกใบ

คำชี้แจง ให้นักเรียนเขียนเครื่องหมาย ลงในช่อง ที่ตรงกับความคิดเห็นของนักเรียน

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. การใช้เทคนิคหมวกหกใบ ทำให้ การเรียน มีความสนุกสนาน					
2. การใช้เทคนิคหมวกหกใบทำให้นักเรียนตั้งใจเรียน					
3. การใช้เทคนิคหมวกหกใบทำให้นักเรียนอยากเรียนมากขึ้น					
4. การใช้เทคนิคหมวกหกใบช่วยฝึกการคิดอย่างมีระบบ					
5.การใช้เทคนิคหมวกหกใบเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็น					
6.การใช้เทคนิคหมวกหกใบทำให้เข้าใจเนื้อหาที่เรียนมากขึ้น					
7. การใช้เทคนิคหมวกหกใบทำให้เกิดได้หลากหลายมากขึ้น					
8. การใช้เทคนิคหมวกหกใบช่วยให้ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น					
9.การใช้เทคนิคหมวกหกใบ ทำให้การเรียน สาระภาษาไทยง่ายขึ้น					
10.การใช้เทคนิคหมวกหกใบจะทำให้ผลการเรียนดีขึ้น					
11. การใช้เทคนิคหมวกหกใบน่าจะใช้กับวิชานี้					
12. การใช้เทคนิคหมวกหกใบน่าจะนำไปใช้กับวิชาอื่นๆ					

ขอบคุณที่ให้ความร่วมมือ

ภาคผนวก ข
การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การประเมินความตรงเชิงเนื้อหาโดยคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง
  - 11 แผนการจัดการเรียนรู้ ที่สอนโดยใช้เทคนิคหมวกหกใบ
  - 12 แผนการจัดการเรียนรู้ ที่สอนโดยวิธีสอนแบบปกติ
2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ
  - 21 การประเมินความตรงเชิงเนื้อหาโดยคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง
  - 2.2 ความเชื่อมั่น (α)
3. แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อวิธีสอนโดยใช้เทคนิคหมวกหกใบ
  - 3.1 การประเมินความตรงเชิงเนื้อหาโดยคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง

1. การประเมินความตรงเชิงเนื้อหาโดยคำนวณหาดัชนีความสอดคล้อง

สูตรหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (ล้วน สายศ และอังคณา สายศ 2536 : 248-249)

$$\text{สูตร} \quad D = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ D คือ ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างแผนการจัดการเรียนรู้กับจุดประสงค์

$\sum R$ คือ ผลรวมคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

N คือ จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

หมายเหตุ

+1 คือ แน่ใจว่าแผนการจัดการเรียนรู้สอดคล้องกับจุดประสงค์

0 คือ ไม่แน่ใจว่าแผนการจัดการเรียนรู้สอดคล้องกับจุดประสงค์

-1 คือ แน่ใจว่าแผนการจัดการเรียนรู้ไม่สอดคล้องกับจุดประสงค์

ค่า D ต้องมีค่ามากกว่า 0.5

11 แผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบ

$$\text{สูตร} \quad D = \frac{\sum R}{N}$$

ตารางที่ 8 ความสอดคล้องระหว่าง จุดประสงค์ เนื้อหาและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของแผนการจัดการเรียนรู้ที่สอน โดยใช้เทคนิคหมวกหกใบ

เนื้อหา	จุดประสงค์	แผนการจัดการเรียนรู้	ผู้เชี่ยวชาญ			IOC
			1	2	3	
การดูอย่างมี วิจรรย์ญาณและ เทคนิคหมวกหกใบ	นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจ ความหมายและหลักการดูอย่างมี วิจรรย์ญาณ ความหมายและ วิธีการใช้เทคนิค หมวกหกใบ สามารถนำเทคนิคหมวกหกใบไป ประยุกต์ใช้ในการดูอย่างมี วิจรรย์ญาณได้	1	+1	+1	+1	1.00
การดูการ์ตูนอย่างมี วิจรรย์ญาณ (การ์ตูนเรื่อง อิคคิวซังณเธรน้อยเจ้า ปัญญา)	นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจ หลักการดูอย่างมีวิจรรย์ญาณ สามารถดูการ์ตูนอย่างมี วิจรรย์ญาณ โดยใช้ เทคนิคหมวก หกใบได้	2	+1	+1	+1	1.00
การดูการ์ตูนอย่างมี วิจรรย์ญาณ (การ์ตูนเรื่อง โคนัน)	นักเรียนแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์ วิจรรย์ แยกแยะ ข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นจากเรื่อง ที่ดู โดยใช้เทคนิคหมวกหกใบได้	3	+1	+1	+1	1.00

ตารางที่ 8 (ต่อ)

เนื้อหา	จุดประสงค์	แผนการจัดการ การเรียนรู้	ผู้เชี่ยวชาญ			IOC
			1	2	3	
การดูการ์ตูนอย่างมี วิจารณญาณ (การ์ตูนเรื่อง ชินจัง จอมแก่น)	นักเรียนสามารถแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์ วิจารณ์ และประเมินค่า เรื่องที่ดูโดยใช้เทคนิคหมวกหกใบ ได้	4	+1	+1	+1	1.00
ค่าความสอดคล้องโดยรวม						1.00

12 แผนการจัดการเรียนรู้ ที่สอน โดยวิธีสอนแบบปกติ

$$\text{สูตร} \quad D = \frac{\sum R}{N}$$

ตารางที่ 9 ความสอดคล้องระหว่าง จุดประสงค์ เนื้อหาและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของแผน
การจัดการเรียนรู้ที่สอน โดยวิธีสอนแบบปกติ

เนื้อหา	จุดประสงค์	แผนการจัดการ การเรียนรู้	ผู้เชี่ยวชาญ			IOC
			1	2	3	
การดูอย่างมี วิจรรณญาณ	นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจ ความหมายและหลักการดูอย่างมี วิจรรณญาณ	1	+1	+1	+1	1.00
การดูการ์ตูนอย่างมี วิจรรณญาณ (การ์ตูน เรื่อง อิคคิวซังแฉ น้อยเจ้าปัญญา)	นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจ หลักการดูอย่างมีวิจรรณญาณ สามารถดูการ์ตูนอย่างมี วิจรรณญาณ	2	+1	+1	+1	1.00
การดูการ์ตูนอย่างมี วิจรรณญาณ(การ์ตูน เรื่อง โคนัน)	นักเรียนแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์ วิจรรณณ์ แยกแยะ ข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นจากเรื่อง ที่ดูได้	3	+1	+1	+1	1.00
การดูการ์ตูนอย่างมี วิจรรณญาณ(การ์ตูน เรื่อง ชินจังจอมแก่น)	นักเรียนแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์ วิจรรณณ์ และประเมินค่า เรื่องที่ดูได้	4	+1	+1	+1	1.00
ค่าความสอดคล้องโดยรวม						1.00

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

2.1 การประเมินความตรงเชิงเนื้อหาโดยคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง
สูตรหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ 2536 : 248-249)

$$\text{สูตร} \quad D = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ D คือ ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างแผนการจัดการเรียนรู้กับ
จุดประสงค์

$\sum R$ คือ ผลรวมคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

N คือ จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

หมายเหตุ

+1 คือ แนใจว่าแผนการจัดการเรียนรู้สอดคล้องกับจุดประสงค์

0 คือ ไม่แนใจว่าแผนการจัดการเรียนรู้สอดคล้องกับจุดประสงค์

-1 คือ แนใจว่าแผนการจัดการเรียนรู้ไม่สอดคล้องกับจุดประสงค์

ค่า D ต้องมีค่ามากกว่า 0.5

แบบการประเมินคุณภาพของแบบทดสอบ

ส่วนประกอบของแบบทดสอบและข้อความที่ประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญ			IOC
	1	2	3	
1. คำถามมีความชัดเจน ใช้ภาษาเข้าใจง่าย	+1	+1	+1	1.00
2. คำถามมีความยากง่ายเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน	+1	+1	+1	1.00
3. คำถามสอดคล้องกับวัตถุประสงค์	+1	+1	+1	1.00
4. คำถามสามารถเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้อภิปราย และแสดงความคิดเห็น ได้อย่างชัดเจน	+1	+1	+1	1.00
5. คำถามสามารถวัดการวิเคราะห์เนื้อหาการดูที่ดูได้	+1	+1	+1	1.00
6. คำถามสามารถวัดการวิจารณ์เนื้อหาการดูที่ดูได้	+1	+1	+1	1.00
7. คำถามสามารถประเมินค่าเนื้อหาการดูที่ดูได้	+1	+1	+1	1.00
8. จำนวนคำถามเหมาะสมกับระยะเวลาที่กำหนดให้	+1	+1	+1	1.00
9. คำถามสามารถวัดเนื้อหาได้ครอบคลุมทั้งหมด	+1	+1	+1	1.00
ค่าความสอดคล้องโดยรวม				1.00

2.2 ค่าความเชื่อมั่น (๕)

โดยใช้สูตรครอนบัค(๕) ดังนี้

$$\text{สูตร } \alpha = \frac{n}{n-1} \left(1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right)$$

เมื่อ α คือ ค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น
 n คือ จำนวนข้อสอบ
 S_i^2 คือ คะแนนความแปรปรวนเป็นรายข้อ
 S_t^2 คือ คะแนนความแปรปรวนของข้อสอบนั้นทั้งหมด

แบบทดสอบก่อนเรียนมีค่าความเชื่อมั่น 0.73

แบบทดสอบหลังเรียนมีค่าความเชื่อมั่น 0.75

ตารางที่ 10 วิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบก่อนเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง

Reliability Statistics

Item – Total Statistics

ข้อสอบ	ข้อ	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่าสหสัมพันธ์	ค่าความเชื่อมั่น
ข้อสอบก่อนเรียน	1	737	162	72	43	
	2	857	163	62	59	
	3	993	309	45	79	

Reliability Statistics

Item – Total Statistics

ข้อสอบ	ข้อ	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่าสหสัมพันธ์	ค่าความเชื่อมั่น
ข้อสอบหลังเรียน	1	730	16.87	7.1	54	
	2	8.27	2.48	6.3	62	
	3	99.0	3.47	4.9	79	

3. แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อวิธีสอนโดยใช้เทคนิคหมวกหกใบ

3.1 การประเมินความตรงเชิงเนื้อหาโดยคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง

สูตรหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ 2536 : 248-249)

$$\text{สูตร} \quad D = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ D คือ ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างแผนการจัดการเรียนรู้กับจุดประสงค์

$\sum R$ คือ ผลรวมคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

N คือ จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

หมายเหตุ

+1 คือ แนใจว่าแผนการจัดการเรียนรู้สอดคล้องกับจุดประสงค์

0 คือ ไม่แนใจว่าแผนการจัดการเรียนรู้สอดคล้องกับจุดประสงค์

-1 คือ แนใจว่าแผนการจัดการเรียนรู้ไม่สอดคล้องกับจุดประสงค์

ค่า D ต้องมีค่ามากกว่า 0.5

แบบการประเมินคุณภาพของแบบสอบถามความคิดเห็น

ส่วนประกอบของแบบสอบถามและข้อความที่ประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญ			IOC
	1	2	3	
1. ข้อความมีความชัดเจน ใช้ภาษาเข้าใจง่าย	+1	+1	+1	1.00
2. ข้อความมีความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน	+1	+1	+1	1.00
3. ข้อความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์	+1	+1	+1	1.00
4. ข้อความสามารถถามได้ครอบคลุมทั้งหมด	+1	0	+1	0.67
ค่าความสอดคล้องโดยรวม				0.92

ภาคผนวก ค
วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

ผลสัมฤทธิ์การดูอย่างมีวิจารณ์ญาณของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ตารางที่ 11 คะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มตัวอย่าง

คนที่	กลุ่มทดลอง		กลุ่มควบคุม	
	สอนโดยใช้เทคนิคหมวกหกใบ	สอนโดยใช้วิธีสอนแบบปกติ	ก่อนเรียน	หลังเรียน
1	8	19	13	20
2	9	21	15	21
3	11	23	12	18
4	15	25	7	13
5	9	21	11	16
6	13	20	9	11
7	16	22	14	15
8	17	21	15	17
9	18	21	11	20
10	20	23	14	17
11	17	23	13	19
12	16	24	13	20
13	17	23	13	18
14	17	22	12	17
15	9	21	14	21
16	15	20	13	18
17	16	24	11	19
18	15	24	11	19
19	15	25	10	15
20	16	24	12	14

ตารางที่ 11 (ต่อ)

คนที่	กลุ่มทดลอง		กลุ่มควบคุม	
	สอนโดยใช้เทคนิคหมวกหกใบ		สอนโดยใช้วิธีสอนแบบปกติ	
	ก่อนเรียน	หลังเรียน	ก่อนเรียน	หลังเรียน
21	9	21	15	16
22	13	22	15	17
23	14	23	16	19
24	15	22	15	20
25	14	24	15	18
26	7	20	14	16
27	9	18	13	17
28	12	21	12	20
29	13	24	13	16
30	15	21	16	21
31	12	20	14	18
32	16	21	5	19

ภาคผนวก ง
รายนามผู้เชี่ยวชาญ

รายนามผู้เชี่ยวชาญ

1. นายทวีป งามประดิษฐ์ ศึกษาพิเศษ หัวหน้ากลุ่มงานพิเศษติดตามผลการจัดการศึกษาและประเมินผล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3
2. นางสาวนิตดา วรรณโชติ ศึกษาพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3
3. นางสาววิริยา วิริยรัมย์ อาจารย์โปรแกรมวิชาภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง จังหวัดราชบุรี

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	นางสาววิภารัตน์ พุฒคำ
ที่อยู่	12 หมู่ 7 ตำบลช้างซ้าย อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี 84160
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2542	สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจากโรงเรียนสุราษฎร์พิทยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี
พ.ศ. 2546	สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาเอกภาษาไทย วิชาโทบริหาร การศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ
พ.ศ. 2547	ศึกษาต่อ อบรมปริญญาตรี สาขาวิชาเอกภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ประวัติการทำงาน	
พ.ศ. 2548	ครูผู้ช่วย โรงเรียนชัยบุรีพิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3
พ.ศ. 2550	ครู คศ.1 โรงเรียนชัยบุรีพิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3